

ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข
ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

AN ANALYTICAL STUDY OF DHAMMA APPEARED IN KEALMOR RITE OF
BAN SEANSUK, HUEYTHALANG SUB - DISTRICT, HUEYTHALANG
DISTRICT, NAKORN RACHASIMA PROVINCE

พระมหาสมศักดิ์ คมภิระปญโญ (ตัวเใสง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข
ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พระมหาสมศักดิ์ คมภิระปญโญ (ตัวไรสง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Analytical Study of Dhamma Appeared in Kealmor Rite of
Ban Seansuk, Hueythalang Sub–district, Hueythalang
District, Nakornrachasima Province

Phramaha Somsak Gambhīrapañño (Tuathaisong)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย	: พระมหาสมศักดิ์ คมกัปปโย (ตัวโฮง)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ดร., พธ.บ. (ปรัชญา), ศศ.ม. (ปรัชญา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : ดร.ภูษวัชร สุขเสน, ปธ.๙, ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) รป.ม. (นโยบายสาธารณะ), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ๓) วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นการศึกษาวิจัยภาคสนามแล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

พิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา นั้น เกิดจากความเชื่อที่ว่าเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยที่ไม่อาจหาสาเหตุพบ ชาวภูยกี่จะให้ผู้ที่เคารพนับถือที่เรียกว่าอาจารย์เป็นคนล่าสอ (คัปปะหม) เพื่อหาสาเหตุ โดยเริ่มแกลมอในตอนกลางวัน ส่วนตั้งแต่หัวค่ำจะแกลล่อ จนกว่าจะเสร็จพิธีบางครั้งถึงสว่างก็มี เครื่องเสวยที่ทำให้พิธีครั้นเครงก็คือ เหล้า ที่ขาดไม่ได้เลยและมีเครื่องดนตรีคือ แคน ปัจจุบันพิธีแกลมอและแกลล่อก็ยังมิให้พบเห็นโดยทั่วไปของสังคมชาวภูยกี่ เพราะขั้นตอนการเล่นแฝงไว้ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ มากมาย

หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา คือ ๑) ความเชื่อในเรื่องของกรรม ๒) ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ ๓) ความเชื่อเรื่องสรวง ๔) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการเข้าทรง ๕) หลักศรัทธา ๖) ความกตัญญู ๗) บุญกิริยาวัตถุ ๓ ๘) บุญ ๒ ๙) ไตรลักษณ์

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เริ่มจากกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา กระบวนการที่เป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มพิธี เนื่องจากผู้นำการประกอบพิธีกรรมนั้นคือแม่ครู พ่อครู อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือผู้นำพาทำพิธีกรรม เจ้าภาพ ญาติเจ้าภาพ และผู้ร่วม (บริวาร) และบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อร่วมในพิธีกรรม และเริ่มไหว้ครูด้วยการยกขันดอกไม้ให้แก่

ครูบาอาจารย์ แสดงออกทางกาย และพฤติกรรมที่อ่อนโยน การไหว้ พฤติกรรมนี้แสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต์ ที่ลูกศิษย์พึงมีต่อครูบาอาจารย์ โดยจะเห็นได้จากการยกขัน ดอกไม้ธูปเทียน พร้อมทั้งผ้าไหม เสื้อผ้า สไบ เงิน ยกขอขมาต่อบิดามารดา จิตพฤติกรรมนี้แสดงออกมาถึงความกตัญญู กตเวทิต์ที่ลูกพึงกระทำต่อพ่อแม่ ซึ่งชาวภูยกุญ นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับสมาธิ หรือภาวนา หมายถึง ทำให้สงบ ทำให้ดี ทำให้หนึ่งและยังประกอบด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ข้อ คือ ทาน การให้ การสละ การแผ่เมตตา การรักษาศีลในการสวดมนต์จิตของผู้เข้าพิธีกรรมนั้นจะรวมกันเป็นหนึ่ง ตั้งใจ มีสมาธิมาก และรวมกันเป็นหนึ่งในการที่จะร่วมกันประกอบพิธีกรรมอันนี้ เช่น การให้ความเคารพ ยำเกรง เชื่อในอานุภาพและความศักดิ์สิทธิ์นั้น การภาวนา หรือ การทำให้เจริญ ทำให้มากในการกุศล หรือ ความดีงามต่าง ๆ

Thesis Title : An Analytical Study of Dhamma Appeared in Kealmor Rite of Ban Seansuk, Hueythalang Sub-district, Hueythalang District, Nakornrachasima Province

Researcher : Phramaha Somsak Gambhīrapañño (Tuathaisong)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra-palad Kittī Yuttidharo, Dr., B.A. (Philosophy), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Phatchawat Suksen, Pali IX, B.A. (Political Science Government), M.P.A. (Public Policy), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 21, 2019

Abstract

The thesis " An Analytical Study of Dhamma Appeared in Keamor Rite of Ban Seansuk, Hueythalang Sub-district, Hueythalang District, Nakornrachasima Province" has the following objectives: 1) To study the glamorous rituals of Saen Suk Village, Huai Thalaeng Sub-district Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima, 2) To study the principles that appear in the Gallo ritual of Saen Suk Village, Huai Thalaeng Subdistrict, Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima. 3) to Analyze the principles that appear in the Gallo ritual of Saen Suk Village, Huai Thalaeng Subdistrict, Huai Thalaeng District. Nakhon Ratchasima. It is qualitative research By analyzing data from the Tipitaka, Buddhist academic documents, concerning research. This is the field research, then researcher presented the results by descriptive analysis.

The results of research were found that :

Galmo ritual of Sansuk Village, Huai Thalaeng Sub-district Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima province is caused by the belief that when the egg is hurt, the patient cannot find the cause. Meet the Kui people, it will give the respected person who called the teacher as the Lam Song. To find the cause By starting the wind in the daytime As for the early evening, it will be gas Until the ceremony is finished, sometimes even light The food that makes the ritual ceremony is the indispensable liquor. And there are musical instruments such as cana. At the present, the gala and ga-ga ceremonies are still commonly seen by the Kui people. Because of the process of stepping into the many values

Dhamma principles that appear in the Gallo ritual of Saen Suk Village, Huai Thalaeng Subdistrict, Huai Thalaeng District Nakhon Ratchasima province is 1) belief in the matter of karma 2) belief in transmigration 3) belief in the Serpent 4) belief in

the ritual of entry 5) believe 6) grateful 7) Base of meritorious action 8) worship and 9) The three characteristics

Analyze the principles that appear in the Gallo ritual of Saen Suk Village, Huai Thalaeng Subdistrict, Huai Thalaeng District. Nakhon Ratchasima Province, starting with the process of entering into the shape of the Buddhist teachings, a process that is a step from the beginning of the ceremony. Because the ritual leader is the mother, teacher, father, teacher, ritual person Or the leader making rituals, hosts, host relatives and associates (family) and general people traveling to participate in the ritual And began to pay homage to the teacher Physical expression And gentle behavior, pay respect to this behavior, expressing the gratitude that the pupils rely on to the teachers, that be seen from lifting the bowl Flower incense Along with silk, clothes, silver This behavioral mind expresses gratitude. The gratefulness that the children rely on for their parents which the people of Kui In addition, it is about meditation or praying, meaning to calm down, to make you feel good, to be calm, and to consist of the principle of merit. compassionate, keeping the precepts in the spiritual prayers of the ritual, will be combined into one, intended to be very focused and combined into one in order to join together in this ceremonial ceremony. Such as respecting, fearing, believing in power and sanctity, prayer or prosperity Make a lot of charity or various goodness.

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณ พระศรีปริยัติธาดา ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ดร.บรรพต แด่ไธสง ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.ภักขวิชช์ สุขแสน กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะให้แนวคิดและช่วยตรวจแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อยเป็นรูปเล่ม

ขอขอบคุณคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้ให้ความรู้ทุก ๆ ท่านที่ได้ให้คำปรึกษาให้แนวคิดวิธีการต่าง ๆ ในการเขียน สืบค้นข้อมูล และช่วยตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ ช่วยให้คำแนะนำในส่วนที่บกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จเป็นรูปเล่ม ขอขอบพระคุณ พระครูสถิตธรรมวิบูล เจ้าคณะอำเภอห้วยแถลง พระครูโสภณจันทวงศ์ เจ้าคณะตำบลห้วยแถลง วัดแสนสุข แม่ทุเรียน แสงเพชร ครูบาเจ้าพิธิ กำนันบุญโสม แสงเพชร สารธิโซเฟอร์ อุบาสก อุบาสิกาชาวบ้านแสนสุขทุกท่าน ผู้ให้คำปรึกษาที่ได้อนุญาตให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลและร่วมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

คุณความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอน้อมบูชาพระคุณบูรพาจารย์ผู้บวชสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบมาจนถึงปัจจุบันและบูชาคุณบิดามารดาครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ขออนุโมทนาขอบคุณคณะท่านผู้มีส่วนอำนวยความสะดวกในการสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิจัยจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ ขอขอบคุณอาจารย์เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ทุกท่านที่ให้ความเป็นกัลยาณมิตรเสมอมาขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยจงปกป้องคุ้มครองทุกท่านให้เจริญงอกงามไพบุลย์ในพระพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นนิมิตหมาย

พระมหาสมศักดิ์ คมกัปปญโญ (ตัวไธสง)

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อแทนชื่อคัมภีร์ตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

ก. รูปแบบการอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๓. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๒๐๓ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๙	ที.สี. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
๑๐	ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)
๑๒	ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก (ภาษาไทย)
๑๔	ม.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปปิณาสก (ภาษาไทย)
๑๘	ส.สพ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๒๐	อง.ทุก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต (ภาษาไทย)
	อง.ติก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๒	อง.ปัญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๓	อง.สตตก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต (ภาษาไทย)
	อง.อฏฐก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย	๙
๑.๘ กรอบความคิดในการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ พิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง	
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑
๒.๑ ความเป็นมาและบริบทของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง	
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา	๑๑
๒.๒ ความเป็นมาของพิธีกรรมเกลมอ	๓๕
๒.๓ อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมเกลมอ	๓๖
๒.๓.๑ เครื่องเซ่นไหว้พิธีกรรมการเล่นเกลมอ	๓๖
๒.๓.๒ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม	๓๖
๒.๓.๓ ปะรำประกอบพิธีกรรม	๓๗
๒.๔ ขั้นตอนการประกอบพิธีเกลมอ	๓๗
๒.๔.๑ ขั้นตอนการรักษาผู้เจ็บป่วยด้วยพิธีกรรมการเล่นเกลมอ	๓๗
๒.๔.๒ เครื่องเซ่นไหว้พิธีกรรมการเล่นเกลมอ	๓๘
๒.๔.๓ การแต่งกาย/การทรงเจ้าของแม่หมอและหมอ (ผู้ประกอบพิธีกรรม)	๓๙
๒.๔.๔ ขั้นตอนการไหว้ครู และเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าร่างทรง	๓๙
๒.๔.๕ ขั้นตอนการร่ายรำ	๔๐
๒.๔.๖ ขั้นตอนการเล่นซำง เล่นม้า	๔๐

๒.๔.๗ ขั้นตอนการแห่ดอกไม้	๔๑
๒.๔.๘ ขั้นตอนการการตัดแพและการอาบน้ำผู้เจ็บป่วย	๔๑
๒.๔.๙ ขั้นตอนการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าบ้าน	๔๒
๒.๔.๑๐ ขั้นตอนการบายศรีสู่ขวัญผู้เจ็บป่วย	๔๒
๒.๔.๑๑ ขั้นตอนการออกจากโรงทรง	๔๒
๒.๕ สรุป	๔๓

บทที่ ๓ ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา **๔๕**

๓.๑ หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา	๔๕
๓.๑.๑. ความเชื่อในเรื่องของกรรม	๔๕
๓.๑.๒ ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ	๔๘
๓.๑.๓ ความเชื่อเรื่องสรวง	๕๑
๓.๑.๔ ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการเข้าทรง	๕๘
๓.๑.๕ หลักศรัทธาของหมู่บ้านแสนสุข	๕๙
๓.๑.๖ ความกตัญญู	๖๐
๓.๑.๗ บุญกิริยาวัตถุ ๓	๖๒
๓.๑.๘ บุญ ๒	๖๓
๓.๑.๙ ไตรลักษณ์	๖๕
๓.๒ สรุป	๖๗

บทที่ ๔ วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา **๗๐**

๔.๑ วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ในกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา	๗๐
๔.๒ วิเคราะห์คำสอนในพิธีกรรมแกลมอที่สัมพันธ์กับหลักธรรม	๘๐
๔.๓ ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่สร้างคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมแกลมอ	๙๔
๔.๓.๑ ด้านขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น	๙๕
๔.๓.๒ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	๙๖
๔.๓.๓ ด้านการส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๙๗
๔.๓.๔ ด้านการพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสังคม	๙๙
๔.๔ สรุป	๙๙
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๐

บทที่ ๕	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๒
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๐๒
๕.๒	อภิปรายผล	๑๐๕
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บรรณานุกรม		๑๐๙
ภาคผนวก		๑๑๒
ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๑๓
ข	รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๑๑๔
ค	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบบสัมภาษณ์)	๑๑๕
ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้สัมภาษณ์	๑๑๘
จ	ภาพสัมภาษณ์	๑๔๓
ประวัติผู้วิจัย		๑๔๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยแต่เดิมได้มีการปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรม ให้เชื่อในกฎแห่งกรรม จนมีสำนวนไทยว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และยกย่องคนดี คือ คนที่มีคุณธรรม แต่ปัจจุบันสังคมไทยได้มีค่านิยมที่เปลี่ยนไป การให้ความสำคัญเรื่องกรรมมีน้อยลง สาเหตุเพราะสังคมไทยไปรับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามา ยอมให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเพื่ออำนวยความสะดวกสบายต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยในทุกเรื่อง จนส่งผลให้ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไป เป็นสังคมบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่า “สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุเป็นอย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของคนไทยไม่ คนนิยมวัตถุหรือวัตถุนิยมมากไปมีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือ ศีลธรรมสภาพสังคมที่ฟอนเฟะ เพราะรับอิทธิพลอารยธรรมตะวันตก”^๑ แต่ในปัจจุบันได้จางหายไปกับคนไทยรุ่นใหม่ สังคมไทยได้เปลี่ยนค่านิยมไปยกย่องวัตถุ คนดี คือ คนที่มีเงินทอง มีอำนาจ และผลตอบแทนของการทำดีได้ดี “ดี” ในความหมายของคนรุ่นใหม่ คือ ได้วัตถุสิ่งของ เงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ ทั้ง ๆ ที่ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้ประพฤติดีเสีย แต่สังคมไม่ได้ให้ความสนใจความประพฤติหรือวิธีการที่ทำให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของเหล่านั้น เพียงแต่ขอให้ได้มาเป็นพอ จึงเกิดสำนวนที่นำมาใช้ในสังคมใหม่ว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยได้คลอนแคลน สังคมเกิดความเข้าใจเรื่องกรรมคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงและไม่เชื่อกฎแห่งกรรมว่ามีจริง ความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้มีผลเฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากกับเด็กและวัยรุ่นที่จะเป็นกำลังของชาติ ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องกรรมคลาดเคลื่อนและผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงและไม่เชื่อเรื่องกรรมและผลแห่งกรรมว่ามีจริง สาเหตุมาจากเห็นการกระทำของผู้ใหญ่ที่กระทำตัวอย่างที่ไม่ดีไว้ และกฎแห่งกรรมก็ไม่ได้ลงโทษผู้กระทำผิดให้เห็นทันตา ประกอบกับการสื่อสารที่ไร้พรมแดนเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดความต้องการทางวัตถุ และบริโภคนิยมเพื่อสนองกิเลสอยู่ตลอดเวลา ความสุขเกิดจากการมีวัตถุ จึงต้องมีการแสวงหาด้านเดียว รวมถึงการห่างเหินจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผลจากการมีความเชื่อเรื่องกรรมที่ผิดไปจากเดิม ได้ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอบายมุข ปัญหาอาชญากรรม และอื่น ๆ อีกมากมายนานัปการจึงทำให้ความเชื่อเหล่านั้นได้เปลี่ยนไป

ชาวบ้านแสนสุขมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่ปฏิบัติสืบกันมา จึงมีการสะเดาะเคราะห์แก้กรรมให้ตนเองหายจากการเจ็บป่วยและความทุกข์ใจต่าง ๆ จึงเกิดความไม่สบายใจ พยายามหาวิธีแก้กรรม การสะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อ ความสมัครใจของผู้เข้าร่วมพิธี และการสะเดาะเคราะห์

^๑ พุทธทาสภิกขุ, ท่านพุทธทาสกับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

ต่อชะตาแก้ปิง เพราะเชื่อว่าตนจะมีอายุที่ยืนยาว เมื่อเกิดความเชื่ออย่างนี้ทำให้เกิด โสยศาสตร์และการทรงเจ้าเข้าผี โดยเฉพาะการทรงเจ้า ในปัจจุบันนี้เป็นที่นิยมของคนในสังคมไทยและนับวันแต่จะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่ในสังคมชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษา จนเกิดคำพูดว่า “ไม่เชื่ออย่าลบหลู่” ผู้คนที่เข้าหาาร่างทรงเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีปัญหาในชีวิต ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ร่างทรงบางรายถึงกับเผยแพร่คำสอนที่ขัดแย้งกับหลักพุทธธรรมออกมาตามสื่อต่าง ๆ^๒ ซึ่งเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากคำสอนจะมลายแล้ว ยังขัดต่อความสงบสุข และศีลธรรมอันดีของประชาชน ระบบความเชื่อของสังคมไทยพุทธมีรากฐานมาจาก ความเชื่อเรื่องผีที่สืบทอดกันมานานและมีผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เกิดวัฒนธรรมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่า และ ผีป้าตาและเกิดการผสมผสานกันจนกลายเป็นแบบแผนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมไทย^๓

พิธีกล่อม เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีบรรพบุรุษ เชื่อว่า ผีมือ คือผู้ที่ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับผีบรรพบุรุษทั้งผีบรรพบุรุษที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย ถ้าผีบรรพบุรุษเป็นผู้ชายมาเข้าร่างอถ้าผีบรรพบุรุษเป็นผู้หญิงมาเข้าร่าง มือ ในสายตระกูลหนึ่งจะมีผู้หญิงในตระกูลนั้นๆ เป็นมออยู่หนึ่งคนซึ่งเป็นการสืบเชื้อสายทางแม่เป็นการสืบเชื้อสายมาทางสายเลือดเพราะพิธีกรรมกล่อมมีการสืบทอดและปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษหรือตั้งแต่โบราณถือว่าเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยคนทรงที่เรียกว่ามอ ผู้ทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับวิญญาณผีบรรพบุรุษที่ชาวบ้านแสนสุขเชื่อว่ามอจะสามารถลดบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี

พิธีกล่อมในหมู่บ้านแสนสุขได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะคุ้มครองรักษาชาวบ้านทั้งด้านดีและด้านไม่ดี พอถึงเวลาคือเดือนห้า ประมาณช่วงเมษายน จะทำพิธีโดยรวมกันมาโดยมีการนัดแนะและเชิญครุบามาร่วมกันเพื่อประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ในพิธีนี้จะมีการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ เพื่อขอขมาและรับเครื่องสักการะ นอกจากนี้ยังมีการละเล่นพื้นบ้านคือการฟ้อนรำโดยประกอบด้วยเครื่องดนตรีสี่อย่างคือ แคน พิณ กลองโตนและฉิ่ง ในพิธีเป็นการแสดงความกตัญญูของชาวบ้านที่มีต่อบรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการรักษาโรคด้วย อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาและเพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

^๒ พระเทพวิริย อุตตสนโต (โอชาวัฒน์), การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๒. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๓. วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๓ ขอบเขตของการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องเช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยพรรณนาวิธี (Descriptive Method)

๑.๓.๓ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ

๑. เจ้าพิธีกรรม ๔ คน

๒. ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม จำนวน ๑๓ คน

๓. พระสงฆ์ ๓ รูป

รวมเป็น ๒๐ รูป/คน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พิธีกรรมแกลมอ หมายถึงพิธีกรรมพิธีแกลมอ เป็นพิธีเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษเรียกว่าผีมอ ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับผีบรรพบุรุษทั้งผีบรรพบุรุษที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย โดยคนทรงที่เรียกว่ามอ ผู้ทำหน้าที่ติดต่อหรือเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับวิญญาณผีบรรพบุรุษที่ชาวบ้านแสนสุขเชื่อว่ามีจะสามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา หมายถึงหลักธรรมที่ปรากฏพิธีกรรมแกลมอ ในของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ชาวกูย หมายถึง ชาวกูยหรือส่วยที่อาศัยในหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ธวัช ปุณโณทก อธิบายถึง ความเชื่อในหนังสือ “คติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน” ในหนังสือ วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ ว่าชาวอีสานมีทั้งแนวความเชื่อดั้งเดิมและแนวความเชื่อทางศาสนาพุทธ นอกจากนี้ชาวอีสานยังมีความเชื่อในเรื่องรัฐบุรุษและวีรบุรุษ ซึ่งปรากฏให้เห็นในนิทานเรื่องขุนบรมเป็นการแยกระหว่างผู้ปกครองและประชาชน มีสถานภาพที่แตกต่างกัน ความเชื่ออีกประเภทหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในสังคมอีสาน คือ ความเชื่อเรื่องภูตผี วิญญาณ ซึ่งก่อให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เช่น ความเชื่อเรื่องผีแสน หรือผีฟ้าแสน ก่อให้เกิดพิธีแห่บั้งไฟการเทศน์เรื่องพญาคันคากและการลำผีฟ้ารักษาโรค ความเชื่อเรื่องผีปอบ ซึ่งเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษ แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของประชาชนอีสาน เกี่ยวกับเรื่องการแบ่งแยกระหว่างโลกของผีกับโลกของมนุษย์ และผีสามารถช่วยเหลือมนุษย์ได้โดยผ่านคนทรงการเช่นสรวง ผีปอบทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการใช้ชีวิต และการนับถือผีปอบยังเป็นการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมอีสานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพบว่าชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณอย่างเหนียวแน่น ถึงแม้พุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทต่อสังคมอีสานก็จะไม่ทำให้ความเชื่อนี้หมดไป^๔

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ อธิบายถึงความเชื่อในบทความ “คติความเชื่อของชาวอีสาน” ในหนังสือเรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ ว่า ชาวอีสานมีความเชื่อ ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชื่อหลัก คือ เรื่องการครองเรือน และการทำมาหาเลี้ยงชีพโดยซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียร อดทนในการทำงาน นักเอาเบาสู้ ถ้าจะกล่าวถึงรายละเอียดความเชื่อของชาวอีสานก็จะเห็นได้ว่า ชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ เชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เชื่อเรื่องผีสงเทวดานางไม้ วิญญาณบรรพบุรุษเชื่อเรื่องลางสังหรณ์ เชื่อในเรื่องเกี่ยวกับชีวิต และความเชื่อในประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่^๕

มณี พยอมยงค์ อธิบายถึง “ความเชื่อของคนไทย” ในหนังสือ วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ ว่า ความเชื่อแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ ความเชื่อทั่วไปหรือความเชื่อธรรมดา (belief) เช่น เรื่องนรก สวรรค์ เทวดา และอีกประการหนึ่ง คือความเชื่อทางไสยศาสตร์ (superstition) ความเชื่อทั้งสองแบบอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประการ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากิน ความเชื่อเป็นพื้นฐานในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดี ด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลานอันเป็นการปลูกฝังความเชื่อให้ลึกกลงไปในสำนึกของ

^๔ ธวัช ปุณโณทก, คติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๐.

^๕ พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. คติความเชื่อของชาวอีสาน. ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕๐.

แต่ละคน เมื่อมีความเชื่อเต็มทีแล้วก็จะทำให้สิ่งที่ตนต้องการมากขึ้นกว่าเดิม เพราะความเชื่อก่อให้เกิดคุณค่าหลายประการ เช่น เกิดความเชื่อมั่น เกิดพลัง เกิดการสร้างสรรค์ เป็นต้น ในทางตรงข้าม ถ้าความเชื่อเป็นเรื่องงมงาย ไม่มีการใช้วิจารณ์ญาณเลย คือ ความเชื่อถือตามคำบอกเล่าอย่างเดียว ไม่มีการวิเคราะห์เหตุผล ความเชื่อเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาสังคม เพราะผู้ที่มีความเชื่อเช่นนี้จะต่อต้านกับเหตุผลของคนสมัยใหม่ที่ได้ศึกษาค้นคว้าและได้เปรียบเทียบกับเหตุผลของคนมาแล้ว ความไม่เจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองก็อาจมาจากศรัทธาความเชื่อของประชาชนส่วนหนึ่งเหมือนกัน^๖

อดิศักดิ์ โสมอินทร์ อธิบายถึงความเชื่อในหนังสือ โลกทัศน์อีสาน ว่าความเชื่อของชาวอีสานที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ อันได้แก่ ศาสนาหรือคติทางศาสนาเรื่องบุญกรรม ซึ่งปรากฏในวิถีของชาวอีสานจากอดีตถึงปัจจุบันเกี่ยวกับการนับถือศาสนาการปฏิบัติพิธีกรรม และรวมถึงการเชื่อเรื่องบุญกรรมจะตอบสนองและติดตามตัวตนทั้งในอดีตชาติ ชาติปัจจุบัน และชาติหน้า ซึ่งได้ใช้โอกาสในชาติปัจจุบันทำบุญให้มากเท่าที่จะทำได้ ผลบุญจะตอบสนองในชาติหน้า ถือเป็นการวางแผนระยะยาวถึงชาติหน้า^๗

ไพฑูรย์ มีกุล อธิบายถึงความเชื่อในหนังสือเรื่อง อีสานเนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๕ ปี ของสมาคมอีสาน ว่า ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมยังยึดมั่นอยู่กับผีสงฆ์ เทวดา ความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผล ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีมีผลต่อการสร้างความสามัคคีมีโอกาสพบปะกัน ประเพณีบางอย่างมีจุดมุ่งหมายสำคัญมิได้เป็นประเพณีที่เหลวไหลไร้สาระ เช่น การนับถือบรรพบุรุษเป็นประเพณีที่ทำให้คนในสังคมเคารพนับถือ การผิดผีส่วนมากจะเกิดจากการแตกแยกในวงศาตมณชาติ ดังนั้น การอ้างถึงผีบรรพบุรุษเป็นเครื่องมือไกลเกลี่ยให้ญาติพี่น้องเข้าใจกัน นับถือกันเช่นเดิม จึงเป็นวิธีการฉลาดและมีจิตวิทยาสูงมาก^๘

จารุวรรณ ธรรมวัตร อธิบายถึงพิธีกรรมในหนังสือ คติชาวบ้าน ว่าพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อ หรือศรัทธาเป็นพื้นฐานการกระทำไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องผีสงฆ์รวมที่มีแบบแผนการกระทำคล้ายกันทั้งประเทศกับพิธีกรรมจำเพาะถิ่นที่มีแบบแผนการกระทำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใดถิ่นหนึ่งแต่ต้องประกอบพิธีกรรมทั้งสองประเภทจะคล้ายกัน คือ มีความเชื่อเป็นพื้นฐานการกระทำผู้ประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์ในพิธีกรรม วิธิดำเนินการ และผู้เข้าร่วมพิธี พิธีกรรมส่วนรวมทั่วไป เป็นกิจกรรมที่ปรากฏคล้ายกันทุกภาคในประเทศไทยเช่น พิธีในพุทธศาสนา พิธีในช่วงสำคัญของชีวิต รัฐพิธี และพิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บ พิธีกรรมส่วนรวมมีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาจึงมีพิธีกรรมคล้ายกัน ส่วนพิธีกรรมเนื่องในช่วงสำคัญของชีวิต เนื่องจากอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันจึงมีลักษณะร่วมกัน เช่น พิธีร่อนกระดัง พิธีโกนจุก พิธีบวชเณร พิธีบวชพระ พิธีแต่งงาน พิธีศพ ส่วนรัฐพิธี เป็นพิธีที่รัฐกำหนดให้

^๖ มณี พยอมยงค์. ความเชื่อของคนไทย. ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๗๓.

^๗ อดิศักดิ์ โสมอินทร์. **โลกทัศน์อีสาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (มหาสารคาม: โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๕๖.

^๘ ไพฑูรย์ มีกุล. อีสานเนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๕ ปี ของสมาคมอีสาน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนวิซการพิมพ์. ๒๕๓๕). หน้า ๔๓.

ทำ เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ส่วนพระราชพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับกษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยในโอกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันราชาภิเษกพิธีกรรมจำเพาะท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่กระทำเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง มิใช่พิธีที่ต้องทำกันทั้งประเทศ พิธีส่วนนี้เกิดจากความเชื่อ และปัญหาในการดำเนินชีวิตจำเพาะถิ่น เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรของชาวอีสาน มีการเลี้ยงตาแฮกก่อนทำนา มีการลงช่วงผีฟ้าเพื่อขอคำทำนายเกี่ยวกับพืชผล และน้ำฝน มีการเต้าเซียงซ้อง และการตั้งครกตึงสากเพื่อการเสี่ยงทายเรื่องน้ำฝน อันเป็นปัญหาสำคัญของชาวอีสาน นอกจากนี้ พิธีกรรมจำเพาะถิ่นเกิดจากศรัทธาอันแรงกล้าและสภาพภูมิศาสตร์แต่ละท้องถิ่น ทำให้เกิดพิธีกรรมที่แปลกไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น พิธีลากพระ ชักพระ พิธีไหลเฮือไฟ เป็นต้น พิธีจำเพาะท้องถิ่นมีทั้ง พิธีกรรมสำคัญในช่วงชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตร และพิธีทางพุทธศาสนา แต่ลักษณะสำคัญ คือ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น^๙

ปรีชา พินทอง อธิบายถึงประเพณีฮีตสิบสองในหนังสือ ประเพณีโบราณอีสาน ว่า เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การตาย การแต่งงาน เป็นต้น ประเพณีตามฮีตสิบสอง บุญบั้งไฟ บุญซำฮะ บุญเข้าพรรษา บุญออกพรรษา บุญกฐิน เป็นต้น คาถาอาคม ตำราดูฤกษ์ยาม คำถวายทาน ตำราดูโสภ คะลำ การสอนเขยและสะใภ้ สิ่งที่รวบรวมไว้นี้ชาวอีสานยังนิยมปฏิบัติกันอยู่จนถึงปัจจุบัน^{๑๐}

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประสพสุข ฤทธิเดช ศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรบ้านกุดแคน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรเกิดจากความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องภูตผีองค์ประกอบของพิธีกรรมประกอบด้วย บุคคล ทั้งชายและหญิง สถานที่ โอกาส ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม จะแตกต่างกันไปตามประเภทของพิธีกรรมทางการเกษตรพิธีกรรมทางการเกษตรมี ๒ ประเภท คือ พิธีกรรมภาวะปกติ เป็นพิธีกรรมที่ ชาวบ้านกุดแคนทำขึ้นมาเพื่อไม่ประสบปัญหาทางการเกษตร คือไม่เกิดภัยแล้งหรือโรคระบาด และพิธีกรรมในภาวะวิกฤต ได้แก่ ขอฝน พิธีทำบุญเบิกบ้านและพิธีบุญบั้งไฟ พิธีกรรมทำนา ได้แก่ พิธีแฮกนา ปักข้าวแฮกและสู่ขวัญข้าว พิธีกรรมเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ พิธีกรรมตัดแวการเลี้ยงไหม และพิธีบั้งสุกุล วัว ควาย ส่วนพิธีกรรมชาวบ้านกุดแคนทำขึ้นเมื่อประสบปัญหาทางการเกษตร คือ เกิดภัยแล้ง หรือโรคระบาด คือ พิธีกรรมในภาวะวิกฤต ได้แก่ พิธีกรรมขอฝน มีพิธีเต้าเซียงซ้อง การตั้งครกตึงสาก การแห่ข้าวพันก้อน และการสวดคาถาปลาคว้อ (ปลาซ่อน) พิธีกรรมทำนาทำพิธีรดน้ำมนต์ต้นข้าว พิธีกรรมทำสวนและทำไร่ เป็นต้น^{๑๑}

พงษ์ลัดดา เกินมงคล ศึกษาวิจัยเรื่อง การฟ้อนที่สืบเนื่องจากพิธีกรรมที่ปรากฏในภาคอีสาน พบว่า การฟ้อนที่สืบเนื่องจากพิธีกรรมที่ศึกษามีทั้งหมด ๗ ชุด คือ ตึงครกตึงสาก เซิงเซียงซ้อง

^๙ จารุวรรณ ธรรมวัตร. **คติชาวบ้าน**. (มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย-ศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๓๐), หน้า ๒๕.

^{๑๐} ปรีชา พินทอง. **ประเพณีโบราณอีสาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖. (อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม. ๒๕๓๐), หน้า ๔๓.

^{๑๑} ประสพสุข ฤทธิเดช, พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรบ้านกุดแคน ตำบลหนองโนอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, **ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), บทคัดย่อ.

กินระบบ ผีให้ แกลมอ ม้องกวลจองไต เรือนปันโจน (ชื่อภาษาเขมร) ซึ่งการฟ้อนทั้ง ๗ ชุดนี้ สามารถแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ตามจุดมุ่งหมายการฟ้อน ดังนี้

๑. การฟ้อนในพิธีกรรมเพื่อรักษาผู้ป่วย
๒. การฟ้อนในพิธีกรรมขอฝน
๓. การฟ้อนในพิธีกรรมเสี่ยงทาย
๔. การฟ้อนในพิธีกรรมทำบุญกระดุกบรรพบุรุษ
๕. การฟ้อนในพิธีบายศรีสู่ขวัญ^{๑๒}

มณฑกานต์ ศิริมา ศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเซี่ยงซ้องของชาวอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พิธีกรรมเซี่ยงซ้อง เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อเรื่องผีวิญญาณ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นแรงหนุนในการดำเนินชีวิตในยามวิกฤต ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีมากขึ้นทำให้พิธีกรรมเซี่ยงซ้องได้มีการปรับเปลี่ยนไป ความมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนพิธีกรรม คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมและการปรับเปลี่ยนคติความเชื่อในพิธีกรรมเซี่ยงซ้องของชาวอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด^{๑๓}

อุทัย ภัทรสุข ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มน้ำโขงที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและพระธาตุพนมนั้น ชุมชนได้แสดงออกในรูปของพิธีกรรม จารัตประเพณีสิบสองเดือน เรียกว่า ฮีตสิบสอง ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี บุญชะเวต บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญซำฮะ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา และบุญกฐิน ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และยังมีความเชื่อในเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี พญานาค ผีรวมอยู่ด้วย^{๑๔}

จากการทบทวนเอกสาร เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น พิธีกรรมส่วนรวมมีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาจึงมีพิธีกรรมคล้ายกัน คือจารัตประเพณีสิบสองเดือน เรียกว่า ฮีตสิบสอง และอีกประการหนึ่ง คือความเชื่อทางไสยศาสตร์ การบูชาพระพุทธรูป การแก้บน เป็นต้น

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept interview) ในการ

^{๑๒} พงษ์ลัดดา เถินมงคล, การฟ้อนที่สืบเนื่องจากพิธีกรรมที่ปรากฏในภาคอีสาน, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), บทคัดย่อ.

^{๑๓} มณฑกานต์ ศิริมา, การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเซี่ยงซ้องของชาวอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๑๔} อุทัย ภัทรสุข, การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอ ห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยพรรณนาวิธี (Descriptive Method) โดยผู้วิจัยได้กำหนด กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ

๑. เจ้าพิธีกรรม ๔ คน

๒. ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม จำนวน ๑๓ คน

๓. พระสงฆ์ ๓ รูป

รวมเป็น ๒๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย (Research Process) ตาม ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ก. วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับศึกษาพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอ ห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ในพระไตรปิฎก อรรถกถา และแนวคิดของนักปราชญ์ทาง พระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์อื่นๆ และศึกษาเอกสาร บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลและห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น และจาก ตำรา วารสาร บทความ และเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ

การศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปปรึกษาอาจารย์ ที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์จาก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

๑. เจ้าพิธีกรรม ๔ คน

๒. ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม จำนวน ๑๓ คน

๓. พระสงฆ์ ๓ รูป

รวมเป็น ๒๐ รูป/คน

ข. วิธีการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลที่ได้นำมาสรุป แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์บทสัมภาษณ์ เพื่อ เป็นฐานความรู้ในการศึกษาในบทต่อไป

ค. ผลที่ได้รับ

จะทำให้ทราบกรอบความหมาย และความเป็นมาตลอดจนบริบทที่เกี่ยวกับพิธีกรรมกล่อม ของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ในพระพุทธศาสนาทั้งจาก พระไตรปิฎก คัมภีร์อื่นๆ และตำราวิชาการ และภาคปฏิบัติของผู้วิจัยเอง ในทุก ๆ มิติว่า ประเด็นใดที่ เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะวิเคราะห์ และนำไปสู่การเข้าใจถึงฐานความรู้หรือกรอบแนวคิดในการศึกษาในบท ต่อไป

**ขั้นที่ ๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบล
ห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา**

ก. วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับเพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาจะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา วารสาร บทความ และเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือได้

ข. การศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา และโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

๑. เจ้าพิธีกรรม ๔ คน

๒. ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม จำนวน ๑๓ คน

๓. พระสงฆ์ ๓ รูป

รวมเป็น ๒๐ รูป/คน

ค. วิธีการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลที่ได้นำมาสรุป แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์บทสัมภาษณ์ เพื่อเป็นฐานความรู้ในการศึกษาในบทต่อไป

**ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบล
ห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา**

ก. ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญของคัมภีร์ความรู้ใหม่ของหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาต่อไป รวมทั้งทำการวิเคราะห์ และรวบรวมความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาภาคทฤษฎี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมใหม่ ตามคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญ และทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ขั้นที่ ๔ สรุปผล และเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ประมวลผล และสรุปผลการวิจัย จะทำให้ทราบ และได้เข้าใจองค์ความรู้ใหม่ของการหาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาต่อไปแล้วเสนอผลงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

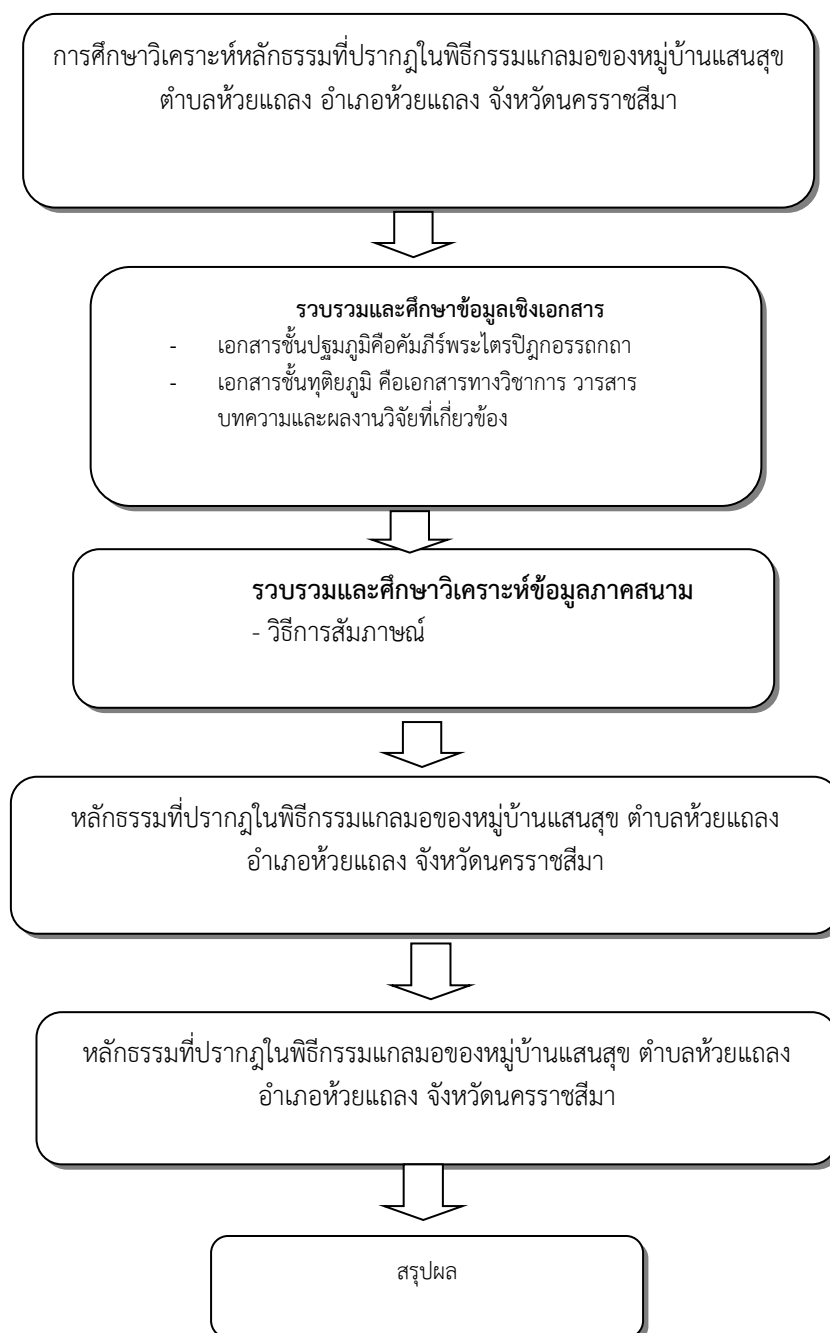
๑.๗.๑. ได้เข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๒. ได้เข้าใจหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

๑.๗.๓. องค์ความรู้ใหม่หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสามารถนำไปเผยแพร่และเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวិเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมากรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

บทที่ ๒

พิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็น ความเป็นมาและบริบทของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ความเป็นมาของพิธีกรรมกล่อม อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมกล่อม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ ความเป็นมาและบริบทของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาตำนานของชาวภูบ้านแสนสุข อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ที่ปรากฏจากสภาพแวดล้อม สถานที่ และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้ คือ

ข้อมูลสภาพทั่วไป

บ้านแสนสุขเดิมชื่อบ้านโคกจั่ว หมู่ ๓ ตำบลจั่ว อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านคนแรกชื่อนายจันทร์ สาธ และนายผา แดงงาม ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เริ่มตั้งหมู่บ้านครั้งแรกมี ๓๐ หลังคาเรือน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้มีการย้ายอพยพถิ่นฐานเดิมมาเพิ่มอีก จึงได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้าน โคกจั่ว เป็นหมู่บ้านแสนสุข ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านห่างจากอำเภอห้วยแถลงประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร หมู่บ้านมีจำนวน ๑๒๐ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด ๖๔๖ คน เป็นชาย ๓๑๖ คน เป็นเพศหญิง ๓๓๐ คน มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายบุญโสม แสงเพชร^๑

หมู่บ้านแสนสุข เป็นประชากรอพยพมาจากถิ่นฐานในเขตจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเห็นได้เด่นชัดในลักษณะที่มีภาษาพูดและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนชุมชนใกล้เคียง กล่าวได้คือ ชุมชนบ้านแสนสุข มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์คือภาษาส่วย^๒ และยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ^๓ มีการรวมกลุ่มในชุมชนตนเองอย่างเหนียวแน่น ไม่ยอมรับวัฒนธรรม ประเพณีจากนอก ยึดและเชื่อมั่นในตัวผู้นำของชุมชนสูง มักจะคิด เชื่อและทำไปในทิศทางเดียวกัน

^๑ สัมภาษณ์นายสมัย กีบไธสง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์พ่อยืน ขวาทอง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์นายสุทิน ชื่นชู, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สภาพสังคม เศรษฐกิจ

ชุมชนหมู่บ้านแสนสุขส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและรับจ้างในต่างจังหวัด เมื่อว่างจากการทำนา ชาวบ้านบางส่วนจะใช้เวลาปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อนำไหมไปจำหน่าย หรือแปรรูป ด้วยการนำมาทอผ้าชนิดต่าง ๆ นำมาซึ่งอาชีพเสริมในการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ

วัยหนุ่มสาวรับจ้างใช้แรงงานในต่างจังหวัด และในเขตหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอห้วยแถลง เช่น รับจ้างตัดอ้อย ปลูกมัน สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนบ้านแสนสุข ชาวบ้านค่อนข้างยากจน และมักใช้แรงงานมากกว่าที่จะลงทุนในการประกอบอาชีพอื่น ๆ^๔

สภาพภูมิศาสตร์

ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบสูง มีพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่อื่น ๆ รวม ๑๘๘๘ ไร่ ซึ่งแยกพื้นที่ทำการเกษตร ๑๔๖๑ ไร่ พื้นที่ป่า ๖๐ ไร่ พื้นที่อาศัยและสาธารณะ ๓๑๐ ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำสาธารณะ ๒๗ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับหมู่บ้านหนองม่วงหมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยแคน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองบัว หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยแคน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านสันติสุข หมู่ที่ ๑๓ ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านห้วยปอ หมู่ที่ ๙ ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะภูมิอากาศ

โดยทั่วไปสภาพอากาศร้อนและแห้งแล้ง

เอกลักษณ์ท้องถิ่น

๑. การใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารคือภาษาส่วย มักพูดด้วยสำเนียงที่เสียงดัง^๕
๒. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ การรำมอ มีความเชื่อว่าปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้กับผู้ป่วยไม่สบาย และมักมีความคิดเห็น ความเชื่อคล้ายตามผู้นำชุมชนหรือตามกลุ่มของตนเองมาก^๖
๓. ไม่ค่อยรับวัฒนธรรมจากต่างถิ่นจะยอมรับวัฒนธรรมในกลุ่มของตนเองเช่นวัฒนธรรมการแต่งงานมักจะแต่งงานในกลุ่มหมู่บ้านของตนเอง^๗

เทศกาลงานประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔. งานเทศกาลทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันพระ วันสงกรานต์ งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานบุญสารท งานออกพรรษา งานประเพณีลอยกระทง^๘

^๔ สัมภาษณ์นายประจักษ์ แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร, เจ้าพิธีกรรมกลมมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์แม่บาล แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์แม่อุ้น เจือจันทร์, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์แม่คำ ชญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๕. งานประเพณีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เช่นเลี้ยงผีปู่ตาประจำปีของหมู่บ้าน^๙
 ๖. งานประเพณีแห่บุญบังไฟในชุมชน^{๑๐}
 ๗. งานประกวดแข่งขันสวดสรภัญญะในชุมชนของตน เช่น ชุมชนบ้านแสนสุข บ้านสันติสุข บ้านพลวงทอง บ้านห้วยปอ บ้านโคกสูง บ้านผไทริน และบ้านหนองตราด^{๑๑}
- เทศกาลงานประเพณีเหล่านี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปร่วมกิจกรรมกันที่วัดประจำหมู่บ้าน คือ วัดบ้านแสนสุข

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในหมู่บ้านมีกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น

๑. ประเพณีปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ได้แก่^{๑๒}

๑.๑ นางสมหมาย แสงเพชร

๑.๒ นางเปรม จันทร์สนธิศรี

สภาพปัญหาที่สำคัญในท้องถิ่น

๑. ส่งเสริมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้กับบุตรน้อยมากเพราะกลัวขาดแรงงานในการหารายได้ของครอบครัว^{๑๓}
๒. รายได้ของชุมชนค่อนข้างยากจนเพราะอาชีพส่วนใหญ่คือใช้แรงงานรับจ้าง^{๑๔}
๓. ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสาธารณสุข^{๑๕}
๔. ขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการด้านการประกอบอาชีพอื่น ๆ ส่วนใหญ่เห็นความสำคัญเฉพาะในอาชีพที่ขอใช้แรงงาน^{๑๖}
๕. ไม่เปิดโอกาสในการรับหรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นซึ่งส่งผลต่อแนวความคิดที่นำมาพัฒนาชุมชนของตนเอง จึงทำให้ท้องถิ่นของตนเองพัฒนาไปได้ค่อนข้างล่าช้า^{๑๗}

ทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่นในอนาคต

๑. ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อต้องการให้ชุมชนมีวิธีการที่จะประกอบอาชีพที่หลากหลายมากกว่ารับจ้างและใช้แรงงานหนัก^{๑๘}
๒. ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลมาร่วมจัดส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพที่หลากหลายในชุมชน หรือสนับสนุนงบประมาณในการลงทุน

^๙ สัมภาษณ์นางสมพูนี สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์นางยีน สาทร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์นายบุญโสม แสงเพชร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์นายบัวลา สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์พ่อโพธิ์ ประถมบุตร, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์นางรุ่งฤดี บุญเฟื่อง, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์พระครูโอภาสเมธาภรณ์, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การตลาดของการประกอบอาชีพที่มั่นคงในรูปกองทุนหมู่บ้าน ในรูปสหกรณ์ เพื่อให้ชุมชนไม่ต้องแยกครอบครัวไปทำงานต่างถิ่นและป้องกันปัญหาการหย่าร้าง^{๑๙}

๓. ให้องค์กรงานสาธารณสุขอำเภอช่วยผลักดันส่งเสริมให้ความรู้เรื่องสุขอนามัยกับชุมชนบ้านแสนสุข

๔. ชุมชนบ้านแสนสุขต้องเปิดโอกาสในการรับความรู้ ความคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐมากกว่าที่จะเห็นค้อย่างต่างกันเฉพาะในชุมชนของตน เพื่อจะได้เปลี่ยนหรือปรับปรุงการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น

๕. ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว เช่นส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา

การเรียกขานว่าส่วย

มีหลักฐานสมัยกรุงธนบุรีนั้น ผู้คนมักเรียกชาวกูยว่า “เขมรป่าดง” สันนิษฐานว่า เพราะบริเวณตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำมูลในเขตจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานีบางส่วน ไปจนถึงจำปาสัก สาละวันและอัตตะปือของลาว ซึ่งเป็นที่อยู่ของกูยนั้นมีภูมิประเทศเป็นป่าดง และอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครองของอาณาจักรไทย เมื่อดินแดนแถบนั้นถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ ๓ พิจารณาเห็นว่า หากจะเกณฑ์แรงงานผู้คนจากบริเวณนี้ แยกเปลี่ยนไพร่ธรรมดาเช่นเดียวกับกลุ่มคนไทยคนอื่น ๆ คงยาก เพราะมีอุปสรรคด้านภูมิประเทศและการคมนาคม และมักพบหนุ่มชายฉกรรจ์ชาวกูยมักหลบหนีการเกณฑ์ บางครั้งยังดักข่ม โจมตีแล้วหนีเข้าป่า จนเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ สงครามสิ้นสุดลง จึงได้นำเอาระบบไพร่ส่วยมาใช้ กำหนดให้ชาวเขมรป่าดง ต้องส่งส่วยแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการเรียกชาวกูยที่ตั้งถิ่นฐานในเขมรป่าดงว่า “ส่วย”

วิถีชีวิตของชาวกูยบ้านแสนสุข

บ้านแสนสุข ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ แตกต่างไปจากชุมชนอื่น เพราะเป็นชาวกูย ชาวกูยบ้านแสนสุข เป็นใคร มาจากไหน เข้ามาอยู่ในเขตอำเภอห้วยแถลงตั้งแต่เมื่อไร เป็นเรื่องที่น่าสงสัยและมีหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมากให้ความสนใจและมีความต้องการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกูยบ้านแสนสุข

ความเป็นมาของชาวกูยบ้านแสนสุขรวมถึงวิถีชีวิต ประเพณีของชาวกูยเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นเผ่าพันธุ์กูย ซึ่งไม่เหมือนกับคนกลุ่มอื่น ๆ ชาวกูยมีเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับศึกษาค้นหาเพื่อความเข้าใจชาวกูยอย่างยิ่ง

คำว่า “ชาวกูย” เป็นคำพูดที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าชานด้วยคำนี้ มีความเป็นเอกภาพทางความหมาย เพราะคำนี้มีความหมายว่า “คน” ในที่บางแห่งเรียกกันว่าชาวส่วย ซึ่งเป็นการเรียกชานของคนนอกวัฒนธรรมกูย

^{๑๙} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวิรากร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ชาวกูย เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่กระจายอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ (อีสานใต้) ของประเทศไทย ที่พบมากได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และ นครราชสีมา ชาวกูยบ้านแสนสุขได้อพยพมาจากจังหวัดสุรินทร์โดยส่วนใหญ่

การค้นคว้าหาหลักฐานความเป็นมาของชาวกูย เป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะขาดหลักฐานที่ชัดเจนเพราะชาวกูยเองไม่มีภาษาเขียนที่จารึกเรื่องราวของตนเอง ผู้ที่ทำการศึกษาล้วนแต่ตั้งสมมติฐานจากหลักฐานที่ค้นพบบ้าง จากนิทานปรัมปราหรือตำนานบ้าง จึงยังหาข้อยุติเรื่องที่มาที่ไปของชาวกูยได้ยาก อย่างไรก็ตามพอประมวลความเป็นไปของชาวกูยได้ดังต่อไปนี้

พระครูสถิตธรรมวิบูลได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวกูยว่า ชาวกูยตั้งแต่เดิมนั้นเป็นกลุ่มคนที่มีนิสัยมักอพยพไปหาถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ ๆ ตลอดเวลา ทั้งนี้อาจมาจากหลายเหตุผลด้วยกัน เช่น จากการถูกรุกรานจากคนกลุ่มอื่นบ้าง และการหาแหล่งทำมาหากินใหม่ ๆ บ้าง ภัยธรรมชาติบ้าง ชาวกูยบ้านแสนสุขส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากจังหวัดสุรินทร์ ในหลายอำเภอ ชาวกูยเป็นกลุ่มคนที่รักอิสระและความสงบ เมื่อมีกลุ่มคนกลุ่มอื่น ๆ มารุกรานก็ไม่ต้องการสู้รบตบมือ จึงย้ายถิ่นฐานเพื่อหาที่กินใหม่ ชาวกูยยังคงรักษา อัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างดียิ่งมักเรียกตนเองว่า กูย (Kui) ซึ่งมีความหมายว่า คน ชาวกูยมีวัฒนธรรมภาษา และการประกอบพิธีกรรมแตกต่างจากชนกลุ่มอื่น^{๒๐}

รูปร่างและหน้าตาของกูย

ชาวกูย จะมีผผดกหยิกหยอย จมูกแบน ริมฝีปากบาง ผิวดำ สูงปานกลาง มีลักษณะหน้าตา และเรือนร่างปะปนกัน ซึ่งเป็นผู้ที่มีร่างกายใหญ่ ไหล่กว้างเป็นเหลี่ยม

ด้วยสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การแต่งงานก็มีการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการถ่ายเททางพันธุกรรม ทำให้ชาวกูยบ้านแสนสุขในปัจจุบันกลายลักษณะมีรูปร่างสูงใหญ่ มีผิวพรรณขาว รูปร่างลักษณะจะเหมือนชาวชนบทในภาคอีสานโดยทั่วไป แทบจะแยกจากกันไม่ออกจากคนกลุ่มอื่น ๆ^{๒๑}

ลักษณะนิสัยของชาวกูย

ชาวกูยมีนิสัยซื่อสัตย์ ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ขาดความมั่นใจในตนเอง ลักษณะของชาวกูยดังกล่าวมีมาตั้งแต่ในอดีต เมื่อเขาเป็นหนุ่มก็มักจะพากันไปจับสาวบ้านอื่น ๆ หากเป็นหมู่บ้านที่ไม่ใช่ชาวกูย พวกเขาก็ไม่กล้าแสดงตนว่าเป็นชาวกูย จะพากันปิดเป็นความลับ และพูดจាកันด้วยภาษาของฝ่ายหญิง ถ้าฝ่ายหญิงเป็นคนลาว ก็พูดลาว^{๒๒}

ชาวกูยเคยเป็นสังคมที่อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ รักธรรมชาติทำมาหากินอยู่กับธรรมชาติ ทำให้กลุ่มชาวกูยในอดีตขาดความสนใจโลกภายนอก สังคมชาวกูยจึงเป็นสังคมปิด ทำให้ขาดการพัฒนาทั้งในด้านวัฒนธรรมและความรู้ใหม่ ๆ วัฒนธรรมชาวกูยจึงค่อนข้างด้อยกว่าวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น ๆ^{๒๓}

^{๒๐} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์แม่คำ ขญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์แม่บาล แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ในปัจจุบันชาวกูยเริ่มรับเอาวัฒนธรรมอื่นและความรู้ใหม่ ๆ มากขึ้น มีการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและเข้าศึกษาในที่อื่น ๆ และการอพยพไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น ทำให้วิถีชีวิตหลายอย่างเริ่มเปลี่ยนไปแทบไม่มีความแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นเลย มีเพียงประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างเท่านั้นที่แสดงให้เห็นได้ว่าพวกเขาเป็นชาวกูย^{๒๔}

แม้ในอดีตชาวกูยจะมีนิสัยชอบโยกย้ายอพยพถิ่นฐานอยู่เสมอๆ เป็นสังคมที่รักสงบไม่ชอบสู้รบปรบมือกับใคร เมื่อมีผู้มารุกรานพวกเขาก็จะย้ายถิ่นฐานไปหาที่อยู่ใหม่ บางครั้งเหตุผลทางธรรมชาติก็เป็นเหตุให้พวกเขาย้ายถิ่นฐานได้เหมือนกัน ดังนั้นชาวกูยจึงมักสร้างที่อยู่อาศัยแบบง่าย ๆ ไม่เน้นความมั่นคงและความงามแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่มั่นใจว่าบ้านที่สร้างขึ้นจะอาศัยอยู่ได้นานแค่ไหน จึงมองไม่เห็นความสำคัญของการสร้างที่อยู่อาศัยอย่างถาวร แม้ในปัจจุบันชาวกูยจะมีฐานะทางการเงินดีขึ้น แต่พวกเขาก็สร้างบ้านเรือนอย่างเรียบง่ายอยู่ไม่น้อย จึงเป็นอุปนิสัยที่บ่งชี้ว่าชาวกูยโดยทั่วไปนั้นรักสันโดษและเรียบง่าย

การแต่งกายของชาวกูย

ชาวกูยโดยเฉพาะสตรีชาวกูยเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เมื่อว่างเว้น จากอาชีพหลักคือการทำนา ทำไร่ แล้วในยามว่างก็จะปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกันแทบทุกครอบครัว บางครอบครัวอาจเป็นอาชีพเสริม แต่โดยส่วนใหญ่ก็ทอผ้าไหมเพื่อนุ่งห่มภายในครอบครัวของตนเอง ซึ่งการผลิตผ้าไหมนั้นชาวกูยทำกันอย่างครบวงจร คือทุกขั้นตอนเป็นการทำด้วยมือแทบทั้งสิ้นดังนั้นชุดการแต่งกายของชาวกูยก็นิยมเป็นผ้าไหมเป็นหลัก^{๒๕}

หน้าที่ในการจัดหาเครื่องนุ่งห่มเป็นหน้าที่ของแม่บ้านที่จะต้องจัดหาให้แก่สมาชิกในครอบครัว สมาชิกคนอื่นๆ อาจเข้าไปช่วยบ้างกรณี ผู้ที่มีหน้าที่ช่วยโดยตรงก็คือ บุตรสาว^{๒๖}

ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหม ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย ทำให้หญิงสาวชาวกูยในอดีตแทบทุกคนมีฝีมือในการทอผ้าอย่างดี เมื่อลูกนำฝ้ายดอกสีดามาตัดเส้นแขนกระบอกแล้วเย็บต้นแขนทำคล้ายจกสีแดง เป็นรูปตีนมดแดง หรือหางตะกวด แต่งงานออกเรือนพ่อแม่ก็จะแต่งผ้าไหม ผ้าโสร่ง ผ้าสบู่ พร้อมอุปกรณ์สำหรับการผลิตผ้าไหมให้แก่ลูกสาวคนสุดท้ายเพื่อการสืบทอดต่อไป

ผ้านุ่งสำหรับสตรีชาวกูยมักนิยมเป็นผ้าที่ทอหมีคันเป็นแนวทางดั้ง โดยทอผ้าไหมผืนใหญ่เป็นไหมควบ ยืนพื้นเป็นสีน้ำตาลอมดำ มีหัวซิ่นที่ยืนพื้นสีแดงลายขีด ตีนซิ่นพื้นดำ มีริ้วสีขาว เหลือง และแดง

หญิงชาวกูยที่สูงอายุส่วนใหญ่นิยมนุ่งผ้าที่มีลายแบบเฉพาะของชาวกูย คือใส่เสื้อคอกระเช้าขณะอยู่บ้าน และนิยมใส่สร้อยคอลูกปัดที่ทำด้วยเงินและพลาสติก ที่หูก็มักใส่ดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมไว้ที่ตักหู เช่น ดอกมหาหงส์ (ชาวอีสานเรียกว่าดอกสเลเต)^{๒๗}

หญิงชาวกูยบางคนเมื่ออยู่บ้านก็มักเปลือยกายท่อนบนโดยไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าอับอายแต่อย่างใด เมื่อต้องประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่ง พวกชาวกูยก็จะใช้ผ้าสไบซึ่งอาจเป็นสีดำหรือสี

^{๒๔} สัมภาษณ์แม่อุ่น เจือจันทร์, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์นางยีน สาธร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์นางรุ่งฤดี บุญเฟื่อง, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์นางสมพู้ สาธร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ขาว หรืออาจเป็นสีอื่นอย่างอื่นบ้างก็ได้ ผ้าสไบขาวชาวภูยกูเรียกว่า สไบบัว และเรียกสไบดำว่า สไบกะแวง ถ้าเป็นพิธีงานแต่งงานก็จะนำผ้ายดอกสีด้ามัดเสื้อแขนกระบอกทแล้วเย็บต้นแขนทำคล้ายจกสีแดง เป็นรูปตีนมดแดง หรือหางตะกวด^{๒๘}

สำหรับผู้ชายชาวภูยกูนิยมนุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้าหรือผ้าที่มีหูรูด และมีผ้าคาดเอวที่ทอเหมือน หัวขึ้นแต่มีความกว้างมากกว่า แต่นิยมย่นพื้นสีแดงเหมือนผู้หญิง โดยเชื่อว่าผ้าคาดเอวเป็นของขลังที่ใช้ป้องกันสิ่งชั่วร้ายได้ ดังนั้นจึงมักเห็นชาวภูยกูแขวนผ้าคาดเอวไว้ในที่สูงและในพื้นที่บางแห่งไม่อนุญาตให้ผู้หญิงแตะต้องผ้าคาดเอวก็ได้ หากจะไปงานแต่งงานก็นิยมนุ่งผ้าขาวม้าหรือกางเกงผืนเดียวไม่ใส่เสื้อก็มีชาวภูยกูเรียกผ้าว่า จิก เรียกใหม่ว่า โซด รวมกันว่า จิกโซด แปลรวมกันว่าผ้าไหม ผ้าไหมขอชาวภูยกูแบ่งได้หลายชนิด เช่น ผ้านุ่งจิกกะนือบ เป็นผ้านุ่งคล้ายโสร่งของชาวเขมร เป็นผ้านุ่งสำหรับผู้ชายในพิธีกรรมต่างๆ มีลักษณะคล้ายผ้าหางกระรอกเวลานุ่งจะพับจับจีบด้านหน้า ผ้าโสร่งเป็นตารางสี่เหลี่ยมใหญ่มีหลายสี ชาวภูยกูบางแห่งนิยมใส่ในพิธีกรรม บางแห่งก็นิยมใส่อยู่บ้าน^{๒๙}

ชาวภูยกูทั่วไปนิยมผ้าที่มีสีดำเป็นหลัก วิธีการย้อมผ้าให้เป็นสีดำนั้นก็นำผลมะเกลือมา โขลกกับครกแล้วแช่น้ำจนเน่าเปื่อย แล้วจึงนำผ้าไหมลงแช่ทิ้งไว้แล้วนำมาตากแดด ๒-๓ แดด จนกว่าผ้าไหมจะดำสนิทแล้วจึงนำผ้าไปตัดเป็นเสื้อเรียกว่า ฮับแกบ ซึ่งเป็นเสื้อแขนยาวกลม ติดกระดุมเงิน ส่วนใหญ่ชาวภูยกูที่แต่งงานแล้วนิยมใส่ ส่วนหนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงานก็ไม่นิยมใส่^{๓๐}

ปัจจุบันชาวภูยกูนิยมซื้อเส้นไหมและสีเคมีในการย้อมผ้าจากท้องตลาดทั่วไป เพราะการผลิตผ้าไหมไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการใช้สอยอย่างเดียวเช่นในอดีต บางครอบครัวผลิตผ้าไหมเพื่อการค้าและตลาดก็ต้องการเส้นไหมที่ไม่มีปมเส้นไหมธรรมชาติ ทำให้ผ้าไหมของชาวภูยกูเกิดการผสมผสานกับวัฒนธรรมเขมรกับวัฒนธรรมแบบลาว จึงมักพบผ้าไหมของชาวภูยกูเป็นผ้ามัดหมี่ ลวดลายแปลกตาจากเดิมมาก และการแต่งกายก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จะเห็นชาวภูยกูแต่งกายแบบภูยกูดั้งเดิมก็เฉพาะในงานพิธีสำคัญ ๆ เท่านั้น

บ้านเรือนของชาวภูยกู

ชาวภูยกูเรียกบ้านว่า “ตุง”^{๓๑} การสร้างบ้านเรือนของชาวภูยกูมีคติความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายประการทั้งทิศทางการสร้างบ้าน และการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน

ชาวภูยกูโดยทั่วไปจะไม่สร้างบ้านเรือนและมีทางขึ้นลงบันไดบ้านไปในทิศตะวันตกอย่างเด็ดขาด เพราะถือว่าทิศตะวันตกเป็นทิศอัปมงคลหรือเป็นทิศของผี และเมื่อลูกจะสร้างบ้านหลังใหม่จะไม่สร้างบ้านอยู่ทางทิศใต้ของพ่อแม่ เพราะถือเป็นการลบหลู่ผีบรรพบุรุษ เนื่องจากในมุมใดมุมหนึ่งทางทิศใต้ของบ้านพ่อแม่เป็นที่ตั้งหิ้งบรรพบุรุษ จากลักษณะการสร้างบ้านและทิศทางการสร้างดังกล่าว ทำให้ผู้พบเห็นทราบได้ว่า กลุ่มบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียงมีความสัมพันธ์กันในสายตระกูลเดียวกัน ซึ่งชาวภูยกูเรียกว่า “ยะจู๊ฮ์”^{๓๒} เดียวกัน บ้านของชาวภูยกูในอดีตมักใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติมาปลูกสร้าง เช่น ต้นไม้ที่อยู่ตามท้องนาของตนเองและตามชายป่า ตามลำห้วย หลังคามุง

^{๒๘} สัมภาษณ์นายบัวลา สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์นายบุญโสม แสงเพชร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวีราร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์พ่อโพธิ์ ประถมบุตร, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ด้วยหญ้าคา ปัจจุบันอาจเป็นสังกะสีตามฐานะครอบครัว ครอบครัวของชาวภูยกัยมักอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่และเคารพกันตามอันดับอาวุโส บางบ้านจึงมักต่อเติมจากเรือนใหญ่ออกไป หรือมีบ้านเรือนใกล้เคียงกันอยู่หลายหลัง ลักษณะบ้านนิยมสร้างด้วยเสา ๔ ต้น^{๓๓} ตัวบ้านมักไม่มีสวดลายฉลุตกแต่งให้สวยงามเหมือนบ้านเรือนในวัฒนธรรมอื่นๆ ใต้ถุนมักสูงและปล่อยไว้โล่งเพื่อเป็นที่เลี้ยงสัตว์เช่น วัว ควาย เล้าเป็ด ไก่ และเป็นที่สำหรับทำกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตผ้าไหม เช่น เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม สานกระbungหรือตะกร้า เก็บอุปกรณ์การเกษตรและมักเห็นแคร่ไม้สำหรับพักผ่อนและรับแขก^{๓๔} บ้านของชาวภูยกัยไม่เน้นเรื่องความสวยงามมากนัก แต่พวกเขาเน้นประโยชน์ใช้สอยมากกว่า โครงสร้างของบ้านและรูปทรง ในสมัยต่อมาก็มีอีกรูปแบบตามเดิมอยู่มาก ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก นอกจากใต้ถุนบ้านสูงแล้วยังแบ่งพื้นที่ใต้ถุนบ้านเป็น ๓ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกกลางบ้านจะตั้งหูกทอผ้า ซึ่งมีเส้นยึดยาวมาพาดผูกไว้กับคอกวัวควาย ส่วนที่ ๒ สำหรับคอกวัวควาย ส่วนสุดท้าย สำหรับเก็บอุปกรณ์ทำนาทำไร่ อุปกรณ์หาปลา อุปกรณ์สำหรับล่าสัตว์ หรือไว้ก่อไฟหุงต้ม สำหรับบนบ้าน บางบ้านอาจแบ่งเป็นสัดส่วนแต่บางบ้านอาจปล่อยเป็นห้องโถงโล่ง ๆ ด้านทิศเหนือของบ้านจะเป็นที่โล่งสำหรับนั่งรับประทานอาหาร ส่วนทิศตะวันตกจะต่อบ้านคล้ายระเบียงยื่นออกไปคล้ายร้านน้ำสำหรับหุงหาอาหาร วางตุ่มน้ำกินน้ำใช้และถ้วยชาม และมักพบครุ้งเก่า ๆ ที่ชำรุดใช้การไม่ได้แล้วที่นำมาปลูกผักสวนครัว เช่น ต้นหอม สะระแหน่ หอมเทศ และพริก เป็นต้น นับเป็น การใช้สอยพื้นที่อย่างฉลาดของชาวภูยกัยที่จะใช้น้ำอย่างคุ้มค่า และประหยัดเวลาในการดูแลพืชผักที่จะนำมาประกอบอาหารได้อย่างทันที่ทันใด ในบริเวณใกล้บ้าน ชาวภูยกัยนิยมสร้างยุ้งข้าวไว้เพื่อเก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้ด้วย ทั้งนี้จะต้องไม่สร้างยุ้งข้าวหันหน้าไปทางทิศทางเหนือหรือทิศตะวันตก ปัจจุบันความเชื่อนี้เริ่มหายไปจากหมู่บ้านชาวภูยกัยหลายแห่งแล้ว ส่วนใหญ่คำนึงถึงเนื้อที่ในการสร้างมากกว่า^{๓๕}

ชาวภูยกัยนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน โดยตั้งเป็นหย่อม ๆ ตามหมู่บ้าน ซึ่งมักอยู่ใกล้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ลำธาร และชายป่า เพื่อความสะดวกในการใช้สอย การประกอบอาชีพ และเป็นแหล่งอาหารอีกด้วย หากมีการอพยพโยกย้ายไปสร้างหมู่บ้านใหม่ ชาวภูยกัยก็จะพากันเรียกว่า เชาะไม (หมู่บ้านใหม่) เช่น เชาะไมในอำเภอยะแยง จังหวัดนครราชสีมา

อาหารการกินของชาวภูยกัย

ชาวภูยกัยไม่ว่าจะอยู่ที่ใดพวกเขาก็มีอุปนิสัยในการกินที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีการกินอยู่ที่เรียบง่ายไม่ค่อยพิถีพิถันมากนักทั้งในด้านความสะอาด และในแง่ของคุณค่าทางโภชนาการ โดยทั่วไปจะรับประทานข้าวเจ้าพร้อมกับเพียงอย่างเดียว หรือสองอย่าง อาจเป็นน้ำพริกกับผักจิ้มหรือเป็นแกงหรือต้มเท่านั้น นอกจากชาวภูยกัยที่มีฐานะดีจึงจะมีกับข้าวมากกว่านั้น หากมีสมาชิกในบ้านเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะมีอาหารพิเศษอย่างอื่นอยู่ด้วยสถานที่ประกอบอาหารก็มักไม่ค่อยพิถีพิถันเช่นกัน อาจเป็นบนบ้านหรือไม่ก็ใต้ถุนบ้านหรือบริเวณรอบ ๆ บ้านก็ได้ อุปกรณ์สำหรับหุงต้มบางอย่างก็อาจใช้ที่หาได้ตามท้องถิ่น เช่น เตาไฟก็จะใช้หินสามก้อนมาวางแล้วก็หุงต้มได้ ฟืนก็จะหาจากในสวนหลังบ้านหรือในสวนหลังบ้านหรือไม่ก็ขายป่า อาหารที่มักนำมาประกอบอาหารก็มักเป็นสิ่งที่หาได้ใน

^{๓๓} สัมภาษณ์แม่คำ ขญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์แม่อุ้น เจือจันทร์, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ท้องถิ่นทั้งพืชและสัตว์ ที่เป็นพืช เช่น หน่อไม้ เห็ด เผือก มัน ผักป่าต่าง ๆ ที่เป็นสัตว์อย่างเช่น ปลา กบ เขียด แมลงชี้ควาย นก หนู เต่า กิ้งก่า ไข่มดแดง เป็นต้น นอกจากพืชและสัตว์ในธรรมชาติแล้ว ชาวภูยก็นิยมเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารด้วย เช่น เป็ด ไก่ และหมู ส่วนวัว และควาย ชาวภูยก็นิยมเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน เช่น ไถนา โดยปกติจะไม่ฆ่าเพื่อการประกอบอาหาร ยกเว้นในกรณีที่มีงานสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานศพ และงานรื่นเริงอื่น ๆ หรือนำมาประกอบอาหารก็ต่อเมื่อวัวหรือควายนั้นตายเองตามธรรมชาติ อาหารยอดนิยมของชาวภูยก็นิยมเลี้ยงสัตว์ โดยทั่วไปก็คือน้ำพริกผักจิ้ม การปรุงน้ำพริกของชาวภูยก็นิยมเริ่มต้นด้วยการโขลกน้ำพริก ใส่หอม และกระเทียมเผา รับประทานกับปลาร้าหรือปลาจ่อม และในการปรุงอาหาร ไม่ว่าจะเป็นต้มหรือแกงชาวภูยก็นิยมใส่ปลาพริกเค็มลงไปด้วย เพื่อเพิ่มรสชาติ ดังนั้นชาวภูยก็น่าจะมีปลาพริกเค็มติดครัวไว้เสมอ^{๓๖}

โดยทั่วไปชาวภูยก็นิยมรับประทานอาหารที่มีไขมันมาก ไม่ว่าจะเป็นหมูหรือน้ำมันใด ๆ ชาวภูยก็นิยมเลี้ยงอาหารที่ดิบ ๆ ไม่ว่าจะเป็น ลาบ ก้อย หรือปลาสด ๆ โดยเฉพาะในวงเหล้ามักพบเห็นได้โดยง่าย การปรุงอาหารของชาวภูยก็นิยมรสจัด โดยเฉพาะเผ็ดและเค็มจัด หากเป็นแกงจำพวกปลา ก็จะใส่ใบกระเพรา ขมิ้น มดแดง และใบมะขามอ่อน หากเป็นปลาตัวเล็ก ๆ ก็จะคลุกเคล้าส่วนประกอบให้เข้ากันแล้วใช้ใบตองห่อ แล้วนำไปหมกขี้เถ้าร้อนจนสุก กลายเป็นอาหารอันโอชะสำหรับทุกคน^{๓๗} หากจะเดินทางไปทำไร่นา หรือไปธุระที่อื่น ชาวภูยก็นิยมห่อข้าวเพื่อไปรับประทานด้วยเสมอ โดยใช้ใบตองกล้วยหรือใบพลองห่อกับข้าวก็จะเป็นปลาร้า ปลาจ่อม ปลาพริกเค็ม กบย่าง ปลาย่าง เป็นต้น ในปัจจุบัน เด็กนักเรียนชาวภูยก็นิยมกินแซนวิช อำเภอยะลา จังหวัดนครราชสีมา ยังคงนิยมห่อข้าวไปรับประทานตอนกลางวันที่ยังโรงเรียนอยู่เช่นเดิม ในอดีตยังมีป่าอยู่สมบูรณ์ ชาวภูยก็นิยมกินผลไม้ตามฤดูกาลในการจับสัตว์ป่ามาประกอบอาหารเป็นอาหารไม่ว่าจะเป็น หมูป่า กระต่าย กระรอก ฯลฯ แต่ปัจจุบันสัตว์ป่าเหล่านั้นไม่มีให้จับแล้ว วัตถุดิบที่นำมาประกอบเป็นอาหารมักอยู่ตามท้องไร่ท้องนา ริมหนองและห้วย จำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ซึ่งยังมีอย่างพอเพียง เครื่องมือสำหรับจับที่นิยมในหมู่วรรณกรรมก็คือ แห สสวิง ตะแกรง ผักขมอดนิยมนักคือผักตบ ผักตำลึง ดอกกระเจียว นอกจากผักป่าแล้วชาวภูยก็นิยมปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานเองด้วย พืชผักที่นิยมปลูกได้แก่ หอม กระเทียม ตะไคร้ โหระพา และกระเพรา โดยทั่วไปชาวภูยก็นิยมรับประทานข้าวเจ้าเป็นส่วนใหญ่ ส่วนข้าวเหนียวนิยมรับประทานในฤดูทำนา และในงานพิธีกรรมหรือเทศกาลต่าง ๆ ชาวภูยก็นิยมทำข้าวเจ้าเป็นส่วนใหญ่และทำข้าวเหนียวเป็นบางส่วนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันชาวภูยก็นิยมทำนาโดยคำนึงถึงการค้าด้วย จึงนิยมปลูกข้าวหอมมะลิจำหน่าย ซึ่งให้ราคาสูงกว่าข้าวอย่างอื่น ๆ^{๓๘}

ชาวภูยก็นิยมล้อมวงกินข้าวมากกว่าแยกกันกิน ใช้มือเปิบมากกว่าใช้ช้อน แต่หากเป็นการกินข้าวและมีแกงก็จะใช้ช้อน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นช้อนสังกะสี ในอดีตนั้นอาจใช้เปลือกหอยกาบหรือใบตองสำหรับช้อนน้ำแกง หรือไม่ก็ใช้วิธียกถ้วยแกงขึ้นชดเลยก็ได้ การใช้ช้อนชาวภูยก็นิยมใช้เพียง ๒-๓ คันเท่านั้น เมื่อใช้เสร็จก็จะวางไว้ในชามแกงเพื่อให้คนอื่นใช้ต่อหมุนเวียนกันไปจนอิ่ม เมื่ออิ่มแล้วทุกคนต้องล้างจานใส่ข้าวของตนเอง นอกจากบางครอบครัวมีลูกสาวจะเป็นหน้าที่ของลูกสาว

^{๓๖} สัมภาษณ์แม่หวาน สาทร, เจ้าพิธีกรรมแกมมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์พระครูโสภาสมธรรณ, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวีราร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ อาหารที่ชาวภูยรับประทานนิยมทำให้สุกก่อน แต่ถ้าเป็นโอกาสงานพิเศษอื่น ๆ เช่น ในงานพิธีกรรม บุญประเพณี หรือการขอแรงกันทำงาน ก็จะนิยมการเลี้ยงเหล้าที่ทำขึ้นเอง (สาโท) และโอกาสนี้อาจมีการรับประทานอาหารสุกๆดิบๆ ด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นในหมู่ผู้ชาย แต่ในกระบวนการทำก็ต้องปรุงให้มีรสจัด เช่น รสเค็ม และเปรี้ยวจัด เพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรคเครื่องปรุงรสเปรี้ยว นิยมใช้เม็ดแดงมากกว่าการใช้อย่างอื่น อาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ที่ชาวภูยชอบรับประทานคือ ลาบ เลือด ก้อยหมู ก้อยเนื้อ ก้อยปลาชิว กุ้งเต้น บางคนก็อาจฉีกเนื้อดิบจิ้มน้ำพริกรับประทานอย่างหน้าตาเฉย ในฤดูทำนา ชาวภูยจะใช้หาบหรือกระบุงสำหรับนำข้าวและกับข้างไปรับประทานที่นาด้วย พอได้เวลารับประทานข้าวก็จะใช้มือปั้นข้าวเหนียวแล้วจิ้มกับข้าว ซึ่งอาจเป็นน้ำพริกปลาร้า ปลาจ่อม หรือปลาทุเค็ม อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่ต้องใช้ถ้วยหรือจานให้เป็นภาระในการล้าง เมื่ออิ่มแล้วก็จะล้างมือด้วยน้ำในท้องนาแล้วก็ทำงานต่อไปได้ทันที ส่วนในฤดูเก็บเกี่ยว ก็มักนำข้าวเหนียวใส่กระติบข้าวพร้อมน้ำพริกเกลือและปลาร้า ส่วนกับข้าวก็จะไปหาเองตามท้องนาที่หาได้ โดยทั่วไป เช่น กบ เขียด ปูและปลา แล้วนำมาประกอบเป็นอาหารอย่างง่าย ๆ รับประทานในตอนกลางวัน เมื่อรับประทานเสร็จก็จะเก็บเกี่ยวต่อไป

ความเชื่อในเรื่องอาหาร

ชาวภูยมีข้อห้ามในเรื่องอาหารการกินที่สืบทอดความเชื่อมาอย่างยาวนาน โดยการถ่ายทอดความเชื่อจากผู้นำชุมชนหรือพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ท่านเหล่านั้นจะเป็นผู้บอกกล่าวข้อควรละเว้นในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงของสมาชิกในครอบครัว ปลอดภัยจากโรคภัยและทำให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ที่เป็นข้อห้ามสำคัญที่สุด เช่น ห้ามกินเต่าและตะกวด เพราะชาวภูยเชื่อว่าสัตว์เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของผีปอบ หากใครไปกินเข้าจะมีภัยพิบัติเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรง

ความเชื่อเกี่ยวกับการกินของชาวภูย ที่ยังปฏิบัติสืบทอดกันมาที่พบเห็นอยู่โดยทั่วไป มีอยู่หลายประการด้วยกัน พอยกมาเป็นตัวอย่าง เช่น

กินหางปลาไหล	จะทำให้เลือดกำเดาไหลไม่หยุด
เด็กกินไต่ไก่	จะทำให้หน้าดำ
หญิงคลอดลูกใหม่	ต้องกินข้าวกับเกลือ
นอนกินข้าว	จะทำให้เป็นจระเข้ ^{๓๙}
ฯลฯ	

จากตัวอย่างความเชื่อเหล่านี้ แม้บางข้ออาจไม่มีเหตุผล แต่ถ้าวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งจะดูเข้าใจถึงเจตนารมณ์ที่แฝงอยู่ในแต่ละข้อ บางข้อมุ่งผลทางด้านสุขภาพ เช่น การนอนกินข้าว จะทำให้เป็นจระเข้ (มุ่งถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะนอนกินข้าว) นับเป็นความฉลาดของคนรุ่นเก่าที่นำเอาสุขภาพและความเชื่อมาแทรกไว้ในคำสอน

ความเชื่อเหล่านี้ยังคงอยู่ในผู้สูงอายุ ส่วนคนรุ่นหลังเมื่อการศึกษาดีขึ้น ทำให้ยังคงเชื่ออยู่เหมือนเดิมเริ่มลดลงแทบจะไม่มีให้เห็น โดยเฉพาะข้อที่ขัดต่ออนามัยในปัจจุบัน เช่น หญิงที่คลอดบุตร

^{๓๙} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ใหม่จะต้องกินข้าวกับเกลือเท่านั้น เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะทำให้ได้รับโปรตีนไม่เพียงพอที่จะซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ อันเกิดจากการสูญเสียเลือดในระหว่างการคลอด เป็นต้น

การประกอบอาชีพ

การเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามป่าดงมาก่อน ทำให้วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาว กูยไม่ว่าจะเป็นแกหรือหม่มหรือแม้กระทั่งเด็กกูยล้วนมีความชำนาญในการล่าสัตว์ จับปลาและหาของ ป่า ชาวกูยบางแห่งมีความสามารถในการหุงต้มอีกด้วย ว่ากันว่ากูยสามารถขึ้นไปเอารังผึ้งลงมาได้ โดยไม่โดนผึ้งต่อยแม้แต่แห่งเดียว โดยมีเครื่องมือคือยาเส้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่สูบยาแล้วพันใส่ รวงผึ้งทำให้ผึ้งมีเมามาเพราะยา แล้วเชยให้ตัวผึ้งตกจากรวงผึ้ง แล้วเอากรรไกรตัดกิ่งไม้ที่ผึ้งทำรังอยู่ ถือลงข้างใต้ได้ง่าย แต่ในปัจจุบันหาได้ยาก เพราะผึ้งตามธรรมชาติหาได้น้อย เพราะมนุษย์ เบียดเบียนและป่าธรรมชาติลดลงไปอย่างมาก^{๔๐}

อาชีพของชาวกูยที่พบเห็นโดยทั่วไปคือการทำนาเป็นหลัก และทำไร่อยู่บ้างเล็กน้อย เครื่องมือสำหรับการประกอบอาชีพการทำนาทำไร่ ชาวกูยจะดิษฐ์ขึ้นมาใช้เอง อุปกรณ์ที่ทำก็หาเอา จากที่นาที่ไร่ มีข้อบ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่ทำด้วยมือตนเองที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่าง ไม่ขาดสาย ในการประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นอาชีพอะไร ชาวกูยมักจะให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ เสมอ ทั้งนี้รวมถึงการประกอบพิธีกรรมด้วย พวกเขาจะให้ความสำคัญกับการไปร่วมงานอย่างพร้อม เปรียงกัน งานอะไรก็ตามที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน ทุกครัวเรือนจะต้องมีหน้าที่ส่งคนไปร่วมงานอย่างน้อย หนึ่งคนเสมอ ในการช่วยงานกันนั้นก็จะเป็นการขอแรงกันและกันจนงานนั้นๆ สำเร็จ มักไม่ค่อยพบ การจ้างแต่ในปัจจุบันการขอแรงกันมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการจ้างกันมากกว่า ในส่วนของหญิงชาวกูย นอกจากจะเป็นแม่บ้านในการหุงหาอาหาร และเลี้ยงดูบุตรแล้ว พวกเธอยังมีหน้าที่ในการทำนาทำไร่ และในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนาทำไร่ จะปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผ้าไหมที่ชาวกูยทำนั้น จะมีความ งดงามและประณีต เพราะการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมจนกระทั่งได้เส้นไหม มาทอดผ้านั้น ทำด้วยมือทุกขั้นตอน อาชีพของชาวกูยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมโดยทั่วไป นอกเหนือจากอาชีพแบบดั้งเดิมแล้ว ในช่วงฤดูทำนาพวกเขายังนิยมไปทำงานในเมืองใหญ่ ๆ โดย ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น การปลูกรักษาและตัดอ้อย งานก่อสร้าง ทำงานโรงงานในเมืองใหญ่ ๆ เป็นต้น

ครอบครัวและเครือญาติ

สังคมชาวกูยในอดีตเป็นสังคมเกษตร ซึ่งต้องใช้แรงงานมาก ครอบครัวชาวกูยมักเป็น ครอบครัวใหญ่ บางครอบครัวก็อาจมีถึง ๑๐ คน หรือมากกว่านั้น สมาชิกในครอบครัวที่มีอยู่มาก ประกอบด้วยคนทุกเพศทุกวัย คือ มีปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้า อา พ่อ แม่ ลูกหลาน และเหลน แต่ละคน ก็จะมีหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันออกไป สัมพันธภาพในครอบครัวในหมู่บ้านจึงดำเนินไปอย่างแน่นแฟ้นและอบอุ่น^{๔๑}

เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันครอบครัวที่อบอุ่นของชาวกูยกำลังเริ่มสั่นคลอน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้โครงสร้างครอบครัวและสัมพันธภาพ

^{๔๐} สัมภาษณ์พ่อเย็น ชญาทอง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ของสมาชิกในครอบครัวของชาวกูย ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ถึงขั้นมีปัญหา ทั้งนี้ทั้งนั้นพวกเขา ก็ต้องปรับตัวเพื่อเอาชีวิตรอดนั่นเอง

ครอบครัว

แม้ชาวกูยจะให้ฝ่ายชายเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่สามีและสังคมในชุมชนจะยกย่องฝ่าย ภรรยาอยู่ในระดับที่สอง ภรรยาจะได้รับการมอบหมายภาระหน้าที่หลายประการ เช่น กรอบรมบุตร เป็นผู้ดูแลทุกสิ่งทุกอย่างภายในบ้านรวมถึงค่าใช้จ่ายภายในบ้าน และเป็นผู้ตัดสินใจในการใช้จ่ายเงิน แต่หากเป็นเรื่องที่ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก ก็อาจปรึกษาสามีก่อนตัดสินใจ สังคมชาวกูยพบว่ามี การหย่าร้างกันน้อยมาก อาจเป็นเพราะสังคมชาวกูยฝ่ายสามีและบรรดาญาติให้เกียรติฝ่ายหญิง ค่อนข้างมาก ทำให้ภรรยารู้สึกถึงเกียรติของตนเอง พวกเธอจึงต้องทุ่มเทให้กับหน้าที่ของตนเองอย่าง ไม่ขาดตกบกพร่อง ทั้งการหุงหาอาหารเลี้ยงคนในบ้าน การอบรมเลี้ยงดูลูก การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อผลิตเป็นเสื้อผ้าให้แก่สมาชิกในครอบครัว การปรนนิบัติสามี ครอบครัวชาวกูยโดยทั่วไปจึง ค่อนข้างเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์และมีความสุข^{๔๒}

สังคมของชาวกูยหลังแต่งงานฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านฝ่ายหญิง เพื่อ ช่วยกันทำมาหากิน โดยรวมอยู่ในครอบครัวเดียวกันกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง จนกว่าเมื่อมีน้องฝ่ายหญิง แต่งงานเพิ่มขึ้นหรือมีลูกหลานมากขึ้น จึงจะขยายครอบครัวหรือแยกเรือนออกไป แม้หากแยก ครอบครัวออกไปแล้ว ถ้าประสบปัญหาหรือมีความขัดสนเงินทองค่าใช้จ่ายอันใดอันหนึ่งก็ยังคงพึ่งพิง ครอบครัวใหญ่จนกว่าจะมีความสามารถเลี้ยงดูครอบครัวตัวเองได้ จึงจะแยกออกเด็ดขาดแต่ก็ยังคง นับเนื่องอยู่ในสายตระกูลและยังเกื้อกูลกันและกันอยู่

สำหรับมรดกบ้านของพ่อแม่ชาวกูยจะยกให้ลูกสาวคนสุดท้ายเป็นผู้สืบทอดมรดกพร้อม กับการเลี้ยงดูพ่อแม่จนกว่าจะเสียชีวิต ดังนั้นเมื่อจะแต่งงานแล้วลูกสาวคนสุดท้ายก็จะต้องอยู่กับพ่อ แม่เพื่อดูแลพ่อแม่ต่อไป คงให้แต่บรรดาพี่ ๆ เท่านั้นออกเรือนไปหากมีลูกชายที่เป็นโสดไม่แต่งงานก็ จะเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะดูแล เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตไปก็จะตกเป็นหน้าที่ของพี่ ๆ ที่จะคอยดูแลต่อไป ครอบครัวชาวกูยหนึ่งครอบครัวอาจมีคู่สมรสมากกว่า ๑ คู่ ลักษณะของครอบครัวจึงเป็นครอบครัว รวม จนกว่าลูกชายจะแต่งงานและลูกสาวแยกไปตั้งครอบครัวใหม่ ครอบครัวลูกสาวก็จะเริ่มต้นด้วย การเป็นครอบครัวเดียวกับครอบครัวพ่อแม่ ส่วนครอบครัวเดิมก็จะเหมือนพ่อแม่และลูกสาวสุดท้าย ต้องเพื่อดูแลพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตไปจากครอบครัวรวมก็จะเป็นครอบครัวเดี่ยวอีกครั้งหนึ่ง

เครือญาติ

สังคมชาวกูยเคารพกันตามอาวุโสในสายตระกูลของตนเองและเคารพคนนอกสายตระกูล ในฐานะพี่น้องกันหมด (แซมชาย) ผู้อาวุโสกว่าย่อมมีสิทธิในการสั่งสอนตักเตือนกันตามลำดับลงไป เมื่อมีอาหารการกินที่สมบูรณ์ก็จะแบ่งปันกันกินอย่างเท่าเทียม บางครอบครัวเมื่อมีการขยาย ครอบครัวออกไปก็อาจต่อเติมยุงข้าวด้านใดด้านหนึ่งเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หรือบางครั้งบางครอบครัวก็ อาจปลูกบ้านใหม่แต่อยู่ในบริเวณบ้านของพ่อแม่ ในสายตระกูลของชาวกูยจะมีชื่อเรียกบุคคลสาย ตระกูลของตนเองอย่างชัดเจน ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ต่อการกันและกันเป็นการกำหนดบทบาท สถานภาพของตนเองและผู้อื่นซึ่งขึ้นอยู่กับเพศวัยและช่วงชั้นของคน ลักษณะความสัมพันธ์กันในกลุ่ม

^{๔๒} สัมภาษณ์นางรุ่งฤดี บุญเฟื่อง, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เครือญาติของชาวกูยยังแสดงถึงการสืบทอดอำนาจด้วย^{๔๓} สังคมชาวกูยยึดระบบการตั้งถิ่นฐานแบบฝ่ายชายเข้าไปอยู่อาศัยในครอบครัวของพ่อแม่ฝ่ายหญิงหลังการแต่งงาน และมีการสืบทอดอำนาจทางฝ่ายแม่ อย่างไรก็ตามการนับถือญาติก็คั่นนับถือทั้งสองฝ่าย เนื่องจากในอดีตการแต่งงานของชาวกูยมักเป็นการแต่งงานกันเองภายในชุมชนเดียวกัน ซึ่งมีภาษาประเพณีเดียวกัน ทำให้การไปมาหาสู่กันและกันมีความสะดวกสบาย จึงทำให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทั้งสองฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ทุกคนถือเป็นพี่น้อง (แซมชาย) กันทั้งหมด^{๔๔} เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันความสัมพันธ์ของเครือญาติของชาวกูยก็มักไม่ค่อยได้รับการปลูกฝังให้ลูกหลานของชาวกูยได้สืบทอดเหมือนแต่ก่อนแล้ว การอพยพแรงงานไปต่างถิ่นทำให้สมาชิกในครอบครัวหรือหมู่ญาติไม่มีเวลาได้อยู่ใกล้ชิดกัน เมื่อเวลาผ่านไปจึงทำให้ความสัมพันธ์ภาพเริ่มจืดจางห่างเหินกันไปเพราะไม่มีเวลาไปมาหาสู่กันเหมือนอดีต คนรุ่นลูกรุ่นหลานก็จะไม่รู้สึกรักสนิทสนมคุ้นเคยกับเครือญาติของตน เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง

ในสังคมของชาวกูยการสืบทอดอำนาจเป็นการสืบทอดอำนาจทางฝ่ายมารดา โดยการสืบทอดนั้นเป็นไปในลักษณะสืบทอดทางสายโลหิตในรูปแบบเป็นเครือญาติเดียวกัน (ยะจูฮึงตัว)

พิธีกรรมและความเชื่อของชาวกูย

ชาวกูยเป็นกลุ่มคนที่เชื่อและเคารพผีบรรพบุรุษสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวกูยจึงมักมีความเชื่อเรื่องผีเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ คงเป็นเพราะสังคมชาวกูยเป็นสังคมเกษตรกรรม ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอยู่ตลอดเวลาหากฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลพวกเขาก็จะไม่สามารถทำการเกษตรเลี้ยงชีพได้ จึงต้องพึ่งอำนาจเบื่องบนที่เชื่อว่าจะช่วยบันดาลให้ฝนตกและช่วยรักษาพืชผลทางการเกษตรให้ด้วย หากฝนตกต้องตามฤดูกาลก็จะทำนาทำไร่มีกินมีใช้ตลอดปี หากเกิดฝนแล้งข้าวปลาก็จะขาดแคลน ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนตามมากลายเป็นปัญหาของสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข การพึ่งอำนาจเบื่องบนเป็นการบ่งบอกถึงความเคารพธรรมชาติและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ตนเอง พิธีกรรมของชาวกูยจึงมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผีเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ หากแบ่งประเภทของพิธีกรรมของชาวกูยหลักๆ ก็สามารแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ คือ พิธีกรรมของชุมชน และพิธีกรรมเฉพาะสายตระกูล^{๔๕}

พิธีกรรมของชุมชนเป็นพิธีกรรมที่คนในหมู่บ้านทุกคนต้องมีส่วนร่วม ซึ่งพิธีกรรมนี้มักสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นการทำนาทำไร่ หรือทำสวนก็ตาม เช่น พิธีแห่นะจูฮึง (เช่นศาลปู่ตา) ส่วนพิธีกรรมเฉพาะสายตระกูลนั้น เป็นพิธีกรรมที่คนในสายตระกูลเดียวกันทำขึ้นเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยหรือความวิตกกังวลของคนในสายตระกูล เช่น การเซ่นบูชา การแก้ลมและแก้ล่อ (คล้ายการรำผีฟ้า) อย่างไรก็ตามกรรมของชาวกูยจะแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังกล่าวแต่เมื่อถึงคราวต้องประกอบพิธีกรรมใดๆก็ตาม ชาวกูยในชุมชนแทบทุกคนก็จะให้ความร่วมมือกันโดยไม่มีการแบ่งแยกแม้จะเป็นเพียงผู้ชม ก็ขอให้มีส่วนร่วม ดังนั้น ในพิธีกรรมทุกอย่างครอบครัวหนึ่งก็ต้องส่งคนไปร่วมอย่างน้อย ๑ คน

^{๔๓} สัมภาษณ์นายบุญโฮม แสงเพชร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์นายประจักษ์ แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์นายสุทิน ชื่นชู, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิธีเกี่ยวกับการเกิด

ในสมัยก่อน หญิงสาวชาวภูยกุญทุกคนจะรักษาวลสงวนตัว การอยู่กินด้วยกันกับฝ่ายชาย จะต้องจัดพิธีแต่งงานที่ถูกต้องตามประเพณี จึงจะเป็นที่ยอมรับของสังคม ถ้าหญิงใดอยู่กินกับฝ่ายชาย โดยไม่ผ่านการแต่งงานหรือตั้งครุภรณ์ก่อนการแต่งงานจะเป็นที่รังเกียจของสังคมชาวภูยกุญอย่างยิ่ง ต้องทำพิธีไล่เสนียดจัญไรทำนองประจานเผ่าแก่ทั้งสองฝ่าย และให้ชายหญิงนั่งบนครกตำข้าว พิธีนี้ชาวภูยกุญเรียกกันว่า ปะกะปัล (การผ่าครก) ทำพิธีสะเดาะเคราะห์รดน้ำมนต์ ปัดรังควาน เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย เมื่อผ่านเข้าสู่พิธีกรรมนี้แล้วจึงจะได้รับการรับรองจากสังคมและยอมรับชายหญิงทั้งคู่เป็นลูกเขยลูกสะใภ้ต่อไป^{๔๖}

ชาวภูยกุญมีความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครุภรณ์และการเกิดอยู่มากมาย ในขณะที่ตั้งครุภรณ์จะมีข้อห้ามอยู่มากมายที่จะต้องปฏิบัติ เช่น ห้ามนั่งขวางประตูบ้านและห้ามนั่งบนบันได เพราะจะทำให้คลอลูกยาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรพบุรุษของชาวภูยกุญ คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ที่ตั้งครุภรณ์ หากนั่งตรงประตูบ้านจะมีสมาชิกบ้านพลุกพล่านเดินผ่านบ่อย ๆ และเป็นที่คับแคบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ตั้งครุภรณ์และทารกในครรภ์ได้ตลอดเวลา ห้ามหญิงมีครรภ์ดูจันทร์ปราคาและสุริยุปราคา เพราะเชื่อว่าลูกที่เกิดมาจะพิการไม่สมประกอบ แม้จะเป็นความเชื่อแต่ถ้าวิเคราะห์ดูน่าจะมีเหตุผลเกี่ยวกับความปลอดภัยเช่นกัน กล่าวคือ การเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติดังกล่าว ไม่ได้เกิดบ่อย ๆ และในสมัยก่อนปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ขึ้นชาวบ้านก็จะรีบพากันออกไปดูให้ทันตา ซึ่งอาจเกิดอันตรายต่อตาได้โดยง่าย และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือชาวภูยกุญมีความเชื่อในทางที่ไม่ดีของการเกิดจันทร์ปราคาและสุริยุปราคา หากหญิงมีครรภ์ออกไปดูอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตได้ เมื่อถึงกำหนดคลอด ชาวภูยกุญในสมัยก่อนนิยมทำคลอดกันเอง โดยมีหญิงทำคลอดที่มีประสบการณ์ที่เรียกว่า เมะตะม็อบ (หมอตำแย) ห้องคลอดจะใช้ภายในห้องที่มีมิดชิด ห้ามผู้ชายเข้าไปเกี่ยวข้องในห้องคลอด แต่มีหน้าที่เป็นคนเตรียมฟืนไฟและต้มน้ำ เมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว หมอตำแยก็จะผูกสายทารกด้วยด้ายสีดำห่างจากสะดือประมาณ ๒-๓ นิ้ว เอาสายรกวางไว้บนก้อนถ่าน แล้วใช้ผิวไม้ไผ่หรือหอยกาบที่ลึบจนคมกริบหรือใบมีดโกนเช็ดสานรกให้ขาดจากกัน แล้วนำทารกไปอาบน้ำให้เด็กแม่ของเด็ก เมื่ออาบน้ำเสร็จก็จะนำเด็กไปวางบนกระดังซึ่งมีผ้าอ้อมและใบกล้วยวางรองอยู่ด้านล่าง แล้วแยกแม่ไปอยู่ไฟ (กูฮูฮ) โดยจัดให้นอนบนแคร่ที่ตั้งคร่อมกองไฟสูงจากกองไฟประมาณครึ่งเมตร - ๑ เมตร ชาวภูยกุญเชื่อว่ารกของเด็กเป็นเครื่องแต่งตัวของเด็กมาตั้งแต่ดั้งเดิมก่อนจะมาเกิด จึงนิยมฝังไว้ใต้บันไดขึ้นบ้านและก่อไฟไว้ปากหลุม และเสียมที่ขุดหลุมจะต้องไม่นำไปใช้อีก ต้องเก็บไว้อย่างดีจนกว่าจะครบกำหนดอยู่ไฟ หากไม่แล้วเด็กอาจได้รับอันตรายเกิดเจ็บป่วยได้ อีกเหตุผลหนึ่งของการฝังรกไว้ใต้บันไดบ้าน เพราะชาวภูยกุญเชื่อว่าเป็นการป้องกัน อือหนะ (ผีปอบ) ซึ่งเกิดจากผู้มีคาถาอาคมจะมาทำอันตรายและกินรกเด็ก ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของเด็กด้วย บันไดจะเป็นสิ่งที่ทำให้เครื่องของขลังทุกชนิดที่ลอดผ่านบันไดเสื่อมความศักดิ์สิทธิ์ลง จนเข้ามาทำอันตรายไม่ได้ การอยู่ไฟนั้นจะอยู่ประมาณ ๑ สัปดาห์ โดยนอนบนแคร่ที่มีกองไฟอยู่ใต้แคร่ เพื่อให้ความร้อนขึ้นทั่วร่างของแม่ลูกอ่อน และจะต้องต้มน้ำร้อนและอาบน้ำร้อนจนกว่าจะออกจากไฟ และในระยะนี้ จะต้องระมัดระวังเรื่องอาหารการกิน กล่าวคือ ห้ามกินปลาหางแดง ห้ามกินเนื้อวัวเนื้อ

^{๔๖} สัมภาษณ์นางสมพู้ สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ควาย ส่วนใหญ่จะให้กินข้าวกับเกลือหรือปลาแห้ง เมื่อครบกำหนดอยู่ไฟแล้ว แม่ของเด็กจึงจะกลับไปใช้ชีวิตตามปกติ แต่ถ้าแม่เด็กยังไม่สมบูรณ์แข็งแรงก็อาจจะให้อยู่ไฟต่อไปจนกว่าจะแข็งแรงทั้งสองคน หลังจากการอยู่ไฟแล้วชาวภูยก็นิยมที่จะบอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษ ให้รับทราบด้วยเสมอ^{๔๗}

แม้ปัจจุบันชาวภูยก็นิยมไปคลอดลูกตามกำหนดคลอดที่โรงพยาบาล แต่เมื่อกลับมาถึงบ้านแล้ว ส่วนหนึ่งก็ยังคงอยู่ไฟที่บ้านตามที่เคยปฏิบัติมา เพียงแต่ว่าไม่มีหมอดำแยเข้ามามีบทบาทในการทำคลอดเหมือนสมัยก่อน

พิธีแต่งงาน

ชาวภูยกให้ความสำคัญกับพิธีแต่งงานเป็นอย่างมาก ชายหนุ่มกับหญิงสาวจะอยู่ด้วยกันได้จะต้องผ่านพิธีการแต่งงานก่อน ไม่เช่นนั้นก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมชาวภูยก ระบบการแต่งงานเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว ความสัมพันธ์ในเรื่องความรักของหนุ่มสาวชาวภูยก็นิยมกับหนุ่มสาวทั่วไป หนุ่มสาวชาวภูยก็นิยมอิสระในการคบหากัน แต่ก็อยู่ในสายตาของพ่อแม่ซึ่งคอยสอบถามอยู่เสมอ ในบางพื้นที่ของชาวภูยก การคบหากันจะเริ่มที่ฝ่ายชาย (โป๊ะ) เป็นฝ่ายที่แสดงออกและตีสนิทกับเพื่อนของฝ่ายหญิงให้เป็นแม่สื่อช่วยพูดคุยก่อน เมื่อเป้าหมายไม่แสดงท่าทีรังเกียจก็จะนัดแนะกันไปเจอกันที่บ้านฝ่ายหญิงตอนกลางคืน ฝ่ายหญิงสาวเมื่อชายหนุ่มมาหา ก็จะออกมาต้อนรับ หาขันหมาก น้ำดื่มและบุหรี่ยมาต้อนรับ เมื่อฝ่ายหญิงปลื้มตัวไปทั้งคู่ก็จะพูดคุยกันตามอัธยาศัย (การจับกันลักษณะนี้ชาวภูยกเรียกว่า คุยกะมอ) จนสมควรแก่เวลา ฝ่ายชายก็จะขอตัวกลับบ้าน ในบางโอกาสฝ่ายชายก็จะหาเวลาไปช่วยฝ่ายหญิงทำงาน เช่น ทำนา ทำไร่ และการไปเที่ยวงานตามงานรื่นเริงในที่ต่างๆ ด้วยกัน เมื่อเข้าใจกันสนิทสนมกันรู้นิสัยใจคอกันอย่างแท้จริง ฝ่ายชายก็จะออกปากถึงการให้พ่อแม่และเฒ่าแก่ไปสู่ขอ การจีบสาว บางครั้งฝ่ายชายหนุ่มอาจจีบโดยตรง ไม่ต้องผ่านเพื่อนชายหรือเพื่อนหญิงก็ได้ หนุ่มชาวภูยกอาจพากันไปจีบสาวเป็นกลุ่ม ๆ โดยเดินละเลาะไปตามบ้านของฝ่ายสาวที่เป็นเป้าหมาย การคุยกันอาจเป็นกลุ่มหลาย ๆ คนก่อน จนกระทั่งมีโอกาสได้คุยสองต่อสอง ความสัมพันธ์ระหว่างกันจะเป็นไปได้ด้วยดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับฝ่ายหญิง เมื่อพอใจหนุ่มคนไหนก็จะยอมคบด้วย หากไม่พอใจชายหนุ่มคนใดก็สามารถเดินหนีหรือไม่ก็แสดงท่าทีการไม่พอใจให้เห็นได้ การพบปะพูดคุยกันนั้นพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยว แต่จะคอยดูอยู่ห่าง ๆ และคอยดูว่าเมื่อไรลูกสาวของตนเองจะบอกว่ารักและพอใจหนุ่มคนใด^{๔๘}

ในการไปสู่ขอหญิงสาวของชาวภูยกนั้น พ่อแม่ฝ่ายชายจะให้ผู้อาวุโสซึ่งเป็นที่เคารพนับถือมีหลักฐานมั่นคงมีความสุขในชีวิตสมรสเป็นผู้ไปเจรจาหาบ่าว ซึ่งบุคคลผู้นั้นชาวภูยกเรียกว่า นายใจ หรือ นายเจย (เฒ่าแก่) หากพ่อแม่ฝ่ายหญิงไม่ชอบฝ่ายชายก็จะเรียกค่าสินสอดหรือ เซนโซ สูง ๆ เพื่อแสดงถึงการกีดกัน หากฝ่ายชายรักจริงก็อาจตกลงกันได้ แต่ในบางกรณี การสู่ขออาจเป็นฝ่ายหญิงสาวเป็นฝ่ายไปขอฝ่ายชายก็ได้ โดยเฉพาะหากเกิดการได้เสียก่อนแต่ง พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะหาเฒ่าแก่สองคนไปตามหาเจ้าบ่าวที่บ้านฝ่ายชาย ซึ่งชาวภูยกเรียกว่า ไปตามวัว หรือ กะโปนโซ เมื่อถึงบ้านฝ่ายชายก็จะถามว่า “เห็นวัวมาทางนี้ไหม” ฝ่ายบนบ้านก็อาจแกล้งตอบไปว่า “ไม่เห็น” เมื่อเฒ่าแก่มั่นใจแล้วก็อาจเดินขึ้นไปบนบ้านเจรจากันอย่างไพเราะเป็นกลอนคล้องจองกัน หลังจากนั้นก็จะบอกจุดประสงค์ของตนเอง ฝ่ายชายหนุ่มจะต้องเสียเงินและทอง และต้องแต่งงานกัน เมื่อตกลงกันได้

^{๔๗} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์พ่อยืน ชญาทอง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แล้วว่าจะแต่งงานกัน ฝ่ายหญิงก็จะกำหนดค่าสินสอดตามประเพณี ซึ่งอาจเป็นทองคำ หมู ขนหม ไก่ ปลา วัว ควาย ผักสะเดา และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม แต่ถ้าเห็นว่ามากเกินไปฝ่ายชายก็อาจเจรจาต่อรองได้ และหลังจากนั้นก็กำหนดวันหมั้นและวันแต่ง โดยที่ผู้กำหนดฤกษ์นั้นก็อาจเป็นพระสงฆ์ หรือไม่ก็ชาวบ้านที่เรียกว่า อาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านตนเองหรือหมู่บ้านใกล้เคียงก็ได้^{๔๔}

ชาวภูยนิยมแต่งงานในเดือนที่เป็นเลขคู่ เช่น เดือน ๔ เดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๒ ที่นิยมจัดพิธีแต่งงานมากที่สุดก็คือ เดือน ๔ และเดือน ๖ ส่วนเดือน ๑๐ นั้น ไม่ค่อยนิยม เพราะเป็นช่วงเข้าพรรษา พิธีแต่งงานนิยมจัดสองวันติดต่อกัน โดยวันแรกนั้นชาวภูยนิยมเรียกว่า จัยโรม (วันรวมญาติ) วันที่ ๒ เรียกว่า จัยซัด (วันแต่ง) จัยโรม(วันรวมญาติ)ชาวภูยเรียกว่าวันรวมญาติ และอีกคำหนึ่งที่ใช้ก็คือ จัยพะโปมหมู (วันไหว้ห่อพลู) เป็นวันที่ต้องบอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษ (ยะจู้ดุง) ซึ่งเป็นวันที่เฒ่าแก่ฝ่ายชายนำขันหมากมาประกอบด้วยหมาก พลู ขนหม ไก่เหล้าไปยังบ้านฝ่ายหญิง เมื่อไปถึงบ้านฝ่ายหญิงก็จะนำเครื่องหมากที่จัดไว้ไปต้อนรับขบวนฝ่ายชาย การบอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษเป็นสิ่งที่จำเป็นในทุกพิธีกรรมของชาวภูย ดังนั้นในพิธีแต่งงานตอนเช้ามีดของวันรวมญาติ ตัวแทนฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำหัตถ์หมูที่ล้างเครื่องในเรียบร้อยแล้ว พร้อมด้วยเครื่องปรุงอาหารเช่น พริกเกลือ ชিং ข่า ตะไคร้ เพื่อนำไปมอบให้ฝ่ายหญิง เมื่อเจ้าสาวลงมาที่ปะรำพิธีแล้ว ก็จะมีพิธีสวมแหวนหมั้น ต่อจากนั้นเป็นพิธีเซาะฮกะโมจย (ขึ้นผีบรรพบุรุษ) ของฝ่ายเจ้าสาว ซึ่งปกติผีบรรพบุรุษของชาวภูยจะอยู่ที่บ้านโคตรใหญ่ (โชตผัด) ในสายตระกูล เมื่อถึงช่วงบ่ายฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องนำขบวนไปยังบ้านเจ้าสาวอีก ในครั้งนี้จะสมมติคน ๆ หนึ่งเป็นม้าไปด้วย และมีหัตถ์หมู ผลไม้ และของหวาน ไปด้วย เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวก็จะมีการเรียกร้องผ่านประตู เมื่อเป็นที่น่าพอใจของฝ่ายเจ้าสาวขบวนจึงจะผ่านไปได้ เมื่อส่งมอบเครื่องประกอบพิธีทั้งหมดแล้วฝ่ายเจ้าบ่าวจะเชิญเจ้าสาวไปบ้านตนเอง เพื่อทำพิธีขอขมาบรรพบุรุษของฝ่ายชายอีกครั้งหนึ่งจึงจะเสร็จพิธีในวันรวมญาติ จัยซัด (วันแต่ง) เป็นวันที่สองของพิธีแต่งงาน ในช่วงเช้าขบวนฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะยกขบวนไปยังบ้านเจ้าสาว ในขบวนก็จะประกอบไปด้วยญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว เพื่อนฝูง เด็กรับใช้ และดนตรี นำหน้าขบวนไปด้วย เมื่อถึงบ้านเจ้าสาว เจ้าสาวจะลงมาไหว้พ่อแม่ฝ่ายชาย ส่วนเจ้าบ่าวก็จะไหว้พ่อแม่ฝ่ายหญิง ต่อจากนั้นจะเป็นพิธีสู่ขวัญให้เจ้าบ่าวเจ้าสาว เมื่อนำประกอบพิธีสู่ขวัญทำพิธีเสร็จผู้ที่มีส่วนร่วมงานก็จะผูกข้อมือให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวด้วยด้ายผสมขมิ้นพร้อมกับให้พรแก่เจ้าบ่าวเจ้าสาวและญาติทั้งสองฝ่ายก็จะผูกให้กันและกันด้วย จึงเสร็จพิธีที่บ้านเจ้าสาว ต่อจากนั้นก็จะเคลื่อนขบวนไปยังบ้านเจ้าบ่าว เมื่อถึงบ้านเจ้าบ่าว ก่อนจะขึ้นไปยังบ้าน พิธีของชาวภูยก็จะมีเด็กสองคนตักน้ำล้างเท้าให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาว เมื่อถึงบ้านเจ้าสาวก็จะล้วงเอาห่อเงินที่ซ่อนอยู่ในหมอน้ำอุ่นบนหัวบันได จากนั้นคนเฒ่าคนแก่ก็จะคว่ำหมอน้ำอุ่นทิ้ง ต่อจากนั้นเจ้าสาวก็จะทำพิธีขอขมาผีเรือน และญาติฝ่ายชาย เมื่อเสร็จพิธีแล้วฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะจัดอาหารเลี้ยงผู้ร่วมงานทั้งหมด เมื่ออิ่มแล้วฝ่ายเจ้าสาวก็จะกลับไปยังบ้าน พอตกเย็นญาติฝ่ายชายจึงนำเจ้าบ่าวไปส่งยังบ้านเจ้าสาว หรือบางแห่งก็อาจส่งไปพร้อมขบวนเจ้าสาวก็ได้ ปัจจุบันชาวภูยมักจัดให้มีการเลี้ยงเพิ่มเติมตามประเพณีสมัยใหม่ในช่วงเย็นของวันนี้ และในระยะเวลาอย่างน้อย ๓ วัน เมื่อเสร็จงานเจ้าบ่าวจะต้องนอนค้างที่บ้านเจ้าสาวติดต่อกันจึงจะสามารถไปนอนที่อื่นได้ ในสังคมของชาวภูยมีข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งงาน

^{๔๔} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เช่น จะแต่งงานกันระหว่างสายตระกูล (ยะจื้อ) เดียวกันไม่ได้ หากมีการละเมิดถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรง ต้องทำพิธีสวดปิดเป่าเสนียดจัญไร และบางแห่งจะต้องทำพิธีแปะกะปิล (ผ่าครกตำข้าว) แต่ถ้าเป็นคนละสายตระกูลก็จะแต่งงานกันได้ แม้จะเป็นแซมชาย (พี่น้อง) กัน ไม่มีข้อห้ามแต่อย่างใด ปัจจุบันเรื่องการแต่งงานของชาวกูยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การที่หนุ่มกูยเดินเป็นกลุ่มๆ เพื่อไปจับสาวกูยปัจจุบันชอบพอคนไหนก็สามารถพูดคุยกันเองโดยตรงไปตรงมา พิธีกรรมก็เปลี่ยนไปมากโดยการนำวัฒนธรรมของไทยกลาง วัฒนธรรมแบบเขมรและวัฒนธรรมแบบลาวมาประกอบในพิธีด้วย

พิธีเกี่ยวกับศพ

เมื่อมีคนในบ้านตาย ญาติพี่น้องก็จะบอกกล่าวเพื่อนบ้านและญาติๆ ชาวกันจัดการศพ โดยมีสัปเหร่อเป็นผู้กำกับพิธีกรรม เบื้องต้นสัปเหร่อจะให้ลูกๆ ของผู้ตายต้มน้ำอุ่นผสมขมิ้นเพื่ออาบน้ำศพ ในขณะที่อาบน้ำศพลูกๆ ก็จะรำพึงรำพันว่าผู้ตายยังไม่ตายเพราะเมื่อวานยังคุยกันอยู่เลย แล้วถามศพว่า “ตายจริงหรือไม่ ถ้ายังไม่ตายให้ล้มตาคืน ถ้าตายจริงให้หลับตา” แล้วรดน้ำให้ศพอีกทีหนึ่ง เมื่อไม่ล้มตาคืน สัปเหร่อจะพูดว่า “อ้อ ตายแล้วจริงๆ รีบๆ อาบน้ำให้เถอะ” เมื่ออาบน้ำเสร็จก็จะเปลี่ยนเสื้อผ้าให้ใหม่ ถ้าผู้ตายเป็นชายก็จะให้ญาติผู้ชายเปลี่ยนให้ แล้วจัดให้ศพนอนหงายศีรษะไปทางทิศตะวันตก (ชาวกูยเชื่อว่าทิศตะวันตกคือทิศของผู้ตาย) จากนั้นโคตรใหญ่ (โชดผัด) ก็จะจัดหมากพลู บุหรี่ เทียน เพื่อบอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษ (ผียะจื้อ) ให้รับดวงวิญญาณของผู้ตายไปในภพอื่นและโปรดโอสิกรรมทุกอย่างให้แก่ผู้ตายด้วย^{๕๐}

ในขณะเดียวกันนั้นเพื่อนบ้านก็จะช่วยกันทำหีบศพ บางพื้นที่หากหาไม้ทำไม่ได้ก็จะอาศัยฝากระดานบ้านหรือกระดานปูพื้นจากเรือนของผู้ตายมาทำหีบศพ โดยจัดสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวให้แก่ผู้ตายอย่างเสร็จสรรพเพื่อนำไปใช้ในภพอื่นไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งสิ่งของนี้ชาวกูยเรียกกันว่า “ผล็องถ่า”^{๕๑} เมื่อหีบศพเสร็จแล้วก็จะช่วยกันยกศพใส่ลงในหีบศพ ซึ่งสัปเหร่อจะจับมือศพรวมกันพนมมือวางบนอกและมัดด้วยไหมพร้อมพูดว่า “ขอให้เดินทางตรงไป เมื่อเดินทางไปไหนเห็นอะไรก็อย่าหิยฉวย เพราะจะเป็นเวรเป็นกรรมไม่ได้ไปสุดไปเกิด”^{๕๒} การยกศพขึ้นหีบศพนั้น จะให้ลูกชายยกทางศีรษะ ลูกสาวยกทางเท้า โดยให้ศพนอนหงายแล้วเอาใจหม่อม้วนสอดไว้ใต้คางเพื่อป้องกันปากศพอ้า และปิดหีบศพและตอกตะปู ข้าง ๆ หีบศพก็จะจัดเสื้อผ้าพร้อมกางเกงหรือผ้าถุงและผ้าขาววางไว้ด้านศีรษะของผู้ตาย พิธีกรรมทางด้านศาสนานั้น ชาวกูยนิยมทำพิธีพุทธและความเชื่อในท้องถิ่นด้วย คือนิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมศพตอนกลางคืนจนกว่าจะถึงวันกำหนดเผา ซึ่งเป็นวันไหนนั้นก็ให้อาจารย์ที่เคารพนับถือเป็นผู้กำหนด

เมื่อถึงวันกำหนดที่จะยกศพลงจากบ้าน (ชาวกูยนิยมจัดงานศพที่บ้านผู้ตาย) โดยใช้กาบกล้วยรองพาดบันไดก่อน เมื่อเคลื่อนศพไปเผานั้นก็จะนำ ผล็องถ่า นำหน้าศพไป เมื่อถึงจุดเผาศพซึ่งเรียกกันว่า อีโนล ก็จะวางหีบศพบนเชิงตะกอน และมีพิธีกรรมทางศาสนาจนจึงทำพิธีเผา แต่โดยทั่วไปนั้น ชาวกูยมักนิยมฝังศพไว้ ๑-๒ ปีก่อน ทำพิธีขุดกระดูก ผู้ตายขึ้นมาทำพิธีเผาศพอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสาเหตุก็คือการไม่พร้อมทางด้านการเงิน การเก็บศพไว้จึงเป็นการเตรียมพร้อมเก็บเงินทองเพื่อทำ

^{๕๐} สัมภาษณ์พระครูโสภาสมธรรณ, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวิรากร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิธีศพนั่นเอง แต่หากญาติผู้ตายมีฐานะการเงินดี ก็จะจัดการศพและทำพิธีศพนั่นเอง แต่หากญาติผู้ตายมีฐานะการเงินดีก็จัดการศพและทำพิธีเผาศพต่อเนื่องกันไปเลย หรือบางที่การเก็บศพไว้ก็เพื่อรอญาติซึ่งมีถิ่นที่อยู่ไกลออกไปจะได้มาร่วมงานในพิธีเผาศพเหมือนกันพอ ชาวภูยกูยเชื่อว่า หากผู้ตายอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี ต้องฝังไว้ก่อนให้ครบ ๒๐ ปี จึงขุดกระดูกขึ้นทำพิธีเผาได้ หากไม่แล้วจะทำให้ผู้ตายไม่ได้ไปเกิด และศพของผู้ตายผิดปกติ เช่น อุบัติเหตุ ตายโหง ก็ต้องฝังไว้อย่างน้อย ๓ ปี จึงจัดการเผาได้ เมื่อเผาศพเสร็จแล้วขี้เถ้าเย็นลงแล้ว สัปเหร่อก็จะเอาขี้เถ้าทั้งหมดกองรวมกันโดยทำเป็นรูปคน เอาเหรียญบาทวางไว้ในตำแหน่งอวัยวะสำคัญของศพ เช่น ตาสองข้าง จมูก ปาก ฯลฯ พระสงฆ์สวดบังสุกุลคนตาย เสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์ทุกรูปเก็บกระดูกผู้ตายก่อน จากนั้นจึงให้ลูกๆ และญาติ และผู้ที่มาร่วมงานได้ร่วมกันเก็บกระดูกกันทุกคน ถึงตอนเย็นก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระพุทธรูปอีกคืนหนึ่ง รุ่งเช้าก็จะทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย และถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ ซึ่งสิ่งที่ถวายพระสงฆ์นั้น ชาวภูยกูยนิยมถวายทั้งเครื่องใช้สอยเฉพาะพระสงฆ์ รวมทั้งเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของฆราวาสด้วย เพราะเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นจะไปถึงผู้ตายได้ใช้ในภพหน้าต่อไปด้วย เมื่อเสร็จพิธีก็จะมีการบายศรีสู่ขวัญให้ญาติผู้ตายและรับประทานอาหารพร้อมกันเป็นอันเสร็จพิธี และต่อจากนั้นบางครอบครัวก็อาจจะนำอัฐิของผู้ตายไปเก็บไว้ที่กำแพงวัดหรือไม่เก็บบรรจุไว้ในเจดีย์ที่สวนของตนเอง

พิธีแก้มอมและแก้มลอ

เมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยที่ไม่อาจหาสาเหตุพบชาวภูยกูยก็จะให้ผู้ที่เคารพนับถือที่เรียกว่า อาจารย์เป็นคนล่าสอง (คับแหม) เพื่อหาสาเหตุ เมื่อพบว่าอาการเจ็บป่วยเป็นการกระทำของผีมือหรือผีออ ก็จะต้องทำพิธีเช่นบูชา พิธีกรรมรักษาอาการเจ็บป่วยดังกล่าวชาวภูยกูยเรียกกันว่า แก้มอมและแก้มลอ ซึ่งมักจัดขึ้นในช่วงปลายฤดูหนาวและต้นฤดูร้อน โดยเริ่มแก้มอมในตอนกลางวัน ส่วนตั้งแต่หัวค่ำจะแก้มลอ จนกว่าจะเสร็จพิธีบางครั้งถึงสว่างก็มี เครื่องเสวยที่ทำให้พิธีครั้นแครงก็คือ เหล้า ที่ขาดไม่ได้เลย และมีเครื่องดนตรีคือ แคน เป็นส่วนสร้างความบันเทิงในงานพิธีเพียงอย่างเดียว การเล่นมอมจะเล่นในบริเวณปะรำพิธีที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย ซึ่งกลางปะรำจะยกสูงขึ้น เพื่อตั้งเครื่องประกอบพิธี เมื่อถึงเวลาที่จะมีผู้หญิงประมาณ ๘-๑๐ คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ละคนจะแต่งกายด้วยผ้าถุงปลายขึ้นมีเชิง ใส่เสื้อแขนยาวสีดำ ผ้าสไบพาดบ่า ๑ ผืน และในจำนวนนี้จะมีผู้ที่สมมติเป็นครูบา ๑ คน แต่ละคนจะถือขันเครื่องสักการบูชา เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จครูบาก็จะเป็นผู้ตอบคำถามของมอมว่ามีความประสงค์อะไรหรือต้องการอะไร หรือต้องการแสดงพิธีแก้มอมให้ดู เมื่อทราบความประสงค์แล้วหมอมแคนก็จะเริ่มเป่าแคน บรรดามอมก็จะลุกขึ้นรำไปตามจังหวะแคน โดยการรำไปรอบ ๆ รำที่วางเครื่องเช่น^{๕๓}

ขั้นตอนในการเล่นมอมก็จะดำเนินไปตามลำดับ มีการสมมติผู้เป็นเรื่องราวการเดินทาง การแสดงท่าพายเรือข้ามแม่น้ำ การเดินป่าล่าสัตว์ คล้องช้าง คล้องม้า ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมพิธีก็จะสมมติว่าทำการคล้องช้างคล้องม้า มอมบางคนก็จะถือแส้ บางคนถือบ่วงเพื่อคล้องช้างป่า ในขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ดูส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายเข้าร่วมพิธีด้วย โดยสมมติเป็นโจรเข้ามาแย่งชิงม้าและช้าง เพื่อเรียกค่าไถ่ (เหล่าพร้อมกับแก้ม) ในขณะที่ทำพิธีก็จะมีการนำเหล่าพร้อมกับแก้มออกมาแบ่งปันกัน

^{๕๓} สัมภาษณ์นายสุทิน ชื่นชู, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

กินอย่างสนุกสนาน ส่วนพิธีแก้ล่อจะแตกต่างกันตรงที่นิยมเล่นต่อจากการเล่นมอในตอนกลางคืน ต่อเนื่องกันไป ผู้ร่วมพิธีจะนำต้นกล้วยมาประดับด้วยดอกไม้ (ปิล) และรังผึ้ง มีผู้แสดงเป็นผึ้ง ๑ คน โดยใช้ผ้าขาวม้าคลุมศีรษะทำการตอຍผู้มาเก็บดอกไม้ ๒-๓ ครั้ง คนที่ถูกตอຍจะร้องบอกครุบาให้มาช่วยกำจัดผึ้ง เมื่อกำจัดผึ้งได้แล้วก็จะเก็บดอกไม้และผึ้ง แล้วนำกลับบ้าน โดยแห่ ๓ รอบเข้าสู่ปะรำพิธี ครุบาจะเอ่ยถามว่า “มาจากไหน” ผู้ร่วมพิธีจะตอบเป็นกลอนว่า “มาจากเก็บดอกไม้และผึ้ง ขออนุญาตนำกลับบ้าน” เมื่อเข้าบ้านแล้วจะนำมาล้อมรอบบายศรีอีก ๓ รอบ เป็นอันเสร็จพิธี ผีออกจะเข้าอยู่ในร่างทรงของหมอออจนกว่าร่างทรงจะตายไป และเมื่อทำพิธีเสร็จจะต้องนำหิ้งออกไปทิ้งกลางท้องนาหรือป่าใกล้หมู่บ้าน โดยเชื่อว่าจะต้องวางหิ้งเอาไว้ให้สูงกว่าศีรษะคนทั่วไปเพราะผีอาจจะไม่สามารถกลับไปยังบ้านเดิมได้ ก็จะไม่สามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับใครได้อีก ปัจจุบันพิธีแก้ล่อและแก้มอก็ยังมีให้เห็นโดยทั่วไปของสังคมชาวกูย เพราะขั้นตอนการเล่นแฝงไว้ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ มากมาย

ความเชื่อเกี่ยวกับผี

ชาวกูยเชื่อในเรื่องผีมายาวนาน ปัจจุบันพวกเขาก็ยังคงรักษาประเพณีการนับถือผีกันอยู่ โดยทั่วไปแล้วผีชาวกูยสามารถแบ่งเป็นสี่ประเภท คือ ยะจือเพรียม (ผีปู้ตา) ยะจือตุง (ผีบรรพบุรุษในสายตระกูล) ผีมือและผีออ (ผีเร่ร่อน) ซึ่งผีเหล่านี้มีทั้งให้คุณและให้โทษ จึงทำให้ชาวกูยโดยทั่วไปเกรงกลัวอำนาจของผีที่จะบันดาลให้เกิดภัยพิบัติได้เสมอ พวกเขาจึงต้องปฏิบัติต่อผีเหล่านั้นอย่างเคร่งครัดและอย่างสม่ำเสมอ ยะจือเพรียม (ผีปู้ตา) ยะจือตุง (ผีบรรพบุรุษในสายตระกูล) เป็นผีที่ให้คุณมากกว่าโทษ ในสังคมชาวกูยจึงไม่ค่อยมีเหตุปรากฏว่าผี ๒ ชนิดนี้ทำให้ใครหรือทำให้สังคมเดือดร้อนแต่อย่างใด ผีปู้ตาจะเป็นผีที่คนทั้งหมู่บ้านหรือชุมชนเคารพนับถือ ชาวกูยบางพื้นที่อาจเรียกว่าผีอารักษ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผีที่เป็นเทพารักษ์รักษาหมู่บ้านให้ร่มเย็นเป็นสุข ส่วนใหญ่ชาวกูยมักจะปลุกศาลผีปู้ตาไว้ทางทิศเหนือของหมู่บ้านบางแห่งก็อาจเป็นทิศอื่น ๆ ก็มี การเซ่นไหว้ผีปู้ตาชาวกูยเรียกว่า แซนยะจือ มักจะกระทำในเดือน ๓ และเดือน ๖ อันเป็นฤดูก่อนและหลังการทำนา การเซ่นไหว้ในเดือน ๖ เป็นการบูชาเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อพวกเขาจะได้ทำนาตามฤดูกาล ส่วนการบูชาในเดือน ๓ เป็นการเซ่นไหว้เพื่อขอบคุณผีปู้ตาที่บันดลให้ข้าวปลาของพวกเขาคอุดมสมบูรณ์ และสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตเข้ายุ้งฉาง ได้เพียงพอแก่การบริโภคตลอดทั้งปี พิธีเช่น สรวงผีปู้ตาอาจารย์เริ่มต้นตั้งแต่เช้ามีด สถานที่นัดหมายก็คือที่บริเวณศาลาประจำหมู่บ้านชาวบ้านพากันตื่นแต่เช้ามีดเพื่อเตรียมของเซ่นไหว้ปู้ตาประกอบด้วย ข้าว ๑ จาน ไก่ต้ม ๑ ตัว เหล้าขาว ๑ ขวด น้ำ ๑ แก้ว หมากพลู ๑ คำ บุหรี่ ๒ มวน เงิน ๑๒ บาท และข้าวเปลือก ๒ ถ้วย^{๕๔} เมื่อชาวบ้านไปพร้อมเพียงกันที่ศาลปู้ตาแล้ว ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเรียกกันว่า เฒ่าจำ จะเริ่มต้นด้วยการกล่าวคำบูชา และประกอบพิธีกรรมเสี่ยงทาย โดยถอดกระดูกคางไก่ตัวที่ใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้ออกมาดู ซึ่งไก่จะนำมาประกอบพิธีกรรมนั้นจะเป็นรุ่นกำลังโต และไม่เช็ดคอไก่เพราะจะทำให้คางไก่เสีย

เมื่อพิธีเซ่นไหว้จบลงก็จะมีการทำนายเหตุการณ์ โดยเป็นการเสี่ยงทายคางไก่ หางคางไก่เหยียดตรงตรง ผลการทำนายก็เป็นไปในการทำนองว่าฝนตกน้อยหรือเกิดฝนแล้งในปีนั้น ๆ เนื่องจากไก่แขวนหน้าคูดุท้องฟ้าค้อยดูว่าเมื่อไรฝนจะตกลงมา จึงทำให้กระดูกคางไก่ตั้งตรง หากคางไก่โค้งลงผล

^{๕๔} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การทำนายก็คือในปีนั้นฝนจะตกต้องตามฤดูกาล เพราะไถ่กัมลงกินน้ำและหากินน้ำและหากินตามปกติจึงทำให้คางไถ่ไค้งลง ซึ่งผลจากการทำนายคางไถ่จะมีผลต่อการวางแผนการทำนาในปีนั้นๆ ของชาวกูยทุกคน^{๕๕}

ยะจื้อตุง เป็นผีบรรพบุรุษในสายตระกูลซึ่งไม่เกี่ยวกับสังคมโดยรวม แต่ละสายตระกูลหรือโคตรของชาวกูยก็จะมีระเบียบการปฏิบัติของใครของมันและแตกต่างกันได้บ้าง ที่เหมือนกันทุกสายตระกูลก็คือแต่ละสายตระกูลก็คือแต่ละสายตระกูล จะมีอาวุโสสูงสุดมีความประเพณีดีงาม สามารถว่ากล่าวทุกคนในสายตระกูลของตนเองได้ และคนในสายตระกูลต้องให้ความเคารพนับถือยำเกรงชาวกูยเรียกว่า โชตผี้ด (โคตรใหญ่) โคตรใหญ่จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับสายตระกูลตนเองทุกพิธีกรรม^{๕๖}

พิธีบูชาบรรพบุรุษหรือแซนยะจื้อตุง สามารถทำได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดเหมือนการบูชายะจื้อเพรียม(ศาลปู่ตา) ในเวลาลูกหลานชาวกูยนอนหลับฝันเห็นผีบรรพบุรุษของตนเอง ลูกหลานชาวกูยอพยพ หรือย้ายไปทำงานต่างถิ่นกลับมาเยี่ยมเยียน การคลอดลูกและในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ พวกเขาจะสามารถบูชาบรรพบุรุษบอกกล่าวแก่ผีบรรพบุรุษได้เสมอ ผีบรรพบุรุษจึงนับว่าเป็นผีที่ชาวกูยให้ความสำคัญมากที่สุดและใกล้ชิดมากที่สุด คนแต่ละคนในสายตระกูลจะอยู่เย็นเป็นสุขหรือไม่ขึ้นอยู่กับการปกป้องดูแลของยะจื้อตุง (ผีบรรพบุรุษ) ส่วนผีมือและผีออชาวกูยเชื่อว่าเป็นผีเร่ร่อนที่ไม่สามารถควบคุมได้เลย จึงปรากฏบ่อยครั้งที่ผีทั้งสองประเภทนี้ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไม่ทราบสาเหตุ แม้ผู้เจ็บป่วยจะรักษาด้วยพิธีการใดทั้งแพทย์แผนปัจจุบันและด้วยวิธีการอื่นใดอาการก็ไม่ดีขึ้นเลย หากเลือกได้ชาวกูยแทบทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่อยากให้มีผีทั้งสองชนิดนี้เลย เพราะปฏิบัติต่อผีสองชนิดนี้ยากและที่สำคัญก็คือพวกเขาไม่สามารถหยั่งรู้ความคิดของผีนี้ได้เลย แต่ชาวกูยจะทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะเกรงกลัวในอำนาจของผีสองชนิดนี้มาก เพราะสามารถบันดาลให้เกิดการเจ็บป่วยได้ตลอดเวลา ที่ต้องปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะกลัวเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝัน พวกเขาจึงต้องจัดพิธีเช่นไหว้ให้ทุกปีอย่างยอมจำนน มีแม้ในการประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ก็ต้องบอกกล่าวแก่ผีสองชนิดนี้ด้วยเสมอ ผีมือเป็นผีเร่ร่อนชนิดหนึ่ง มีมาตั้งแต่ครั้ง ไฉนถามใครก็ไม่มีการให้คำตอบได้ชาวกูยทุกคนเมื่อจำความได้ก็เห็นหิ้งมอในบ้านของหัวหน้าสายตระกูล (โชตผี้ด) อยู่แล้ว และพบเห็นการประกอบพิธีกรรมที่ทำแก่ผีมอจนเห็นเป็นเรื่องปกติ ผีมือเป็นผีเร่ร่อนที่เข้าอาศัยอยู่ในร่างของผู้หญิงคนใดคนหนึ่งสายตระกูลแต่ละตระกูลเป็นเหตุให้ผู้หญิงคนใดคนหนึ่งสายตระกูลนั้น ๆ เจ็บป่วย^{๕๗}

การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการกระทำของผีมอมักเป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ นานทีปีหนจึงปรากฏว่ามีผู้ถูกกระทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยและรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย พวกเขา ก็จะทำการเสี่ยงชาวกูยเรียกว่า อิมโปล หรือ การรำสอง (คั๊บแฮม) เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย เมื่อทราบโดยชัดเจนว่าเป็นการกระทำของผีมออันเนื่องมาจากการขาดการดูแลผีมือ จึงทำให้ผีมือโกรธไม่พอใจแล้วเข้ามาอาศัยร่างอยู่ด้วย วิธีการแก้จะต้องจัดพิธีที่ชาวกูยเรียกกันว่าแก๊ลมอ (คล้ายการรำผีฟ้า) เพื่อเป็นการบวงสรวงให้แก่ผีมือซึ่งเชื่อว่า จะทำให้อาการเจ็บป่วยทุเลาลงและหายได้ในที่สุด บางครั้ง

^{๕๕} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พิธีแก้ลมอื่อาจจัดขึ้นเพราะมีฝีมือที่เคยอาศัยอยู่ในร่างของคนในตระกูลที่ตายไปแล้วแล้วถูกไปปล่อยทิ้งพร้อมร่างทรงที่ตายไปแล้ว กลายเป็นผีเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ ก็จะต้องจัดพิธีแก้ลมอื่เพื่อประกอบพิธีรับ (อือขวง) โดยนำผู้หญิงลูกหลานมาล้อมวงในปะรำพิธีเพื่อคอยรับฝีมือเข้าสิงในร่างของตนซึ่งชาวกุยเรียกว่า นางกะวาน (ร่างทรง) พิธีแก้ลมอื่จัดเป็นพิธีกรรมระดับชุมชน ชาวบ้านจะให้ความสนใจและร่วมมือกันอย่างครึกครื้น มีผู้มาร่วมงานอย่างคับคั่งเกือบทั้งหมู่บ้าน อันเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดเป็นการบำบัดทางจิตชนิดหนึ่ง^{๕๘}

ฝือเป็นผีเร่ร่อนเช่นเดียวกันกับฝีมือ ชาวกุยเชื่อกันว่า ฝือจะเร่ร่อนเข้ามาอาศัยร่างกลุ่มคนในสายตระกูลแต่ไม่เลือกเพศเหมือนสิฝีมือ แต่จะเป็นได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง ไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนลักษณะเด่นของฝือคือ ฝือยากอยู่กับใครก็จะทำให้ผู้นั้นเจ็บป่วย เมื่อทำพิธีรับแล้วคนที่เจ็บป่วยก็จะมีอาการดีขึ้นและหายได้ โดยผู้ทำพิธีก็คือหมอฮอ ชาวกุยเชื่อว่าฝือที่เข้ามาอาศัยร่างทรงอยู่นั้นจะมีชื่อที่บ่งบอกเพศอย่างชัดเจน หากอยู่ในร่างทรงผู้ชายก็จะเป็นผีที่มีชื่อผู้ชาย หากอยู่ในร่างทรงผู้หญิงก็จะมีชื่อเป็นผู้หญิง และชื่อเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเป็นสำเนียงภาษาไทยอีสาน (ลาว) เช่น ท้าวหลาน้อย นางเกษรา นางคำพันทอง นางเกล็ดลา ท้าวรดพา ท้าวสุวันทา และท้าวคำสิงห์^{๕๙}

พิธีกรรมแก้ลมอื่มักจัดขึ้นในเวลากลางคืน ส่วนใหญ่จะจัดในช่วงปลายฤดูหนาว โดยจะเริ่มตั้งแต่หัวค่ำจนกว่าจะเสร็จพิธีบางครั้งถึงสว่างก็มี เครื่องสังเวยที่ทำให้พิธีครื้นเครงก็คือ เหล้า ที่ขาดไม่ได้เลย มีเครื่องดนตรีคือ แคนเป็นส่วนสร้างความบันเทิงในงานพิธีเพียงอย่างเดียว พิธีจะดำเนินไปด้วยการขับลำของฝือ ประกอบกับการเป่าแคนไปเรื่อยๆ เป็นช่วงๆ ส่วนใหญ่เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับการถามข่าวสารสารทุกข์สุกดิบระหว่างฝือด้วยกันเอง^{๖๐}

ขั้นตอนการแก้ลมอื่คล้ายกับการแก้ลม ที่ต่างกันก็คือขั้นตอนสุดท้ายของแก้ลม จะมีการไปเก็บดอกไม้ (ปิล) ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ชายแต่การเก็บนั้นอุปสรรคมากมาย เช่น จะเจอผึ้งหรือตัวต่อโดยใช้ผู้ชายกลุ่มผ้าสมมติเป็นผึ้งหรือตัวต่อคอยเข้ามาตอมตลอดเวลา หากอยากผ่านพ้นไปได้ก็ต้องเอาสิ่งของมาแลกซึ่งได้แก่เหล้าและเงิน ๒๐ บาทเพื่อจ้างไม่ให้ผึ้งหรือต่อมาทำร้ายผู้คน^{๖๑}

ฝือจะเข้าอยู่ในร่างทรงของหมอฮอจนกว่าร่างทรงจะตายไป เมื่อทำพิธีเสร็จจะต้องนำหิ้งออกไปตั้งที่กลางท้องนาหรือป่าใกล้หมู่บ้าน โดยมีความเชื่อว่าจะต้องวางหิ้งอไวให้สูงกว่าศีรษะ คนทั่วไปเพราะฝือจะไม่สามารถกลับไปยังบ้านเดิมได้ ก็จะสามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับใครได้ อีกการถือฝือและฝือเป็นสิ่งที่พบเห็นในสังคมของชาวกุยโดยทั่วไป โดยเฉพาะในยามเจ็บป่วยและหาสาเหตุไม่ได้ ชาวกุยจะนึกถึงฝือและฝีมือทันทีเพื่อหาทางรักษา แม้ในยามอยู่ดีมีสุขชาวกุยก็จะไม่แสดงความละเมียดต่อผีทั้งสองชนิดนี้อย่างเด็ดขาด ชาวกุยโดยทั่วไปจะผูกพันอยู่กับยะจื้ออย่างเหนียวแน่น กิจกรรมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการเกิด การตาย การแต่งงาน การบวช หรือแม้แต่การทะเลาะเบาะแว้งกันในวงเครือญาติ หรือการประพาศพิศดารกรรมของคนในตระกูล ก็จะมีการเสี่ยงทายหา

^{๕๘} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวีราร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแก้ลม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมแก้ลม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแก้ลม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สาเหตุ ซึ่งหากเกิดจากการกระทำของยะจู้ญ ทุกคนก็จะยอมรับถึงการกระทำผิดและทำพิธีกรรมที่เหมาะสมเพื่อเป็นการแก้วิถีชีวิตของชาวกูย จึงว่างเว้นจากพิธีกรรมโดยปราศจากผีไม่ได้เลย

ความเชื่อเกี่ยวกับหมอพื้นบ้าน

อดีตกาลให้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐยังไม่สามารถจัดให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ส่วนใหญ่จำกัดอยู่เฉพาะในเมือง ส่วนในชนบทที่ห่างไกล เมื่อเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะรักษากันตามมีตามเกิด ชาวกูยก็เหมือนกัน เมื่อเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะพึ่งพาหมอยาในชุมชน โดยอาศัยยาสมุนไพรผสมผสานด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์ตามความเชื่อในชุมชน ค่ารักษาก็ไม่สูงเพียงแค่เสียค่ายกครูเพียงไม่กี่บาทก็สามารถรักษาได้แล้ว หมอยา (ครูอะเจ๊ะ) มักไม่เรียกร้องค่ารักษา สุดแท้แต่ญาติผู้ป่วยจะเห็นสมควร หมอพื้นบ้านที่ชาวกูยนิยมให้บริการในดังนี้^{๒๒}

หมอดู นอกจากชาวกูยจะให้หมอดูทำนายอนาคตของตนเองแล้ว พวกเขายังให้หมอดูเป็นผู้ตรวจหาสาเหตุการเจ็บป่วยได้แล้ว ก็จะบอกให้ผู้ป่วยรักษาด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เมื่อผู้ป่วยได้รับการรักษาด้วยวิธีการดังกล่าวแล้วก็เป็อันเชื่อมั่นว่าอาการเจ็บป่วยจะค่อยทุเลาและหายไปในที่สุด หมอดูพื้นบ้านจึงอยู่ในฐานะผู้ทำการวินิจฉัยสาเหตุของโรคและเตือนให้ชาวบ้านหาทางป้องกันก่อนที่จะเกิดเจ็บป่วย หมอส่อง ลักษณะคล้ายหมอดู แต่เป็นหมอดูที่อาศัยสมาธิการเสี่ยงทายในการทำนาย หมอส่องอาจใช้วิธีเสี่ยงทายด้วยการจับมือถือด้วยวิธีการอย่างอื่น ส่วนใหญ่หมอส่องมักเป็นสตรีสูงอายุส่วนใหญ่ผลจากการทำนายในเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะเป็นลักษณะว่าอาการเจ็บป่วยนั้น ๆ เกิดจาก ผีตายายและผู้อื่น ๆ ขอเหล้ากิน เมื่อทำพิธีเช่นไหว้ผีปู่ตายายแล้วมอบเหล้าให้หมอส่อง แล้วอาการก็จะดีขึ้น หมอเป่า เป็นหมอที่ทำการรักษาอาการเจ็บป่วยโดยใช้เวทมนตร์คาถาเป่าไปที่กระหม่อมหรือร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งหมอประเภทนี้อาจเป็นพระสงฆ์หรือชาวบ้านก็ได้ บางท่านอาจใช้เพียงกันเดียวหมากแล้วพ่นน้ำหมากไปที่ศีรษะของผู้ป่วย หรือบางท่านอาจใช้สมุนไพรอื่น ๆ สำหรับเคี้ยวก่อนพ่นซึ่งส่วนใหญ่วิธีการนี้จะนิยมรักษาเฉพาะอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เป่ารักษาโรคซาง ซึ่งมักเกิดกับเด็ก ๆ หมอกระดูก เป็นหมอที่รักษาโรคกระดูกหัก กระดูกเคลื่อนอันเนื่องจากอุบัติเหตุ เช่น ตกต้นไม้ ตกรถ การรักษา ก็จะเริ่มต้นด้วยการเข้าเฝือกและทาน้ำมันมนต์ซึ่งจะใช้น้ำมันงา เมื่อทาแล้วก็จะทำให้น้ำมันซึมเข้าเนื้อเร็ว ถ้ามีหนองหรือเลือดเสียก็ช่วยให้ไม่มีพิษภัย โดยก่อนทาน้ำมันหมอกระดูกก็จะเสกคาถาก่อนแล้วจึงทา วิธีการจะทำวันละ ๓ ครั้ง คือ เช้า กลางวัน และตอนค่ำ อาจใช้เวลา ๓ วัน หรือ ๗ วันแล้วแต่อาการเจ็บป่วย หมอยาสมุนไพร คือ หมอที่รักษาโรคภัยโดยใช้สมุนไพรด้วยยาสมุนไพรด้วยยาสมุนไพรอาจได้จากส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ราก ลำต้น ดอก ผลและใบไม้ หรือบางทีก็ได้จากอวัยวะของสัตว์ เช่น หนั่ง กระดุก เขาและอวัยวะส่วนอื่น ๆ โดยนำเอายาเหล่านั้นมาแช่น้ำ ต้ม ผน และอบ หรือต้มกิน หรือทา แล้วแต่โรคและคุณสมบัติของตัวยา ในระหว่างการปรุยาหมอยาจะท่องมนต์คาถาควบคู่กันไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษา

ภาษาของชาวกูย

ชาวกูยมีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียนและตัวอักษร จึงไม่มีการบันทึกเรื่องราวของชาติพันธุ์แม้ไม่มีภาษาเขียนแต่ชาวกูยก็สามารถสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณกรรมคำสอนต่าง ๆ ได้อย่างดี ซึ่งชาวกูยได้ใช้วิธีมุขปาฐะ คือการเล่าสืบ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น เด็กชาวกูยทุกคนเมื่อ

^{๒๒} สัมภาษณ์พระครูโสภาศเมธาภรณ์, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จำความได้ก็จะได้รับการบอกเล่าจากผู้ใหญ่ถึงความเป็นมาของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นภาษาญู สุภาชิต ญู ประเพณีญู รวมถึงวิถีของญูด้วย

ภาษาญู

ภาษาญูมีสำเนียงที่แตกต่างจากภาษาอื่น ชาวญูแต่ละแห่งจึงมีสำเนียงที่ต่างกัน กล่าวคือหมู่บ้านชาวญูที่อยู่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านเขมรก็จะได้รับอิทธิพลภาษาเขมร ก็จะมีสำเนียงแบบหนึ่งหมู่บ้านชาวญูที่อยู่ใกล้หมู่บ้านชาวลาวก็จะมีสำเนียงคล้ายชาวลาว อย่างไรก็ตาม พวกเขาก็สามารถสื่อสารกันรู้เรื่องไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งใดก็ตาม

ภาษาของชาวญูมีเฉพาะภาษาพูดอย่างที่กล่าวมาแล้ว ไม่มีตัวหนังสือที่เป็นภาษาเขียน จึงไม่มีพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ ลักษณะของภาษาเป็นลักษณะของคำโดดพยางค์เดียว อย่างมากก็ไม่เกินสองพยางค์คล้ายกับภาษาไทยและภาษาเขมร และคำบางคำไม่สามารถเขียนด้วยอักษรไทยได้

คำที่ออกเสียงตามตัวสะกด เช่นคำว่า ผิด (ใหญ่)

คำที่สะกดด้วย ล และ ร เช่นเดียวคำว่า กะตอล (หู)

ศัพท์ในชีวิตประจำวัน

ภาษาญูก็เหมือนภาษาอื่น ๆ ที่มีคำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นคำทักทาย คำอำลา คำตอบรับ คำตำ และคำใช้เรียกบุคคลต่าง ๆ พอยกเป็นตัวอย่างเป็นได้ดังนี้^{๖๓}

๑. คำทักทาย ภาษาญูจะไม่มีคำทักทายแรกเริ่มเหมือนภาษาอื่นๆเช่นคำว่า ”สวัสดี” ในภาษาไทยแต่พวกเขาทักทายกันเมื่อพบเจอกันด้วยคำพูดเป็นประโยคที่ใช้โดยทั่วไป เช่นคำว่า

หมวง เจา ลู เนีย แปลว่า คุณมาจากไหน

หมวง กะอ้อบ เถ แปลว่า คุณสบายดีไหม

๒. คำส่งท้าย เมื่อจากลาชาวญูจะพูดว่า

ไฮ จี หยุง เดอ แปลว่า ผมไปก่อนนะ

ออนจะแงตจะอ้อบเดอ แปลว่า ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข

๓. คำตอบรับ ภาษาญูจะไม่มีคำลงท้ายว่า ครับ ค่ะ จ๊ะ พวกเขาจะตอบรับด้วยคำว่า อือ หรือ เออ เนื่องจากชาวญูเป็นคนป่าคนดงมาก่อน ไม่มีความรู้เรื่องทางวัฒนธรรมและภาษา เช่น

คำสั่ง เช่น หมวง กู ดุง เดอ แปลว่า คุณอยู่บ้านนะ

คำตอบรับ คือ อือ แปลว่า ได้

คำถาม หมวง จา โดย แลว ดอง แปลว่า คุณกินข้าวแล้วหรือยัง

คำตอบรับ คือ อือ จา แลว แปลว่า กินแล้ว

๔. คำตำภาษาญู ชาวญูจะรู้กันโดยทั่วไปถึงคำพูดที่บ่งบอกว่าผู้พูดกำลังตำใครบางคน ซึ่งคำตำของชาวญูว่าโดยความหมายแล้วเป็นคำตำที่รุนแรงที่ใช้โดยทั่วไป เช่นคำว่า

อี้ฝียก หมายถึง อีहां

๕. คำเรียกเครือญาติ ชาวญูจะมีคำเรียกบุคคลต่างๆ ด้วยคำพูดของเขาเอง เช่น

นุ, อานุ หมายถึงพ่อ

แมะ, อาแมะ หมายถึงแม่

^{๖๓} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

- นุเตมา หมายถึงปู่ ตา คนแก่
 แม่เตมา หมายถึงแม่ใหญ่ ย่า ยาย คนแก่
 ๖. คำเรียกชื่อสัตว์ เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ต่างๆ เช่น
 เถีย หมายถึงเปิด
 กะตาม หมายถึงปู่

แม้ชาวภูยจะมีเฉพาะภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน แต่พวกเขาก็สามารถสืบทอดวัฒนธรรมทางภาษามาได้ด้วยดีด้วยวิธีการเล่าสืบทอด ๆ กันไป แม้จะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็ไม่ใช่ปัญหาแต่อย่างใด ชาวภูยโดยทั่วไปเป็นผู้มีพรสวรรค์ในด้านภาษา กล่าวคือ แม้พวกเขาจะสื่อสารกันด้วยภาษาภูยในกลุ่มของตนเอง แต่พวกเขาก็สามารถสื่อสารด้วยภาษาอื่นๆ เช่น ลาว เขมร และแม้กระทั่งไทยกลางได้อย่างเชี่ยวชาญ

ชาวภูยรุ่นใหม่ ๆ นิยมพูดภาษาไทยกลางผสมกับภาษาภูยกันมากขึ้น และคนรุ่นใหม่ ๆ บางหมู่บ้านเริ่มพูดภาษาภูยไม่ได้ และชาวภูยวัยทำงานเมื่อไปอยู่ที่อื่นก็มักไม่สื่อสารด้วยภาษาภูย ลูกหลานรุ่นต่อมาก็นิยมพูดภาษาอื่นทำให้ภาษาภูยไม่ได้ น่าเป็นห่วงว่าหากยังคงเป็นเช่นนี้ อีกไม่นานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภาษาภูยอาจสูญสิ้นไป เพราะภูยวัฒนธรรมอื่นกลืนกลายไปในที่สุด

สถานภาพของชาวภูยในปัจจุบัน

เนื่องจากชาวภูยที่อพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานมักปะปนอยู่กับชาวเขมร ลาวและไทย และชาวภูยเป็นพวกที่ปรับตัวเก่ง รวมถึงบางส่วนเป็นผู้ไม่มีความภาคภูมิใจในภาษาและประเพณีของตน ทำให้ชาวภูยต้องปรับตัวตามวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ด้วย คนทั่วไปมักเข้าใจว่าชาวภูยหรือชาวส่วยเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีการศึกษา ไม่มีตัวอักษรที่จะใช้เขียน เป็นคนขี้เกียจ ชอบดื่มดื่มเหล้า และมีการทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ สภาพสังคมล่มสลาย ชาวภูยในสายตาคนอื่นจึงเป็นคนไม่ดี มีศีลธรรมต่ำ ถึงกับมีคำพูดว่า “คบคนส่วยช่วยตลอดชีวิต” ส่งผลให้ชาวภูยลดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง ขาดความมั่นใจในตนเอง โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นเมื่อออกไปศึกษาต่างถิ่นหรือไปทำงานต่างแดน ก็จะไม่แสดงตนเองว่าเป็นภูย แม้ในปัจจุบันความคิดเช่นนี้ก็ยังคงมีอยู่^{๖๔}

ปัจจุบันชาวภูยในประเทศไทยอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายครอบคลุมในหลายจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ นครราชสีมา เป็นต้น

วิถีชีวิตของชาวภูยที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันมีทั้งลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เช่น จากการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย และมีความสามัคคีกัน เมื่อสังคมโลกโดยรวมเข้าสู่ยุคทุนนิยมเสรี ชาวภูยจึงต้องขวนขวายในการประกอบอาชีพมากขึ้น เพราะหาเงินตรามาจุนเจือครอบครัวของตนเอง จากที่เคยขอแรงเพื่อนบ้านในการทำงาน ก็ต้องเปลี่ยนเป็นการจ้างงานเพิ่มขึ้น

ในส่วนของภาษาพูด ปัจจุบันมีชุมชนชาวภูยหลายแห่งมีแนวโน้มที่คนรุ่นใหม่จะไม่สื่อสารกันด้วยภาษาภูยแล้ว และส่วนหนึ่งเมื่อมีการแต่งงานกับคนอื่น ลูกหลานก็มักไม่ได้รับการถ่ายทอดภาษาภูยให้เป็นภาษาแม่ แต่กลับกลายเป็นภาษาอื่น อาจเป็นภาษาไทยกลางหรือภาษาทางฝ่ายพ่อ

^{๖๔} สัมภาษณ์แม่บาล แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

หรือแม้มักไม่ใช้รักษาถูก จึงเป็นที่น่าเป็นห่วงว่าเมื่อเหตุการณ์ยังเป็นเช่นนี้ หมู่บ้านถูกหลายแห่งอาจกลายเป็นหมู่บ้านของคนกลุ่มอื่นไปได้ไปในที่สุด

ในส่วนของการประกอบพิธีกรรม ชาวถูกบางแห่งก็ยังคงรักษาประเพณีของตนได้อย่างดี ประกอบกับสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐได้เข้าไปเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ เช่น การเล่นแก้มอ แต่มีหลายแห่งเริ่มมีปัญหา เพราะมีการอพยพไปทำงานต่างถิ่นจำนวนมาก ขาดผู้ประกอบพิธีกรรม และลูกหลานชาวถูกเมื่อมีการศึกษามากขึ้น และไปทำงานที่อื่นก็มักไม่ให้ความสำคัญในการร่วมพิธีกรรม คนเหล่านี้จึงมักไม่มีความเข้าใจถึงปรัชญาและคุณค่าของการประกอบพิธีกรรม

การเปลี่ยนแปลงในทางพึงประสงค์ก็พบได้มากมาย เช่น เรื่องอาหารการกิน แต่เดิมนั้น ชาวถูกรับประทานอาหารตามมีตามเกิด จึงทำให้เด็กชาวถูกมีภาวะขาดสารอาหารจำนวนมาก และชาวถูกมักรับประทานอาหารที่ขาดหลักโภชนาการ จึงทำให้เกิดโรคร้ายมากมาย แต่ปัจจุบันหน่วยงานสาธารณสุข ได้เข้าไปให้ความรู้จึงทำให้การประกอบอาหาร และการรับประทานอาหารถูกหลักโภชนาการในสมัยใหม่ทำให้ชาวถูกเจ็บไข้ได้ป่วยน้อยลงและสุขภาพดีขึ้น

การรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ในอดีตนั้นเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยชาวถูกก็จะรักษาด้วยหมอพื้นบ้านเช่นหมอดู หมอส่อง หมอเป่า หมอสมุนไพร ถ้าหากเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ อาการก็จะดีขึ้น แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยรุนแรงการรักษาด้วยวิธีการดังกล่าวแทนที่อาการจะดีขึ้น ก็อาจทำให้อาการยิ่งหนักขึ้น และเป็นอันตรายแก่ผู้ป่วยได้ แต่ปัจจุบันชาวถูกส่วนใหญ่ได้เข้าการรักษาโรงพยาบาลของรัฐอย่างทั่วถึงเช่นเดียวกับคนกลุ่มอื่น ๆ

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ แต่เดิมชาวถูกมีลักษณะซื่อๆ ไม่กล้าแสดงออก จึงทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งด้านอาชีพการงาน การศึกษา การปกครอง แต่ในปัจจุบันชาวถูกมีการศึกษาดีขึ้น ฐานะดีขึ้นฐานะทางสังคมสูงขึ้น จึงมีชาวถูกอาศัยอยู่หลายภาคส่วนของสังคม ทางด้านศาสนามีพระสงฆ์ ชาวถูกได้มีบทบาทในการศึกษาและทางปกครอง (สังฆาธิการ) อยู่จำนวนมาก ทางด้านเศรษฐกิจก็มีชาวถูกจำนวนมากที่สามารถประกอบอาชีพจนมีฐานะทางการเงินที่ดีเยี่ยม ทางการเมืองมีชาวถูกที่เข้าสู่เวทีการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับชาติ และทางสังคม มีชาวถูกที่ได้รับการยกย่องจากสังคมอยู่มากมาย

สิ่งเหล่านี้จะเป็นความภาคภูมิใจของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยถูกเป็นอย่างยิ่ง และหวังว่าพี่น้องชาวถูกจะร่วมกันดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิตแบบชาวถูกไว้ยาวนานเท่านาน

๒.๒ ความเป็นมาของพิธีกรรมแก้มอ

การเล่นมอ ชาวไทยถูก เรียกว่า “แก้มอ” ซึ่งมักเล่นในตอนกลางวัน สาระในการเล่นมักจะเกี่ยวกับการชิงช้า ชีม้ การจับช้า แสดงถึงการชิงไหวชิงพริบของเล่น แก้มอมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชนกลุ่มนี้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความอยู่ดี มีสุขของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั้น อาจมีสิ่งผิดปกติหรือไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็นเช่น สิ่งของสำคัญสูญหาย เกิดการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง จึงต้องหาวิธีการในการผ่อนคลายความกังวลใจ ความวิตกกังวลเกินเหตุให้ลดน้อยลง ชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาเป็นชาวไทยถูก กลุ่มหนึ่งที่ยังมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณค่อนข้างสูง ดังเช่นความเชื่อในเรื่องผีมือ เป็นผีที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก

แม้ฝีมือนั้นไม่ใช่ฝีมือของบรรพบุรุษในสายตระกูลที่ล่วงลับไปแล้วก็ตาม แต่ฝีมือนั้นมีอำนาจควบคุมพฤติกรรมทั้งสายตระกูล ซึ่งไม่สามารถล่วงรู้เลยว่า ฝีมือนั้นจะทำให้เกิดอะไรในครอบครัว โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสายตระกูลซึ่งบางครั้งพฤติกรรมบางอย่างที่กระทำลงไปโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจก็ตาม จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายให้เกิดเจ็บป่วยได้ทุกเมื่อ ด้วยเหตุนี้ แกลมอจึงเป็นพิธีกรรมที่ใช้รักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุแต่ผ่านพิธีการเสี่ยงทายแล้วว่าเป็นการกระทำของสิ่งที่ไม่เห็นที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวในสายตระกูล^{๖๕}

ความเป็นมาของพิธีกรรมการเล่นแกลมอพิธีกรรมแกลมอ เป็นประเพณีของชาวบ้านแสนสุขเรียกตามภาษาถิ่นว่า แกลมอ มีมาตั้งแต่เมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏที่แน่ชัด ทราบแต่เพียงว่าพิธีกรรมเหล่านี้มีมานานแล้ว พวกชาวไทยภูมียุโรปย้ายทอดต่อเนื่องกันมาอีกทอดหนึ่ง และปฏิบัติมาโดยตลอดจนกระทั่งทุกวันนี้ โดยจัดขึ้นเนื่องใน ๓ โอกาสคือ

๑. เพื่อเป็นการเคารพครูบาอาจารย์ ปู่ยา ตายายที่เคารพ เมื่อถึงวันสำคัญในรอบปีก็ดำเนินพิธีกรรมขึ้นปีละ ๑ ครั้ง ในวันขึ้น ๘ หรือ ๑๕ ค่ำ เดือนยี่ของทุกปี

๒. บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถบันดาลทุกข์สุข เชื่อว่าผู้ที่เคารพกราบไหว้ จะทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเกิดเหตุไม่ดีกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ มีการเจ็บป่วย จะมีการบนบานเมื่อได้ตามที่บนบานไว้จึงจัดพิธีแก้บน

๓. การประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาผู้ป่วย ซึ่งเป็นการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมาให้ความช่วยเหลือ ขอคำแนะนำผ่านล่าม หรือคนทรงเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย และหาทางรักษาตามความเชื่อ^{๖๖}

๒.๓ อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรมแกลมอ

๒.๓.๑ เครื่องเซ่นไหว้พิธีกรรมการเล่นแกลมอ

เครื่องเซ่นบนร้านปะรำพิธีชั้นบนสุดใช้ไม้ไผ่สานเป็นตาห่าง ๆ สำหรับวางขันใส่ข้าวตอกดอกไม้ จำนวน ๔ ชุด ข้างๆ แขนงโยแมงมุม และไข่ไก่ ชั้นล่างใช้ไม้ไผ่ผูกเชือกทั้ง ๓ ด้าน ข้าง ๆ มีผ้าถุง ผ้าขาวม้าสีต่าง ๆ ตรงกลางวางทับด้วยดาบซึ่งพันด้วยด้าย ๓ สีของแม่หมอ ด้านล่างมีภาตเครื่องไหว้ครู ๑ ชุด ประกอบด้วย กระเจ๊ก หวี แบ่ง น้ำมันมะกอก ข้าวสาร กรวยใส่ดอกไม้ ผ้าขาวม้า ผ้าถุง อย่างละ ๑ ผืน กลอง แคน หิ้งมอ ขันใส่ข้าวสาร^{๖๗}

๒.๓.๒ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมคือกลองโทน ๑ ใบผู้เล่นดนตรี เรียกว่า “มือกลอง” จังหวะที่เล่น เร็วกว่าจังหวะรำเชิงเล็กน้อย จังหวะที่ดีกลองคือ ป๊ะ-เท่ง, เท่ง-ป๊ะ, เท่ง-เท่ง “มือกลอง” ได้รับคำตอบแทนจากเจ้าภาพที่จัดพิธีกรรมในแต่ละครั้งจำนวน ๒,๐๐๐ บาท แคนจำนวน ๑ เต้า ผู้เล่นดนตรี เรียกว่า “หมอแคน” จะเตรียมมาครั้งละ ๒ เต้า ได้รับคำตอบแทนจากเจ้าภาพที่จัดพิธีกรรมในแต่ละครั้ง จำนวน ๒,๐๐๐ บาท^{๖๘}

^{๖๕} สัมภาษณ์แม่คำ ขญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์แม่บาล แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์แม่อุ่น เจือจันทร์, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒.๓.๓ ประรำประกอบพิธีกรรม

ในการประกอบพิธีแกลมอใช้ลานกว้างบริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าภาพหรือผู้ป่วย ส่วนมากเป็นบ้านเจ้าโคตรซึ่งเป็นหัวหน้าสายตระกูล ตั้งประรำพิธีชั่วคราวเป็นโรงไม้ ๔ เสา ปักเป็นมุม กว้างยาว ๔ เมตร มุงหลังคาด้วยใบมะพร้าวหรือหญ้าคา เพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธี กลางประรำพิธีมีการสร้างร้านโดยปักเสา ๓ ต้น ใช้ไม้ ๒ ต้น และต้นกล้วย ๑ ต้น ทำเสาสูงถึงหลังคาของประรำ ชั้นบนขัดเป็นตาห่างๆ ไว้สำหรับตั้งวางขันดอกไม้ ชั้นที่ ๒ พาดผ้าถุง และผ้าขาวม้า วางทับด้วยมีดดาบของครูบามอ ภายในประรำจะปูตาข่ายตาถี่วางทับด้วยเสื่อสำหรับให้ผู้เล่นได้เข้าไปนั่งทำพิธี ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องห้ามเข้าไปในบริเวณดังกล่าว การประกอบพิธีกรรมจะทำในเวลากลางวัน^{๒๙}

๒.๔ ขั้นตอนการประกอบพิธีแกลมอ

๒.๔.๑ ขั้นตอนการรักษาผู้เจ็บป่วยด้วยพิธีกรรมการเล่นแกลมอ

เมื่อจัดเตรียมพิธีกรรมการเล่นแกลมอเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเริ่มขึ้นด้วยการแต่งกายของแม่มอและมอทุกคน และการแต่งกายนั้นยังคงสืบทอดอนุรักษ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน แม่มอและมอนิยมนุ่งผ้าถุงโทนสีดำ สีนํ้าตาล เป็นส่วนใหญ่ และใส่เสื้อทรงกระบอกแขนยาว ปลอกชายเสื้ออยู่นอกผ้าถุง พาดทับเฉียงด้วยผ้าสไบสีดำ สวมเครื่องประดับที่เป็นสายสร้อย ต่างหู และกำไลข้อมือที่ทำจากเงิน แม่มอและมอทั้งหมดลุกขึ้นรำ ๓ รอบแล้วทำพิธีกินบายศรี (อาหารที่จัดสำหรับเหมือนตอนแรก) เมื่ออิมหนาสำราญแล้วก็จะทำพิธีออกจากร่าง ปฏิบัติเหมือนตอนแรกๆที่เริ่มเข้าทรงเป็นการปล่อยผีมอให้ไปอยู่ที่เดิม ตอนออกจากร่าง หมอแคนเป่าแคนให้ทำนองคนเดียว ไม่ตีกลองให้จังหวะเพราะเชื่อว่าหากได้ยินเสียงกลองมอจะไม่ยอมออกจากร่าง มอออกจากร่างก่อนหลังตามอาวุโสของมอคือ จากน้อยไปหามากแม่มอจึงออกร่างเป็นคนสุดท้าย เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีการเล่นแกลมอ^{๓๐}

การประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่าแกลมอ เชื่อว่าบุคคลที่เป็นร่างทรงของผีมอนั้น ไม่ใช่ตัวเอง จึงยอมรับว่ามีวิญญาณสิงอยู่ในร่างของตน ด้วยเหตุผลหลายประการคือ เวลาขณะที่ประกอบพิธีจะสื่อด้วยภาษาลาว ชื่อที่ใช้เรียกตัวเองและคนเรียก (รวมถึงบุคคลที่อยู่นอกพิธีกรรม) เรียกชื่อผีที่สิงร่างอยู่และบุคลิกส่วนตัวยามปกติจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยอย่างเด่นชัด จึงทำให้เชื่อว่าวิญญาณของผีเข้ามาสิงร่างจริง สำหรับชื่อมอ เป็นชื่อผีผู้ชายทั้งหมด มีคำนำหน้าว่าท้าวทุกชื่อ ชื่อเหล่านั้นจึงไม่ใช่ชื่อทั่วไป เช่น นางศรี ดัชญาวัตร มอชื่อท้าวบุญเฮือง ชื่อเหล่านี้สัมพันธ์กับชื่อในนิทานปรัมปราที่เล่าสืบทอดกันมาว่ามอเป็นผีเร่ร่อนมาจากถิ่นอื่นมักจะมาจากเมืองลาวซึ่งเป็นผีเร่ร่อนหาที่อยู่ไม่ได้ อดโซมานานแล้ว จึงได้มากระทำให้กลุ่มคนเกิดการเจ็บป่วยขึ้น การบำบัดรักษาด้วยพิธีกรรมแกลมอที่ยึดถือปฏิบัติเป็นการเยียวยาบำบัดให้หายจากการทรมานทั้งทางกายและจิตใจ พิธีแกลมอประกอบขึ้นยามเหตุการณ์วิกฤตในครอบครัว จึงเป็นวิธีการบำบัดอีกวิธีหนึ่งที่ยังคงยึดมั่นค่อนข้างเหนียวแน่นเกือบทุกผู้ทุกคน สังเกตได้จากการเข้าร่วมพิธีกรรมของกลุ่มชนทุกเพศทุกวัย พิธีและการเล่นแกลมอจึงมีความสำคัญต่อระบบครอบครัว โดยเฉพาะความเป็นญาติพี่น้องในสายตระกูลอย่างเหนียวแน่น

^{๒๙} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์นางยีน สาร, วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เครื่องอุปกรณ์เมื่อนำเข้าพิธีกรรมกล่อม จะนำมาถือประกอบการรำรำตามขั้นตอนของลำดับพิธี โดยจะถือประกอบการรำรำเป็นชุด เป็นช่วง ชุดแรกประกอบด้วยเรือ โยแมงมุม ไข่ไก่ ธนู ดาบ จะถือประกอบการรำรำ ๓ รอบ ชุดที่สองจะถือดาบ ธนู ข้าง ม้า ประกอบการรำรำ เมื่อติดตามหาข้าง ม้า กลับมาได้แล้วจะนำอาวุธ มายังพื้นข้าวต้ม กล้วย ที่ผูกติดกับหลังคาปะรำห้อยไว้ เป็นการนำอาหารมาเลี้ยงข้าง ม้า เพื่อให้อิ่มหน้าสำราญต่อไป การนำของบูชาในหิ้งม่อออกมารำรำ ในพิธีกรรม ซึ่งประกอบด้วย เรือ โยแมงมุม ดาบ ธนู ข้าง ม้า หล้าคา ๑ มัด ไม้แกะสลักเป็นรูปปราสาทราชวัง มีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ เป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึงเครื่องมือประกอบอาชีพ เช่น เรือใช้พายเวลาออกไปจับปลาตามลำน้ำ ธนู หน้าไม้เป็นอาวุธที่ใช้ยิงสัตว์ป่าเล็ก ๆ ซึ่งสามารถนำมาทำเป็นอาหารได้ มีด ดาบ เป็นเครื่องมือในการหักล้างถางป่าเพื่อการเพาะปลูกทางการเกษตรกรรม เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน สัญลักษณ์ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในด้านการประกอบอาชีพ เป็นเครื่องหมายบ่งชี้การเป็นสังคมชาวนาของอีกกลุ่มหนึ่งด้วย

นอกจากนี้การแสดงออกถึงพฤติกรรมต่างๆ ของบรรดาแม่ม่อ และคนที่อยู่ในวงพิธีกรรม เช่น การหยอกล้อ ยั่วเย้า ด้วยวาจาที่ก้าวร้าว การเล่นสนุกสนานตลกโปกฮา การพ้อนรำอย่างโลดโผน ประกอบเสียงแคน กลอง การตีมโหรีอย่างหนัก (โดยเฉพาะผู้หญิง)^{๗๑} พฤติกรรมการแสดงออกดังกล่าวแม้ในยามปกติจะถือเป็นการละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคม แต่พอแสดงออกในพิธีกรรมทุกคนจะไม่ถือโทษโกรธเคืองแต่อย่างใด พฤติกรรมที่สวนทางกับบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องยืนยันพฤติกรรมที่ได้รับอนุญาตเฉพาะในบริบทของพิธีกรรมเท่านั้นการแสดงออกดังกล่าวในทางสังคมศาสตร์อธิบายว่าอาจเป็นไปได้ว่าคนในสังคมได้รับความตึงเครียดกดดันจากกฎระเบียบแบบแผนในชีวิตประจำวัน เช่น การเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส การปกปิดหรือข้อห้ามต่าง ๆ เกี่ยวกับการแสดงออกทางเพศ

๒.๔.๒ เครื่องเซ่นไหว้พิธีกรรมการเล่นกล่อม

เครื่องเซ่นบนร้านปะรำพิธี ชั้นบนสุดใช้ไม้ไผ่สานเป็นตาห่าง ๆ สำหรับวางชั้นใส่ข้าวตอกดอกไม้ จำนวน ๔ ชุด ข้าง ๆ แวนโยแมงมุม และไข่ไก่ ชั้นล่าง ใช้ไม้ไผ่ผูกเชือกทั้ง ๓ ด้าน ข้าง ๆ จะมีผ้าถุงไหม ผ้าขาวม้าสีต่าง ๆ ตรงกลางวางทับด้วยดาบพันด้วยด้าย ๓ สีของแม่ม่อ ด้านล่างมีถาดเครื่องไหว้ครู ๑ ชุด ประกอบด้วย กระเจ๊ก หวี แป้ง น้ำมันมะกอก ข้าวสาร กรวยใส่ดอกไม้ ผ้าขาวม้า ผ้าถุงไหม อย่างละ ๑ ผืน กลอง แคน หิ้งม่อ ชั้นใส่ข้าวสาร

หิ้งม่อ ประกอบด้วย

๑. หิ้งม่อ คือไม้มัดด้วยเถาวัลย์บ้านของแม่ม่อ
๒. โยแมงมุมทำจากฝ้ายสามสี (ขาว, แดง, น้ำเงิน)
๔. เรือ ไม้พาย
๕. ธนู (สนาหรือหน้าไม้) ทำจากไม้เป็นเครื่องมือล่าสัตว์
๖. มีดดาบ
๗. ฝ้ายโพกหัว ทำจากฝ้ายสามสี (ขาว, แดง, น้ำเงิน)

^{๗๑} สัมภาษณ์นางรุ่งฤดี บุญเฟื่อง, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๘. บ้านช้าง หัวช้าง

๙. ช้างทำจากไม้

๑๐. ม้าทำจากไม้

๑๑. คันเชือกผูกไปไก่ใช้สำหรับการเสี่ยงทาย^{๗๒}

สิ่งที่ขาดไม่ได้คือเหล่าและเครื่องสังเวดต่างๆ สุดแล้วแต่ว่าในพิธีกรรมนั้นจะกำหนดขึ้นว่ามีอะไรบ้าง ในพิธีกล่อมเครื่องสังเวดเป็นอาหารจะประกอบด้วยไก่ ข้าวต้ม กล้วย ทั้งหมดนี้ต้องจัดเตรียมไว้ครบทุกอย่าง เพราะในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะเลี้ยงผี ตอนเริ่มต้นของพิธีกรรมและเมื่อจบพิธีกรรมทุกครั้ง

เหล่านับเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการประกอบพิธีกรรม จะเป็นเหล่าสาโท เหล่ากลั่น หรือเหล่าโรงก็ได้ (ปัจจุบันใช้เหล้าขาว) เหล่ามีบทบาทตั้งแต่เริ่มต้นของพิธีกรรมไปจนถึงสิ้นสุดขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม ในการแสดงในทุกขั้นตอน แม่หมอจะกินเหล้าอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการร่ายรำทุกรอบ โดยจะมีคนแพง (ริน) ให้เมื่อรำในแต่ละรอบก็จะได้ดื่มทุกรอบไป^{๗๓}

๒.๔.๓ การแต่งกาย/การทรงเจ้าของแม่หมอและหมอ (ผู้ประกอบพิธีกรรม)

เมื่อจัดเตรียมพิธีกรรมการเล่นกล่อมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเริ่มขึ้นด้วยการแต่งกายของแม่หมอและหมอทุกคน และการแต่งกายนั้นยังคงสืบทอดอนุรักษ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยแม่หมอและหมอจะแต่งกาย ดังนี้คือ

๑.ผ้าถุงจะเป็นผ้าถุงไหมที่ทอเองเป็นพื้นสีออกโทนดำเป็นส่วนใหญ่ และมีปลายชั้นที่ทอเป็นริ้วของสีขาว เหลือง แดง

๒.เสื้อจะเป็นเสื้อคอกลม แขนยาว สีดำ ทอจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้าย บางคนถ้าไม่ทอผ้าใช้เอง ก็จะนิยมไปหาซื้อที่ตลาดในตัวอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

๓.สไบหรือผ้าเปียง ที่ใช้พาดเฉียงบ่าและปล่อยชายไว้ด้านหลัง จะเป็นผ้าพื้นสีดำนิยมที่จะทอใช้เองมากกว่าหาซื้อที่ท้องตลาด

๔.เครื่องประดับที่ใช้แต่งจะประกอบด้วย สร้อยเงิน ต่างหู และกำไลข้อมือแต่ปัจจุบันเครื่องแต่งกายตามที่กล่าวมา เริ่มจะจางหายไปแล้ว เนื่องจากเครื่องแต่งกายตามที่กล่าวมามีพอค้ำแม่ค้าของเก่าให้ความสนใจและขอซื้อในราคาที่แพง ทำให้แม่หมอและหมอขายให้กับพอค้ำ เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว^{๗๔}

กล่าวโดยสรุปก็คือแม่หมอ และหมอจะนุ่งผ้าถุงไหมโทนสีดำ สีนํ้าตาล เป็นส่วนใหญ่และใส่เสื้อทรงกระบอกแขนยาว ปล่อยชายเสื้ออยู่นอกผ้าถุงไหม พาดทับเฉียงด้วยผ้าสไบสีดำสวมเครื่องประดับที่เป็นสายสร้อย ต่างหู และกำไลข้อมือที่ทำจากเงิน

๒.๔.๔ ขั้นตอนการไหว้ครู และเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าร่างทรง

การไหว้ครู และเชิญวิญญาณบรรพบุรุษ เริ่มพิธีโดยแม่หมอไหว้ครู และทำพิธีเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าประทับร่างทรงก่อนคนอื่น มอคนอื่น ๆ เริ่มเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้ามาประทับร่าง

^{๗๒} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ทรงของตนเรียงตามลำดับอาวุโส (การเริ่มนับถือ/บูชาผีบรรพบุรุษ) การเชิญวิญญาณบรรพบุรุษนั้น จะถือชั้นที่ใส่ข้าวสาร และจุดเทียนในชั้น มือทั้ง ๒ จะจับชั้นไว้ในอาการสงบนิ่งคล้ายกับการนั่งสมาธิ สักพักตัวเริ่มสั่นเบาๆ จนกระทั่งแรงขึ้น เหมือนคนทรงเจ้าจะโยกตัวตามจังหวะ สักพักก็จะหยุดและมออื่นๆ ก็จะเริ่มเข้าทรงจนครบทุกคน

ขณะที่เข้าทรงอยู่นั้นผู้คนที่อยู่บริเวณโดยรอบนอกต่างส่งเสียง และปรบมือให้จังหวะไปด้วย และจะใช้ภาษาลาวในการสื่อสารระหว่างแม่มอกับกลุ่มคนข้างนอก เมื่อวิญญาณบรรพบุรุษเข้าประทับร่างหมดทุกคนแล้ว บรรดาญาติ(โคตร) จะเข้ามาขอขมาด้วยการนำเหล้า หมาก พลุ บุหรี่ ลูกขाय-สะโก้ จะนำผ้า ผ้าขาวม้า เสื้อผ้าชุดใหม่ และเหล้า ๑ ขวด มาขอขมาในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว^{๗๕}

ตระกูลที่อาศัยอยู่ในชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาทุกตระกูลจะต้องมีมอเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษ และผู้ที่จะเป็นมอประจำแต่ละตระกูลจะต้องเป็นเพศหญิงในตระกูลนั้นๆ ที่มีความต้องการ และสมัครใจที่จะเป็นมอของตระกูล และผ่านการคัดเลือกการเป็นมอตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ^{๗๖}

มอประจำตระกูลของชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับการเป็นมอ เป็นเวลานานกว่ามอตระกูลอื่น จะได้รับการยกฐานะให้เป็น “แม่มอ” ซึ่งเป็นหัวหน้าของมอทุกคนของชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาการสิ้นสุดการเป็นแม่มอและมอ ก็ต่อเมื่อไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การเป็นมอได้ เมื่อถึงแก่ชีวิตและเมื่อวิญญาณบรรพบุรุษไม่ต้องการให้เป็นร่างทรงอีกต่อไป การประกอบพิธีกรรมการเล่นกลมนั้น นอกจากจะจัดในโอกาสที่เกิดการเจ็บป่วยแล้ว ยังจัดขึ้นในโอกาสที่ตระกูลภายในชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา มีความประสงค์ต้องการที่จะคัดเลือกมอประจำตระกูลของตนขึ้น ขั้นตอนและพิธีกรรมมีลักษณะเหมือนกับพิธีกรรมการเล่นกลมอ

๒.๔.๕ ขั้นตอนการร่ายรำ

เมื่อวิญญาณบรรพบุรุษเข้าร่างทรงแม่มอและมอแล้ว ก็จะจัดตบแต่งเครื่องแต่งกายพร้อม กับตม่น้ำและเหล้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดนตรีจะเริ่มบรรเลงอีกครั้งในจังหวะช้าและเร็วขึ้นตามลำดับ แม่มอและมอทุกคนจะลุกขึ้นร่ายรำอย่างสนุกสนานตามเสียงจังหวะของเสียงดนตรีอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยแต่อย่างใด นอกจากนั้นผู้มาร่วมพิธีกรรมถ้าเกิดความสนุกสนาน ก็สามารถจะร่ายรำกับแม่มอและมอได้การร่ายรำของแม่มอและมอทุกคน โดยส่วนใหญ่คนไหนรำทำไต่ ก็มักจะรำทำนั้นตลอดพิธีกรรม โดยส่วนใหญ่จะเป็นทำรำสายและทำสอดสร้อยมาลา และในขั้นตอนของการร่ายรำนี้ จะเป็นการร่ายรำพร้อมกับการกระทำพิธีกรรมอื่นๆ ไปพร้อมกัน

๒.๔.๖ ขั้นตอนการเล่นช้าง เล่นม้า

ขั้นตอนการเล่นช้าง เล่นม้า พิธีกรรมที่เอาวิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทยภูเขาชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยแม่มอ นำช้าง ม้า ที่ทำจากไม้ยอ มาให้มอถือ และร่ายรอบเสาพิธี ๓ รอบจะมีผู้ที่จะมาลากช้าง ม้า เป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ร่วมพิธีกรรม โดยกระเช้าเข้าแห่

^{๗๕} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และดึงไปจากมือแม่มอที่ถือ แล้วนำไปซ่อนไว้ ที่ จากนั้นจะเป็นขั้นตอนการตามหาช้าง ม้า ทิศเหนือใต้ ตะวันตก ยกเว้นทิศตะวันออก ได้รับคำตอบว่าทำตามบรรพบุรุษ เมื่อครบทั้ง ๓ ทิศ แล้ว คนที่ทำหน้าที่ตามหาช้าง ม้า คือนายพราน ถือดาบ ธนู และสนา ไว้สำหรับป้องกันตัวเอง ขณะไปตามช้าง มา กลับมา โดยการนำข้าวต้ม ไปเป็นเสบียง ระหว่างที่ตามหาช้าง ม้า เมื่อตามเจอแล้วแม่มอ และมอคนอื่นๆ ออกมาตั้งแถวรอคล้องช้าง และจับม้า นอกปะรำ ในมือจะถือฝ้าย เตรียมคล้องช้างและจับม้า เมื่อคล้องช้าง และจับม้าได้แล้ว ก็จะเข้าไปประรำพิธีคืน^{๗๗} จึงกล่าวได้ว่าพิธีกรรมการเล่นกลมอ ขั้นตอนการเล่นช้าง เล่นม้านั้น ได้นำเอาวิถีชีวิตของกลุ่มชาวไทยภูเขาที่มีความผูกพันอยู่กับช้าง มาใช้ประกอบในพิธีกรรมการเล่นกลมอการประกอบพิธีกรรมขั้นตอนนี้ จะเป็นการแสดงออกมาโดยการ ร่ายรำและการนำรูปช้าง รูปม้า แกะสลัก มาสมมติเป็นเรื่องราวให้เห็นว่าช้าง ม้า เป็นสิ่งสำคัญและเป็นของที่ชาวไทยภูเขาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ขั้นตอนนี้จะเห็นถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการที่จะไปคล้องช้าง และเมื่อคล้องช้างได้แล้ว โดยการเชื่อมโยงออกมาในรูปของพิธีกรรมการเล่นกลมอ

๒.๔.๗ ขั้นตอนการแห่ดอกไม้

การแห่ดอกไม้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่อยู่ในพิธีกรรมการเล่นกลมอ โดยจะจัดเตรียมขั้นตอนดอกไม้ซึ่งดอกไม้ที่จัดเตรียมจะเป็นดอกไม้ในท้องถิ่น เช่น ดอกจำปา ดอกจาน ดอกลำดวน เป็นต้น และการแห่ดอกไม้เป็นเหมือนสัญลักษณ์บอกให้รู้ว่า เป็นการแสดงความยินดีที่มีการเฉลิมฉลองในการที่มีความสุข จากการที่ได้ช้าง ม้า และอื่น ๆ มาอยู่ในกลุ่มหรือตระกูลของตนเองจึงได้มีการฉลอง โดยการแห่ดอกไม้และการร่ายรำแสดงความยินดี^{๗๘}

ขั้นตอนต่าง ๆ ในพิธีกรรมการเล่นกลมอนั้น โดยส่วนใหญ่จะแสดงถึงวิถีชีวิตของบรรพบุรุษของกลุ่มชาวภูเขา โดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรม เพื่อแฝงให้บุคคลทั่วไปและชาวภูเขาได้รู้ว่าประวัติความเป็นมาของชาวไทยภูเขาชาวบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา มีประวัติประเพณี วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตเป็นอย่างไร

๒.๔.๘ ขั้นตอนการการตัดแพและการอาบน้ำผู้เจ็บป่วย

แม่มอจะสั่งให้จัดที่สำหรับทำพิธีอาบน้ำชำระผู้ป่วย บรรดาญาติทั้งหญิงและชายจะช่วยกันจัดสถานที่มีครุถึงใสน้ำ ๒ ถึง มีแพ ๔ ชั้น ทำด้วยต้นกล้วย ก่อนจะเริ่มในแต่ละขั้นตอนบรรดามอจะร่ายรำ ๓ รอบทุกครั้ง (เวียนซ้าย) การตั้งแพจะตั้งทางทิศใต้ของประรำพิธี มีไม้กระดานเตรียมสำหรับผู้ป่วยนั่ง อาบน้ำชำระร่างกายแทนผู้ป่วย ต้องออกไปยังสถานที่จัดไว้ แม่มอและมอรองจะรำนำนานออกไป ในขณะที่ผู้อื่นอยู่ในประรำ

กลุ่มคนที่อยู่บริเวณรอบนอกต่างก็ส่งเสียง ให้ตัดแพโดยเร็ว ขณะเดียวกันจะมีหนึ่งคน ถือต้นปอที่ลอกเอาใบปอออกแล้ว จุดไฟไปยืนอยู่ด้านหน้าของร่างทรง

แม่มอถือมีดรื้อรอบตัวร่างทรง และไปตัดแพที่อยู่ด้านหน้า หากแพล้มลงเร็วถือว่าผู้ป่วยจะหายเร็วหากล้มลงช้าก็จะหายช้าเช่นกัน ถือเป็นการเสี่ยงทายอีกวิธีหนึ่ง เมื่อแพล้มลงแล้วใช้ดาบทำพิธีฟันขา ออก หลัง แขน เอว ของร่างทรง แล้วลากแพออกไปทิ้ง มอรองจะเรียก มอออกมาอีกหนึ่งคน

^{๗๗} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์แม่ช่อม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ช่วยรดน้ำ อาบน้ำ ให้แก่ผู้ป่วยจนหมดถึง แล้วจึงราเข้าปะรำพิธีญาติจะนำเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ร่างทรงเปลี่ยนแล้วกลับเข้ามายังปะรำพิธีเหมือนเดิม^{๗๙}

๒.๔.๙ ขั้นตอนการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าบ้าน

ขั้นตอนการเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเข้าบ้าน หรือพิธีขึ้นบ้านใหม่เป็นพิธีอัญเชิญมอขึ้นอยู่บนหิ้ง แม่มอจะเรียกบรรดาโคตรของผู้ป่วย เป็นคนจับโรง (หิ้งมอ) แม่มอจะรำน่าน้ำขึ้นเหยียบหิ้งมอ และมอทุกคนรำน่าน้ำขึ้นเหยียบหิ้งมอ ๓ รอบ หากแม่มอหรือมอเหยียบหิ้งมอหัก แสดงว่าผู้ป่วยจะไม่หาย ถ้าไม่หัก แสดงว่าผู้ป่วยจะหายป่วย หลังจากนั้นนำน้ำที่ผสมกับขมิ้นมาพรมหิ้งมอแล้วนำขึ้นไว้บนบ้าน เพื่อให้ขึ้นอยู่ในที่จัดไว้เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นนำน้ำที่ผสมกับขมิ้นมาพรมหิ้งมอแล้วนำขึ้นไว้บนบ้านเพื่อให้ขึ้นอยู่ในที่จัดไว้เป็นอันเสร็จพิธี^{๘๐}

เมื่อแม่มอ และมอเหยียบหิ้งมอครบทุกคนแล้ว ก็จะนำเศษหม้อดินตั้งบนไข่ไก่ ๓ ฟอง (ลักษณะการวางไข่ไก่เหมือนกับก้อนเส้าที่ทำสำหรับหุงต้ม) เอนุ่นทำเชื้อพิน น้ำขี้ผึ้งใส่ลงในหม้อแตก พร้อมกับเงินเหรียญ ๑ สตางค์ใส่ลงไปทำพิธีต้ม จนกว่าขี้ผึ้งจะละลาย นำใบขนุนมาย่างแล้วนำไปตีหลัง หัวไหล่ ออก ขา เป็นการขับไล่โรคภัยไข้เจ็บให้ออกจากร่าง ซึ่งเป็นการทำตามบรรพบุรุษ จากนั้นก็นำค้อนที่ทำจากก้านกล้วยไปตีที่ หลัง หัวไหล่ ออก ขา เหมือนครั้งที่นำใบขนุนไปตีครั้งแรก^{๘๑} (ขั้นตอนนี้ครูบามอคนรองจะเป็นผู้ทำพิธี)

๒.๔.๑๐ ขั้นตอนการบายศรีสู่ขวัญผู้เจ็บป่วย

ผู้ที่อยู่รอบนอก (ผู้หญิง) จะจัดบายศรีสำหรับมอทุกคน บายศรี ๑ ชุด ประกอบด้วย ข้าวต้ม กล้วย เทียน น้ำตาลอ้อย จะทำพิธีกินบายศรี การกินบายศรีนั้นมีวิธีการกินเฉพาะคือ เมื่อได้สำหรับมาแล้ว นั่งลงตรงหน้าสำหรับแล้วจุดเทียนทำท่ากินเทียน (เปลวเทียน) ๓ รอบ เป็นอันจบพิธีกินบายศรี ผู้มาร่วมพิธีกรรมทั้งหมดที่อยู่บริเวณที่ประกอบพิธีกรรม จะนำด้ายผูกข้อมือผูกให้กับผู้เจ็บป่วย ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว และจะทำ ให้อาการเจ็บป่วยที่เป็นอยู่ได้หายไป^{๘๒}

๒.๔.๑๑ ขั้นตอนการออกจากร่างทรง

แม่มอ และมอทั้งหมดจะลุกขึ้นรำอีก ๓ รอบ แล้วจะทำพิธีกินบายศรี (อาหารที่จัดสำหรับเหมือนตอนแรก) เมื่ออิมหันต์สำราญแล้วก็จะทำพิธีออกจากร่างจะปฏิบัติเหมือนตอนแรกที่เริ่มเข้าทรงเป็นการปล่อยผีมอให้ไปอยู่ที่เดิม ตอนออกหมอแคนจะเป่าแคนให้ทำนองคนเดียวจะไม่ใช้กลองตีให้จังหวะ เพราะเชื่อว่าหากได้ยินเสียงกลองมอจะไม่ยอมออกจากร่าง มอจะออกจากร่างก่อนหลังตามอาวุโสของมอคือจากน้อยไปหามาก แม่มอจะออกร่างเป็นคนสุดท้าย เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีการเล่นแกลมอ^{๘๓}

^{๗๙} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์แม่ซุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ชญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์แม่ซุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่าเกลมอ เชื่อว่าบุคคลที่เป็นร่างทรงของผีมือนั้นจะไม่ใช้ตัวเองจะยอมรับว่ามีวิญญาณสิงอยู่ในร่างของตน ด้วยเหตุผลหลายประการคือ เวลาขณะที่ประกอบพิธีจะสื่อด้วยภาษาลาว (พูดภาษาลาว) ชื่อที่ใช้เรียกตัวเองและคนเรียก (รวมถึง บุคคลที่อยู่นอกพิธีกรรม) ก็จะเรียกชื่อผีที่สิงร่างอยู่ และบุคลิกส่วนตัวยามปกติก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยอย่างเด่นชัด จึงทำให้เชื่อว่ามีวิญญาณของผีเข้ามาสิงร่างจริง สำหรับชื่อมอเท่าที่ซึกถาม จะเป็นชื่อผีผู้ชายทั้งหมด จะมีคำนำหน้าว่าท้าวทุกชื่อ และชื่อเหล่านั้นจะไม่ใช้ชื่อทั่วไป ดังตัวอย่างเช่น มอชื่อท้าวบุญเฮือง ชื่อเหล่านั้นสัมพันธ์กับชื่อในนิทานปรัมปราที่เล่าสืบทอดกันมาว่ามอเป็นผีเร่ร่อนมาจากถิ่นอื่นมักจะมาจากเมืองลาวซึ่งเป็นผีเร่ร่อนหาที่อยู่ไม่ได้ อดโซมานานแล้ว จึงได้มากระทำให้กลุ่มคนเกิดการเจ็บป่วยขึ้น^{๔๔}

จากสภาพความก้าวหน้าของโลกในปัจจุบัน ที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้ก้าวหน้าทันสมัยในทุกๆด้าน การแพร่กระจายวัฒนธรรมเมืองเข้าสู่ชนบทอย่างไม่ขาดสาย ด้วยการผ่านสื่อสารต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพทางกายภาพของชุมชนและวิถีชีวิตของกลุ่มคนอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ของประเทศ แม้วิวัฒนาการทางการแพทย์จะเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์จะเจริญก้าวหน้ามากมายเพียงใด การวินิจฉัยโรค การบำบัดรักษาโรคจะได้ผลสักเพียงใดก็มิได้มีผลมากมายนัก เหตุเพราะเป็นสังคมชาวนา มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ การเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ แม้หมอจะมีวิธีการรักษาให้หายขาดได้ แต่การรักษาโรคบางอย่างจำเป็นต้องใช้ค่ารักษาที่สูง ทำให้ส่วนมากหันไปรักษาด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม คือ การรักษาด้วยพิธีกรรม ยากกลางบ้านบ้าง หมอสมุนไพรบ้าง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการรักษาไม่สูงมากนักนอกจากนี้การบำบัดรักษาด้วยพิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติมาอันเป็นที่พึงสุดท้ายเพื่อการเยียวยาบำบัดให้หายจากการทรมานทั้งทางกายและจิตใจ พิธีเกลมอประกอบขึ้นยามเหตุการณ์วิกฤตในครอบครัว จึงเป็นวิธีการบำบัดอีกวิธีหนึ่งที่ยังคงยึดมั่นค่อนข้างเหนียวแน่นเกือบทุกผู้ทุกคนสังเกตได้จากการเข้าร่วมพิธีกรรมของกลุ่มชนจะพบเห็นทุกเพศ ทุกวัย ในวงพิธีกรรม แม้ว่าทัศนคติของคนบางคนที่ได้รับการศึกษาหรือมีฐานะดีจะไม่เชื่อในเรื่องนี้ แต่หากประกอบพิธีกรรมด้วยตนเองก็ยังฝากปัจจัยอื่นๆเข้าสมทบ และผู้คนเหล่านั้นไม่ได้ดูหมิ่นหรือกล่าวร้ายต่อเกลมออย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะให้ความสำคัญต่อระบบครอบครัวโดยเฉพาะความเป็นญาติพี่น้องในสายตระกูลอย่างเหนียวแน่นนั่นเอง

แม้การรักษาพยาบาลจะเจริญก้าวหน้าเพียงใด หากการเจ็บป่วยยังไม่สามารถบำบัดรักษาให้หายขาดได้ อันมีเหตุจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด หากยังยากจนอยู่อย่างในปัจจุบันนี้ พิธีกรรมที่เรียกว่าเกลมอก็ยังอยู่ในระบบความเชื่อตลอดไป

๒.๕ สรุป

พิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาเกิดจากความเชื่อที่ว่าเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยที่ไม่อาจหาสาเหตุพบชาวภูยก็นำผู้ที่เคารพนับถือที่เรียกว่าอาจารย์เป็นคนล่าสอ (คั้บแหม) เพื่อหาสาเหตุ เมื่อพบว่าอาการเจ็บป่วยเป็นการกระทำของผีมอหรือผีอ ก็จะต้องทำพิธีเช่นบูชา พิธีกรรมรักษาอาการเจ็บป่วยดังกล่าวชาวภูยก็นำกันว่า แก้มอและแก้มลอ ซึ่งมักจัดขึ้นในช่วงปลายฤดูหนาวและต้นฤดูร้อน โดยเริ่มแก้มมอในตอนกลางวัน ส่วนตั้งแต่หัวค่ำจะแก้มลอ จนกว่าจะเสร็จพิธี บางครั้งถึงสว่างก็มี เครื่องเสวยที่ทำให้พิธีขึ้น

^{๔๔} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมเกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แครงก็คือ เหล้า ที่ขาดไม่ได้เลย และมีเครื่องดนตรีคือ แคน เป็นส่วนสร้างความบันเทิงในงานพิธีเพียงอย่างเดียว การเล่นมอจะเล่นในบริเวณปะรำพิธีที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย ซึ่งกลางปะรำจะยกสูงขึ้น เพื่อตั้งเครื่องประกอบพิธี เมื่อถึงเวลาก็จะมีผู้หญิงประมาณ ๘-๑๐ คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ละคนจะแต่งกายด้วยผ้าถุงปลายขึ้นมีเชิง ใส่เสื้อแขนยาวสีดำ ผ้าสไบพาดบ่า ๑ ผืน และในจำนวนนี้จะมีผู้ที่สมมติเป็นครุบา ๑ คน แต่ละคนจะถือขึ้นเครื่องสักการบูชา เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จครุบาก็จะเป็นผู้ตอบคำถามของมอว่ามีความประสงค์อะไรหรือต้องการอะไร หรือต้องการแสดงพิธีแก่ลอมให้ดู เมื่อทราบความประสงค์แล้วมอแคนก็จะเริ่มเป่าแคน บรรตามอก็จะลุกขึ้นรำไปตามจังหวะแคน โดยการรำไปรอบ ๆ ร้านที่วางเครื่องเช่น

ขั้นตอนในการเล่นมอก็จะดำเนินไปตามลำดับ มีการสมมติผู้เป็นเรื่องราวการเดินทาง การแสดงท่าพวยเรือข้ามแม่น้ำ การเดินป่าล่าสัตว์ คล้องช้าง คล้องม้า ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมพิธีก็จะสมมติว่าทำการคล้องช้างคล้องม้า มอบางคนก็จะถือแส้ บางคนถือบ่วงเพื่อคล้องช้างป่า ในขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ดูส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายเข้าร่วมพิธีด้วย โดยสมมติเป็นโจรเข้ามาแย่งชิงม้าและช้าง เพื่อเรียก ค่าไถ่ (เหล้าพร้อมกับแก้ม) ในขณะที่ทำพิธีก็จะมีคนนำเหล้าพร้อมกับแก้มออกมาแบ่งปันกันกินอย่างสนุกสนาน ส่วนพิธีแก่ลอมจะแตกต่างกันตรงที่นิยมเล่นต่อจากการเล่นมอในตอนกลางคืนต่อเนื่องกันไป ผู้ร่วมพิธีจะนำต้นกล้วยมาประดับด้วยดิกไม้ (ปีล) และรังผึ้ง มีผู้แสดงเป็นผึ้ง ๑ คน โดยใช้ผ้าขาวม้าคลุมศีรษะทำการต่อผู้มาเก็บดอกไม้ ๒-๓ ครั้ง คนที่ถูกต่อจะร้องบอกครุบาให้มาช่วยกำจัดผึ้ง เมื่อกำจัดผึ้งได้แล้วก็เก็บดอกไม้และผึ้ง แล้วนำกลับบ้าน โดยแห่ ๓ รอบเข้าสู่ปะรำพิธี ครุบาจะเอ่ยถามว่า “มาจากไหน” ผู้ร่วมพิธีจะตอบเป็นกลอนว่า “มาจากเก็บดอกไม้และผึ้ง ขออนุญาตนำกลับบ้าน” เมื่อเข้าบ้านแล้วจะนำมาล้อมรอบบายศรีอีก ๓ รอบ เป็นอันเสร็จพิธี ผีอจะเข้าอยู่ในร่างทรงของมอออกจนกว่าร่างทรงจะตายไป และเมื่อทำพิธีเสร็จจะต้องนำหิ้งออกไปทิ้งกลางท้องนาหรือป่าใกล้หมู่บ้าน โดยเชื่อว่าจะต้องวางหิ้งเอาไว้ให้สูงกว่าศีรษะคนทั่วไป เพราะผีอจะไม่สามารถกลับไปยังบ้านเดิมได้ ก็จะไม่สามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับใครได้อีก ปัจจุบันพิธีแก่ลอมและแก้มมอก็ยังมิให้พบเห็นโดยทั่วไปของสังคมชาวกูย เพราะขั้นตอนการเล่นแฝงไว้ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ มากมาย

บทที่ ๓

ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมเกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

หมู่บ้านแสนสุข มีคติความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักศรัทธา ๔ ในทางพระพุทธศาสนาและยังเชื่ออีกว่า การปฏิบัติต่อโอปปาติกะหรือผีจุมนุสย์หรือญาติในครอบครัวคือให้ความยำเกรงเคารพสักการบูชาเป็นการรู้จักกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษหรือผีที่คอยปกปักรักษาคุ้มครองให้ตนและครอบครัวแคล้วคลาดปลอดภัยและทำให้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข โอปปาติกะหรือผี จึงเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านแสนสุข ก็เหมือนคนในสังคมเมืองปัจจุบันที่เห็นว่า เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต รถยนต์ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไปแล้ว หากขาดไปก็ทำให้จิตใจกระวนกระวาย แต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่เลย คนเรายังคงใช้ชีวิตอยู่ตามปกติได้ แต่ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นตัวกำหนดให้หมู่บ้านแสนสุข ต้องเชื่อและทำตามสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดกันมา ดังผลการศึกษาลักษณะที่ปรากฏในความเชื่อเกี่ยวกับ โอปปาติกะหรือผีดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ ความเชื่อในเรื่องของกรรม

ความเชื่อในเรื่องของกรรม นั้น ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่จัดว่าเป็นกฎธรรมชาติประการหนึ่งที่พระพุทธศาสนาได้เน้นย้ำและแสดงหลักการดังกล่าวไว้ว่า โดยพระพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์หรือสัตว์ที่เกิดมาบนโลกนี้ ย่อมมีพื้นฐานแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่ที่กรรมหรือการกระทำ และกรรมที่กระทำไว้นั้นย่อมให้ผลกับผู้กระทำทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เมื่อพิจารณาถึงกรรมและผลของกรรมในมิติที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวพุทธ ซึ่งการศึกษาเนื้อหาในทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า กรรมมีผลมาก โดยบริบทของกรรมนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ คือ

๑. ความหมายของกรรม

ความเชื่อเรื่องกรรม มาจากภาษาบาลี คือ “กัมมสัทธา” ได้มีนักปราชญ์และนักวิชาการทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่าน ได้อธิบายและให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรมคือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นต้น เป็นปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วย

การกระทำ มิใช่ก้อนวนหรืออนนคยโชค^๑ กระทำมีทั้งดีและชั่ว ผู้กระทำย่อมเป็นผู้รับผล และการกระทำสิ่งใดจะสำเร็จก็ด้วยกรรมของตนมิใช่ด้วยอำนาจของสิ่งอื่นใดทั้งสิ้นและพระพุทธศาสนาได้สอนไว้ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น เพราะมีเหตุปัจจัยให้เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นลอย ๆ โดยปราศจากเหตุปัจจัย ดังนั้น กรรมจึงมีสาเหตุแห่งการเกิดเช่นเดียวกับคัมภีร์ที่มีเนื้อความปรากฏในนิพเพธิกสูตร และในนิทานสูตร พระพุทธองค์ตรัสถึงเหตุเกิดแห่งกรรม ซึ่งสรุปเหตุเกิดกรรมชั่ว คือ โลภะ โทสะ โมหะ เหตุที่เกิดกรรมดี คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ^๒นั้นเอง ซึ่งเราสามารถวิเคราะห์ข้อปฏิบัติเพื่อการเข้าถึง ซึ่งมีอยู่ ๓ ทางด้วยกันได้แก่

(๑) กายกรรม การกระทำทางกาย (๒) การกระทำทางวาจา (๓) มโนกรรม การกระทำทางใจ^๓วิกรรม

พระเทพวิสุทธกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) กล่าวว่า เชื่อกรรม คือ เชื่อว่ากรรมดีมีจริง กรรมชั่วมีจริง ไม่เชื่ออำนาจพระเจ้า ไม่เชื่ออำนาจดวงดาว ไม่เชื่ออำนาจสิ่งภายนอกจะมาดลบันดาลให้ชีวิตของตนเองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่เชื่อในอำนาจแห่งกรรมที่ตนเองกระทำ^๔

พระราชวิสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) กล่าวไว้ว่า กัมมสัทธา เชื่อในเรื่องกรรมเชื่อว่ากรรมมีจริง หลักกรรมคือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจริง^๕

อวย เกตุสิงห์ กล่าวว่าไว้ว่า พระพุทธศาสนาสอนว่า คนเรามีกรรมเป็นของของตน มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมที่พึงอาศัย หากทำกรรมใดไว้ จะดี หรือ ชั่วก็ตามย่อมรับผลกรรมนั้น^๖

แสง จันทร์งาม กล่าวว่าไว้ว่า ชาวพุทธเชื่อในหลักปัสกยอยต่างๆ คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลักนี้สืบเนื่องมาจากหลักกรรมนั่นเอง แต่อย่าให้ซัดลงไปว่า กรรมดีก่อให้เกิดผลดี กรรมชั่วก่อให้เกิดผลชั่ว^๗

จากการวิเคราะห์ในเรื่องกรรม หรือการให้ผลของกรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา นั้นการกระทำสิ่งใดไว้เป็นบุญหรือบาปจะต้องได้รับผลกรรมนั้น ชาวบ้านแสนสุขความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาแบบดั้งเดิมต่อมาเป็นพราหมณ์ และต่อมาก็มานับถือพระพุทธศาสนา แม้จะเป็นชาวพุทธแล้วก็ตามมีการทำบุญให้ทาน สวดมนต์ ถือนศีล นั่งสมาธิเจริญภาวนา และปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะเป็นชาวพุทธแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นยังคงมีการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้เป็นชาวพุทธแต่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมความเชื่อประเพณีที่ตนได้รับการสืบทอดมานั้นให้เข้า

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๔.

^๒ อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๓๔/๑๘๖, อ.ป.ย.ก. (ไทย) ๒๒/๓๙/๔๙๐.

^๓ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๖ / ๕๕.

^๔ พระเทพวิสุทธกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ), **กฎแห่งกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

^๕ พระราชวิสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม), **กฎแห่งกรรมธรรมปฏิบัติ**, เล่มที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๖๔.

^๖ อวย เกตุสิงห์ อ้างใน วสิน อินทสระ, **สวรรค์ นรก บุญ บาปในพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: เมื่อดทราย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙.

^๗ แสง จันทร์งาม, **พุทธศาสนวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: อธิการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘.

มามีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาด้วย ฉะนั้นจึงเป็นศาสนาแบบชาวบ้านที่มีการผสมผสานโดยแยกกันไม่ออก

ในเรื่องของกรรมที่กล่าวมาในหลักการทางพระพุทธศาสนา^{๘๘} ตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยสุรินทร์ แม้จะมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ อำนาจภูตผีปีศาจ สิ่งเหนือธรรมชาติอื่น ๆ มากมาย และดั้งเดิมของชาวกูยนี้ได้นับถือลัทธิผี ต่อมาก็รับเอาความเชื่อแบบพราหมณ์ที่มีความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าที่มีความสอดรับตามฐานคติดั้งเดิมได้อย่างลงตัว และต่อมาพระพุทธศาสนาก็เผยแผ่เข้ามา หลักคำสอนหลักนั้นคือเรื่องกรรม หรือการกระทำของมนุษย์ ชาวกูยแม้จะมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมและมีความเชื่อแบบฐานคติเดิมอยู่ก็จริง แต่การเข้าใจ และมีความเชื่อในเรื่องผลของกรรมนั้นก็มาก อาทิเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยมีความเชื่อว่าทำกรรมอย่างไรก็ต้องได้รับผลเช่นนั้นเหมือนกันซึ่งก็นำมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักคำสอนหลัก ๆ หรือตามความเชื่อนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยจะมีความเชื่อในเรื่องผลกรรมที่เป็นให้คนเราไม่เจริญรุ่งเรือง นั่นคือการเป็นคนอกตัญญูต่อบุพการี หรือ การทำบาปที่หนักเช่น ฆ่าพ่อแม่ ด่าพี่น้อง ทำลายสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็สามารถสอดรับ หรือสัมพันธ์กับกรรมในทางพระพุทธศาสนาได้มาก แม้เป็นความเชื่อแบบศาสนาแบบชาวบ้านก็ตาม

๒. ประเภทของกรรม

ผู้วิจัยได้สืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของกรรม ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้ กรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญ โดยมีการแบ่งประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

กรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือสาเหตุที่เกิดกรรมนั้น พระไตรปิฎกได้กล่าวว่าไว้ในอกุศลมูล^{๘๙} สรุปได้ ดังต่อไปนี้

อกุศลมูล (รากเหง้าแห่งอกุศล) มี ๓ อย่าง คือ โลภะ โทสะ โมหะ บุคคลทำกรรม เพราะมีโลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา และทางใจ จัดเป็นอกุศลกรรมและมีผลทำให้เป็นทุกข์ ลำบากคับแค้น เตือดร้อนในปัจจุบัน หลักจากตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงทุกข์

กุศลมูล (รากเหง้าแห่งกุศล) มี ๓ อย่างคือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ บุคคลทำกรรมโดยไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา และทางใจ จัดเป็นกุศลกรรมผลทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ลำบาก ไม่คับแค้น ไม่เตือดร้อนในปัจจุบัน ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ถ้าจะแบ่งตามลักษณะสามารถแบ่งเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

การแบ่งกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบาก นอกจากการแบ่งกรรมสาเหตุกลางแห่งการกระทำแล้ว พระพุทธเจ้ายังตรัสถึงกรรม ๔ ไว้ในพระสูตรต่างๆ หลายพระสูตรด้วยกัน เช่น สังคีตสูตร^{๙๐} กุกรวตสูตร และหมวดกรรมวรรค^{๙๑} สรุปได้ว่า กรรม ๒ ลักษณะ มีดังนี้คือ

กรรมดำ มีวิบากดำ คือ กรรมชั่ว ให้ผลชั่ว หมายถึง กรรมชั่วที่บุคคลทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรม ๑๐ เปียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้อื่นกระทำได้รับแต่ความทุกข์ ฝ่ายเดียวเหมือนสัตว์นรกที่ได้รับโทษทัณฑ์

^{๘๘} อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๒๗๕/๒๗๗.

^{๘๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๙๑.

^{๙๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๗๘/๗๕.

กรรมขาว มีวิบาก คือ กรรมดี ให้ผลดี หมายถึง กรรมดีที่บุคคลกระทำทาง กาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมบถ ๑๐ มีผลไม่ เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับแต่ความสุขฝ่ายเดียว เหมือนอยู่บนสวรรค์

สรุปความได้ว่า เรื่องของกรรมที่ได้นำมาเขาไว้ในงานวิจัยนี้ก็เพื่อให้มองเห็นถึงชาวพุทธที่นำถือพระพุทธศาสนา มีคำสอนที่ปรากฏให้ชาวพุทธได้ดำเนินปฏิบัติตาม ในหลักคำสอนของทางพระพุทธศาสนานั้นได้มีแนวทางการสอนว่า กรรม คือการกระทำ กระทำสิ่งใดย่อมได้รับผลตามนั้น ตามสิ่งที่เราได้กระทำมา พระพุทธศาสนาได้สอนให้เชื่อในเรื่องกรรมและผลของกรรม ชาวไทยได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา หรือเป็นชาวพุทธแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อแบบดั้งเดิมที่มีการนับถืออยู่ก่อนก็ยังมี การนับถืออยู่ แต่ในทางการนับถือพระพุทธศาสนาก็ยังมีการปฏิบัติตามคำสอนและเชื่อในกฎแห่งกรรมอันนี้อยู่ แต่กลุ่มชาวไทยก็ยังเชื่อ และมีแนวความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และยังหวังพึ่งในอำนาจของวิญญาณบรรพบุรุษอยู่แน่นได้นับถือพระพุทธศาสนาแล้วก็ตาม

๓. คุณลักษณะของกรรม

ผู้วิจัยได้สืบค้นแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของกรรมที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

การให้ผลของกรรมในมหากัมมวิภังคสูตร ในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ ถึงการแบ่งบุคคลไว้ ๒ ประเภท ตามกรรมและผลของกรรมที่ส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ไว้ในมหากัมมวิภังคสูตร^{๑๑} สรุปสาระสำคัญมีดังนี้

บุคคลประเภทที่ ๑ บุคคลที่ขณะมีชีวิตอยู่ประกอบกุศลกรรมมีสัมมาทิฐิ เมื่อตายไปแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติ ทั้งนี้ เพราะเขาทำกรรมดีตั้งแต่ชาติก่อนต่อเนื่องถึงชาติปัจจุบันหรือมีความคิดเป็นสัมมาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

บุคคลประเภทที่ ๒ บุคคลที่ขณะมีชีวิตอยู่ เป็นผู้ประกอบอกุศลกรรมไว้มากเป็นมิจฉาทิฐิ เมื่อตายไปแล้วเกิดในทุคติทั้งนี้เพราะเขาทำกรรมชั่วตั้งแต่ชาติก่อนต่อเนื่องถึงชาติปัจจุบันหรือมีความคิดเป็นมิจฉาทิฐิในเวลาใกล้ตาย

การให้ผลของกรรมนี้ชอบด้วยเหตุผลเมื่อทำกรรมดีย่อมได้ดี เมื่อทำกรรมชั่วย่อมได้ผลชั่วเป็นที่สุด

สรุปความได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยที่เป็นชาวพุทธโดยทั่วไปไม่มีความเชื่อว่าเมื่อทำกรรมนั้นไว้จะได้รับผลกรรมนั้นแน่นอน แม้แต่ชาวไทยก็มีความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยเช่นเดียวกันนั้นคือกลุ่มชาวไทยมีการจัดการทำบุญประจำปี การเข้าวัดเพื่อฟังธรรม และปฏิบัติตามความดีงามที่ศาสนาได้สั่งสอนโดยเป็นชาวพุทธที่ดีเชื่อในการทำกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยมีความเคารพต่อบรรพบุรุษของตนเองมีความเคารพ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นับถือเครือญาติพี่น้องมากมีการเลี้ยงดูบุพการีของตนเองมีความเคารพในคำสอน ซึ่งเป็นคำสอนที่ได้รับการสืบทอดกันมา

๓.๑.๒ ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ

ผู้วิจัยได้สืบค้นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้ความเชื่อในเรื่องของสังสารวัฏ นั้น ถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่จัดว่าเป็นกฎธรรมชาติที่

^{๑๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๕๕-๓๐๓/๓๕๗-๓๖๗.

สรรพชีวิตต้องเวียนว่ายตายเกิดตามภพภูมิต่างๆ トラバที่ยังไม่บรรลุซึ่งพระนิพพาน ประการหนึ่งที่พระพุทธศาสนาได้เน้นย้ำและแสดงหลักการดังกล่าวไว้ว่าโดยพระพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์หรือสัตว์ที่เกิดมาบนโลกนี้ย่อมมีพื้นฐานแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่ที่กรรมหรือการกระทำและกรรมที่กระทำไว้นั้นย่อมให้ผลกับผู้ที่กระทำทั้งในชาตินี้และชาติหน้าและด้วยกรรมนี้เองที่เป็นตัวนำพาให้สรรพชีวิต เวียนเกิดเวียนตายอยู่เมื่อพิจารณาถึงสังสารวัฏ ในมิติที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวพุทธ ซึ่งการศึกษาเนื้อหาในทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่าสังสารวัฏนั้นเป็นหนทางที่ยืดยาวซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นในการศึกษาในบทนี้ ดังต่อไปนี้

๑. ความหมายของสังสารวัฏ

ผู้วิจัยได้สืบค้นเกี่ยวกับความหมายของสังสารวัฏ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ความหมายคำว่า “สงสาร” หมายถึงการเวียนว่ายตายเกิด, การเวียนตายเวียนเกิด^{๑๒} ซึ่งมีความหมายที่กล่าวได้ว่า เป็น “สงสารทุกข์” หมายถึง ทุกข์ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดทุกข์ที่ประสบในภาวะแห่งการว่ายวนอยู่ในกระแสกิเลส กรรม วิบาก ซึ่งมีความหมายตรงกับ “สงสารวัฏ” อันมีความหมายคือ วัฏวนแห่งสงสาร คือ ท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยรอบทั้งสามความหมายนั้นมีการกล่าวถึง การที่ต้องเวียนเกิดเวียนตาย และการเกิดนั้นเป็นทุกข์อยู่รำไป ซึ่งผู้ที่มาเกิดนั้นจะมีทุกข์ และต้องรับทุกข์ และต้องประสบภาวะที่ต้องทุกข์ตลอดไป เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงความเชื่อในพิธีกรรมเกลมอที่เป็นความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ได้นำความหมายของสังสารวัฏนี้มาร่วมในงานวิจัยนี้เพราะความหมายของสังสารวัฏ หรือคำว่าสงสารนั้น หมายถึงการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆที่ยังมีกิเลสกรรม วิบาก หรือยังไม่สามารถไปสู่สุคติตามบุญวาสนาบารมีของตนตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวเป็นคำสอนในเรื่องนี้ ส่วนในงานวิจัยนี้ได้นำเอาหลักธรรมนี้มาก็เหตุเพราะว่า สงสาร หรือสังสารวัฏนั้นมีความเกี่ยวข้องในหลักธรรมนี้มาก ก็เหตุเพราะวิญญานของผีบรรพบุรุษ ที่ยังมีการมาเข้าร่างทรง หรือยังมีความเกี่ยวข้องกับลูกหลานอยู่นั้นก็เพราะตนเองยังมีห่วง หรือ ยังเป็นทุกข์ หรืออาจเหตุผลบางประการที่วิญญานของตนเองยังไม่ได้ไปเกิด หรือสู่สุคติตามที่จะเป็น ยังมี สังสารทุกข์อยู่ และถ้ามองไปอีกมิติหนึ่ง วิญญานต่างๆที่เข้ามาหรือยังมีความเกี่ยวข้องนี้ อาจมีกิเลสบางประการ หรือมีกรรมบางอย่างที่ต้องมาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ซึ่งอาจเรียกว่า กรรมเป็นเผ่าพันธุ์ กรรมเป็นพวกพ้อง ฉะนั้นหลักธรรมในเรื่อง สังสารวัฏนี้จึงอาจทำให้เรามองเห็นถึง วนเวียนแห่งกรรม หรือ การเกี่ยวข้องที่ต้องอาจมารับทุกข์ หรือ มีความเกี่ยวข้องกันในเหตุบางประการ เป็นต้น

๒. ประเภทของสังสารวัฏ

ผู้วิจัยได้สืบค้นประเภทของสังสารวัฏ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ในเรื่องสังสารวัฏนั้นมีการกล่าวถึงเรื่องการตายแล้วเกิด หรือไม่ ตายแล้วสูญ เป็นปัญหาที่มนุษย์ได้ขบคิดกันมานานทุกยุคสมัย ในครั้งพุทธกาลก็เช่นกันได้มีการกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้น้อย สรุปออกมาเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ คือ

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดิโฮม จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๓๙๕.

๑. พวกที่เห็นว่าตายแล้วสูญ หรือพวกอุจเฉททิฏฐิ ๒.อีกพวกหนึ่งเห็นว่า ตายแล้วเกิด ซึ่งพวกนี้ยังแบ่งเป็น ๒ พวก คือ ก. พวกที่เห็นว่าตายแล้วเกิด และเกิดเป็นอย่างเดิม คือ เคยเกิดเป็นอะไรก็จะเป็นอย่างนั้นตลอดไปไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น เคยเกิดเป็นคน ก็จะเป็นคนตลอดไป เป็นต้น ข.พวกหนึ่งมีความเห็นว่า ตายแล้วเกิด แต่อาจเกิดเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ไม่จำเป็นต้องเกิดเป็นอย่าเดิมเสมอไป เป็นต้น^{๑๓}

จากการวิเคราะห์หลักธรรมนี้เอง ในเรื่องความเชื่อในพิธีกรรมกล่อมของของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกั้นมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เชื่อในภูตผีปิศาจ เชื่อในวิญญาณที่มีความเกี่ยวข้องว่าเป็นบรรพบุรุษตนที่มาให้คุณหรือให้โทษต่าง ๆ ถ้าวินญาณในทัศนะคติของคนกลุ่มนี้มีความเชื่อในเรื่องเวียนว่ายตายเกิด หรือสังสารวัฏตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แม้จะผิดเพี้ยนไปบ้างแต่ความเชื่อของกลุ่มชาวภูยกั้นยังให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้

๓. ลักษณะของสังสารวัฏ

ผู้วิจัยได้สืบค้นลักษณะของสังสารวัฏ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ลักษณะของสังสารวัฏนั้น คือ การเวียนว่ายตายเกิด, การเวียนตายเวียนเกิด^{๑๔} ซึ่งมีความหมายที่กล่าวได้ว่า เป็น “สงสารทุกข์” ลักษณะของสงสารทุกข์ ทุกข์ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิด, ทุกข์ที่ประสบในภาวะแห่งการว่ายวนอยู่ในกระแสกิเลส กรรมวิบากซึ่งมีความหมายตรงกับ “สงสารวัฏ” อันมีความหมายคือ วัฏวนแห่งสงสาร คือ ท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยรวบทั้งสามความหมายลักษณะ นั้นมีการกล่าวถึง การที่ต้องเวียนเกิดเวียนตาย และการเกิดนั้นเป็นทุกข์อยู่ร่ำไป ซึ่งผู้ที่มาเกิดนั้นจะมีทุกข์ และต้องรับทุกข์ และต้องประสบภาวะที่ต้องทุกข์ตลอดไป การเกิด การตาย ซึ่งจะเป็นอะไรนั้นแล้วแต่วิบากกรรมที่ส่งผล ซึ่งลักษณะการเกิดขึ้น จะมีอยู่ ๔ จำพวกลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสไว้ ดังปรากฏใน มหาสัททาสูตร^{๑๕} มีกำเนิดของสัตว์อยู่ทั้งหมด ๔ กำเนิด คือ (๑) ชลาพุชโยนิ ลักษณะการเกิดนี้คือ เกิดในครรภ์ หรือมดลูก เช่น คน แมว สุนัข โค เป็นต้น (๒) อณฑชโยนิ ลักษณะที่เกิต้นี้คือ เกิดในไข่ เช่น นก เป็ด ไก่ งู จระเข้ เป็นต้น (๓) สัตถชโยนิ ลักษณะที่เกิด คือ เกิดในสิ่งบูดเน่าหรือ ชื้นแฉะ เช่น หนอน ลูกน้ำ เชื้อโรค เป็นต้น (๔) โอปปาติกโยนิ ลักษณะการเกิดคือ เกิดอุบัติขึ้นมาเอง โดยไม่ต้องอาศัยมารดา บิดา เช่น เทวดา หรือสัตว์นรก เป็นต้น ผู้วิจัยที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะของสังสารวัฏที่ต้องมีการเวียนเกิดเวียนตายตามภพภูมิต่าง ๆ ตามกรรมเวร หรือวิบากที่ตนเองได้กระทำมาซึ่งเป็นลักษณะของสังสารวัฏที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเกิดที่ต้องตาย ตายแล้วต้องเกิด เช่นนี้อยู่เรื่อยไป เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ในลักษณะของสังสารวัฏที่กล่าวไว้ในคัมภีร์หรือข้อมูลทางพระพุทธศาสนาว่าเมื่อตายแล้วดวงจิตจะไปเกิดตามอำนาจกรรมที่ตนเองกระทำมาไม่ว่าดี หรือไม่ดีก็ตาม ในสังสารวัฏที่ต้องเกิดต้องตายเวียนว่ายเช่นนี้เองที่ชาวภูยกั้นมีความเชื่อแบบดั้งเดิมว่าผู้ที่ตายไป

^{๑๓} พื้น ดอกบัว, รายงานการวิจัยเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๕๗), หน้า ๗

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดิโฮม จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๓๙๕.

^{๑๕} สุต.ม.ม. (ไทย) ๑๖๙/๑๐๑-๑๐๒.

แล้วจะกลายเป็นวิญญาณที่คอยรักษาดูแลครอบครัวลูกหลานให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย นี้จะมีพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ประจำบ้านของตน และจัดเครื่องบวงสรวงเพื่อบูชาตามคติความเชื่อ เพราะมีความเชื่อที่ฝังแน่นว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วไม่ได้ไปไหนแต่ยังคอยตามรักษา ดูแล ปกป้องคุ้มภัยให้แก่ลูกหลานอยู่ ฉะนั้นลูกหลานต้องทำตัวให้ดี ไม่ทำผิดลูกผิดเมียผู้อื่น และทำอะไรที่สังคมรับไม่ได้จึงมีคตินิยมคำสอนของกลุ่มตนเกิดขึ้นให้เป็นประเพณีที่คอยช่วยดูแลอันเป็นการทำให้โครงสร้างทางสังคมอยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยมานั่นเอง

๓.๑.๓ ความเชื่อเรื่องสรวง

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อในเรื่องสรวงที่พึ่งอันประเสริฐของชาวพุทธที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ความเชื่อพิธีกรรมการเข้าทรงกลมอนี้ เป็นความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณหรือ เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งที่สถิตอยู่โดยปราศจากการมองเห็นมีความเชื่อว่าสามารถให้ที่พึ่งได้เมื่อยามประสบปัญหาชีวิตมีวุ่นวายในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวชุมชนจะหาทางออกด้วยความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือ อำนาจนอกตัวเองเป็นต้น แต่ในความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของสรวง นั้นคือหลักที่พึ่งของชีวิตซึ่งมีความแตกต่างจากการกล่าวข้างต้นแล้วนั้นในทางพระพุทธศาสนานั้นวางแนวความเชื่อในเรื่องสรวงนี้อย่างไร ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้

แนวคิดที่เกี่ยวกับสรวง

ผู้วิจัยได้สืบค้นความหมายของสรวง ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

แนวคิดที่เกี่ยวกับสรวง ตามหลักการทางพระพุทธศาสนายังมีความหมายที่คล้ายคลึงกับคำว่า “ทีปะ เณระ ตาณะ ปฐิสสรวง นาคะ อวิสสยะ อัสสาสะและคำว่า ปติฏฐะ” ในส่วนที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า ทีปะ เณระและตาณะนั้น ย่อมตรงกับข้อความดังเช่นในประโยคที่ว่า “เพราะภิกษุและภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น มีเราเป็นที่พึ่ง ที่เราเป็นอาศัย มรเราเป็นที่ต้านทานมีเราเป็นสรวง”^{๑๖} อีกประการหนึ่ง คำว่า “สรวง” เฉพาะที่มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “เณระ และตาณะ” ย่อมตรงกับข้อความดังเช่นในประโยคที่ว่า “เวลานั้น อัมพัญญมาณพตกใจจนพองสยองเกล้า จึงได้เข้าไปใกล้มุงหมายเฉพาะพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทรงเป็นที่ปกป้องคุ้มครองและเป็นที่ยึดเหนี่ยว”^{๑๗} พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายถึงคำว่า “ตาณะ” และคำว่า “เณระ” ไว้ว่า คำว่า “ตาณะ” แปลว่าต้านทาน คำว่า “เณระ” แปลว่าที่ซ่อนเร้น เป็นคำอุปมาเปรียบเทียบว่า พระรัตนตรัยเป็นตาณะที่ต้านทานศัตรูไม่ให้มาถึงผู้ถึงสรวง และเป็นเณระที่ซ่อนเร้น เหมือนกับถ้ำหรือซอกเหวลึก ๆ ที่ไปซ่อนเร้นคนหาไม่เจอ เป็นที่ซ่อนเร้นที่ทำให้สัตว์ผู้ที่ถือเอามาเป็นที่พึ่งรอดพ้นจากอำนาจของมารคือความทุกข์^{๑๘} ดังนั้น คำว่า “ตาณะ” และคำว่า “เณระ” นี้ จึงมีความหมายตรงกับคำว่า “สรวง” เพราะเป็นความหมายที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลถึงสรวงแล้ว ย่อมมีความรู้สึกว่ามีที่เกาะหรือที่พัก มีที่เร้น

^{๑๖} เอเต หิ คามณิ มที่ปา มเลณมา มัสสมวา วิหรนติ ส.สพ. (บาลี) ๑๘/๖๐๓/๓๘๘.

^{๑๗} อมพญฺฐ มาณโว ภิกขุโก โสภณญฺชฺชาโต ตาณํ คเวลี ภควนฺตเยว เณรํ คเวลี ภควนฺตเยว สรณํ คเวลี ที.ส. (บาลี) ๙/๑๕๒/๑๒๔.

^{๑๘} พุทธทาสภิกขุ, **โอสาเรตัพพธรรม**, เล่ม ๑ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ วณฺณโชตมหาเถระ), ไม่ปรากฏโรงพิมพ์และปีที่พิมพ์, หน้า ๗.

และมีที่ด้านทานที่จะช่วยป้องกันความทุกข์ทั้งปวงและมีความอึดเฝ้ายามใจอบอู่ใจพร้อมที่จะต่อสู้กับความทุกข์นั้น

๑. ความหมายของสรวง

ผู้วิจัยได้สืบค้นความหมายของสรวง ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

คำว่า “สรวง” ในภาษาไทย เป็นคำที่เรานำมาจากคำว่า “สรวง” ในภาษาบาลี ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Refuge เรฟ-ยูจ n.” ที่พักอาศัย ร่มไม้ชายคา ที่ปลอดภัย เกาะกลางถนน สำหรับคนเดินเท้าพักเวลาข้ามถนน”^{๑๙}

ส่วนคำว่า “สรวง” ในภาษาบาลีหรือในพระพุทธศาสนา หมายถึง “วัดอรุณบุคคลรักษา อารักขา อารักขา การระลึก ความรักษา ความระลึก ที่ระลึก ที่เป็นที่ป้องกันภัย เรือนพระนิพพาน การฆ่า การเบียดเบียน”^{๒๐} นอกจากนั้น ยังมีคำพ้องในภาษาสมัยพระเวทอยู่คำหนึ่งว่า “ศรณ” แปลว่า คุ่มครอง รักษา ที่พักอาศัย เรือนและที่อยู่^{๒๑}

จากความหมายของคำว่า “สรวง” ในภาษาอังกฤษภาษาสมัยพระเวทและภาษาบาลีที่มีความหมายที่ตรงกันอยู่ความหมายหนึ่งคือ ที่พักอาศัยหรือ เรือน ในภาษาบาลี ท่านยังได้อธิบายขยายความให้เห็นความเป็นที่พักอาศัยหรือเรือนของคำว่า “สรวง” ในเชิงเปรียบเทียบดังที่ปรากฏในขุททกนิคาย สุตตันตปิฎก ที่พำนักอาศัยที่ร้อนบุคคลพึงใช้น้ำดับได้ฉับใด ข้ออุปมาอีกอันนั้น ความเศร้าโศกที่เกิดขึ้นแล้ว นรชนผู้เป็นปราชญ์มรการสดับ มีปัญญา เป็นบัณฑิต พึงกำจัดเสียโดยพลันเหมือนลมพินัน^{๒๒}

คำว่า “สรวง” ที่แปลว่าที่พำนักอาศัยนั้น เพราะมนุษย์ย่อมสร้างบ้านเรือนไว้สำหรับเป็นที่พักอาศัยและป้องกันลม แดด ฝน ความหนาว ความร้อนและสัตว์ร้ายต่าง ๆ ที่จะมาเบียดเบียนที่พำนักอาศัยจึงเป็นสรวงสำหรับมีไว้พึ่งพาอาศัยมนุษย์จึงให้ความสำคัญต่อเรือนด้วยการดูแลรักษาเป็นอย่างดี แม้สัตว์เดรัจฉาน ย่อมสร้างที่อยู่อาศัยและดูแลรักษาเป็นอย่างดีเหมือนกัน เช่น หนูย่อมขุดหลุมทำที่ อยู่อาศัยของตนไว้ใต้ดิน นกสร้างรังไว้บนต้นไม้ เป็นต้น^{๒๓} ดังนั้นคำว่า “สรวง” ในที่นี้จึงหมายถึงที่พำนักอาศัยที่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายพากันยึดถือ เอาเป็นที่พึ่งที่ระลึกสำหรับอยู่อาศัยป้องกันให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจาก ธรรมชาติ มนุษย์ หรือ สัตว์ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ตามคำสอน ที่พึ่งอันประเสริฐของชาวพุทธคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดได้ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐยิ่งของผู้ที่นับถือในกรณีของชาวพุทธ แต่ชาวพุทธเป็นชาวพุทธและได้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐแล้วกามที่ แต่ความเชื่อดังเดิม

^{๑๙} So Sethaputra, *New Model English-Thai Dictionary*, (Bangkok : Published by Thai Watana Panich Co.,Ltd, 1993), p. 650.

^{๒๐} ป. หลง สมบุญ, *พจนานุกรมบาลีไทย*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๙), ๖๕๐.

^{๒๑} ธนิต อยู่โพธิ์, *ไตรสรณคัมภีร์*, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^{๒๒} ยถา สรณมาทิตตํ วารินา ปรินิพเพย เอวเมปิ อีโร สมปญญโย ปณฺธิโต กุสโร นโร ขิปุปฺพตติโตโสโก วาโต ตุโล อัสสเย ขุ.ชา. (บาลี) (๒๗/๑๕๗๒/๓๑๗).

^{๒๓} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสรวงในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

ก็ยังมีเชื่อในสิ่งเหล่านี้อยู่ ยังถือว่าเป็นที่พึ่งที่ชาวภูยั้งให้ความสำคัญ หรือยังยึดได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ยังเป็นที่พึ่งในยามที่ตนเองประสบทุกข์ภัยอยู่ แม้ทางพระพุทธศาสนาจะมีแนวคำสอน และหนทางปฏิบัติเพื่อให้พ้นทางทุกข์ตามระดับต่าง ๆ ก็ตามที่

๒. สาเหตุที่ทำให้เกิดสภาวะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาวะ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

มนุษย์นั้นได้เกิดมาอยู่บนโลกมนุษย์ที่ได้เต็มไปด้วยภัยอันตราย ย่อมแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาเป็นที่พึ่งให้แก่ตนเอง แม้นักวิชาการทางศาสนาจะจำแนกสาเหตุที่ทำให้เกิดศาสนาออกเป็นหลายประการแต่โดยสรุปแล้วมีสาเหตุใหญ่ ๆ สำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. ความกลัว โยมนุสสัยส่วนมากเมื่อประสบภัยธรรมชาติ หรือ ปัญหาต่างๆในชีวิตประจำวัน ย่อมเกิดความกลัวหรือความหวาดหวั่นพรั่นพรึงขึ้นในจิตใจ สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติที่เหมือนกันทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉานสมกับข้อความที่ว่าสัตว์หรือคนนั้นเสมอกันด้วยการกินอาหารการหลับนอน การขับถ่ายกลั้วภัยและการประกอบกิจกรรมระหว่างเพศ^{๒๔} ความกลัวจึงเป็นธรรมชาติของปุถุชน โดยทั่วไปความกลัวธรรมชาติความกลัวภูตผีปีศาจวิญญาณและความกลัวต่อเทพเจ้าที่ทำให้บุคคลต้องหาที่พึ่งด้วยการอ้อนวอนให้อำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือ นั่น จัดเป็นความกลัวที่ทำให้เกิดศาสนาประเภทเทวนิยม ส่วนความกลัวที่เกิดจากการเห็นความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เป็นสิ่งที่น่ากลัว แล้วหาที่พึ่งด้วยการประพฤติปฏิบัติตัวให้หลุดพ้นไปจากสิ่งที่น่ากลัวเหล่านั้นจัดเป็นความกลัวที่ทำให้เกิดศาสนาประเภทอเทวนิยมขึ้นมานั่นเอง^{๒๕} เป็นความกลัวที่แตกต่างโดยประการทั้งสอง แม้ความเชื่อจะเป็นนามธรรม เป็นสภาวะของจิตใจที่บุคคลจะมีต่อเหตุการณ์ เรื่องราว หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้หรือไม่ได้ก็ตาม แต่ความเชื่อหาใช่ความรู้สึกหรือจิตนาการที่เกิดขึ้นอย่างเลื่อนลอย ความเชื่อที่มีหลากหลายมีดังต่อไปนี้

เกิดจากความกลัวต่อภัยธรรมชาติ มนุษย์คิดว่าธรรมชาตินั้นมีวิญญาณสถิตอยู่จึงมีความกลัวด้วยเสียงฟ้าร้อง ฟ้าผ่า โดยคิดว่าธรรมชาตินั้นจะทำร้ายพวกตน เช่นลัทธินับถือผีสังเวทดา เป็นต้น

๒. ความต้องการ อันว่าความอยากหรือต้องการในสิ่งต่าง ๆ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการแสวงหาที่พึ่ง พัฒนาการมาจนสามารถทำให้เกิดสภาวะ ตามศัพท์ในภาษาบาลีท่านใช้คำว่า “ปรตณา” หมายความว่า อยากได้ ปรารถนาขอ ร้องขอ^{๒๖} คำศัพท์นี้ที่ใช้ในความหมายของความอยากได้ ความปรารถนาและความขอหรือร้องขอโดยทั่วไป แต่ศัพท์ธรรมที่มีความหมายครอบคลุมความอยากได้ในแง่ต่าง ๆ ท่านใช้คำว่า “ฉันทะ” พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ว่า ฉันทะ

^{๒๔} พุทธศาสนิกชน, ธรรมในฐานะระบบการดำเนินชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๒๔.

^{๒๕} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสภาวะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, หน้า ๒๘.

^{๒๖} หลวงเทพรัตนคุณิษฐ์ (ทวี ธรรมธัช), ธาตุปฏิบัติภา หรือ พจนานุกรม บาลี-ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๓๒๑.

นิยมแลกเปลี่ยนตามศัพท์ว่า ความพอใจ แต่ความจริงแปลได้อีกหลายอย่าง เช่น ความชอบใจ ความอยาก ความยินดี ความรักใคร่ ความต้องการ^{๒๗} เป็นต้น

ชีวิตมนุษย์ปุถุชนนั้นเต็มไปด้วยความอยากหรือความต้องการ เมื่อมีความอยากหรือความต้องการเช่นนี้ จึงทำให้เกิดการดิ้นรนแสวงหา พระมหาอุทัย อุทโย ได้อธิบายไว้ว่า “ตัณหา” คือ ความอยากได้ ความต้องการ เป็นสาเหตุหรือเป็นปัจจัยนำไปสู่การแสวงหา เปรียบด้วยบุคคลผู้มีความอยากหรือความหิวอาหาร ย่อมจะแสวงหาอาหารมารับประทานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต”^{๒๘} ความอยากหรือ ความต้องการที่เป็นตัณหานี้ย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์แสวงหาสิ่งต่าง ๆ เช่น วัตถุสิ่งของ เกียรติยศ ชื่อเสียง และที่พึงพิงทางจิตใจ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ถึงความเชื่อในพิธีกรรมกล่อมนี้ สาเหตุที่ชาวพุทธต้องมีที่พึ่ง เพราะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา มีคำสอน แนวทางในการปฏิบัติตาม มีศาสดาผู้ก่อตั้งพระศาสนา มีสาวกผู้ปฏิบัติตามและเห็นผล และเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนามาแล้วนับสองพันหกร้อยปีมานี้ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยสาเหตุที่จะต้องมีที่พึ่ง หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสภาวะตามแบบความเชื่อของกลุ่มตนเองนั่นคือ ความเชื่อในอำนาจวิญญานของบรรพบุรุษ และอำนาจของพิธีกรรมกล่อม ที่สามารถพยากรณ์ รักษา ของการคุ้มครอง หรือ พันภัยได้ตามคติพื้นฐานความเชื่อของชาวกูยในฐานะที่ให้เกิดสิ่งเหล่านั้นนั่นคือ การกลัวภัย ความเจ็บไข้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและการประสบทุกข์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดสติปัญญาของมนุษย์ นั่นเอง

๓. องค์ประกอบของสภาวะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของสภาวะ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ฉันทะนั้นองค์ประกอบของสภาวะในทางพระพุทธศาสนานั้นถือ หมายถึง รัตนะ ๓ นั้นเอง คือ พุทธรัตนะ อันหมายถึง พระพุทธเจ้า ที่ทรงเป็นศาสดา ประกาศศาสนา และเป็นผู้ปฏิบัติจนถึงความพ้นทุกข์ และมาเผยแผ่สิ่งพระองค์ได้รู้ สุ่มมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย

ฉัมมรัตนะ อันหมายถึง พระธรรม สังฆธรรม คำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เผยแผ่อันเป็นหลักธรรมในทางศาสนานั้นเองที่ให้ทุกคนได้ปฏิบัติตาม

สังฆรัตนะ อันหมายถึง พระอริยสงฆ์ พระอรหันต์ ภิกษุสงฆ์ ที่มีความศรัทธาเลื่อมใสต่อองค์พระพุทธเจ้า และมีจิตเลื่อมใสในพระธรรมคำสอน จึงได้อุทิศตัวต่อพระพุทธเจ้าคือ การออกบวชนั่นเองซึ่งรัตนะทั้ง ๓ อย่างนี้เป็นองค์ประกอบของสภาวะคือสิ่งที่พึ่งอันสูงสุดของชาวพุทธ นั่นเองสรุปความได้ว่า องค์ประกอบของสภาวะนั้นในทางพระพุทธศาสนา องค์ประกอบหลัก ๆ นั่นคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถือว่าเป็นหลักรัตนะทั้งสามอย่าง เป็นต้น

๔. หลักปฏิบัติและคุณค่าของการถึงสภาวะ

ผู้วิจัยได้สืบค้นหลักปฏิบัติและคุณค่าของการถึงสภาวะที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

^{๒๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๔๘๖.

^{๒๘} พระมหาอุทัย อุทโย, **การศึกษาวិเคราะห์เรื่องตัณหาในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔๒.

ทุกศาสนาย่อมข้อปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนวทางให้ศาสนิกชนของตนได้เข้าถึงสภาวะที่พึงยึดเหนี่ยวจิตใจ การปฏิบัติออกซึ่งการนับถือนั้นเป็นสิ่งที่ศาสนิกต้องปฏิบัติเพื่อเป็นความยืนยันว่าตนเองมีความเชื่อและความเลื่อมใสในสิ่งที่ถือเอามาเป็นที่ยึดอย่างแท้จริง แม้นในทางพระพุทธศาสนาเองก็ได้วางหลักการปฏิบัติให้ชาวพุทธได้เข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะที่เรียกว่า ” ไตรสรณะคมน์ ” พระอรรถกถาจารย์ได้จำแนกการประกาศตนและการเข้าถึงพระรัตนตรัยไว้ ๔ ประการคือ

๑. ด้วยการมอบตน หมายถึง เป็นการมอบตนนี้เป็นการถึงด้วยการมอบตน มอบกายถวายชีวิตแด่พระรัตนตรัย

๒. ด้วยมีพระรัตนตรัยเป็นเครื่องนำทาง หมายถึง เป็นการถึงโดยเอาพระรัตนตรัยเป็นเป้าหมายสูงสุด หรือ อุดมคติ เป็นต้น

๓. ด้วยการถวายมือ (การประนมมือทำความเคารพ) หมายถึง เป็นการแสดงความอ่อนน้อมอย่างยิ่งในพระพุทธเจ้า

๔. ด้วยการยอมตนเป็นศิษย์ หมายถึง การยอมปฏิบัติตนตามคำสั่งสอน ฟังโอวาทด้วยความเคารพ

สรุปความได้ว่าเมื่อชาวพุทธปฏิบัติตนได้เช่นนี้แล้วย่อมเชื่อได้ว่าเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก และมีสภาวะอย่างประเสริฐตามหลักการทางพระพุทธศาสนาได้สมบูรณ์ เพราะเมื่อปฏิบัติเช่นนี้ได้ ความดีทั้งหลาย สติ ปัญญาทั้งหลายย่อมไหลมาสู่ตัวผู้กระทำดี อันเป็นพุทธภาษิตที่ว่า ทำดีย่อมได้รับผลของความดีนั่นเองจึงจัดได้ว่าเป็นการถึงคุณค่า และได้รับคุณค่าจากการนับถือโดยแท้จริง ได้โดยการประพฤติ ปฏิบัติตามคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้นั่นเอง

๕. คุณค่าแห่งการถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าแห่งการถึงพระรัตนตรัยเป็นสภาวะ ที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจพุทธศาสนิกชนนั้นได้นับถือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่เป็นที่พึ่ง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า พระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบที่ทำให้เกิดศรัทธาว่า ก่อนจะได้ตรัสรู้พระองค์พระองค์ทรงฝึกตนเองจึงสามารถตรัสรู้ได้ เราจะติเลิศจึงเพราะเราฝึกฝนตนเองจึงสามารถตรัสรู้ได้ควรถือเป็นแบบอย่างเมื่อคิดได้เช่นนี้ย่อมทำให้เกิดกำลังใจที่มุ่งทางใจในการฝึกตน และพระองค์เป็นแบบอย่างที่ทำให้เราได้วิธีลัดจากประสบการณ์ของพระองค์^{๒๙} การที่พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลเอกของโลกและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนได้นั้น เพราะพระองค์ได้ทรงอาศัยหลักความจริง หลักความดีงามที่เรียกว่าธรรมะนี้พระองค์ได้ทรงค้นพบจนได้ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง พระธรรมจึง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเตือนใจให้มนุษย์รู้จักใช้ความจริง ความถูกต้องดีงามมาสร้างสรรค์พัฒนาชีวิตจิตใจเพราะธรรมเป็นสภาวะที่ดำรงความจริง

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้ทรงอธิบายว่าพระธรรมเป็นสิ่งที่ทรงไว้ ดำรงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง หมายถึงสัจจะ คือความจริง เพราะเป็นสิ่งที่ทรงไว้หรือดำรง

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) , แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ม.ป.ป.), หน้า ๕๑.

ความจริงอยู่เสมอ^{๓๐} พระธรรมจึงทรงไว้ซึ่งความจริงและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่เตือนให้ระลึกถึงความจริงว่า บุคคลจะดีเลิศหรือประเสริฐได้นั้นต้องรู้จักฝึกฝนอบรมตนเองให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ด้วยการเรียนรู้ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามสภาวะที่เป็นจริงและนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาฝึกฝนอบรมตนเอง เพื่อให้มีความสะอาดบริสุทธิ์จากอาสวะกิเลสทั้งหลาย^{๓๑}

๒. เป็นที่พึงให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อบุคคลตระหนักในหน้าที่ที่ตนจะกระทำด้วยตนเองเช่นนี้ ย่อมเป็นผู้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตทุกด้าน อาทิเช่น การศึกษา ย่อมไม่เกียจคร้าน เพราะเป็นผู้มีความเพียรพยายามอยู่เสมอ เมื่อมีความเพียรพยายามด้วยตนเองแล้วก็ไม่ต้องคอยอ่อนวอนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือเจ้าพิธิสุชีพ ปุญญานุภาพ อธิบายว่า ผู้ที่รู้จักตนเองด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้านั้นย่อมเป็นผู้ไม่เกียจคร้านไม่ต้องกังวลไม่ต้องบนบานศาลกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือเมื่อมีความพยายามด้วยตนเองในการศึกษาศิลปวิทยาแล้ว ย่อมเป็นผู้เจริญด้วยความรู้ความสามารถทำให้ชีวิตเป็นหลักฐานได้^{๓๒} ในทัศนะของเจ้าพิธิสุชีพ ปุญญานุภาพนั้น กล่าวว่าคุณค่าบุคคลเจริญด้วยความรู้ความสามารถได้นั้นเพราะรู้จักพึ่งตนเอง ไม่เกียจคร้านในการศึกษาศิลปวิทยาและเป็นผู้ขยันนี้เป็นเพราะเป็นผู้ที่ฝึกอบรมเรียนรู้ทางด้านจิตใจ หรือ การศึกษาธรรมะและเอาธรรมะมาเป็นหลักสำหรับฝึกฝนตนเองเมื่อมีธรรมะเป็นที่พึ่งแล้ว ธรรมะนั้นย่อมทำให้บุคคลมีอิสรภาพไม่ตกไปในที่อุปายด้วยอำนาจของกิเลสสามารถพึ่งพาตนเองได้

ดังนั้นพระรัตนตรัยจึงไม่ใช่ที่พึ่งหรือสอนให้หวังพึ่งผู้อื่น หรือหวังอำนาจเหนือธรรมชาติสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคชะตา ราสี และอำนาจภายนอกอื่นใด แต่เป็นที่พึ่งและสอนให้บุคคลรู้จักพึ่งตนเองโดยเอาพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญคุณงามความดี เป็นเครื่องมือในการฝึกฝน อบรม คุณงามความดีอบรมตนเองฉะนั้นพระรัตนตรัยจึงเป็นที่พึ่งอันประเสริฐตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

๓. เป็นเครื่องป้องกันและจรรโลงชีวิตให้สงบสุข ตามที่ได้อธิบายมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า ในยุคสมัยโบราณมนุษย์ทั้งหลายได้ยืนฟ้าร้อง ฟ้าผ่า หรือ ปรากฏมรภัยพิบัติต่างๆ เบียดเบียน ย่อมมีความหวาดกลัว จึงได้มีการแสวงหาสิ่งที่ตนเองคิดว่าสิ่งเหล่านั้นสามารถพึ่ง หรืออาศัยได้ แม้ในยุคสมัยปัจจุบันนี้เองก็ตาม มีวิทยาการด้านวัตถุ และวิชาการความรู้ต่าง ๆ จะมีความเจริญไปมากก็ตามที่ แต่คนจำนวนมากนั้นยังมีความกลัวในอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า เทวดา ภูตผี ปีศาจ ไสยศาสตร์ ต่าง ๆ เหล่านี้ หรือ กลัวความไม่มั่นคงของชีวิต กลัวคนอื่นมาเบียดเบียนทำร้าย จึงต้องแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่คิดว่าเป็นเครื่องที่สามารถพึ่งอาศัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยปลอบประโลมใจ บำรุงขวัญและกำลังใจ ดังนั้นศาสนาทั้งหลายจึงสอนให้ถือเอาสิ่งต่าง ๆ มาเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง แม้ พระพุทธศาสนาก็สอนให้ถือเอาพระรัตนตรัยมาเป็นที่พึ่ง^{๓๓} ในอรรถกถาขุททกนิกาย

^{๓๐} สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), **หลักพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒๙.

^{๓๑} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสรณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, หน้า ๑๐๐ -๑๐๑.

^{๓๒} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพื่ออักษร, ๒๕๑๑), หน้า ๓๓๐.

^{๓๓} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสรณะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, หน้า ๑๐๓.

ขุททกปาฐะ พระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวว่า “พระรัตนตรัยที่ชื่อว่า สรณะ เพราะจำกัด อธิบายว่า ปิพพาลายนํ้าออก ดับภัยด้วยความกลัวความหวาดสะดุ้ง ทุกข์ มุक्ति ความเศร้าหมอง ด้วยการถือสรณะนั้นแล^{๓๔} เพราะฉะนั้น พระรัตนตรัยจึงเชื่อว่า เป็นสรณะอันประเสริฐในฐานะที่เป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแล้วทำให้หายจากความหวาดหวั่นพรั่นพรึงช่วยให้คลายทุกข์และมีชีวิตอย่างสงบสุข

ดังนั้นพระรัตนตรัยจึงเป็นเครื่องช่วยคุ้มครองผู้ที่ถือเอามาเป็นที่พึ่งเป็นที่อาศัยหรือเป็นสรณะแล้วสามารถอยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายต่างๆและดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขได้

๔. เป็นบุญกุศลที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลบุญที่ยิ่งใหญ่พระรัตนตรัยนั้นประดุจเป็นแหล่งบุญที่ทำให้ผู้ถือเอามาเป็นที่พึ่งได้รับผลบุญอันยิ่งใหญ่ในระดับโลกียะ คือ มนุษย์สมบัติ และสวรรค์สมบัติได้ อธิบาย ดังนี้

ประการแรก พระรัตนตรัยย่อมอำนวยผลให้ได้รับมนุษย์สมบัติ เช่น ทรัพย์สิ้นเงินทอง เกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการได้ปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนโดยได้ประโยชน์จากหลักธรรม ดังพุทธพจน์

พราหมณ์ ธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูล ในภพนี้เพื่อสุขในภพนี้แก่กุลบุตร คือ (๑) อุภูฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น (๒) อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา (๓) กัลยาณิตตตา ความเป็นผู้มีมิตตริ (๔) สมชีวิตา ความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม^{๓๕}

จากพุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม ๔ ประการ คือ มีความขยันในการทำมาหากิน รู้จักรักษาทรัพย์ รู้จักคบเพื่อที่ดี รู้จักเลี้ยวชีวิตในทางที่ถูกที่ควร ธรรม ๔ ประการนี้ย่อมอำนวยผลให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีโภคทรัพย์มาก และมีความสุขตลอดกาล

ประการที่สอง พระรัตนตรัยย่อมสามารถอำนวยผลให้ได้สวรรค์สมบัติ คือ ชักวาบุคคลนั้นไปในทางที่ถูกที่ควรเมื่อบุคคลทำจิตใจของตนให้ผ่องใสในพระพุทธเจ้าก็สามารถบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ได้

๕. เป็นบุญที่ยิ่งใหญ่ให้ผู้ปฏิบัติตามได้บรรลุนิพพานพระรัตนตรัยนอกจากจะทำให้ได้บรรลุนิพพานที่จัดเป็นโลกุตรสมบัติ เพราะการถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะเป็นเหตุนำไปสู่การบรรลุนิพพาน ผล พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ว่าการถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งนั้น เบื้องแรกทำให้ได้รับเอาพระพุทธเจ้ามาเป็นกัลยาณมิตร และกัลยาณมิตรเป็นเหตุให้ได้เข้าถึงธรรมะ และได้เรียนรู้ธรรมะ เมื่อเรียนรู้แล้วย่อมจะเกิดผลดีได้ เป็นปัญญาที่เข้าใจสิ่งทั้งหลายถูกต้องตามความเป็นจริง พร้อมทั้งได้ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามความมุ่งหมาย เมื่อปฏิบัติถูกต้องย่อมบรรลุนิพพาน ประจักษ์แจ้งโสดาปัตติผล เป็นต้น ตลอดจนอรหัตผล^{๓๖} ตามทัศนะนี้แสดงให้เห็นว่าพระรัตนตรัยย่อมเป็นเหตุให้ผู้ถือเอาเป็นสรณะได้กัลยาณมิตรคือพระพุทธเจ้าเมื่อได้พระพุทธเจ้ามาเป็นกัลยาณมิตร

^{๓๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถาแปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่มที่ ๑ ภาค ๑, หน้า ๑๐-๑๑.

^{๓๕} อัง.อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๕๕/๓๔๕.

^{๓๖} พระอุตรคณาธิการ (ชินวรินทร์ สระคำ) และ รศ.ดร. จำลอง สารพัดนึก, พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๘๑๑.

แล้วย่อมทำให้ได้โอกาสในการฟังตามธรรมและปฏิบัติสมควรและด้วยเหตุผลเช่นนี้ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีจิตใจ ที่บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง^{๓๗}

สรุปความได้ว่า คุณค่าแห่งการเข้าถึงธรรมะนั้นผู้ปฏิบัติเองจะเป็นผู้ทราบดีว่าการเข้าถึงธรรมะนั้นเป็นอย่างไรมีความพิเศษ อย่างไรแล้วจะได้ะไรกับการเข้าถึงธรรมอันแท้จริง มนุษย์ที่เกิดขึ้นนั้นย่อมแสวงหาสิ่งอันประเสริฐ ที่พึงอันประเสริฐ เพราะเหตุคือ สัตว์โลกนั้นยังเป็นผู้ที่ทุกข์จำต้องเกิดขึ้นกับตนเอง ผู้ที่มีสติปัญญาตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นย่อมมีสติปัญญาพหุทางที่สามารถออกจากทุกข์ได้บาง ทุกข์จัดน้อยลงบ้าง ฉะนั้นการปฏิบัติตามคำสอนหรือได้รับผลจากการปฏิบัติตามแล้วนั้นบุคคลนั้นย่อมก้าวเข้าสู่ฐานะอันประเสริฐตามหลักการพระพุทธศาสนาต่อไป ตามลำดับ

๓.๑.๔ ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการเข้าทรง

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย เป็นความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางพิธีกรรมและมีขั้นตอนของพิธีกรรมถึงกระบวนการการเข้าทรงกลมอ ความเชื่อและพิธีกรรมนี้ก็เพื่อการหาสาเหตุ ความเจ็บป่วย เพื่อการรักษา และการเสี่ยงทาย ตลอดจนเพื่อการเซ่นสรวงบูชาในวาระประจำปี ผู้วิจัยจะอธิบายตามรายละเอียดต่างๆที่ได้กล่าวมาความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงหรือพิธีกรรมกลมอนั้นเป็นความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาณต่างๆที่สามารถให้คุณและให้โทษได้ เพราะมีความเชื่อว่าจะสามารถให้ที่พึงได้เมื่อยามประสบปัญหาชีวิตไม่ว่าแต่ในด้านร่างกาย หรืออาจเป็นทางจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้จัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อหาทางออกด้วยผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความเชื่อเป็นพื้นฐานลัทธิทางศาสนาและเป็นที่มาของพิธีกรรมและการจัดการประกอบพิธีกรรมตามแบบพื้นฐานดั้งเดิมดังนั้นหากจะศึกษาที่เกี่ยวกับศาสนาหรือประเพณี พิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่อาจจะละเลยที่จะทำความเข้าใจเรื่องความเชื่อได้เลย เพราะถ้ารู้จักพื้นฐานความเชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ แล้วจะสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมความเชื่อของท้องถิ่นนั้นได้ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากความหวาดกลัวภัย ของมนุษย์ต่อมาก็มีความหวาดกลัวเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษและภูตผีวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ตามที่ต่าง ๆ หรืออาจเป็นบรรพบุรุษของตนที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อเกิดความหวาดกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นจึงต้องมีการบวงสรวงเซ่นไหว้บูชา ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังยึดถืออยู่ คือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ชาวกูยนั้นยึดถืออยู่^{๓๘}

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยเน้นมานับถือพระพุทธศาสนาโดยส่วนมากแล้วก็ตามที่ แต่ความเชื่อและพิธีกรรมกลมอนี่ที่เป็นความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่มีการสืบทอดกันมากจากรุ่นสู่รุ่นนับพันปี ก็ยังมีการนับถืออยู่และสืบทอดอยู่ แม้การนับถือพระพุทธศาสนาจะสอนให้ชาวพุทธนั้นจะสอนให้พึ่งตนเองเป็นสำคัญ และได้สอนให้พึ่งในอำนาจนอกเหนือจากตนเองโดยศักยภาพมนุษย์ที่สามารถประพฤติปฏิบัติตามได้และเป็นได้ดังที่กล่าวมาก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่นับถือพระพุทธศาสนาก็ยังมีการสืบทอดตามความเชื่อและพิธีกรรมกลมอ ด้วยเหตุที่ว่า ความเชื่อนี้เป็นระบบโครงสร้างทางความเชื่อของชนกลุ่มนี้ และเป็นพิธีกรรมของชาติพันธุ์ชาวกูยที่จะต้องมีการจัดขึ้น

^{๓๗} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องธรรมะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, หน้า ๑๐๗.

^{๓๘} ศิริพร สุเมธรัตน์, ประวัติศาสตร์ถิ่นเมืองชาวบ้านแสนสุข, หน้า ๓๗๒.

เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษของตนเอง หรือ ของรักษาตามหิ้งครูที่มีอยู่ตามบ้านเรือนกลุ่มของชาติพันธุ์ชาวกูยซึ่งวัฒนธรรมนี้เป็นการปฏิบัติตามบรรพบุรุษ เป็นโครงสร้างทางความเชื่อที่ลูกหลานทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตาม และเหตุอีกประการหนึ่งนั่นคือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยมีการนับถือมากในเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมชาวกูยถิ่นไทยที่เน้นในเรื่องความกตัญญูกตเวที และการเคารพบูชาในวัฒนธรรมที่ตนเองได้นับถือมา แต่ในความเชื่อและพิธีกรรมแกลมอของชาวกูยถิ่นไทยนี้จัดได้ว่าเป็นความเชื่อ แบบดั้งเดิมและเป็นพิธีกรรมแบบดั้งเดิมที่มีการปฏิบัติและยึดถือบูชา เพราะวิญญาณที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้เรียกขานนั้นคือ ครู หรือครูที่เป็นวิญญาณอันสิ่งสถิตในจวมกรู มีอำนาจสามารถให้คุณและให้โทษได้ การให้คุณคือ ให้การคุ้มครองรักษา ให้โชคลาภ และมีให้เจ็บป่วย แต่ถ้าให้โทษนั้นคือ ความเจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่มีสาเหตุ เป็นบ้า วิกลจริต ในรูปแบบต่าง ๆ ฉะนั้นชาวกูยเมื่อมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้แล้วนั้น สิ่งที่จะสามารถรู้ได้ ก็ด้วยวิธีการ โบล หาสาเหตุตามพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย เมื่อรู้แล้วว่าโดนกระทำจากวิญญาณบรรพบุรุษหรือ ผิดของรักษา หรืออาจโดนคุณไสยศาสตร์ตามความเชื่อท้องถิ่นนั้น พิธีกรรมที่สามารถเข้ามาหาสาเหตุและวิธีการรักษา นั่นคือ พิธีกรรมแกลมอ นั่นเองเพราะพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมสื่อกับวิญญาณ หรือติดต่อกับอีกมิติหนึ่ง เพื่อการรักษา การหาสาเหตุ ต่อไป ฉะนั้นนี่จึงเป็นความเชื่อและพิธีกรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่แม้จะหันมานับถือพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ยังมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้อยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ จากการวิเคราะห์สรุปความได้ว่า ความเชื่อเป็นนามธรรมที่ไม่อาจจำต้องได้ หรือสัมผัสได้ด้วยอวัยวะ หรือระบบสัมผัสส่วนใดของร่างกาย แต่สิ่งเหล่านี้สามารถรับรู้ได้จากสิ่งอื่น หรือการเพิ่มกิจกรรมอื่นที่เกิดขึ้นเนื่องด้วยความเชื่อนั้นสำหรับในด้านความหมาย ความเชื่อ (Beliefs) หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่มีตัวตนละไม่มีตัวตนก็ตาม ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรือ อาจไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ และเมื่อคนเราได้เชื่อแล้วก็มักแสดงออกมาให้ปรากฏทางกาย วาจา ฉะนั้นความเชื่อคือการยอมรับคุณค่าในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นที่พึงพาทางจิตใจ และเป็นพลังนำไปสู่การปฏิบัติต่อสิ่งที่ตัวเองเชื่อด้วยมีการจัดประกอบพิธีกรรมนั้น

๓.๑.๕ หลักศรัทธาของหมู่บ้านแสนสุข

คำว่า “ศรัทธา” เป็นภาษาสันสกฤต ส่วนภาษาบาลีใช้คำว่า “สทธา” มีความหมายโดยพยัญชนะว่า “ทรงไว้พร้อม” หมายความว่า ความเชื่อ ได้แก่ ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ เมื่อกระทำ อะไรก็ตาม ต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัย สำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว ศรัทธาก็จะเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ถือว่า ศรัทธาที่แท้จริงตามหลักศาสนานั้นมี ๔ ประเภทเรียกว่า “ศรัทธา ๔” ซึ่งว่าด้วยหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ๔ อย่าง^{๓๙} ได้แก่

๑. กัมมสัทธา คือ เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไร โดยมีเจตนา คือ จงใจทำ ทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความดีความชั่วมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำ ไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่า ผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำมิใช่ด้วยอ้อนวอนหรืออนอนคอยโชค

^{๓๙} อภ.สตุตทก. (ไทย) ๒๓/๔/๓.

๒. วิปากสัทธา คือ เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่า แต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบ ชอบสรววิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านแสนสุข มีศรัทธาทั้งในการปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีล ๕ และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าการการทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนทำดีไปสู่สุคติภาพและคนทำชั่วไปสู่ทุคติ ทุกคนเชื่อและกลัวต่ออบายภูมิไม่กล้าทำบาป แม้ว่าจะนับถือโอปปาติกะหรือผี แต่ก็ดำรงตนอยู่ในหลักทำนองคลองธรรมเสมอ เช่น เข้าวัดฟังธรรม ให้ทาน บริจาคทรัพย์แก่ส่วนรวม ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือกันและกัน เมื่อคราวจำเป็น เช่น ในคราวประสบอุทกภัย วาตภัย โจรภัย เป็นต้น

๓.๑.๖ ความกตัญญู

หมู่บ้านแสนสุขบ้านเก่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นอย่างดีเยี่ยม ดังจะเห็นได้จากการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่โอปปาติกะหรือผีในแต่ละเทศกาลสำคัญ ของหมู่บ้าน เช่นวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันสารทไทย (บุญข้าวสาก) วันบุญข้าวประดับดิน เป็นต้น

ฉะนั้น ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น และสัมพันธ์กับชีวิตผู้อื่น ชีวิตทางกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดามารดา ครูเจ้าพิธี ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งอื่นอีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจมนุษย์ ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดาเป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญ ในการดำเนินชีวิตให้ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันพึงปฏิบัติเท่านั้น แต่ให้มีต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย

จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านแสนสุข มีความกตัญญูรู้คุณทั้งต่อบุพการีและบรรพบุรุษของตนเอง ดังจะเห็นได้จาก การเลี้ยงดูบุพการีตามหลักทศ ๖ ทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นชาวบ้านเก่า มีความเชื่อต่อโอปปาติกะหรือผี ซึ่งเชื่อว่า คอยให้ความคุ้มครองดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น การเข้า ทำงาน การสอบไล่ของลูกๆ การไปราชการทหาร ที่ต้องเสี่ยงภัยอันตราย เป็นต้น ฉะนั้น การสักการะกราบไหว้โอปปาติกะหรือผีในระดับนี้ จึงเป็นการเกื้อกูลในแง่ของประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย จึงต้องมีความกตัญญูต่อโอปปาติกะหรือผีที่มีคุณต่อตนเหล่านั้น

๑. พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีการถวายดอกไม้และการกล่าวคำถวาย พิธีกรรมการเข้าทรงก็มีพิธีถวายดอกไม้และกล่าวคำถวายเช่นเดียวกันก่อนการเริ่มพิธีกรรม ในการกล่าวคำถวายดอกไม้ทางพิธีกรรมพุทธนั้นจะกล่าวว่า “อิมาสัฏกาเรนะ พุทธัง อภิษะยามะ อิมาสัฏกาเรนะ อัมมังอภิษะยามะ อิมาสัฏกาเรนะ สังฆัง อภิษะยามะ” การกล่าวบูชาดอกไม้ธูปเทียนของชาวภู

ก่อนการเริ่มพิธีกรรม ก็จะกล่าว ว่า “อมินาสักกาเรนะ พุทธัง อภิพูชะยามะ อมินาสักกาเรนะ อัมมัง อภิพูชะยามะ อมินาสักกาเรนะ สังฆัง อภิพูชะยามะ โอม มะอะอุ โอมขยม ซอบกราบบังกุมตุลร์ เปริยะพุต เปริยะดา เปริยะแม เปริยะเอา เปริยะนางธรรณี เปริยะลูกตามหาระไชย์ โอมมะอะอุ อุอะ มะ เรียกขม เรียกขา ขยมพอง สาธุ สาธุ”^{๔๐} ในการเริ่มต้นการถวายดอกไม้คุณบาเจ้าพิธีตามระเบียบ พิธีกรรมหมอลาวภูยกี้จะกล่าวการบูชาเริ่มต้นแบบทางพุทธที่พึงปฏิบัติและต่อด้วย ภาษาล้านลาวภูยกี้ เป็นการพูดเพื่อการขอความมงคลและการบูชาขึ้นระลึกลึกถึงสิ่งที่ตนบูชา เช่น พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดา มารดา พระนางธรรณี พระฤๅษีทั้งหลายให้รักษา ด้วย ซึ่งเป็นการบูชาตามแบบของ ลาวภูยกี้ถิ่นไทยนั่นเอง

๒. พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามีการกล่าวชุมนุมเทวดาก่อนการเจริญพระพุทธมนต์ การประกอบพิธีกรรมการเข้าทรงก็มีการกล่าวชุมนุมเทวดาก่อนการทำพิธีสวดเจริญพระพุทธมนต์ แม้ทางพิธีกรรมกล่อม ก็มีการชุมนุมเทวดา เพื่อการเชื้อเชิญเทวดาให้มาร่วมในพิธีกรรมเช่นสังเวท บวงสรวงเครื่องไหว้ให้มารับการบูชา และถวายเครื่องเช่นไหว้ที่ได้จัดขึ้น แม้พิธีกรรมทั้งสองจะมีการ เริ่มต้นเดียวกันแต่วัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น ทางพระพุทธศาสนานั้นเชื้อเชิญเทพเทวดามาเพื่อการฟังธรรม แล้วรักษาผู้ประพฤติธรรม และร่วมอนุโมทนาบุญกับผู้มาฟังธรรมและทำบุญ เป็นต้น ในทาง ความเชื่อพิธีกรรมกล่อม เชื้อเชิญเทพเทวดานั้นมาเพื่อการ รับการบูชา ถวายเครื่องบูชา เครื่อง บวงสรวง เช่นไหว้ และให้ประสิทธิ ประสพวิชาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๔๑} เป็นต้น

๓. พิธีกรรมทางศาสนามีการทำบุญในพิธีการต่างๆ เพื่อความเป็นมงคลในชีวิตชาวลาวภูยกี้ จะทำพิธีกรรมตามความเชื่ออันวนต่อเทวดาเพื่ออำนวยผลให้เกิดความสวัสดิภาพ มิโชค และ ปลอดภัย ในการทำบุญก็มีตามวาระโอกาส

ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมทางพุทธกับพิธีกรรมเข้าทรงกล่อมเป็นความสัมพันธ์แบบ เดียวกัน คือ ในพิธีกรรมการเข้าทรงในขณะการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง สังเวท สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ กล่าวถึงพระรัตนตรัยเป็นอันดับต้น แม้ก่อนการเริ่มพิธีการต่างๆ ก่อนทำพิธีมีการไหว้รำลึกครุบาเจ้า พิธีก็จะกล่าวถึงพระรัตนตรัย โดยขึ้นต้นว่า “นะโม ตัสสะ” ก่อนเสมอ^{๔๒} ทั้งนี้คือ การประกอบพิธี กรรมการเข้าทรงได้ยอมรับนับถือพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ในสถานะของสิ่ง เคารพสูงสุดและสิ่งที้นำมาแสดงให้คนอื่นเคารพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความศักดิ์สิทธิ์ แก่อัตลักษณ์ และพิธีกรรมในการเข้าทรง ในอีกแห่งหนึ่งในพิธีกรรมการเข้าทรงนี้ ร่างทรงเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระ รัตนตรัยแก่บรรดาสาธุศิษย์และผู้ร่วมพิธีกรรมอีกทางหนึ่งด้วย หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งคือ เป็น ตัวกลางเพื่อการเข้าถึง “การปรับหรือประยุกต์ใช้หลักธรรม และรูปแบบการเข้าถึง” ทำความเข้าใจ ความเชื่อถือ ในพระรัตนตรัย ก็ได้ปรับให้มีความเป็นไปได้ในส่วนของพิธีกรรม เช่น บทสวดโองการ บทบูชาครู และสวดสรรบทสวดมนต์อื่นๆที่สามารถให้ความเป็นมงคลแก่ชีวิตและครอบครัวก็จะ นำมาใช้ในพิธีกรรมด้วย เป็นต้น ภาวะหนึ่งของพิธีกรรมที่ร่างทรงจัดขึ้นนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับ พระรัตนตรัยและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ผู้ที่ศรัทธา ได้รับประสบการณ์โดยตรง เช่น การหายจาก ความเจ็บป่วย ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ได้รับโชค เพราะได้เข้าร่วมพิธีกรรมได้สำเร็จปรตามที่ตั้ง

^{๔๐} สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ขว้าแก้ว, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปรารถนา เกิดเป็นความเชื่อมั่น รู้สึกได้รับพลังพิเศษ จึงตระหนักได้ถึงภารกิจที่ตนจะต้องประกอบคุณงามความดีสร้างบุญบารมีถือศีลบำเพ็ญธรรมต่าง ๆ อันเป็นคุณความดีเพราะเกิดศรัทธาเชื่อมั่นในพิธีกรรมและการประกอบความดีในขณะเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นด้วย

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับพิธีกรรมการเข้าทรงกลมอในการประกอบพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาตินั้นมี ๔ หลักใหญ่ ที่ผู้วิจัยได้ดึงออกมาจากการประกอบพิธีกรรม หรือ มีอยู่ในพิธีกรรม ๓ ช่วงวาระการประกอบพิธีกรรมนั้นคือ ช่วงเดือน ๓ เป็นการไหว้ครูประจำปี ช่วงเดือน ๖ เป็นการไหว้ครูเพื่อการขอฝนด้วย เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ได้รับการคุ้มครองตลอดปีนั้นไม่เจ็บป่วย และช่วงวาระอื่น ๆ ที่มีการประกอบพิธีกรรม เช่น การรักษา การขอการพยากรณ์ การทำนาย เป็นต้น หลักธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ผู้วิจัยได้ดึงออกมาจากการประกอบพิธีกรรมตามวาระช่วงต่าง ๆ ที่สัมพันธ์และแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพิธีกรรมกลมอของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ดังนี้

๓.๑.๗ บุญกิริยาวัตถุ ๓

พระพุทธศาสนานั้นได้แสดงหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติให้เกิดความผาสุกและเป็นข้อปฏิบัติซึ่งมีความสำคัญเพียบพร้อมด้วยการฝึกด้าน กาย วาจา และใจ เพื่อให้ถึงซึ่งความเป็นเทวดาหลักธรรมนี้เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ในบุญกิริยาวัตถุ ๓ นั้นเป็นบุญ สิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งบุญ หรือ การกระทำที่เกิดเป็นบุญ เป็นกุศล แก่ผู้กระทำบุญที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ คือ (๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน (๒) สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล หรือ ประพฤติดีมีระเบียบวินัย (๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการการเจริญภาวนา ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจ^{๔๓} บุญกิริยาวัตถุนี้เป็นหลักปฏิบัติที่มีความสัมพันธ์กับเทวดาเพราะเป็นเหตุที่ทำให้มนุษย์เป็นเทวดาได้ตามหลักของการพัฒนา กาย วาจา ใจ บุญที่อำนวยผลให้ผู้กระทำไปเกิดเป็นเทวดานั้นได้ทั้งการทำบุญ ในทางพระพุทธศาสนาและนอกพระพุทธศาสนา แต่สมบัติพิเศษที่จะได้รับมีไม่มากเท่าผู้ที่ทำบุญในพระพุทธศาสนา^{๔๔} ดังนั้นส่วนใหญ่ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย ไม่นิยมการแสวงหาบุญนอกพระพุทธศาสนาบุญนั้นเป็นเหตุความเป็นเทวดาเป็นผล

บุญกิริยา ๓ นั้นมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมกลมอ หรือ การเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นได้อย่างไร บุญกิริยานั้นมี ๓ หลัก คือ ทาน ศีล ภาวนา ๓ ประการนี้เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ในความเชื่อและพิธีกรรมกลมออย่างมาก อาทิเช่น

ทาน ในการจัดพิธีกรรมขึ้นนั้น ผู้ที่มาร่วมพิธีกรรม อาทิ ญาติผู้ใหญ่ คนทั่วไปที่มีความคุ้นเคย และคบหาสมาคมนั้นมีการช่วยกันแบ่งปันช่วยเหลือกันทั้งเงินทอง สิ่งของ เครื่องใช้ ที่ต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรมบางสิ่งขาดเหลืออะไรชาวกูยนั้นก็มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันบางที่ที่มีการประกอบพิธีกรรมใหญ่โต เช่น เจ้าพิธีหรือเรียกว่าครูโหมซึ่งจะมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย เมื่อจะจัดพิธีกรรมไหว้ครูนั้นจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นมงคลแก่ครูบา เจ้าพิธีแก่ศิษย์

^{๔๓} อก.อ.ฐ.ก. (ไทย) ๒๓/ ๓๖/๒๘๔.

^{๔๔} พระมหาสมจินต์ สมปญโญ (วันจันทร์). “นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

แก่ของรักษาเชื่อกันว่าการทำอย่างนี้จะอำนวยผลให้ได้รับความสงบสุข มีโชค มีชัย และความเจริญแก่ตนเองและครอบครัว ต่อไป

ศีล ในการจัดพิธีกรรมขึ้นและมีการเชิญพระสงฆ์มาอนุโมทนาการทำบุญนั้นก่อนการเริ่มพิธีกรรมนั้นผู้ร่วมพิธีกรรมจะมีการรักษาศีล ๕ มีการกล่าวสมათาน โดยเฉพาะผู้เป็นเจ้าพิธีใหญ่ นั้นจะมีความเคร่งครัดมากในเรื่องเหล่านี้ เพราะการที่จะเป็นผู้นำ และการเยี่ยวยาผู้มาขอรับบริการ นั้นตนเองต้องมีศีล มีการสำรวมระวังในคำพูด คำจาเป็นพิเศษ

จากการสัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร เจ้าพิธีนั้นต้องมีศีลมาก และต้องรักษาศีล ต้องมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ การสวดมนต์นี้ไม่ขาดเลยเพราะจะทำให้ตัวเรานั้นมีพลัง เมื่อจะทำพิธีกรรมใดๆ จะได้ผลมากและศักดิ์สิทธิ์ด้วย”^{๔๕}

ศีลที่ปรากฏในความเชื่อพิธีกรรมนี้ คือ ทุกคนต้องระวังคำพูดคำจาต้องพูดตรงไปตรงมา รักษาคำพูด ไม่พูดจาด้วยถ้อยคำที่รุนแรงและลามกการวางตนจะต้องรักษาเรื่องการผิดลูกผิดเมียคนอื่น และการฆ่าสัตว์ใหญ่ ไม่บริโภคสัตว์ใหญ่ส่วนใจหรือจิตนั้น ห้ามล่วงละเมิดครูบาเจ้าพิธี คัดคดทรยศ ไม่ตีตนเสมอเจ้าพิธีเพราะสิ่งเหล่านี้กลุ่มชาติชาวกูยมีความเชื่อว่าจะไม่เจริญ ต้องรักษาไว้ และผู้ปฏิบัติตามนั้นจะมีความเจริญมากในชีวิตของตนเองศีลจึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ในความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย

ภาวานาในที่นี้ที่สัมพันธ์กับพิธีกรรมแกลมอนี้หรือการเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้ ตามรูปศัพท์ของคำว่า ภาวานานั้นคือทำให้มากขึ้นทำให้เจริญขึ้น พิธีกรรมการเข้าทรงนั้นสิ่งที่ปรากฏในพิธีกรรมนั้นคือ มีการขอขมาพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พี่น้อง โดยการนำผ้าขาว ดอกไม้ รูปเทียน เงิน ๒๔ บาท เข้ากราบไหว้บูชาการีของตนเอง เพื่อการอธิษฐานสิ่งเหล่านี้เป็นการลดมานะทิฐิของเราเอง ตลอดทั้งป้ออาจมีการล่วงเกินในพิธีกรรมนี้จะมีพิธีนี้สวดแทรกอยู่ก่อนการเริ่มพิธีกรรม เพราะมีความเชื่อว่าผู้กระทำเช่นนี้ จะได้รับการอธิษฐานกรรมหมดบาปได้รับการอภัย ไม่มีโทษ เพราะโทษเหล่านั้นจะนำมาซึ่งความมีภัย ความไม่ดีในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองด้วย การทำให้มาก การทำให้ได้ในสิ่งเหล่านี้จัดได้ว่าทำแล้วเจริญแก่ผู้กระทำแม้การภาวานาในรูปของการนั่งสมาธิภาวานาตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นรูปมิตินี้ แต่โดยความหมายก็คือทำแล้วเจริญทำให้มากแล้วเจริญ ก็เป็นผลพลอยได้ในรูปศัพท์นี้เช่นเดียวกัน

๓.๑.๘ บุษบา ๒

ในคัมภีร์มิ่งคลัตทิปนี พระสิริมังคลาจารย์ได้ให้คำอธิบายของคำว่า “การวะหรือเคารพ” ไว้ว่า “ภาวะแห่งบุคคลผู้หนักชื่อว่า การวะ ได้แก่การทำให้หนักในการวะบุคคลมีมารดาและบิดา”^{๔๖}

ในคัมภีร์อรรถกถาขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระอรรถกถาจารย์ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความเป็นผู้มีมีความเคารพตามสมควรในบุคคลเป็นต้นว่า พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าพระสาวก

^{๔๕} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} มหามกุฏราชวิทยาลัย, มิ่งคลัตทิปนี แปล เล่ม ๔, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๒.

ของพระตลาคต เจ้าพิธิ อุปัชฌาย์ มารดาบิดา พี่ชาย พี่หญิง ผู้ควรแก่การประกอบความให้หนักชื่อว่า “การระ”^{๔๗}

วิเคราะห์ตามนัยยะแห่งอรรถกถาทั้ง ๒ แบบ ความเคารพนั้น คือการแสดงถึงความนบน้อม เช่น กราบหัวนบถือ สักการะ แก่บุคคลผู้ควรทำความเคารพมีพระพุทธรูปเจ้า เป็นอาทิ เพราะท่านเหล่านั้นมีคุณธรรม และจริยธรรมที่ยิ่งใหญ่จึงสมควรที่จะตอบแทนคุณให้มาก

อันคำว่า “บูชา” นั้น แปลความว่า “แสดงความเคารพบุคคลหรือสิ่งที่น่าถือนับถือด้วยเครื่องสักการะ มีรูปเทียน ดอกไม้ เครื่องหอม มาลา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ใช้บูชา เช่น บูชาพระ บูชาเทพ เทวดา บูชาสิ่งที่ตนเองนับถือ บูชาไฟ เพื่อยกย่องเทิดทูนด้วยความนับถือ หรือเลื่อมใสในความรู้ดีงาม ความรู้ความสามารถ เช่น บูชาวีรบุรุษ บูชาความรู้ บูชาฝีมือ”^{๔๘} และพระวิสุทธปตี (วีระ ภาททจารี) ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่าบูชา นั้น แปลว่า เชิดชู ยกย่อง สดุดี เรียกว่า การบูชา”^{๔๙}

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงความหมายทั้งหมดเป็นการเคารพบูชาจึงหมายถึงการแสดงออกถึงการยกย่อง เชิดชู ผู้มีพระคุณ หรือบุคคลผู้ประเสริฐที่เจริญด้วยชาติวุฒิ คุณวุฒิ และวัยวุฒิ การเคารพบูชานี้มาคู่กับความดีในเบื้องต้นบิดามารดามีอุปการคุณต่อบุตรธิดาด้วยการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตให้การอบรมสั่งสอนบุตรธิดาบิดามารดามีคุณงามความดีเช่นนี้บุตรธิดาก็ควรเคารพบูชาคุณความดีของท่านเหล่านั้นด้วยการอุปถัมภ์เลี้ยงดูตอบแทนคุณท่าน เป็นต้น ในการบูชานั้น การบูชามี ๒ อย่างด้วยกันคือ ๑. อามิสบูชา คือ เป็นการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ ๒. การปฏิบัติบูชา เป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความหลุดพ้นภายในทำให้จิตใจ สะอาด สว่าง และ สงบ นั่นเอง^{๕๐}ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่องบุคคลที่ควรบูชานั้นปรากฏใน สพรหมกสูตร ว่าด้วยสกุลที่มีพรหมว่า

“พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายบุตรของสกุลใด บูชาบิดามารดาในเรือนตน สกุลนั้นชื่อว่ามิพรหมบุตรของสกุลใดบูชาบิดามารดาในเรือนตนสกุลนั้นชื่อว่ามิบุรพาจารย์ บุตรสกุลใดบูชาบิดามารดาในเรือนตน สกุลนั้นชื่อว่ามิอาหุไนยบุคคล คำว่า พรหม นี้เป็นชื่อของบิดามารดา คำว่า บุรพาจารย์ นี้เป็นชื่อของบิดามารดา คำว่า อาหุไนยบุคคล นี้เป็นชื่อของบิดามารดา ชื่อนั้นเพราะเหตุใด เพราะบิดามารดามี อุปการะมาก บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แก่บุตรบิดามารดา ผู้อนุเคราะห์ประชาท่านเรียกว่า พรหม บุรพาจารย์ และอาหุไนยบุคคลของบุตร เพราะเหตุนั้น บัณฑิตพึงนมัสการและสักการะบิดามารดานั้นด้วยข้าว น้ำ ผ้า ที่นอน การอบกลิ่น การให้อาบน้ำ และการล้างเท้า เพราะการปรนนิบัติบิดามารดานั้น บัณฑิตจึงสรรเสริญในโลกนี้เองเขาตายไปแล้วย่อมบันเทิงในสวรรค์”^{๕๑}

คติความเชื่อการบูชาบุคคลที่ควรบูชา ที่ปรากฏในพิธีกรรมเข้าทรงแกลมอพบว่าการประกอบพิธีกรรมเข้าทรงนั้นมีการบูชาบุคคล ๒ ลักษณะ ดังนี้

^{๔๗} มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่ม ๑ ภาค ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙๘.

^{๔๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๔๘๔.

^{๔๙} พระวิสุทธปตี (วีระ ภาททจารี), พระติ - คนตี อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางมารอดบำเรอ (มปท, มปป), หน้า ๑๑๖.

^{๕๐} พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสรวงในพระพุทธศาสนา”, หน้า ๗๔-๗๕.

^{๕๑} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๘/๑๐๕-๑๐๗.

๑) การบูชา พระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธองค์ พระสงฆ์นั้น มีอยู่ ๒ อย่าง คือ สมมุติสงฆ์ ได้แก่ พระภิกษุหมู่หนึ่งจำนวน ตั้งแต่ ๔-๒๐ รูป ขึ้นไป สามารถประกอบพิธีกรรมสังฆกรรมตามวินัยกำหนด อริยสงฆ์ ได้แก่ ผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานจนได้บรรลุมรรคผลนิพพานไปแล้ว เช่น พระโสดาบัน พระสกทาคามี จนถึงพระอรหันต์

๒) การบูชา บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ตามคติทางพระพุทธศาสนานั้นมีความสอดคล้องกับพิธีกรรมเข้าทรงที่ชาวพุทธจังหวัดสุรินทร์ได้ประพฤติปฏิบัติกันมา

๒.๑ การเข้าไปหาบิดามารดา ปู่ย่าตายาย เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ เพื่อทำความเคารพกราบไหว้ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๒.๒ มอบสิ่งต่าง ๆ เช่นเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น เสื้อ ผ้าอาภรณ์ ที่ท่านชอบเป็นของขวัญและกำลังใจ

๓) นำท่านไปทำบุญในโอกาสสำคัญเพื่อรับศีล รับพร เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นต้น

ซึ่งพิธีกรรมการเข้าทรงกลมอของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย จะมีคติที่ลูกหลานจะต้องบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูลต่อนั้นสิ่งที่ลูกหลานจะต้องมีคือ การไหว้ขอมาพ่อแม่พี่น้อง แล้วสิ่งที่ทำการบูชานั้น เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย อาหารการกิน เสื้อผ้าอาภรณ์ เงินทอง ตามความสามารถที่ลูกหลานจะมีให้ เพราะมีความเชื่อที่ปลูกฝังว่าลูกหลานจะได้ทำมาหากินที่เจริญรุ่งเรืองต่อไปเมื่อมีการกระทำดังกล่าวซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นก็ได้กล่าวว่า เมื่อพ่อแม่ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เราควรเลี้ยงท่านตอบแทน และควรให้ความเคารพนอบน้อม ผู้กระทำความอหิงสา

๓.๑.๙ ไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ เป็นธรรมะที่ทำให้เป็นพระอริยะ (อริยธรรม) แปลว่า ลักษณะ ๓ ประการ หมายถึงสามัญลักษณ์ คือ กฎธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง อันได้แก่ อนิจจลักษณะ ลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ทุกขลักษณะ ลักษณะทนอยู่ตลอดไปไม่ได้ ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจของธรรมชาติทำให้ทุกสิ่งไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป และ อนัตตลักษณะลักษณะไม่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามต้องการได้ เช่น ไม่สามารถบังคับให้ชีวิตยั่งยืนอยู่ได้ตลอดไป ไม่สามารถบังคับจิตใจให้เป็นไปตามปรารถนา

ไตรลักษณ์ แปลว่า "ลักษณะ ๓ อย่าง" หมายถึงสามัญลักษณ์ หรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ ๓ อย่าง ได้แก่

อนิจจตา (อนิจจลักษณะ) อาการไม่เที่ยง อาการไม่คงที่ อาการไม่ยั่งยืน อาการที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป อาการที่แสดงถึงความเป็นสิ่งไม่เที่ยงของขันธ

ทุกขตา (ทุกขลักษณะ) อาการเป็นทุกข์ อาการที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว อาการที่กดดัน อาการฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ อาการที่ไม่สมบูรณ์ มีความบกพร่องอยู่ในตัว อาการที่แสดงถึงความเป็นทุกข์ของขันธ

อนัตตตา (อนัตตลักษณะ) อาการของอนัตตา อาการของสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนอาการที่ไม่มีตัวตน อาการที่แสดงถึงความไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใครอาการที่แสดงถึง

ไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมันเอง อาการที่แสดงถึงความไม่มีอำนาจแท้จริงในตัวเลยอาการที่แสดงถึงความด้อยสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง ไม่มีอำนาจกำลังอะไร ต้องอาศัยพึ่งพิงสิ่งอื่นๆ มากมายจึงมีขึ้นได้

ลักษณะ ๓ อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญลักษณะ คือ ลักษณะที่มีเสมอกันแก่สังขารทั้งปวง และเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมนิยาม คือกฎธรรมดา หรือข้อกำหนดที่แน่นอนของสังขาร^{๕๒}

จากการวิเคราะห์เรื่องของไตรลักษณ์คือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงประกอบอยู่ด้วยลักษณะอันเรียกว่า ไตรลักษณ์ หรือลักษณะ ๓ ประการคือ

๑. อนิจจัง แปลว่า ไม่เที่ยง มีหมายความว่า สิ่งทั้งหลายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไป ไม่มีความคงที่ตายตัว

๒. ทุกขัง แปลว่า เป็นทุกข์ มีหมายความว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีลักษณะที่เป็นทุกข์มองดูแล้วน่าสังเวชใจ ทำให้เกิดความทุกข์ใจแก่ผู้ที่ไม่มีความเห็นอย่างแจ่มแจ้งในสิ่งนั้นๆ

๓. อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่ตัวตน มีความหมายว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีความหมายแห่งความเป็นตัวเป็นตน ไม่มีลักษณะอันใดที่จะทำให้เรายึดถือได้ว่ามันเป็นตัวเราของเรา ถ้าเห็นอย่างแจ่มแจ้งชัดเจนถูกต้องแล้ว ความรู้สึกที่ว่า ไม่มีตน จะเกิดขึ้นมาเองในสิ่งทั้งปวง แต่ที่เราไปหลงเห็นว่าเป็นตัวเป็นตนนั้น ก็เพราะความไม่รู้อย่างถูกต้องนั่นเอง

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่คือการประกาศความจริงออกไปว่า สิ่งปรุงแต่งทั้งปวงไม่เที่ยง สิ่งปรุงแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงไม่ใช่ตัวตนขอให้ทราบว่ ลักษณะสามัญ ๓ ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมากกว่าคำสั่งสอนอื่นๆ ในบรรดาคำสั่งสอนทั้งหลายจะนำมารวบยอดอยู่ ที่การเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่ทั้งนั้น บางทีก็กล่าวตรงๆ บางทีก็พูดด้วยโวหารอย่างอื่น แต่ใจความมุ่งแสดง ความจริงอย่างเดียวกัน

เมื่อได้กล่าวถึงหลักที่ว่า เราต้องรู้ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไร และต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะตรงต่อกฎธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง ดังนี้แล้ว หลักในพระบาลีก็มีอีกพวกหนึ่งเรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ แปลว่า คำสอนที่เป็นประธานของคำสอนทั้งหมด มีอยู่ ๓ ข้อสั้นๆ คือ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้เต็มที และทำจิตใจให้สะอาดปราศจากความเศร้าหมอง นี่เป็นหลักสำหรับปฏิบัติ

เมื่อรู้ว่าสิ่งทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ยึดถือไม่ได้ และไปหลงไหลด้วยไม่ได้ เราต้องปฏิบัติต่อสิ่งทั้งปวงให้ถูกต้องด้วยความระมัดระวัง คือเว้นจากการทำชั่ว หมายถึงการละโมภโลภลาภด้วยกิเลส ไม่ลงทุนด้วยการฝืนศีลธรรมขนบธรรมเนียมต่างๆ เพื่อไปทำความชั่วอีกทางหนึ่ง นั้นให้ทำแต่ความดีตามที่บัณฑิตสมมุติตกลงกันว่าเป็นคนดีแต่ทั้งสองข้อนี้เป็นเพียงขั้นศีลธรรมข้อที่สามที่ว่า ทำจิตใจให้บริสุทธิ์หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองโดยประการนั้นนั่นแหละ เป็นตัวพุทธศาสนาโดยตรง หมายความว่า ทำจิตใจให้เป็นอิสระ ถ้ายังไม่เป็นอิสระจากอำนาจครอบงำของสิ่งทั้งปวงแล้ว จะเป็นจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ไปไม่ได้ จิตจะเป็นอิสระก็ต้องมาจากความรู้อะไรเป็นอะไรถึงที่สุด ถ้ายังไม่รู้จะไปหลงรัก หรือหลงชังอย่างใดอย่างหนึ่งหลักเลียงไม่ได้ แล้วจะเรียกว่าเป็นอิสระแท้จริงได้อย่างไร คนเรามีความรู้สึกอยู่สองอย่างเท่านั้น คือความพอใจกับไม่พอใจ (อภิขมา และโทมนัส)

^{๕๒} พ.ชา.อภ. (ไทย) ๕/๑๓๖/ ๒๘-๕.

ในพิธีกรรมกล่อมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมีการปฏิบัติและสืบทอดกันมานานนับพันปีก็ตามผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดนั้นก็ล้วนต้องตายกันไปหมด เหลือเพียงรุ่นหลังที่ยังมีการปฏิบัติตามระเบียบพิธีกรรมความไม่แน่นอนในความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอยู่แต่จะมีผู้ที่เห็นคุณค่าและสืบทอดต่อไปได้นานเพียงใด ดังพระไตรลักษณ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาร่วมในงานวิจัยนี้ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นกลไกลวงล่อแห่งวัฏจักร ถ้าเรามองมุมมองในมิติทางไตรลักษณ์นั้น เราจะมองเห็นได้หลายมุม เช่น พิธีกรรมกล่อมเป็นพิธีกรรมบางก็เพื่อการรักษาผู้ป่วย บางกรณีผู้ป่วยบางรายที่มีอาการรักษาได้ หมดทางเยียวยาแม่นยำทางแพทย์แผนไทยปัจจุบันก็ไม่อาจรักษาได้ สิ่งเหล่านี้เราต้องยอมรับถึงความสัมพันธ์ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าในหัวข้อนี้จึงมีความสัมพันธ์ทางคตินิธรรมและสังขารธรรมที่มีอยู่แล้ว ทุกคนมีทุกข์ซึ่งหาทางดับทุกข์ ด้วยวิธีการต่างๆ กันเมื่อเกิดมาแล้วทุกสรรพชีวิตต้องดำรงอยู่ให้ได้ ด้วยวิธีการต่างๆ กัน และท้ายที่สุดแล้วทุกสิ่งต้องจบลงเมื่อถึงคราวของเหตุปัจจัยที่สมควรจะนั้นไตรลักษณ์จึงเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อและพิธีกรรมนี้อยู่ เพราะเมื่อพิจารณาโดยองค์รวมแล้วก็หนีไม่พ้นกฎของไตรลักษณ์เลย

๓.๒ สรุป

หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา คือ ๑) ความเชื่อในเรื่องของกรรมชาวกูยโดยทั่วไปมีความเชื่อว่า เมื่อทำกรรมนั้นไว้จะได้รับการผลกรรมนั้นแน่นอน แม้แต่ชาวกูยก็มีความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยเช่นเดียวกัน นั่นคือกลุ่มชาวกูยมีการจัดการทำบุญประจำปี การเข้าวัดเพื่อฟังธรรม และปฏิบัติตามความดีงามที่ศาสนาได้สั่งสอน โดยเป็นชาวกูยที่ดีเชื่อในการทำกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยมีความเคารพต่อบรรพบุรุษของตนเองมีความเคารพ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นับถือเครือญาติพี่น้องมาก มีการเลี้ยงดูบุพการีของตนเองมีความเคารพในคำสอน ซึ่งเป็นคำสอนที่ได้รับการสืบทอดกันมา ๒) ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏโดยในลักษณะของสังสารวัฏที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ หรือข้อมูลทางพระพุทธศาสนาว่า เมื่อตายแล้วดวงจิตจะไปเกิดตามอำนาจกรรมที่ตนเองกระทำให้ไม่ว่าดีหรือไม่ดีก็ตาม ในสังสารวัฏที่ต้องเกิดต้องตายเวียนว่ายเช่นนี้เองที่ชาวกูยก็มีความเชื่อแบบดั้งเดิมว่า ผู้ที่ตายไปแล้วจะกลายเป็นวิญญาณที่คอยรักษาดูแลครอบครัวลูกหลานให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้จะมีพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ประจำบ้านของตน และจัดเครื่องบวงสรวงเพื่อบูชาตามคติความเชื่อ เพราะมีความเชื่อที่ฝังแน่นว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วไม่ได้ไปไหนแต่ยังคอยตามรักษา ดูแลปกป้องคุ้มภัยให้แก่ลูกหลานอยู่ ฉะนั้นลูกหลานต้องทำตัวให้ดี ไม่ทำผิดลูกผิดเมียผู้อื่น และทำอะไรที่สังคมรับไม่ได้ จึงมีคตินิธรรมคำสอนของกลุ่มตนเกิดขึ้นให้เป็นประตู่ฐานที่คอยช่วยดูแลอันเป็นการทำให้โครงสร้างทางสังคมอยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยมานั่นเอง ๓) ความเชื่อเรื่องสรวง โดยชาวบ้านแสนสุขเชื่อว่าที่พึ่งอันประเสริฐของชาวกูยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดได้ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐยิ่งของผู้ที่นับถือในกรณีของชาวกูย แต่ชาวกูยเป็นชาวกูยและได้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐแล้วตามที แต่ความเชื่อดั้งเดิม ก็ยังมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้อยู่ ยังถือว่าเป็นที่พึ่งที่ชาวกูยยังให้ความสำคัญ หรือยังยึดได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ยังเป็นที่พึ่งในยามที่ตนเองประสบทุกข์ภัยอยู่ ๔) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการเข้าทรง เป็นความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม และมีขั้นตอนของพิธีกรรมถึงกระบวนการ การเข้าทรงกล่อม ความเชื่อและพิธีกรรมนี้ก็เพื่อการหาสาเหตุ ความเจ็บป่วย เพื่อการรักษา และการเสี่ยงทาย ตลอดจนเพื่อการเซ่น

สรวงบูชาในวาระประจำปี ๕) หลักศรัทธาของหมู่บ้านแสนสุข ศรัทธาทั้งในการปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีล ๕ และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าการการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนทำดีไปสู่สุคติภพและคนทำชั่วไปสู่ทุคติ ทุกคนเชื่อและกลัวต่อบาปบุญไม่กล้าทำบาป แม้ว่าจะนับถือโอปปาติกะหรือผี แต่ก็ดำรงตนอยู่ในหลักทำนองคลองธรรมเสมอ เช่น เข้าวัดฟังธรรม ให้ทาน บริจาค ทรัพย์แก่ส่วนรวม ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือกันและกัน เมื่อคราวจำเป็น เช่น ในคราวประสบอุทกภัย วาตภัย โจรภัย เป็นต้น ๖) ความกตัญญูหมู่บ้านแสนสุข มีความกตัญญูรู้คุณทั้งต่อบุพการีและบรรพบุรุษของตนเอง ดังจะเห็นได้จาก การเลี้ยงดูบุพการีตามหลักทศ ๖ ทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังมีความเชื่อต่อโอปปาติกะหรือผี ซึ่งเชื่อว่า คอยให้ความคุ้มครองดูแลสมาชิกในครอบครัวเช่น การเข้า ทำงาน การสอบไล่ของลูก ๆ การไปราชการทหาร ที่ต้องเสี่ยงภัยอันตราย เป็นต้น ฉะนั้น การสักการะกราบไหว้โอปปาติกะหรือผีในระดับนี้ จึงเป็นการเกื้อกูลในแง่ของประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย จึงต้องมีความกตัญญูต่อโอปปาติกะหรือผีที่มีคุณต่อตนเหล่านั้น ๗) บุญกิริยาวัตถุ ๓ เพราะวาปีธรรมการเข้าทรงนั้นสิ่งที่ปรากฏในพิธีกรรมนั้นคือ มีการขอขมาพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พี่น้อง โดยการนำผ้าขาว ดอกไม้ ธูปเทียน เงิน ๒๔ บาท เข้ากราบไหว้บุพการีของตนเอง เพื่อการอธิษฐานสิ่งเหล่านี้เป็นการลดมานะทิฐิของเราเอง ตลอดทั้งปีอาจมีการล่วงเกินในพิธีกรรมนี้จะมีพิธีนี้สวดแทรกอยู่ก่อนการเริ่มพิธีกรรม เพราะมีความเชื่อว่าผู้กระทำเช่นนี้ จะได้รับการอธิษฐานกรรมหมดบาปได้รับการอภัย ไม่มีโทษ เพราะโทษเหล่านั้นจะนำมาซึ่งความมีภัย ความไม่ดีในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองด้วย การทำให้มาก การทำให้ได้ในสิ่งเหล่านี้จัดได้ว่าทำแล้วเจริญแก่ผู้กระทำแม้การภาวนาในรูปของการนั่งสมาธิภาวนาตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นรูปมิติหนึ่งแต่โดยความหมายก็คือทำแล้วเจริญทำให้มากแล้วเจริญ ก็เป็นผลพลอยได้ในรูปศัพท์นี้เช่นเดียวกัน ๘) บูชา ๒ เนื่องจากการเข้าทรงกลมของของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย จะมีคติที่ลูกหลานจะต้องบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูล ต่อจากนั้นสิ่งที่ลูกหลานจะต้องมีคือ การไหว้ขอขมาพ่อแม่ พี่น้อง แล้วสิ่งที่ทำการบูชานั้น เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย อาหารการกิน เสื้อผ้าอาภรณ์ เงิน ทอง ตามความสามารถที่ลูกหลานจะมีให้ เพราะมีความเชื่อที่ปลูกฝังว่าลูกหลานจะได้ทำมาหากินที่เจริญรุ่งเรืองต่อไป เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นก็ได้กล่าวว่า เมื่อพ่อแม่ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เราควรเลี้ยงท่านตอบแทน และควรให้ความเคารพนอบน้อม ผู้กระทำยอมเจริญ ๙) ไตรลักษณ์ ในพิธีกรรมกลมของของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้น มีการปฏิบัติและสืบทอดกันมานานนับพันปีก็ตาม ผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดนั้นก็ล้วนต้องตายกันไปหมด เหลือเพียงรุ่นหลังที่ยังมีการปฏิบัติตามระเบียบพิธีกรรม ความไม่แน่นอนในความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอยู่แต่จะมีผู้ที่เห็นคุณค่าและสืบทอดต่อไปได้นานเพียงใด ดังพระไตรลักษณ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาร่วมในงานวิจัยนี้ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นกลไกวงล้อแห่งวัฏจักร ถ้าเรามองมุมมองในมิติทางไตรลักษณ์นั้น เราจะมองเห็นได้หลายมุม เช่น พิธีกรรมกลมเป็นพิธีกรรมบางก็เพื่อการรักษาผู้ป่วย บางกรณีผู้ป่วยบางรายที่มีอาจารย์ได้ หมอทางเขียวยามาแนวทางแพทย์แผนไทยปัจจุบันก็ไม่อาจรักษาได้ สิ่งเหล่านี้เราต้องยอมรับถึงความสัมพันธ์ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าในหัวข้อนี้จึงมีความสัมพันธ์ทางคติธรรมและสัจจะธรรมที่มีอยู่แล้ว ทุกคนมีทุกขังหาทางดับทุกข์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเมื่อเกิดมาแล้วทุกสรรพชีวิตต้องดำรงอยู่ให้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน และท้ายที่สุดแล้วทุกสิ่งต้องจบลงเมื่อถึงคราว

ของเหตุปัจจัยที่สมควร ฉะนั้นไตรลักษณ์จึงเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ และพิธีกรรม
นี้อยู่ เพราะเมื่อพิจารณาโดยองค์รวมแล้วก็ไม่พ้นกฎของไตรลักษณ์นี้เลย

บทที่ ๔

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วย แถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นคือวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา วิเคราะห์คำสอนในพิธีกรรมการเข้าทรงที่สัมพันธ์กับหลักธรรม ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สร้างคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมกล่อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขในกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา

กระบวนการคือ การจัดลำดับพิธีกรรมและการดำเนินการพิธีกรรมที่อาจารย์ เป็นผู้กำหนดขึ้นเองว่าจำเริ่มด้วยพิธีกรรมได้ก่อนหลังเป็นกระบวนการพิธีกรรมขั้นตอน คือ ลำดับก่อนหลังในขั้นตอนพิธีกรรม และสิ่งที่ต้องทำ หรือพิธีกรรมที่ต้องทำในขั้นตอนนั้นๆ ซึ่งในพิธีกรรมการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมีกระบวนการและพิธีกรรมขั้นตอนที่เป็นลำดับที่ไม่ยุ่งยากมากมายหลายขั้นตอน

กระบวนการและขั้นตอนในพิธีกรรมการเข้าทรงก็เช่นเดียวกัน มีการกำหนด วันเวลาที่จะประกอบพิธีกรรม มีขั้นตอนในการประกอบพิธี หรือดำเนินพิธีกรรมตามแต่ละอาจารย์ คือผู้ทำพิธีกรรมเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปในพิธีกรรมเข้าทรงนั้น ๆ ในการจัดพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้เป็นการจัดพิธีกรรมด้วยปัจจัยหลักนั้นคือ มีความเชื่อในพิธีกรรมและมีการพัฒนาการสืบทอดจากอดีตมาถึงปัจจุบันฉะนั้นพิธีกรรมการเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้ก็ย่อมมีกระบวนการและขั้นตอนที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น กระบวนการดำเนินการจัดทำโรงพิธีกรรม ดำเนินบอกเครื่องญาติพี่น้องถึงวัตถุประสงค์ และดำเนินการในการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม เช่น เครื่องบายศรี (บายไซ) ที่จัดประดิษฐ์ด้วยใบตอง ที่มีบายศรีต้น บายศรีปากชาม บายศรีลาด และบายศรีครุ ชันครูเทพประจำศิระ หรือประจำองค์ ในการนี้จะต้องจัดทำขนม ข้าวต้ม และเครื่องเช่นสรวงที่จำต้องจัดเข้าสู่โรงพิธีกรรม ตลอดถึง เครื่องที่ต้องใช้ในพิธีกรรมการเข้าทรง อาทิเช่น เครื่องแต่งกายมี ผ้าสี ผ้าสไบ ผ้าโสร ผ้าอันปรม ผ้าสโร่ง น้ำหอม และเครื่อง ช่าง ม้า เครื่องประกำ เป็นต้น ในที่นี้ที่กล่าวมานั้นเป็นกระบวนการขั้นตอน และสิ่งที่ต้องจำต้องจัดเตรียมเข้าสู่โรงพิธีกรรม เพื่อการประกอบพิธีกรรมกล่อมนั่นเอง

กระบวนการที่เป็นขั้นตอน เมื่อมีการจัดเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างที่จำต้องใช้ในพิธีกรรมแล้ว พร้อมทั้งเครื่องดนตรีที่จะมาบรรเลงในพิธีกรรมกล่อม และผู้คนที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมนั้นคือ แม่ครู

พ่อครู อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือผู้นำพาทำพิธีกรรม เจ้าภาพ ญาติเจ้าภาพ และผู้ร่วม (บริวาร) และบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อร่วมในพิธีกรรม ในขั้นตอนพิธีกรรมนั้น มีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ลำดับขั้นตอนที่ ๑ การเริ่มขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมแกลมอเพื่อการไหว้ครู

ผู้นำพาประกอบพิธีกรรม จะเริ่มจุดเทียนที่หิ้งบูชา กลางโรงพิธีกรรมจุดธูปจากการสังเกตการณ์นั้นบางที่ อาจเป็น ๓ ดอก บางที่ อาจเป็น ๙ ดอก จากการวิเคราะห์ที่อยู่ของอาจารย์ (ผู้นำ) ว่าจะจุดกี่ดอกไม่มีข้อตายตัว ต่อจากนั้นจะยกขันดอกไม้ ธูปเทียนผ้าขาวขึ้น ในระหว่างนี้ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะยกมือพร้อมกันและกล่าวตามอาจารย์ผู้นำการประกอบพิธีกรรม ในบทที่ยกถวายดอกไม้ที่อาจารย์จะกล่าวในคำถวายดอกไม้เป็นภาษาบาลี ว่า อมินา สักกาเรนะ พุทธังปูเชมะ อมินา สักกาเรนะ อัมมัง ปูเชมะ อมินาสักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมะ ต่อด้วย นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ) หลังจากนั้นผู้นำก็จะกราบลง ๓ ครั้ง และผู้ร่วมพิธีกรรมก็จะกราบตามอาจารย์

ในส่วนนี้เองที่อาจารย์ หรือผู้นำพาทำพิธีกรรมจะได้ประสิทธิ์ และให้คำสอน แก่ผู้ที่เข้าสู่พิธีกรรม ซึ่งอาจารย์จะให้คำสอน ตามพื้นที่การวิจัยนั้น ประกอบสอน ดังนี้

“...ไม่ให้ผิดลูกเมีย ผัว คนอื่น รักเดียวใจเดียว ไม่เสพสุรายาเมา ...”

“...ให้กตัญญูต่อกตเวทิต่อ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์..”

“...เป็นคนดี รักษาศีล๕ เข้าวัดฟังธรรมด้วย..”

“...ให้บูชาพระทุกวันพระใหญ่ มีดอกไม้ธูปเทียน น้ำเปล่า ๑ แก้ว ผลไม้บูชา..”

“...ไม่ให้ล่อลวงตาค้าไม่ล่อลวงที่พาดต้นกล้วย บันไดบ้าน..”^๑

วิเคราะห์คำสอน ทางพระพุทธศาสนา

“...ไม่ให้ผิดลูกเมีย ผัว คนอื่น รักเดียวใจเดียว ไม่เสพสุรายาเมา ...”

วิเคราะห์ การไม่ให้ผิดลูกเมียผู้อื่น ไม่ว่า เป็นผู้หญิงที่มีสามีแล้ว หรือลูกสาว ก็ไม่ควรไปล่วงละเมิดฝ่าฝืนในสิ่งที่ไม่ควรทำเพราะการทำความเลวเหล่านี้ลงไป ย่อมก่อความเสื่อมเสียชื่อเสียง แก่วงศ์ตระกูลเขา และนำพาความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูลของตนเอง ด้วย ถือว่าเป็นไฟที่ร้อนมาก จากการวิเคราะห์คำสอนเหล่านี้ เพื่อให้ลูกศิษย์ตระหนักถึงความดีงาม ที่มนุษย์ต้องอยู่ด้วยกันโดยปราศจากอันตราย ถ้าใครปฏิบัติได้ย่อมได้รับชื่อเสียง และนำเคารพแก่บุคคลนั้น ในการเข้าทรงหรือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือ สื่อสารกับวิญญาณ ก็ต้องเข้าใจในสิ่งที่ป็นข้อห้ามปฏิบัติด้วย แม้แต่หมู่วิญญานยังรับไม่ได้ จึงเป็นสิ่งที่ควรมานำปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยอีกอย่างหนึ่ง

“...ไม่เสพสุรายาเมา ...” วิเคราะห์ในหลักการปฏิบัติขั้นฐานของศีลธรรม จริยธรรมขั้นพื้นฐานนั้น การดื่มสุรายาเมา เป็นสิ่งที่ไม่ดีงามเพราะเมื่อนำเข้าแล้วไม่รู้เรื่อง เป็นอันตรายต่อการเจรจา ถ้อยคำ จึงเป็นแนวทางที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมต้องนำพาไปปฏิบัติให้เหมาะกับตนเอง เพื่อจะได้เป็นที่เคารพนับถือของคนต่อไป

“...ให้กตัญญูต่อกตเวทิต่อ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์..” วิเคราะห์คำสอน ได้ดังนี้ พ่อแม่ เป็นบุพนิยบุคคลที่ควรให้ความเคารพ ถ้าใครล่วงเกินในวัฒนธรรมชาวชวชวญ มักเป็นบุคคลที่ไม่ให้การยอมรับ หรือรับไม่ได้ โดยพื้นฐานทางจารีต ประเพณี หรือวัฒนธรรมเขมร มีความเชื่อว่าบุคคลนั้นจะ

^๑ สัมภาษณ์แม่ช่อม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ประกอบก็จะไยยอมไม่เจริญ รุ่งเรือง ก้าวหน้าเลย มีแต่จะตกต่ำไป สิ่งเหล่านี้จึงเป็นวัฒนธรรมชั้นพื้นฐานซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้มีครูบาอาจารย์ หรือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณนั้นต้องระวังให้ดี เป็นที่สุด

“...เป็นคนดี รักษาศีล ๕ เข้าวัดฟังธรรมด้วย..” วิเคราะห์การเป็นคนดีที่สมบูรณ์นั้นต้องมีศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ที่พอแก่การทำพิธีกรรมต่างๆ ได้ศักดิ์สิทธิ์ สามารถเป็นผู้นำได้ เป็นที่น่าเชื่อถือ การเข้าวัดเพื่อการขัดเกลาตนเอง เราไม่ได้เป็นคนเก่ง รู้มาก อะไร บ้างที่เราต้องเข้าวัดเพื่อการรับฟัง ในสิ่งที่ตนเองอาจจะยังไม่เคยได้ยินได้ฟัง เพื่อประดับสติปัญญาของตนเอง ควรปฏิบัติตามตามแนวทางที่ครูสอนสั่ง

“...ให้บูชาครู แต่งไหว้ ทุกวันพระใหญ่ มีดอกไม้ธูปเทียน น้ำเปล่า ๑ แก้ว ผลไม้บูชา..” วิเคราะห์ การบูชาจวมกรู จวมกรูเป็นสิ่งแทนการบูชา การบูชาจวมกรูนั้น จำเป็นต้องดูแล รักษา เพื่อเป็นความใส่ใจ ดูแล เพื่อให้คงทนถาวร สวยงามต่อไป ไม่ปล่อยให้แมลงมอมเกาะ หรือสิ่งสกปรกรุกรัง ขาดการดูแล เอาใจใส่ ถือเป็นการปฏิบัติบูชาตามรูปแบบชาวบ้าน เป็นการสอนแบบชาวบ้านดั้งเดิม คุณคน คุณนาง ให้ดูที่บ้าน ที่นอน ว่ามีความสะอาดมากเพียงใด สิ่งของสักการบูชาก็เช่นเดียวกัน ถ้าสะอาดดี ก็ถือว่าคนนั้นดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

“...ไม่ให้ลอดราวตากผ้า ไม่พาด บันไดบ้าน..” วิเคราะห์ คำสอนที่ไม่ให้ลอดราวตากผ้า มีฐานคติความเชื่อว่า บนหัวเราเป็นของสูง มีของรักษา เทวดา ครู คาถาอาคม ล้วนแล้วแต่ต้องสถิตอยู่บนหัว คนโบราณจึงต้องถือว่า หัวเป็นอวัยวะที่สูงที่สุด จึงควรระวัง เป็นการฝึกสติ และความรอบรู้ ว่า สิ่งที่เราควรมีคือสติ ไม่เผลอเลอสติ

ครูบาอาจารย์ วิเคราะห์ได้ว่า ในที่นี้การเคารพครูบาอาจารย์นั้นเป็นสิ่งที่ศิษย์ควรทำการประกอบพิธีกรรม เพื่อการบูชา การบวงสรวง การไหว้ การถวายสิ่งของ หรือ แม้แต่การปฏิบัติตามคำสอน ก็ถือได้ว่าเป็น สิ่งที่ศิษย์ควรทำ เพื่อความเจริญ และเป็นที่ยอมรับทำความดี บูชาครูบาอาจารย์ การนำมาปฏิบัติตามแนวทางนี้ย่อมมีความเจริญ ตามคติชาวชาวกูยที่มีต่อพิธีกรรมแกลมอ

“...ให้ถือศีล ๕ เข้าวัดปฏิบัติธรรม ให้มีความกตัญญู กตเวที รู้คุณคน..”

“...ถือคำสัจจะ พูดคำไหนเป็นคำนั้น..”

“..ไม่ผิดลูกเมียเขา ไม่หลอกหลวงเขา..”^๒

วิเคราะห์คำสอน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

“...ให้ถือศีล ๕ เข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม ให้มีความกตัญญู กตเวที รู้คุณคน..” วิเคราะห์จากคำสอนของนางเกตุ คำล่อ อาจารย์ที่ได้ให้คำสอนแก่ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรม พื้นฐานในความเชื่อของการเป็นครูนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การถือศีล ๕ เมื่อการมีศีล ๕ ครบองค์แล้วย่อมเป็นที่น่าเคารพแก่คนพบเห็น การเข้าวัดเป็นการได้รับฟังธรรมะในสิ่งที่ตนยังไม่เคยได้ฟังมาก่อน เป็นการเพิ่มสติปัญญาอีกทางหนึ่งด้วย วิเคราะห์ในหลักความกตัญญู กตเวที นั้นเป็นกฎที่ว่าจำต้องมีต้องปฏิบัติ เกือบแทบทุกพิธีกรรมเลยก็ว่าได้ เพราะการเป็นคนกตัญญูนี้เป็นพื้นฐานของคนดี การได้ตอบแทนคุณถือว่ามีความสามารถอีกทางหนึ่งที่ลูกทำได้ มีความน่านาคฤมิใจ สง่างาม โดยอาศัยการมีพิธีกรรมความเชื่อเหล่านี้มาเป็นตัวประกอบเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ ที่จำต้องปฏิบัติและเป็นแนวทางเดียวกันตามคติความเชื่อและพิธีกรรมของชาวชาวกูย

^๒ สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

“...ถือคำสั่งจะ พูดคำไหนเป็นคำนั้น..”

วิเคราะห์คำสอน ในการถือคำพูด สั่งจะ ความจริง ในพิธีกรรมนั้นจะประกอบไปด้วยครูบา ครูใหญ่ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ญาติผู้ใหญ่ พี่น้อง ลุงป้าน้าอา อาว มาร่วมงานไหว้ครูประจำปี การเจรจาพาทินั้นถ้าไม่ประกอบด้วยความจริง จะไม่เป็นที่น่าเชื่อถือของคนที่มาร่วมงานนั้น เป็นพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติตาม

“..ไม่ผิดลูกเมียเขา ไม่หลอกหลวงเขา..” วิเคราะห์คำสอน การไม่ผิดลูกเมียเขา เป็นระเบียบแบบแผน แนวทางปฏิบัติของชุมชนสังคม ที่ต้องการความสงบร่มเย็น แนวทางคำสอนของอาจารย์ที่ให้งานของตนเองได้ปฏิบัติแบบแผนนี้เพราะเป็นความดีงาม ที่มนุษย์ควรทำ อยู่ร่วมกันได้ด้วยไม่ผิดใจกัน เป็นต้น

จากนั้นครูใหญ่จะรดน้ำมนต์และประพรมน้ำหอมให้แสดงถึงได้ยินดี และรับการคารวะ หรือการขอมานั้นแล้ว และในลำดับต่อไปครูใหญ่จะเริ่มพิธีกรรมเข้าทรงเพื่ออัญเชิญครูบาอาจารย์ (วิญญาณเทวดา) เพื่อให้มาประสิทธิ์และรับรู้การจัดทำพิธีนี้ขึ้น อาจเพื่อการบวงสรวง เช่นไหว้ประจำปี หรือ เพื่อการทำนายทายทัก หรือเพื่อการรักษา หรืออาจเพื่อให้คุ้มครองรักษาตามวาระครบปีก็ได้แล้วแต่จุดประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม

จากพิธีกรรมไหว้ครูขึ้นนี้เองที่เป็นการแสดงออกทางจิตที่มีความแน่วแน่ และเชื่อมั่นในพิธีกรรม เป็นจิตที่ความเชื่อในพื้นฐานที่จะแสดงออกมาซึ่งพฤติกรรม วิเคราะห์คือ การแสดงออก การยกมือไหว้ การกราบ การกล่าวคำถวาย และการจัดเครื่องบูชา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมตามขั้นตอน สิ่งเหล่านี้แสดงได้ถึง การบูชา หมายถึง ความเคารพ ยำเกรง ปฏิบัติตามคำสั่งสอน ตามพิธีกรรมที่กำหนดไว้โดยอาจารย์ผู้นำพาประกอบพิธีกรรม การบูชาหมายถึง การแสดงออกมาทางจิตและพฤติกรรมที่แสดงตามขั้นตอนด้วยความเคารพ ปฏิบัติตาม ยกมือไหว้ ยกช่อดอกไม้รูปเทียน เครื่องบูชาเป็นอามิสบูชาที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม และการปฏิบัติตามคำสอน คำสั่ง ถือได้ว่าเป็นปฏิบัติบูชา อันหมายถึงการปฏิบัติตามคำสั่งสอน

พิธีกรรมไหว้ครูนั้น การยกช่อดอกไม้ให้แก่ครูบาอาจารย์ แสดงออกทางกาย และพฤติกรรมที่อ่อนโยน การไหว้ พฤติกรรมนี้แสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต์ที่ลูกศิษย์พึงมีต่อครูบาอาจารย์ ในขั้นตอนหนึ่งเป็นการยกช่อดอกไม้รูปเทียน พร้อมทั้งผ้าไหม เสื้อผ้า สไบ เงิน ยกขอขมาต่อบิดามารดา จิตพฤติกรรมนี้แสดงออกมาถึงความกตัญญู กตเวทิต์ที่ลูกพึงกระทำต่อพ่อแม่ ซึ่งชาวชาวกูย ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยที่มีการแสดงออกมาทางพฤติกรรมทางหนึ่ง

วิเคราะห์การสวดมนต์หรือการนับถือปฏิบัติตามเป็นกระบวนการทางพิธีกรรมที่มีการแสดงออกมาทางกายภาพมนุษย์ที่มีความนับถือในบางสิ่งบางอย่าง จะมีการแสดงออกมาทางกาย วาจา หรือใจที่มีความเคารพยำเกรง สิ่งเหล่านี้วิเคราะห์ได้ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มี ทาน การให้ การสงเคราะห์ช่วยกันเพื่อให้งานนี้เกิดขึ้นได้ ย่อมได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ญาติ พี่น้อง ทานนั้นหมายถึงการสละออกเพื่อเป็นประโยชน์ เกื้อกูลต่อคนและสัตว์ โดยทางพฤติกรรมการแสดงออกทางกายภาพที่ได้เห็นมีการช่วยเหลือกันและกันมีพิธีกรรมการขอขมาลาโทษ ทาน นั้น หมายถึงการให้อภัยที่เคยทำผิดคิดไม่ดีต่อกัน ยกโทษให้กัน สิ่งเหล่านี้ปรากฏจากพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่มีความเชื่อในพิธีกรรมแกมมอ ต้องมีพิธีกรรมการขอขมาก่อนเข้าพิธีกรรม ไม่ว่า จะเป็น บิดามารดา พี่น้อง ญาติผู้ใหญ่ หรือบรรพบุรุษ แม้ในการเข้าสู่โรงพิธีกรรมก็ยังต้องมีการขอ

ขมาต่อครูอาจารย์ท่านในที่นี้หมายถึง สิ่งที่แสดงออกมาทางจิตและพฤติกรรมท่ายาก วาจา และใจ ที่มีการอภัย ยกโทษให้แกกันและกัน

วิเคราะห์จากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับ ศีล ศีลหมายถึง ความระวังทางกาย วาจา และใจ การสำรวมระวัง และคำพูดหรือการกระทำที่ตรงตามถูกต้อง วิเคราะห์ทางกายภาพหรือพฤติกรรมที่ชาวชาวกูยมีต่อความเชื่อและพิธีกรรมแกลมอ ซึ่งขั้นตอนที่บ่งบอกถึง ศีล นี้ ผู้วิจัยได้เห็นการแสดงความเคารพนบน้อมต่อ ครูอาจารย์ โดยการกราบไหว้ และบูชา ที่แสดงออกทางการถวายดอกไม้ธูปเทียน ปัจจัยอื่นๆ และการยกมือไหว้ การกล่าวคำที่แสดงการบูชาเคารพ และระลึกถึงสิ่งที่ตั้งงาม ความเคารพที่บุคคลแสดงออกมาจากใจ ก็หมายถึงความเป็นผู้ระวังพฤติกรรมทางกาย ความงดงามทางกายภาพที่แสดงออกมา อาทิเช่น การยกมือไหว้ ยกชันดอกไม้ที่แสดงถึงความเคารพบูชาและที่ซ่อนอยู่ด้วยความนับถือ เป็นบุคลิกบ่งบอกถึงคนที่มีศีลที่แสดงออกมาด้วยความงดงามภายในใจ

วิเคราะห์จากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับ สมาธิ หรือภาวนา หมายถึง ทำให้สงบ ทำให้ใจให้ดี ทำให้ใจให้หนึ่ง เรียกว่า สมาธิ ภาวนาตามความหมายนี้นั้นหมายถึง ทำให้มาก ทำให้เจริญ โดยความหมายทั้งสองนี้เมื่อนำมาใช้กับงานวิจัยชิ้นนี้ ในความเชื่อและพิธีกรรมแกลมอของชาวชาวกูยนี้ การเข้าสู่พิธีกรรมแกลมอนี้ทุกคนจะให้ความสำคัญในพิธีกรรม จะปฏิบัติตามความเชื่อโดยเคร่งครัด ตามขั้นตอนพิธีกรรมที่กำหนด เช่น ขณะเริ่มต้นการเข้าทรงที่มีการสวดมนต์การขอขมาต่อครูบาอาจารย์ และพ่อแม่ หรือบุพการีที่ให้กำเนิด หรือผู้มีคุณ สิ่งเหล่านี้เมื่อทำให้มากทำให้เกิดทำให้มี แล้วย่อมมีความเจริญในหน้าที่ ทำให้ชุมชนเอื้ออาทรเกื้อกูลกันได้ทำให้สังคมมีขั้นตอนมีระเบียบรู้บุญคุณและสิ่งที่ควรทำและต้องปฏิบัติในลักษณะเป็นโครงสร้างทางความเชื่อในฐานคติของพิธีกรรมแกลมอ

โดยลำดับขั้นตอนนั้นจะมีเพลงบรรเลงขึ้นเป็นปี่พาทย์โหมโรงเริ่มจากจุดเทียนครู ที่เป็นเทียนขาว ใหญ่ ๑ คู่ที่จัดเตรียมเอาไว้ จัดธูปหอม ๙ ดอก แล้วปักที่กลางโรงพิธีกรรม ตามเครื่องบูชาที่เป็นบายศรีต้น บายศรีปากชาม บายศรีถาด บายศรีต่างๆ และเครื่องเซ่นที่เป็นอาหารคาวหวาน หลังจากนั้น จะนำน้ำหมอมมาประพรมตามร่างกายของตนเอง เสร็จแล้วจะเปลี่ยนชุดเป็นเสื้อใหม่ ผ้าถุงลายโฮลแบบชาวชาวกูย แล้วนำผ้าสไบสี ที่มีสีเขียว สีเหลือง สีแดงมัดไว้ที่บ่า หลังจากนั้น ก็จะจุดเทียนที่ชันครู ประกอบด้วย กรวย ๑ คู่ ใส่ข้าวสาร เทียนขาว ๑ คู่แล้วจุดเทียนขาวที่อยู่ในชันนั้น แล้วกราบลง ๓ ครั้งจากนั้นก็ยกชันครูนั้นขึ้นอธิฐาน ประมาณ ๕ - ๗ นาที ร่างกายของอาจารย์ใหญ่ก็จะเริ่มสั่นไปทั้งตัวชันที่อยู่กับมือก็จะเริ่มหมุนไปตามจังหวะดนตรีที่บรรเลงประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที อาจารย์ก็จะเริ่มลุกขึ้นแล้วร่ายรำไปตามจังหวะดนตรี ทุกคนในโรงพิธีกรรมก็จะกราบไหว้ แล้วจะเรียกว่า หลวงพ่อๆ มาแล้ว อาจารย์ที่ได้เข้าพิธีประทับทรงนั้นจะรำไปรอบๆโรงพิธีกรรม ประมาณ ๓ รอบด้วยชันที่จุดนั้นก่อน ต่ออีก ๓ รอบที่รำด้วยดาบ เรียกว่ารำดาบ เป็นการป้องกันคุณไสยศาสตร์มนต์ดำ และ ฝิ่บอบหรือสิ่งที่ไม่ได้เชิญไม่ให้เข้ามาได้ อาจารย์จะรำดาบไปรอบๆ แล้วขีดข้าวสารพร้อมทั้งรายมนต์ ไปโดยรอบพิธีกรรม ๓ รอบ จากนั้นก็จะฟันดาบลงไปที่ กาบเป็ดที่ได้จัดเอาไว้ด้านนอกโรงพิธีกรรมให้ขาดเพียงครั้งเดียว นอกจากนี้แล้วการขีดข้าวสารเป็นการไล่ภูตผีปีศาจที่ไม่เกี่ยวข้องให้ออกไป ไม่ให้มารบกวนในขณะที่ในการประกอบพิธีกรรม เพราะบางคนจิตอ่อน

ไม่แข็ง อาจโดนอย่างอื่นมาเข้าสิงก็ได้ ฉะนั้นการทำพิธีกรรมนี้จะต้องให้อาจารย์ใหญ่ที่มีเวทมนต์คาถาที่เก่งเป็นผู้ทำพิธีกรรมก่อนทุกครั้งที่มีการประกอบพิธีกรรมเช่นนี้ขึ้น^๓

ต่อจากนั้นบรรดาลูกศิษย์จะเริ่มจุดเทียนในชั้นของตนเอง พร้อมทั้งอัญเชิญเทพ หรือ กูรูกำเนิด เข้าทรงโดยแต่ละคนจะนั่งหลับตา เมื่อเทพได้เข้าประทับทรงของแต่ละคน แต่ละคนจะมีอาการที่ปรากฏ คือ ทุกคนจะมีอาการสั่นและมีอาการที่แปลกไปจากเดิม แล้วแต่ครูที่เข้ามานั้นจะเป็นใคร

วิเคราะห์จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการเข้าทรงนั้น โดยผู้นำในการประกอบพิธีกรรมเองจะต้องมีพื้นฐานคือมีศีล ๕ และสิ่งที่เสริมให้มีคุณภาพมากขึ้นนั้นคือ การสวดมนต์เป็นประจำเป็นการดำเนินชีวิตในลักษณะผู้นำทางจิตวิญญาณ

สรุปความได้ว่า เป็นแนวทางคำสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางที่ครูบา หรือ อาจารย์ใหญ่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

จากผู้วิจัยได้ลงร่วมสังเกตการณ์นั้น ในบรรดาลูกศิษย์จะให้ความเคารพรักศรัทธามากในตัวของอาจารย์อาจากกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนที่พึ่งในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก และความน่าเชื่อถือนั้นอาจเกิดจากการปฏิบัติตัวของอาจารย์เอง ในกรณีที่ การวางตัว ในลักษณะผู้มีศีล และการมีปัญญาในระดับหนึ่งและการสวดมนต์เป็นประจำทำให้ลูกศิษย์รู้สึกได้ว่าสนิทใจ วางใจ เชื่อใจ ได้เรียกง่าย ๆ ว่า อาจารย์เป็นคนมีศีลมีธรรม เป็นต้น

“...ที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาติพันธุ์ชาวกูยนี้ว่าหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกลมอ สิ่งที่แทรกอยู่ในความเชื่อและพิธีกรรม คือ บုชา นั้นผู้เข้าในพิธีกรรมต้องมีการบูชา โดยมีดอกไม้มะลิวัน ปักจ้อย เครื่องไหว้ต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการบูชาตามแบบของพิธีกรรม และกตัญญู นั้นหมายถึงความรู้คุณต่อผีบรรพบุรุษที่คอยรักษาคุ้มครองลูกหลาน และเพื่อการทำพิธีขอขมาต่อวิญญาณผีบรรพบุรุษที่ตนได้ทำผิดอะไรลงไปเพื่อมิให้ท่านลงโทษตามความเชื่อ และถ้าลูกหลานทำผิดก็ต้องขอขมา ถือว่าเป็นการรู้คุณ ส่วนการตอบแทนนั้นได้จัดพิธีกรรมขึ้นตอบแทนด้วย เครื่องไหว้ ของบูชา เครื่องเซ่นต่างๆ และในส่วนที่พ่อแม่ปู่ย่ายังมีชีวิตอยู่ก็จะเคารพบูชาด้วยดอกไม้มะลิวันและปักจ้อย ด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนบุญกิริยาวัตถุ ๓ นั้นมีทาน ศีล ภาวนา ในลักษณะการเกื้อกูลกัน การช่วยกัน และเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมด้วยความเคารพ ฉะนั้นพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่อยู่มานานับพันปีก็ไม่เสื่อมเพราะคุณค่า ที่ซ่อนอยู่ในขั้นตอนของพิธีกรรมนี้เองที่ทำให้จิตวิญญาณของผู้คนที่เข้าพิธีกรรมได้รับความสุข และได้รับการยอมรับจากลูกหลานโดยผ่านพิธีกรรม”^๔

วิเคราะห์จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการเข้าทรงนั้น โดยผู้ร่วมในการประกอบพิธีกรรมเองจะต้องมีพื้นฐานในการที่ต้องปฏิบัติตนวางตน และเกรงใจ ต้องระวังคำพูดที่ไม่ดี และรักษาน้ำใจของทุกคนไว้ในการเข้าร่วมการสักเกตการณ์ผู้วิจัยสังเกตได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ร่วมในพิธีกรรม (บริวาร) นั้น จะให้ความเคารพครู อาจารย์อย่างมาก ก่อนทำการเข้าทรงนั้นจะเข้าไปกราบอาจารย์ก่อน และยกดอกไม้มะลิวันบูชาแล้วกราบลง ๓ ครั้ง เป็นการแสดงออกถึงความเคารพและการบูชา อย่างมาก นั้นเอง และสิ่งเหล่านี้ที่เสริมให้พิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรนั้น

^๓ สัมภาษณ์นางบุญเลิศ ขญาแก้ว, เจ้าพิธีกรรมกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์พระครูปัญญาวิรากร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีคุณภาพมากถ้ามีการประกอบพิธีกรรมที่บ้านใดผู้คนละแวกนั้นจะให้การช่วยเหลือเหมือนเป็นพี่น้องของตนเอง เป็นการแสดงน้ำใจที่ดีงามในกลุ่มนี้ และเป็นแนวคำสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาในลักษณะการเคารพบูชา

สรุปความได้ว่าเป็นแนวทางในการที่ลูกศิษย์จะต้องปฏิบัติ หรือเป็นแนวทางที่ต้องปฏิบัติ เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมการเข้าทรงนี้เป็นกระบวนการองค์ประกอบที่จะต้องทำและมีประโยชน์ต่อผู้ทำ ซึ่งพิธีกรรมนี้เป็นพิธีกรรมที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจหลัก ๆ เลยที่สอน แนะนำในเรื่องความกตัญญู และการบูชา ต่อครูบาอาจารย์ และการเกื้อกูลกัน รักษาใจกันไว้ และต้องทำให้มากขึ้นให้เจริญขึ้นนั่นเอง

ลำดับขั้นตอนที่ ๒ การประกอบพิธีกรรมกล่อมเพื่อการไหว้ครู

ในความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในบางครอบครัว บางตระกูลจะมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนทุกชีวิตเมื่อเกิดมานั้นจะมีครูกำเนิดติดตัวมาโดยคติความเชื่อนี้เองจึงต้องมีพิธีไหว้ครู ซึ่งการจัดพิธีกรรมกล่อม มีดังนี้

- เทียนเซ่ง ๑ คู่ (เซ่ง เซ่ง) (เป็นรูปແຄກคล้ายเขาโคกระบือเพราะเซ่งมาจากภาษาเขมร แปลว่า เขาสัตว์)
- เทียนกำพลิง ๑ คู่ (มีลักษณะคล้ายดอกพลับพลึง ภาษาเขมรเรียก กำพลิง)
- เทียนธมู ๑ คู่ (เป็นเทียนนำมาพันกัน ภาษาเขมรเรียกธมูนั่นเอง)
- เทียนลมาด ๑ คู่ ใบตาลฉลุลายสวยงาม ๔ ใบ ประดับจวมนกทำจากใบตาล ๔ ตัว ห้อยไว้รอบๆใบตาลฉลุ เปรียบเหมือนตัวเรา กรวยดอกไม้ หรือกรวยใบไม้ จำนวนใดแล้วแต่ว่าครูของแต่ละคนจะชอบแต่ข้างในจะเรียงกันเป็น ๓ ชั้น ไหมพรมที่ใช้มัดรอบจวมน จะใช้สีอะไรนั้นต้องขึ้นอยู่กับความชอบของครูแต่ละคน
- ฉัตรรูป, ลวม ไม้ปักส่วนยอดเป็นสี่แดง ถ้าผู้ชายเป็นลวม (หมวก) จวมน คือครูประจำตนแต่ละคน ที่มีความนับถือมากที่ปรากฏอยู่ที่หัวนอน หิ้งครู ตามบ้านเรือนต่างๆ ในการจัดพิธีกรรมบูชานั้นบางคนเกิดอาการเจ็บป่วยโดยหาสาเหตุไม่เจอ ไปตรวจหมอแพทย์สมัยใหม่ก็ไม่หาย บางทีปวดหัวรุนแรงแบบไม่หายจะมีความเชื่อว่าผิดของรักษา หรืออาจผิดผีบ้านผีเรือนการทำพิธีกรรมบูชา หรือ การไหว้ครูกำเนิดนั้น กูโหม หรือกรณีมีผู้เฒ่าผู้แก่จะเป็นคนที่มาทำพิธีกรรมให้โดยแต่งตั้งด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. ผ้าขาว ๒. กรวยดอกไม้ ๕ กรวย ๓. เทียน ๑ คู่ ๔. พลุ ๕ คำ ๕. บุหรี่ ๕ มวล ๖. เงิน ๖ บาท หรือ ๑๒ บาทบางที่อาจ ๒๔ บาทก็มี ๗. กรวยข้าวต้ม ๑ คู่ ๘. สลาเธอร์ ๑ คู่ ทำจากต้นกล้วยตัดเป็นแวนสูงประมาณ ๒-๒.๕ นิ้ว นำใบมะพร้าวตัดหัวท้ายคล้ายลูกศร ๓ ใบ ปักบนต้นกล้วยที่ตัดเป็นแวนๆอีกทีหนึ่ง เป็นแบบ ๔ มุม เป็นของพื้นบ้าน หลักจากนั้น กูโหมจะทำพิธีกรรมโดยจุดธูปเทียน ก่อน ตั้งนะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ) จากนั้นก็จะให้ผู้ที่ต้องการบูชา จวมกรู นั้นเข้ามาถือขันจวมกรู ไว้ให้ว่าตามอาจารย์ หันหน้าเข้าหาเครื่องบูชา บวงสรวงคำที่ใช้ขึ้น เป็นการขอขมาต่อ วิญญาณรักษา หรือ ผู้ที่ประจำตนที่ชาวกูย เรียกว่า กูรักษา

เมื่อเสร็จแล้วอาจารย์ใหญ่จะประพรมน้ำหอมไปที่กายของผู้เป็นไหว้ครูรักษา และรดน้ำมนต์ให้ แล้วเป่าหัวให้ ๓ ครั้ง^๕

วิเคราะห์ในการไหว้ครูกำเนิด หรือจวมกรุนั้นชาติพันธุ์ชาวกูยจะมีความเชื่อว่ามนุษย์เกิดมานั้นต้องมีครูกำเนิดติดตัวมาจึงต้องจัดทำจวมกรุนั้นเป็นสัญลักษณ์แทนครูกำเนิดของตนเองไว้ประจำหิ้ง หรือบ้านเรือนเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาอาทิ เข้าพรรษาออกพรรษา หรือ วันพระวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำก็จะกราบไหว้บูชาดอกดอกไม้รูปเทียนเป็นประจำเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยมักสันนิษฐานว่าครูกำเนิดเป็นต้นเหตุเนื่องจากอาจจะทำสิ่งที่ไม่ดี ประพฤติผิดศีลธรรมหรือสิ่งอื่นๆ ทำให้หมอโกรธและทำให้มีอันเป็นไป โดยผู้ที่แก้ไขเหตุร้ายให้กลายเป็นดีหรือรักษาการเจ็บไข้ได้ป่วยก็คือ หมอ จะเป็นสื่อกลางระหว่างเทพ ผี หรือวิญญาณชั่วร้ายอื่นๆ เป็นการรักษาทางจิตวิญญาณ

ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นบางทีอาจเป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาประเทศที่ก้าวกระโดด หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ตั้งขาสูง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อวิถีกระดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างมหาศาลจนบุคคลในสังคมบางช่วงไม่สามารถแสวงหาทางออกเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยเหตุผลนี้เองจึงมีคนจำนวนมากต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อต่างๆอาจจะเป็นในฐานะคติดั้งเดิม ความเชื่อเก่าแก่โบราณที่อดีตบรรพบุรุษของตนนั้นได้นับถือ หรือความเชื่อทางศาสนาเพื่อสนองความต้องการแก้จิตวิญญาณ จากประสบการณ์เหล่านี้ทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถสนองตอบในสิ่งที่ขาดหายไปสำหรับชีวิตในสังคมสมัยใหม่ อาทิเช่นความรู้สึกลึกซึ้งทางใจที่สามารถสัมผัสกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา หรือความรู้สึกที่เป็นสิ่งที่ชุมชน^๖ สังคม กลุ่มชนได้นับถือและปฏิบัติตามกันมา

ขั้นตอนที่ ๓ การร่ายรอบโรงพิธีกรรม เครื่องเช่นไหว้ และเครื่องบูชา ในโรงพิธีกรรม

guru ที่เป็นผู้นำพาประกอบพิธีกรรม จะเริ่มจุดเทียนที่หิ้งบูชา กลางโรงพิธีกรรม จุดธูปจากการสังเกตการณ์นั้นจุดธูป ๙ ดอก จากการวิเคราะห์อยู่ที่อาจารย์ (ผู้นำ) ว่าจะจุดกี่ดอกไม่มีข้อตายตัวต่อจากนั้นจะยกขันดอกไม้ รูปเทียนผ้าขาวขึ้น ในระหว่างนี้ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีกรรมจะยกมือพร้อมกันและกล่าวตามอาจารย์ผู้นำการประกอบพิธีกรรม ในบทที่ยกถวายดอกไม้ นั้นอาจารย์จะกล่าวในคำถวายดอกไม้เป็นภาษาบาลี ว่า อมินา สักกาเรนะ พุทธังปูเชมะ อมินา สักกาเรนะ อัมมัง ปูเชมะ อมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมะ ต่อด้วย นะโมตัสสะ ะคะวะเต ะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)^๗

จากการวิเคราะห์หลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมการเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นที่กล่าวมานั้นคือ หลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ข้อ คือ ทาน การให้ การสละ การแผ่เมตตา การรักษาศีลในการสวดมนต์จิตของผู้เข้าพิธีกรรมนั้นจะรวมกันเป็นหนึ่ง ตั้งใจ มีสมาธิมาก และรวมกันเป็นหนึ่งในการที่จะร่วมกันประกอบพิธีกรรมอันนี้ เช่นการให้ความเคารพ ยำเกรง เชื่อในอานุภาพและความศักดิ์สิทธิ์นั้น การภาวนา หรือ การทำให้เจริญ ทำให้มากในการกุศล หรือความดีงามต่างๆ ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมเช่นนี้จะกระทำกันทุกปี หรือ ๓ ปีครั้ง หรือเพื่อบ้านหรือผู้ที่ทำพิธีกรรมอันนี้ผู้ที่ได้รับเชิญก็จะไปตามคำเชื้อเชิญด้วย ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ก่อนการเริ่มพิธีกรรมจะมีการสวดมนต์เป็นภาษา

^๕ สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ นิธิ เอียว, “ลัทธิเจ้าแม่กวนอิม” ศิลปวัฒนธรรมอีสาน, หน้า ๗๗-๑๐๖.

^๗ สัมภาษณ์พ่อโพธิ์ ประถมบุตร, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บาลี นี่เป็นหลักความสัมพันธ์ในหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการนำภาษาบาลีมาใช้ในการพิธีกรรมเพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ หรืออาจเป็นเพราะชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นได้มานับถือพระพุทธศาสนา ก่อนการเริ่มสิ่งอื่นใดนั้นจะเริ่มต้นด้วยการสวดมนต์เพื่อสักการะพระรัตนตรัยก่อนเป็นอันดับแรกก็เป็นได้ การสัมพันธ์กับหลักกรรมนั้น การสวดมนต์ การสักการบูชานั้นจะเป็นการสักการะพระรัตนตรัย ก่อนแต่ต่อด้วยการนำถวายเป็นดอกไม้ธูปเทียนดังคำบาลีที่กล่าวมานั้นเป็นการสัมพันธ์ กับหลัก การบูชา ๒ คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอน ผู้ที่เข้าร่วมต้องปฏิบัติในด้านสัจจา มีสัมมาคารวะ มีเมตตาต่อกันโดยการเกื้อกูลเอื้อเฟื้อต่อกันนั่นเอง นี่เป็นการปฏิบัติตามคำสอน ในข้อที่ ๑ คือ การปฏิบัติบูชา เป็นต้น ส่วน การบูชาด้วยอามิสบูชานั้นเป็นการปฏิบัติบูชาในด้าน การบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน ของหอม การบูชาเครื่องเครื่องเซ่นไหว้ และบายศรีต่างๆ การบูชาด้วยการรำถวาย และการถวายผ้าผืนใหม่ เป็นต้นนี่เป็นการบูชาตามคติมั่นจะผสมผสานฐานคติความเชื่อแบบดั้งเดิมก็ตาม ก็เป็นการบูชาในเรื่องอามิสบูชาได้เช่นกัน

หลังจากนั้นผู้นำก็จะกราบลง ๓ ครั้ง และผู้ร่วมพิธีกรรมก็จะกราบตามอาจารย์ ในลำดับต่อจากนี้ พ่อครู แม่ครูจะพาไหว้ และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นการบอกกล่าว แล้วนำพาผู้เข้าพิธีกรรมกล่าวบูชากราบไหว้ครูที่เป็นของรักษา หมายถึง ผู้ที่เคยได้รับทุกข์ ความเจ็บป่วย และได้รับการรักษา มาจนหายแล้ว จะมานั่งรวมกันต่อหน้าเครื่องบวงสรวง เครื่องเซ่นสังเวย เครื่องที่ใช้บูชาครู โดยอาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้นั่งด้านหน้าอยู่ทางขวามือ และเป็นผู้นำพา จุดเทียนไหว้ครู ท่องสาธยายมนต์ คาถา และอัญเชิญ ครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาร่วมลงมาในพิธีกรรม และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเข้าทรง^๔

จากนั้นครูใหญ่จะรดน้ำมนต์และประพรมน้ำหอมให้แสดงถึงได้ยินดี และรับการคารวะ หรือการขอมมานั้นแล้ว และในลำดับต่อไปครูใหญ่จะเริ่มพิธีกรรมเข้าทรงเพื่ออัญเชิญครูบาอาจารย์ (วิญญาณเทวดา) เพื่อให้มาประสิทธิ์และรับรู้การจัดทำพิธีนี้ขึ้น อาจเพื่อการบวงสรวง เซ่นไหว้ประจำปี หรือ เพื่อการทำนายทายทัก หรือเพื่อการรักษา หรืออาจเพื่อให้คุ้มครองรักษาตามวาระครบปีก็ได้แล้วแต่จุดประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม

โดยลำดับขั้นตอน คือ จะมีเพลงบรรเลงขึ้นเป็นปี่พาทย์โหมโรง กรูโหมจะเริ่มจุดเทียนครูที่เป็นเทียนขาว ใหญ่ ๑ คู่ที่จัดเตรียมเอาไว้ จัดธูปหอม ๙ ดอก แล้วปักที่กลางโรงพิธีกรรม ตามเครื่องบูชา ที่เป็นบายศรีต้น บายศรีปากชาม บายศรีลาด บายศรีต่างๆ และเครื่องเซ่นที่เป็นอาหารคาวหวาน หลังจากนั้น จะนำน้ำหมอมมาประพรมตามร่างกายของตนเอง เสร็จแล้ว อาจารย์ก็จะเริ่มลุกขึ้นแล้วรำรำไปตามจังหวะดนตรี

ในการรำนักรอบโรงพิธีกรรมนั้นจะเป็นการรำตลอดคืน การรำสามารถแบ่งได้ตามการรำรอบโรงพิธีกรรมนี้ ดังนี้

๑. การรำเพื่อไหว้ครูบาอาจารย์ การรำในลักษณะนี้ กรูโหม จะเป็นผู้รำก่อนคนทั้งหมดก่อน ๓ รอบ เพื่อเป็นการรำถวายอัญเชิญครูมาสถิตในร่างกาย หรือได้ทำพิธีการเข้าทรงโดยการอัญเชิญครูมาประทับร่างแล้ว เป็นการรำถวายครู และครูบาอาจารย์อื่นๆ ที่จะตามมาด้วย

^๔ สัมภาษณ์พ่อฮิ้น ชญาทอง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. การร่ำถวายของรักษาการรำนี้อาจจะร่ำทั้ง กรูใหญ่ และบรรดาผู้ร่วมในพิธีกรรมจะร่ำรอบสถานที่ ที่มีการวางเครื่องเช่นไห้ว เครื่องบายศรี ในโรงพิธีกรรม และร่ำถวายที่ว่างของจวมกรู หรือชั้นครูที่ได้นำมาวางไว้ในโรงพิธีกรรม หรือ มีช้าง ม้า ธนู ดาบ ถือว่าเป็นองค์ครูที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทับอยู่ด้วย

๓. การร่ำช้าง และการร่ำม้า เป็นการร่ำที่มีลักษณะที่ผู้มาเข้าทรงนั้น เคยมีอาชีพการเลี้ยงช้าง เลี้ยงม้ามาก่อน ผู้ที่ร่ำในลักษณะนี้จะมีวิญญาณประจำช้าง ประจำม้ามีประทับในร่างกายในลักษณะการร่ำนี้จะถือ ช้าง ม้า หรือ ดาบ ธนู ไปรอบโรงพิธีกรรมด้วย

๔. การร่ำยิงนก เป็นลักษณะการร่ำที่มีวิญญาณมาเข้าประทับร่างกายของผู้ที่เป็นร่างทรงนั้น จะมีการยิงนก ยิงธนูไปที่เครื่องเช่นไห้วที่มัดไว้ด้านบนโรงพิธีกรรมจะมีการมัด ข้าวต้ม ขนม นก พับ ต่างๆ เพื่อเป็นบริบทแสดงว่าสถานที่นั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสิ่งของต่างๆ

๕. การร่ำเช่นของรักษา จะใช้แห่ของที่ถวายรักษา อาทิเช่น ชั้นครู บายศรีจำลอง ชั้นข้าวตอกดอกไม้ จะร่ำถวายของเหล่านี้เพื่อให้ครูนั้นเกิดความสงบสุขและได้รับของที่ตนได้ถวายนี้

การร่ำนี้เปรียบเหมือนว่าเราได้บวงสรวงเขา ร่ำถวายของรักษา ร่ำถวายบรรพบุรุษ เชิญบรรพบุรุษให้มารำมากิน มาร้อง มาพูดมาคุย ในเรื่องราวต่าง ๆ แล้วค่อยซักถามถึงปัญหา หรือข้อสงสัยต่าง ๆ ได้ การร่ำนี้เป็นการบูชาครูด้วย ของรักษาด้วย ไม่มีพิธีกรรมไหนไม่ร่ำต้องร่ำทั้งหมด

ขั้นตอนที่ ๔ ขั้นตอนการทำนาย ด้วยสิ่งของต่างๆ เพื่อแนวทางการรักษาหรือเพื่อการพยากรณ์

ในความเชื่อในพิธีกรรมกล่อมถือว่าเป็นพิธีกรรมไหว้ครูของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ได้มีการสืบทอด ปฏิบัติตามกันมาหลายพันปีจากโบราณถึงปัจจุบันนี้ ในพิธีกรรมกล่อมนี้โดยหลักแล้วเป็นพิธีกรรมเพื่อการไหว้ครูก็จริง แต่ผลจากการประกอบพิธีกรรมนั้นเพื่อการทำนายพยากรณ์ ด้วย ซึ่ง การทำนายในพิธีกรรมกล่อมของชนกลุ่มนี้ อาจมีการทำนายเพื่อสรุปสาเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วแต่กรณีไปทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ ศึกษาข้อมูลในการทำนายที่เกิดขึ้นในการประกอบพิธีกรรมกล่อมของกลุ่มชาวกูย ดังนี้

๑. การทำนาย ด้วยไข่ไก่ เป็นการต้มไข่ไก่บ้านที่ออกมาใหม่ ๆ นั้นไปต้ม แล้วนำมาเข้าพิธีกรรมก่อนการเริ่มพิธีกรรมทั้งหมด โดยอาจารย์ กรูโหมจะเป็นผู้ปอกเปลือกไข่นี้ แล้วทำนาย อาทิเช่น ถ้าไข่ไก่เป็นร่องลึกเหมือนกันหอย ทำนายว่าผู้ป่วยไม่หาย โดนของรักษาทำ หรือ ผิดทำ ผิดผี ถ้ามีจุดแดงก่ำในไข่ขาว ทำนายว่า ผู้ที่ป่วยนี้โดนของไสยศาสตร์ที่มีอาคมแก่กล้า แก่ยาก ในลักษณะการทำนายด้วยไข่ไก่นี้ เป็นการทำนายผู้ป่วยโดยส่วนมาก หรืออาจใช้กับผู้ป่วย เพื่อการทำนายอาการเป็นต้น

๒. การทำนายด้วยดอกไม้ โดยส่วนมาก จะทำนายกับดอกจำปี หรือ จำปา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอาจารย์ หรือดอกไม้ที่เรานำไปถวายนั่นถ้าอาจารย์เก่ง ก็สามารถทำนายได้อย่างแม่นยำ การทำนายด้วยดอกจำปา จำปีนี้ เป็นการทำนายอนาคต ครอบครัว คู่สามี ภรรยา ลูก เป็นกรณีมีปากมีเสียงกัน เป็นต้น หรือ อาจทำนายว่าผิดของรักษาด้วยหรือไม่ อันนี้ก็ทำนายได้ แต่อยู่ที่อาจารย์ว่ามีความชำนาญในด้านใด แต่สูตรนี้รู้เฉพาะอาจารย์ผู้ทำนายเท่านั้น มีข้อห้ามมิให้เผยแพร่ได้เฉพาะอาจารย์เท่านั้น ด้วยเหตุผลที่ว่า เพราะวิชาเหล่านี้ เป็นการประสิทธิ์ประสาทให้จากเทวดา

เบื่องบน จึงเป็นวิชาเทวดาที่ให้มา และขณะทำพิธีกรรมนั้นจิตผู้เป็นอาจารย์จะสื่อสารกับเทพ หรือ เทวดา ด้วยจึงเป็นวิชาเฉพาะอาจารย์ที่ได้รับการถ่ายทอดมา เป็นต้น

๓. การทำนายด้วยคางไก่ ลักษณะนี้เป็นการทำนายเพื่อการดูอาการของผู้ที่ป่วยมาก รักษาไม่หาย ไม่ทราบอาการ อาการหนัก เป็นต้น การทำนายถ้าคางไก่ถ้าคางมีความยาวเสมอกัน สวยงาม ทำนายว่า หายแน่นอน ถ้าคางได้หางไม่เสมอกัน ทำนายว่า หายยาก หายอยู่แต่นาน ถ้าคาง ไก่สั้น ทำนายว่า ไม่หาย หรือ ตายแน่นอน ซึ่งการทำนายเช่นนี้เป็นที่นิยมมาก เพราะทำนายได้ ง่ายกว่า จึงเป็นที่นิยมในชนกลุ่มนี้ เป็นต้น

๔. การทำนายด้วยไขไก่ดิบ ลักษณะนี้เป็นการทำนายด้วยไขไก่ดิบ ลักษณะการทำนายให้ไข ไก่อยู่บนฝ่ามือ แล้วอธิฐานตามลูกนั่นเอง คือคือถ้าว่า คนนี้จะหายป่วยไหม ถ้าหายให้ไขไก่ลูกตั้งตรง จากนั้นแม่หมอกก็จะอธิฐานสวดสักครู ไขไก่ก็จะลูกนั่นเอง การทำนายด้วยลักษณะนี้แม่หมอจะเหนื่อย มากเพราะเหตุผลที่ว่าต้องให้อำนาจจิตมาก จึงทำให้เหนื่อย^๙

สรุป ในการทำนายโดยลักษณะต่าง ๆ นี้เป็นความเชื่อและพิธีผ่านพิธีกรรมกล่อม เพื่อ การสืบหาสาเหตุ และหาทางรักษาเยียวยาด้วย จากการวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ถึง ความเป็นไตรลักษณ์ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตคนเรา เมื่อมีความเจ็บป่วยโดยไม่มีทางรักษา หรืออาจรักษาแล้วตามโรงพยาบาลอาการเจ็บป่วยก็ไม่ดีขึ้นมี แต่ทรุดลง ชีวิตของคนนั้นต้องการความสบายกาย ความสบายใจ ทั้งสองอย่างนี้คือ กายกับใจ ต้อง สบาย เป็นสิ่งที่มนุษย์นั้นปรารถนาและต้องการ แต่เมื่อเกิดความทุกข์ร้อน ทรมานขึ้นก็จะพยายาม แสวงหาทางออกของชีวิต บางทีดีขึ้น บางทีหายขาด แต่บางรายก็ต้องยอมจำนนต่อความตายที่มาถึง อันเป็นสิ่งที่ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยไม่ปรารถนา หรือต้องการเลย ไตรลักษณ์นี้จึงเป็นหลักธรรมที่สัมพันธ์ กับโครงสร้างในความเชื่อและพิธีกรรมกล่อมที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้มีความเชื่อถือ ซึ่งอาจเป็น พิธีกรรมที่สามารถให้ความพึ่งพาหรือสามารถรักษาตามความเชื่อ ที่ชาวกูยได้ให้ความนับถือ

๔.๒ วิเคราะห์คำสอนในพิธีกรรมกล่อมที่สัมพันธ์กับหลักธรรม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมเข้าทรงนั้นถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่จัด ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลาย ๆ อย่าง แต่หลักใหญ่ของพิธีกรรมนั้นก็เพื่อการบูชา ประจำปี หรือเป็น พิธีกรรมไหว้ครู ที่ศักดิ์สิทธิ์และสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็น วัฒนธรรมความเชื่อที่มีคติความเชื่อฝังแน่นในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ผู้วิจัยพบว่าหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์มีปรากฏในความเชื่อและพิธีกรรมเข้าทรง ดังนี้

การเข้าทรง นั้นได้แสดงให้เห็นถึงการเคารพต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ คือ การบูชา เป็น การแสดงถึงความกตัญญูกตเวที^{๑๐} จึงได้จัดให้มีพิธีกรรมขึ้นมามีทั้งคนในสังคม ชุมชน มีความสามัคคี กลมเกลียวกันในสังคมนอกจากนั้นยังได้แสดงถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคมของชาวกูย^{๑๑} มีการ ปลุกฝังการให้และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีการได้สร้างความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกใน

^๙ สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์นางสมพู่ สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์แม่คำ ขญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ครอบครัว ซึ่งเป็นพิธีกรรมสืบทอดความเชื่อในเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษตลอดจนได้ทำให้พี่น้องญาติได้พบปะกันและได้แสดงไมตรี การเอื้ออารีย์ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน และการให้กำลังใจกัน^{๑๒} เนื่องจากพิธีกรรมนี้มีมาแต่ดั้งเดิมเกิดมาก็เห็นทำมาแต่นานแล้ว เมื่อเวลาที่มีความเจ็บป่วยที่รักษาไม่หายก็จะทำพิธีเข้าทรงคว่ามีปัญหาอะไร หรือมีสิ่งใดเกิดขึ้นถ้ามีก็จะจัดตามที่แม่หมอบอกมา เมื่อทำตามก็หายจริง ๆ จึงมีความเชื่อถือมากในคนเขมรนี้..” คำสอนที่มีความสัมพันธ์ที่อาจารย์ได้ให้ หรือ สอนแก่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม คือไม่ผิดลูกเมีย ผัว คนอื่น รักเดียวใจเดียว ไม่เสพสุรายาเมา ให้กตัญญูทวดเวที่ต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เป็นคนดี รักษาศีล๕ เข้าวัดฟังธรรมด้วย^{๑๓}

หลักธรรมที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมการเข้าทรงกล่อมของชาวขวญญั้นที่ปรากฏและเห็นประจักษ์ในขณะการประกอบพิธีกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับคำสอน มีดังนี้

๑. บุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน ศีล ภาวนา ความเชื่อพิธีกรรมการเข้าทรงมอที่แสดงถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ขวญญ เป็นประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงนี้ได้แสดงถึงปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคมในระบบครอบครัวที่นับถือกันบ้านใกล้เคียงในการที่นับถือ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติโดยถืออาจารย์ที่ประกอบพิธีกรรม เป็นใหญ่ ซึ่งสะท้อนออกมาในความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงนั้นเป็นการแสดงโครงสร้างทางสังคมที่นับถือผู้เป็นใหญ่ในสังคม (ที่มีความเชื่อถึงคุณลักษณะที่พิเศษ) ฉะนั้นความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงในกลุ่มชาติพันธุ์ขวญญ นั้นเป็นประเพณีที่ต้องประกอบขึ้นเพื่อถวายต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่ตนนับถือ อาทิเช่น เทพ เทวดา หรือวิญญาณบรรพบุรุษ อันเป็นความกตัญญู รู้คุณทั้งต่อบุคคลอื่นและบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นค่านิยมที่ปลูกฝังกันมาช้านาน^{๑๔}

ทาน ในความหมายของทางที่สัมพันธ์กับพิธีกรรมในการเข้าทรง ผู้วิจัยจะเห็นโครงสร้างทางความเชื่อในพิธีกรรมกล่อมนี้ ถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกันทาน คือการให้ การเกื้อกูลกันในยามทุกข์ยาก หรือสละสิ่งของเพื่อการประกอบพิธีกรรม การช่วยเหลือในเรื่องอาหารการรับประทาน ต่อผู้คนที่มา ทานจึงหมายถึง การให้การเสียสละการบริจาคว่าเป็นสิ่งที่เราสามารถให้ได้ตามกำลังสติปัญญา เพื่อเกื้อกูล ประโยชน์ และเพื่อสาธารณะประโยชน์ อันหมายถึงการให้ปันสิ่งที่เรามีเพื่อ คน สัตว์ ให้ได้รับประโยชน์นั่นเองซึ่งทานนั้นสามารถแบ่งประเภท คือ

๑) ปาฏิบุคลิกทาน การให้ที่จำเพาะเจาะจงต่อบุคคล

๒) สังฆทาน การให้แก่สงฆ์ ทานที่ถวายแก่สงฆ์เป็นส่วนรวม หรือให้แก่บุคคล เช่นพระภิกษุหรือ ภิกษุณีอย่างเป็นกลาง ๆ ^{๑๕}

ในลักษณะของทานซึ่งลักษณะของทานนั้น แบ่งได้ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑) อามิสทาน การให้สิ่งของ อันสิ่งต่างที่เป็นสิ่งของ มีการแบ่งปัน, ให้, แจก เป็นต้นจากการวิเคราะห์ในอามิสทานนี้ ในพิธีกรรมในระดับชุมชน เครือญาติ พี่น้อง มีการแบ่งปันช่วยเหลือ มีทั้งข้างของเงินทอง และร่วมใจกันจัดสร้างโรงพิธีกรรม จากการสังเกตการณ์จะมีผู้มาร่วมช่วยเหลือ

^{๑๒} สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร, เจ้าพิธีกรรมกล่อม, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์แม่อุ่น เจือจันทร์, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๐.

กันมากเห็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แม้ผู้สูงอายุก็มาร่วมให้กำลังใจสรุปได้ว่าอามิสทานนี้ไม่เว้นแม้แต่การช่วยเหลือสิ่งของเท่านั้นแต่เป็นการแบ่งปันความเอื้อเฟื้อทางด้านจิตใจด้วย

๒) ธรรมทาน การให้ธรรมทาน, การให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน จากการวิเคราะห์ในธรรมทานนี้ในการจัดพิธีกรรมนั้น ผู้นำ (อาจารย์) จะนำพาสวดมนต์ไหว้พระ และแนะนำสั่งสอนในหลักคุณความดี ศีลธรรม จรรยา และบุญคุณบิดามารดา จากการวิเคราะห์นี้จัดเป็นธรรมทานอีกแบบหนึ่งที่มีการแนะนำ ชี้ทาง ให้ความรู้สั่งสอนกันไปในทางที่ตรงโดยอาศัยโครงสร้างทางความเชื่อนั้นคือ พิธีกรรมโถมอ หรือพิธีกรรมเข้าทรงนั่นเอง สรุปได้ว่าธรรมทานที่ปรากฏในพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนี้คือ การให้ความรู้ชี้แนะ สั่งสอนแนะนำและการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย ทางความเชื่อ และขั้นตอนของพิธีกรรมด้วย

หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๓ จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์พบว่า

“พิธีนั้นจะสมบูรณ์ที่สุด และดีนั้นจะต้องมีการทำบุญด้วย ในพิธีกรรมแต่ละครั้งปีจะนิมนต์พระสงฆ์มา ๙ รูป เพื่อเจริญพระพุทธมนต์ ให้ผู้ประกอบพิธีกรรม และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม มีสิริมงคล เป็นสิริมงคล และปัดเป่าสิ่งไม่เป็นมงคลออกไป อาทิเช่น วิญญาณร้าย ผีร้าย และสิ่งอัปมงคลทั้งหลาย ด้วย..”^{๑๖}

วิเคราะห์หลักธรรมที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมการเข้าทรงนี้สิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็นคือไม่ว่าแต่จะเป็นการทำบุญกับพระสงฆ์ถือว่าการทำบุญที่มีหลักพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาแล้ว ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมยังรวมกันบริจาคน้ำจืดทำบุญในครั้งนี้ด้วยทางเจ้าภาพเป็นผู้จัดงานขึ้นทางชุมชนเมื่อรู้ว่ามีพิธีประกอบพิธีกรรมทำบุญด้วยจะเตรียมอาหาร หวาน คาว หรือสิ่งทำบุญต่างมาร่วมในงานพิธีด้วย เป็นการสละสิ่งของเพื่อหวังจะได้ผลานิสงส์นั้นด้วย ฉะนั้นในการทำพิธีกรรมเข้าทรงนี้ ถือได้ว่าจะมีการทำบุญเช่นนี้ด้วย มีการเกื้อกูลด้วยวัตถุสิ่งของรวมแรงรวมใจกันจัดขึ้นเป็นการสละเวลา สละปัจจัย สละสิ่งของซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่มีปรากฏในพิธีกรรมเข้าทรง

ศีล อันเป็นข้อปฏิบัติในพิธีกรรมการเข้าทรง หรือผู้เข้าร่วมพิธีกรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการเข้าทรงดังนี้

ความหมายของศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง^{๑๗} อธิศีลสิกขา คือ ความประพฤติปฏิบัติตนทางกายกตိ ทางวาจากตติ ให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ คือ ไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ถึงความหมดจดแห่งศีล ชื่อว่า สีลวิสุทธิ อันเป็นไปเพื่อถึงความหมดจดแห่งจิต ชื่อว่า จิตตวิสุทธิ อันจะเป็นไปเพื่อปัญญา รู้แจ้ง เห็นแจ้ง เป็นต้นซึ่งถ้าแบ่งโดยเจตนานั้นสามารถแบ่งเจตนาได้ ๒ ลักษณะ คือ อันว่าเจตนา ชื่อว่าศีล เจตสิก ชื่อว่าศีล สังวร ชื่อว่า ศีล และอวิตกกัมมะ คือ กิริยาที่ไม่ล่วงละเมิดในสิกขาบทน้อยใหญ่ชื่อว่าศีล อันว่าเจตนา คือ ความตั้งใจของบุคคลผู้เว้นจากทุจริตทั้งหลายมีปาณาติบาต เป็นต้น ให้บริบูรณ์ หรือเจตนาในกรรมบท ๗ ของ

^{๑๖} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวีราร, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์, พุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๕.

บุคคลผู้ละอยู่ซึ่งทุจริตทั้งหลายมีปาณาติบาตเป็นต้น ชื่อว่า เจตนาสี่^{๑๘} เป็นความหมายในทางพระพุทธศาสนา

ศีล พอสรุปความได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายและทางวาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สำหรับคฤหัสถ์ ได้แก่ ศีล ๕ ศีล ๘ คือ ระเบียบแบบแผนและ ปฏิบัติทางไตรทวาร คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ เมื่อมีศีลอันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้ กาย วาจา ใจ ของตนเองนั้นได้สมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบด้วยอาศัยซึ่งข้อปฏิบัติในศีล

วิเคราะห์ในพิธีกรรมเข้าทรงนั้นผู้วิจัยเห็นว่าอาจารย์ที่ประกอบพิธีกรรมนั้นจะเป็นผู้ที่เคร่งครัดในเรื่องการรักษาศีล มาก

เช่นการระวังคำพูดคำจา

ระวังการแสดงตนในทางที่ไม่เหมาะสม

จะไม่ฆ่าสัตว์

และไม่ล่วงละเมิดหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาตน

ในวันสำคัญนั้นจะเข้าวัดฟังธรรม เป็นประจำเป็นต้น^{๑๙}

ผู้วิจัยได้พบว่าผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมเข้าทรงนั้นจะมีการสวดมนต์ ไหว้พระ ก่อนมีการถวายดอกไม้ธูปเทียนเป็นพื้นฐานในความเชื่อว่าตนต้องมีศีล ๕ และต้องปฏิบัติตามศีลนั้นด้วยความเคารพศรัทธา ซึ่งถ้ารักษาได้แล้วจะทำให้ผู้รักษามีแต่ความเจริญต่อไป เป็นต้น นอกจากนี้การภาวนา ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นเรื่องการภาวนา อันเป็นข้อปฏิบัติในพิธีกรรมการเข้าทรง ของอาจารย์ และผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมซึ่งหลักธรรมภาวนานั้นได้สัมพันธ์ในพิธีกรรมดังนี้

ภาวนา หมายถึง การเจริญ, การทำให้เกิดขึ้นมีขึ้น, การฝึกอบรมจิตใจ ซึ่งประกอบด้วย ๒ ประเภทคือ (๑) สมถภาวนา หมายถึง การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ การฝึกสมาธิ (๒) วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความจริง, การเจริญปัญญา^{๒๐}

“... พิธีกรรมจะศักดิ์สิทธิ์ได้ ผู้เป็นอาจารย์ แม้นแต่คนที่เข้าร่วมต้องมี การปฏิบัติที่ตายตัว เพราะพิธีกรรมอันนี้เป็นพิธีกรรมที่ต้องอาศัยพลังอำนาจจากเบื้องบน ที่ต้องติดต่อกับเทพ เทวดา อารักษ์ แล้ว จำเป็นมากกับการที่ต้องมีสมาธิ ต้องทำสมาธิทุกเช้า เมื่อเวลาสวดมนต์ หรือเย็นเมื่อเวลาสวดมนต์ เป็นประจำ...”^{๒๑}

วิเคราะห์ในการภาวนานี้ผู้เป็นอาจารย์ต้องมีการทำสมาธิเมื่อเวลาทำบุญพระเจริญพระพุทธรูปผู้เข้าร่วมต้องมีสมาธิในการนั่งฟังและต้องฟังด้วยความตั้งใจเป็นการภาวนาอีกอย่างเช่นกัน เพราะภาวนาคือ ทำให้มากเจริญให้มากเมื่อทำเหตุอย่างนี้ทุกวันๆจิตใจของผู้ที่ทำพิธีกรรมเช่นนี้มีความสุขกับการทำบุญและเชื่อมั่นในการทำความดีเป็นต้น

^{๑๘} พระราชญาณวิสิฐ และคณะ, คู่มือการศึกษา สัมมาปฏิบัติไตรสิกขา, ศูนย์สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นครปฐม: เพชรเกษมพรังตั้ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^{๑๙} สัมภาษณ์นายสุทิน ชื่นชู, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายบุญสา คลังฤทธิ์, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๒. กตัญญูกตเวทิตะ

ความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงมอของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยี่ เป็นความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว เมื่อมีการจัดประกอบพิธีกรรม ซึ่งการประกอบพิธีกรรมนั้นตามผู้วิจัยได้ศึกษามานั้น พิธีกรรมกล่อมนี้มีหลายขั้นตอน มีทั้งการเตรียมบุคคล อุปกรณ์วัสดุ เครื่องใช้ในพิธีกรรม เครื่องประกอบพิธีกรรม ทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆที่ต้องตามมานั้น อาทิเช่น ค่าอาหารการกิน ค่าครู ที่ต้องเดินทางมาไกล ค่าเครื่องเสียง ค่าคนบรรเลงเพลง และค่าการจัดโรงพิธีกรรมและเครื่องที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม หนึ่ง ๆ นั้นมีมากอย่างเพราะในการจัดหาในพิธีกรรมเช่นนี้ เป็นการไหว้ครูประจำปีที่มีการจัดขึ้น บางที่อาจจัดขึ้นในบ้านของครูโงมเอง หรือ อาจารย์ใหญ่ เพราะเป็นที่รวมของลูกศิษย์ลูกหาที่จะมารวมกัน มีการช่วยกันคนละไม้คนละมือ บรรดาลูกศิษย์นั้นที่จะมาเป็นลูกศิษย์ได้นั้นบางที่อาจเคยเจ็บป่วย ไม่สบาย หรือ เป็นบ้าเสียสติมาก่อน แล้วหายขาดจึงมีการจัดพิธีกรรมไหว้ครูเพื่อรำลึกนึกถึงคุณงามความดี จึงได้มีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อบูชาครูด้วยในส่วนหนึ่งเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตะ

โดยความหมายของความกตัญญูกตเวทิตะ นั้นเป็นเครื่องหมายของคนดี ที่จะกระทำต่อบุคคลที่มีบุญคุณแก่ตนเอง และครอบครัว อาทิเช่น อาจเคยได้รับความแนะนำ การสั่งสอน การรักษา หรือการพยากรณ์จนประสบผลสำเร็จในชีวิตร่ำรวยมีเงินมีทองกลับมาบ้านเรือน หรือบางเคยได้รับความทุกร้อนในครอบครัว และแนะนำให้ปฏิบัติตามแล้วดีขึ้นเรื่อยๆ ความดีงามเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ผู้ได้รับมาแล้วประสบผลแล้วย่อมมีการตอบแทนต่อบุคคลผู้มีความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัวอย่างหนึ่ง ความกตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคล ผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ หรือ มีความดีเกื้อกูลแก่ส่วนตน เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“...การจัดพิธีไหว้ครูประจำปีนั้นก็เพื่อจะทำตามที่ตนเองได้บนบานไว้ และทำพิธีเซ่นไหว้สังเวยต่อวิญญาณบรรพบุรุษที่ได้คุ้มครองรักษา เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตะต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ และผู้ที่คุ้มครองรักษาเรา การจัดพิธีกรรมนั้นแสดงถึงการเคารพยำเกรง และทำตามคำสั่งจะได้ให้ไว้ สิ่งเหล่านี้เป็นความดีงามเรียกว่ากตัญญู ส่วนการจัดสิ่งของมาให้ตามกำลังของตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ลูกศิษย์ลูกหานั้นจำหามาเองตามกำลัง ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิตะ...”^{๒๒}

ในเป็นประเด็นหลัก ๆ จะเห็นได้ว่าการทำพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยี่นั้น มีสาระสำคัญที่เป็นคติคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณธรรมที่สัมพันธ์อยู่ในพิธีกรรม มีสาระสำคัญ ๒ อย่างคือ ดังนี้

(๑) การอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตาย มุ่งประโยชน์ให้ผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นให้ได้รับส่วนบุญตามที่เราประสงค์ เพื่อที่บรรพบุรุษเหล่านั้นจะได้หลุดพ้นจากความทุกข์ ในพิธีกรรมกล่อมนี้จะกระทำบุญก่อน หรือไปวัดก่อนวันเริ่มพิธีกรรมก่อน ๑ วัน จากนั้นจะเป็นการเซ่นไหว้บอกกล่าวแก่ผู้ที่ล่วงลับไป อาทิเช่น พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ที่เรียกว่าวิญญาณผิบบรรพบุรุษเพื่อให้ท่านได้รับรู้ถึงการจัดพิธีกรรม เพื่อการรักษา หรือ เพื่อการทำนาย หรือ แม้แต่เป็นการบูชาครูประจำปีก่อนตาม มีความเชื่อว่าผู้กระทำพิธีกรรมจะอยู่เย็นเป็นสุขบรรพบุรุษจะได้รับผลบุญด้วยและรับรู้การกระทำทุกอย่างของลูกหลาน เราจะได้รับการอวยพรจากท่าน

^{๒๒} สัมภาษณ์นายบัวลา สาทร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

วิเคราะห์ความกตัญญูในการอุทิศส่วนบุญนี้ พิธีกรรมการจัดพิธีกรรมกล่อม เพื่อการไหว้ครูประจำปีนั้น ถ้าบรรพบุรุษมิได้อยู่หรือมีชีวิตอยู่แล้วนั้นผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นจะทำบุญเพื่ออุทิศไปให้เมื่อกลับมาถึงบ้านจะมีการจัดพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้จะมีการบอกกล่าวโดยผ่านเครื่องไหว้อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้พ่อแม่ หรือผีบรรพบุรุษนั้นได้อนุโมทนาบุญ และช่วยให้ลูกหลานนั้นประสบความสำเร็จต่อไปและอยู่เย็นเป็นสุข ถือว่าเป็นความกตัญญูรู้คุณและตอบแทนด้วยการทำทานมัยเพื่อการอุทิศ พิธีกรรมกล่อมนี้มีการจัดทำพิธีกรรมบอกกล่าวนี้จึงเป็นความสัมพันธ์กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

(๒) เป็นการแสดงความเคารพต่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย และญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิต ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะทำพิธีเซ่นไหว้ บูชาบวงสรวง แล้วทำบุญอุทิศไปให้ และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็จะ บูชาด้วย เสื้อผ้า ของมีค่า และของฝาก เพื่อตอบแทนคุณในพิธีกรรมเข้าทรงนี้ด้วย

พระครูโสภาศเมธารักษ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“... มีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อเรื่องความกตัญญูตเวทีในพิธีกรรมเข้าทรงกล่อมของชาวชาวกูย ในกรณีที่พ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่นั้นในบรรดาลูกหลานจะมาทำการขอขมาลาโทษ ในวัฒนธรรมเขมรนั้น ผู้เป็นลูกหลานจะนำเสื้อผ้า ใหม่ ของใช้ใหม่ๆ อาหารการกิน เครื่องชุกำลังดอกไม้ธูปเทียนที่จะมาบูชาคุณที่ได้เลี้ยงดูลูกหลานมา ก่อนการเริ่มพิธีกรรมกล่อมถ้าบรรดาลูกหลานที่ยังมีพ่อแม่อยู่จะนำสิ่งของเหล่านี้ไปไหว้เพื่อแสดงถึงความเคารพและกตัญญูรู้คุณ...”^{๒๓}

(๓) ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมนี้เป็นความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ หากใครไม่ปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมเข้าทรง ที่มีการเคารพบูชาอาจารย์ ของรักษาบन्हอน ที่ต้องให้ความเคารพยำเกรงนี้แล้วก็จะถูกกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนที่อกตัญญูนั้น ทำมาหากินจะไม่เจริญ มีความล้มเหลวในชีวิต หากความสุขไม่ได้^{๒๔} เป็นต้น

(๔) พิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ที่มีปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยในกรณีการจัดการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรมระดับชุมชนนั้นต้องไปจัดพิธีที่บ้านหรือที่บูชา คือต้องจัดเตรียมกระเซอ (กระเจาด) ญาติจะจุดธูปเทียนเพื่อที่จะทำพิธีบอกกล่าวดวงวิญญาณบรรพบุรุษของตนให้มารับรู้และรับเครื่องเซ่นไหว้ด้วย ในลักษณะอาจจะจัดไหว้ในบ้านเรือนของตนก็ได้ หรือนำไปที่บ้านญาติที่มีการจัดทำพิธีกรรม โดยส่วนมากนั้นจะนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้พระสงฆ์ได้สวดให้ ต่อจากนั้น หมูญาติจะกรวดน้ำอุทิศเป็นต้น ส่วนการจัดไหว้ในบ้านโดยส่วนมากนั้นจะจัดตอนเย็น ประมาณ ๑๔.๓๐น. เพราะเป็นเวลาพอดีกับการกำลังเลิกงาน และอากาศก็เย็นสบายเมื่อทำพิธีเสร็จก็จะได้เริ่มพิธีกรรมกล่อมต่อไปได้เลยถือว่าเป็นมงคลมาก แต่ถ้าพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ หรือ ปู่ย่า ตายาย ก็จะนำขันดอกไม้ธูปเทียน ผ้าใหม่เสื้อผ้าใหม่ เข้าไปหาแล้วกราบบอกให้ท่านได้เข้าร่วมพิธีกรรมเพิ่มความเป็นมงคลในการจัดพิธีไหว้ครูประจำปี

(๕) การปลูกฝังความกตัญญู ด้วยการทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปู่พะเปตพลี และญาติพลี ซึ่งเป็นหน้าที่ของลูกศิษย์โดยตรง ที่จะต้องปฏิบัติโดยไม่รอให้บอกหรือเตือน การแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีที่มีอยู่ในสังคมของชาวชาวกูยเป็นการ

^{๒๓} สัมภาษณ์พระครูโสภาศเมธารักษ์, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์พระครูปัญญาวีรารักษ์, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปลูกฝังค่านิยม ปลูกฝังให้เยาวชนและประชาชนเป็นคนมีจิตสำนึกรับผิดชอบชีวิต ย่อมเป็นผลดีต่อตนเองและสังคม

วิเคราะห์จากหลักธรรมที่กล่าวถึงความกตัญญูตวาทินั้นที่มีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมกล่อมนี้ เป็นขั้นตอนหนึ่งที่ปรากฏมีในรูปแบบพิธีกรรมกล่อมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย ที่จะเริ่มพิธีกรรมหรือการจัดการประกอบพิธีกรรมกล่อมนี้ จะมีการขอขมา พ่อแม่ พี่น้อง หรือ ปู่ย่าตายาย ก่อนที่จะเริ่มการเข้าทรง เพราะเมื่อผีวิญญาณเมื่อเข้ามานั้นจะได้ไม่กล่าวลงโทษแก่ผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และเป็นการแสดงความพร้อมถึงคุณลักษณะของของบุคคลที่ดีมีคุณธรรม โดยโครงสร้างทางพิธีกรรมนั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องวิเคราะห์ถึงว่า คน หรือมนุษย์นั้นมีความเกี่ยวข้องกัน ต้องรู้บาปบุญคุณโทษ และรู้ว่าตนนั้นอยู่ในฐานะอะไร หรืออาจจะมองไปถึงคุณพ่อแม่นั้นมีคุณมากมายนานเท่าไร ที่สมควรบูชาตามกาลเวลาที่เหมาะสม เมื่อมีการประกอบพิธีกรรมกล่อมซึ่งฐานคติหนึ่งคือ การสื่อสารกับวิญญาณ อาจเป็น ผี เทพ เทวดา อารักษ์ และการประกอบพิธีกรรมนั้นจำเป็นต้องมีคนคอยให้กำลังใจ เพราะเหตุที่ว่าเมื่อวิญญาณของบรรพชนนั้นมาจะคอยถามชื่อ ลูกหลานคนนั้น คนนี้ อยู่ไหม มีความเป็นอยู่อย่างไร ก็จะได้อยู่ใกล้ๆ คอยแจ้งชื่อนามสกุล ฉะนั้นจากการวิเคราะห์นี้ พิธีกรรมการขอขมา และการไหว้พ่อแม่ก็เป็น การให้ความเคารพเพื่อให้ท่านมาร่วมในพิธีกรรม เป็นต้น

สรุปความได้ว่าในลักษณะความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมเข้าทรงนั้นพื้นฐานคนเรานั้นจะต้องมีความกตัญญูตวาทิต่อพ่อแม่ หรือ ต่อผู้ที่ให้คุณแก่เรา มีการแสดงความเคารพกราบไหว้ บูชา เซ็นสรวง สังเวย และการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อบูชานั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากความกตัญญูรู้คุณของชาติพันธุ์ชาวกูยที่มีความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงดังที่มาของทฤษฎีสัญลักษณ์ของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ทางด้านมานุษยวิทยา สัญลักษณ์เน้นการตีความความพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งพยายามอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกทางภาษาและการกระทำ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้เป็นความเชื่อของของความเชื่อและพิธีกรรมกล่อมของชาวกูยที่มีการปฏิบัติตามความเชื่อ และแสดงออกทางกายที่เกี่ยวกับกับความเชื่อ อาจตีความพฤติกรรมนี้ และการปฏิบัติตามความเชื่อนี้ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาได้ ที่กล่าวถึงหลักธรรมนั่นเอง เป็นต้น

๓. การบูชา

ความเชื่อในพิธีกรรมกล่อมของชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นเป็นความเชื่อและมีการประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อสื่อสารกับผีวิญญาณ หรือ เทพเจ้า ตลอดจนเทวาอารักษ์ ฉะนั้นในเครื่องที่เข้าสู่พิธีกรรมนั้นจำเป็นต้องมีทั้งเครื่องที่ประกอบการบูชาต่างๆ อาทิเช่น บายศรีที่มีความสำคัญมากในการประกอบพิธีกรรมทุกๆ พิธีกรรมของการบูชาที่จัดขึ้นแต่โดยเฉพาะพิธีกรรมกล่อม บายศรีก็เช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องจัดให้มี บายศรีที่ใช้นั้นประกอบด้วย บายศรีต้น ที่ประดับลงบนต้นกล้วย ที่เสียบด้วยไม้ไผ่ที่เหลาไว้เป็นรอบๆ แต่ละชั้นแล้วประดับด้วยบายศรี ๔ มุม ทุกชั้นไปจนครบ ๗ - ๙ ชั้น เป็นบายศรีโบราณที่มีมาแต่เดิม แต่ละชั้นประกอบด้วยดอกไม้ ธูปเทียน อย่างละ ๔ ที่ ประกอบด้วย ๔ ทิศ แล้วลงประดับด้วยขนมนางเล็ด ข้าวต้ม ที่ได้ประกอบขึ้นบายศรีนี้เรียกว่า บายศรีต้น เป็นบายศรีประธาน และรองลงมาคือ บายศรีปากชาม บายศรีถาดที่จัดทำเหมือนเจดีย์ ๓ ชั้น เครื่องประกอบเหล่านี้เป็นเครื่องที่ใช้ในพิธีกรรมกล่อม เพื่อการบูชา เพื่อการถวาย จัดว่าเป็นของสูงมากในคติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย

หลักธรรมการบูชาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของผู้วิจัยดังนี้

“...บายศรีเป็นของสำคัญ การบูชาด้วยบายศรีต่างๆที่คนเราได้จัดขึ้นนั้นเพื่อบูชาพระรัตนตรัยด้วย เพื่อบูชาเทพ เทวดาชั้นสูงด้วย และเพื่อเคารพผิวิญญานของบรรพบุรุษได้อีกด้วย ถ้าขาดบายศรีวิญญานเหล่านี้จะไม่มาเข้าทรงเลย แม้แต่มาที่จะท้วงติง ต้าหนิ คำว่า และแสดงความไม่พอใจอย่างมาก^{๒๕} ด้วยคำกล่าวนี้นี้วิเคราะห์ได้ว่า การบูชาด้วยบายศรีเหล่านี้ถือว่าสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องจัดหาเข้ามาในพิธีกรรมกล่อมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย..”

วิเคราะห์แนบเครื่องบายศรีจะมีความสำคัญแต่เครื่องในพิธีกรรมอื่นๆ ก็สำคัญมากเช่นกัน อาทิเช่น เครื่องเช่นไห้ว ที่ประกอบด้วย อาหารคาวหวาน ขนมข้าวต้ม เครื่องประกอบพิธีกรรม อาทิเช่น เครื่องดนตรี และเครื่องนุ่งห่มผ้าไหม สไบ สะโรงที่ใช้เข้าประกอบพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้ตามที่วิเคราะห์นั้นเป็นเครื่องเพื่อการบูชา เพื่อการเคารพนอบน้อมเพื่อการถวายทั้งสิ้นฉะนั้นการบูชาโดยความหมายในทางพระพุทธศาสนานั้นมีอธิบายดังนี้ คือ

ในภาษาไทย คำว่า บูชา เป็นศัพท์มาจากภาษาบาลีว่าบูชา,เป็นอิทธิลิงค์หรือ บูชน เป็นนปุงสกลิงค์ แปลว่า การบูชา ในความหมายคำว่าบูชา ไว้ว่า (บูชา+ บูชาย+อ+อา) แปลว่า การบูชา, การทำพิธีกรรม,วิเคราะห์ว่า บูชน บูชา หมายถึง การบูชาชื่อว่า บูชา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่าการแสดงความเคารพต่อบุคคลหรือสิ่งที่มีค่าด้วยสิ่งของสักการะอันมีดอกไม้ธูปเทียน เช่น การบูชาพระ บูชาเทวดา บูชาไฟ การยกย่องเทิดทูลด้วยความนับถือหรือเลื่อมใสในความรู้ความสามารถ เช่น บูชาวีรบุรุษ หรืออาจเป็นการบูชาความรู้ หรือฝีมือ^{๒๖} ชื่อว่าเป็นการบูชา

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ อธิบายไว้ว่า การบูชาเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ในชีวิตเมื่อมีอันตรายน่าสะพึงกลัวเกิดขึ้น มีความสะทกสะท้านลงใจเพื่อหวังให้รักษาให้ปลอดภัย ป้องกันให้จึงมีการบูชาอ่อนน้อม^{๒๗} เป็นต้น

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) อธิบายว่า การบูชา คือการสวดขับกล่อมสรรเสริญเพื่อให้เทพเจ้าโปรดปรานและช่วยเหลือตน เท่ากับเป็นการอ่อนน้อมขอความเห็นใจ หรือขอพรจากเทพเจ้า^{๒๘}

เสถียร โกเศศ อธิบายไว้ว่า ในการบูชาพระเจ้าผู้ซึ่งมีเทพอำนาจอยู่เหนือธรรมชาติด้วยความเคารพและเกรงกลัวซึ่งจะแสดงออกมาด้วยกิริยาอาการของผู้เลื่อมใสว่ามีความเคารพเกรงกลัวต่อพระผู้เป็นเจ้าของหรือสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งผู้ที่เชื่อจะรู้ได้ด้วยปัญญาความรู้สึกเกิดขึ้นเองด้วย สหัช

^{๒๕} สัมภาษณ์นายสมัย กีบไธสง, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, หน้า ๖๓๔.

^{๒๗} พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, คติความเชื่อของชาวอีสาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๕.

^{๒๘} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔๕-๔๖.

ชาปัญญา ว่าต้องมีอยู่เป็นรูปร่าง อย่างหนึ่ง และต้องเป็นผู้สร้าง และเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ ให้มีอยู่ที่เป็นสุข^{๒๙}

จากข้อความที่กล่าวมา จึงพอสรุปความได้ว่า การบูชาจึงหมายถึงการสักการะ การแสดงความเคารพ นับถือ บูชา นอบน้อมต่อบุคคลหรือสิ่งที่นับถือเลื่อมใสด้วยเห็นคุณค่าและความสำคัญของบุคคลหรือสิ่งที่นับถือด้วยการแสดงออก ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ด้วยความเคารพนับถืออย่างจริงใจ การสวดสรรเสริญ สวดขอพร การขอร้องอ้อนวอน สิ่งที่มีอำนาจเหนือตน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต และมีโชคดีเป็นการแสดงกิริยาที่น่าเลื่อมใสใจจริง ซึ่งในกรณีความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงของกลุ่มชาวภูยกี่เช่นกัน ในการบูชาที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกี่เพื่อบูชา เพื่อการเคารพต่อสิ่งที่ตนนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์และมีคุณ เพื่อการทำนายและการรักษา หรือพยากรณ์หรือ เพื่อหวังขอการคุ้มครองรักษาและความปลอดภัย เป็นต้น

ในการบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมเข้าทรงนั้น ผู้วิจัยนำเสนอการบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา ประการที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญมากและเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเชื่อในพิธีกรรมเข้าทรงนี้

ซึ่งผู้วิจัยได้ นำเสนอหลักธรรมที่สัมพันธ์ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นถึงคุณธรรมที่ปรากฏและจะได้นำเอาคติการบูชาที่ปรากฏในพิธีกรรมเข้าทรงมานำเสนอ ดังนี้

ความเชื่อและพิธีกรรมกลมอของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวภูยกี่มีการจัดประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในฐานคติความเชื่อแบบดั้งเดิมและความเชื่อแบบผสมผสานในการนับถือและพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมที่ปรากฏนั้น ความเชื่อในพิธีกรรมกลมอนี้ เป็นสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ตามความเชื่อที่เคยมีมา เป็นฐานความเชื่อที่มาก่อนการประกอบพิธีกรรมกลมอ

เมื่อเกิดมีความเชื่อขึ้นมา ตามกระบวนการหรือโครงสร้างฐานความเชื่อนั้นจะต้องมีกระบวนการที่แสดงออกมาซึ่งความเคารพนับถือ นี่เป็นฐานความเชื่ออันดับสอง ที่ก่อให้เกิด ขั้นตอนและสิ่งของการประกอบพิธีกรรมตามมา

สิ่งที่แสดงออกมาซึ่งความเคารพนับถือ เพื่อการเอาใจ หรือให้ถูกใจต่อผู้ที่ตนเองนับถือนั้น สิ่งที่ตีตนมนุษย์คิดว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ท่านถูกใจต้องใจก็ไม่มีสิ่งอื่นใด ที่เป็นใหญ่ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ต้องอาศัยสิ่งภายนอกมาสัมผัส คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สิ่งที่น่าให้เกิดความพึงพอใจนั้นคือ ตา ความสวยงาม ประณีต หู ได้ฟังเสียงดนตรี เสียงสวดมนต์ อ้อนวอน จมูก ได้รับกลิ่นหอมต่างๆ ลิ้น ได้รับอาหารที่ดี ที่ประณีตต่างๆ กาย ได้สวมใส่เสื้อผ้าที่ดี ได้แต่งตัวให้สวยงาม ใจ เกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ผู้เคารพบูชาได้จัดถวายมา หรือ แสดงออกมาซึ่งความเคารพนับถือนั้น นี่เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิด ขึ้นมาทั้งสององค์ประกอบของความเชื่อและพิธีกรรม วิเคราะห์สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดตามคติ ของความเชื่อ และการเกิดของพิธีกรรม

ตามที่มนุษย์ได้จัดทำเพื่อการเคารพนับถือทั้งหลายนี้ เป็นความหมายของการบูชาทั้งสิ้น เป็นกระบวนการให้เกิดการบูชาทั้งหลาย การบูชาทั้งหลายหลายความหมาย เช่น การบูชาเพื่อทำการเคารพ กราบไหว้ นอบน้อม ยกย่อง และนับถือ เป็นสิ่งที่ได้ปฏิบัติกันมาตามระเบียบแบบแผนที่

^{๒๙} เสฐียร โกเศศ, ลัทธิศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๖), หน้า ๕.

กำหนดในวาระการบูชาที่จัดมีขึ้นตามระเบียบโอกาสต่างๆ การบูชาเพื่อให้เกิดปัญญาเป็นการบูชาที่แสดงออกมาซึ่งการนับถือความเชื่อถือว่าสิ่งที่ตนปฏิบัติตามนั้นจะก่อให้เกิดผลทางจิตวิญญาณ หรือผล เพื่อความประเสริฐทางกายหรือทางจิตใจการบูชาเป็นการน้อมมาปฏิบัติประพจน์ถือว่าเป็นการบูชาตามคำสอนตามคำสั่งและประพจน์ตามตัวอย่างที่มีมา เป็นต้น

การแสดงความยอมรับนับถือแก่บิดามารดาภรรยา สามเณร เทวดา สมณพราหมณ์ เพื่อแสดงความเคารพเทิดทูนเชิดชูคุณความดีและยกย่องให้ปรากฏขึ้นเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของวงศ์ตระกูลตลอดถึงสังคมและประเทศชาติเป็นการแสดงออกถึงการเคารพบูชาด้วย

วิเคราะห์ถึง หลักธรรมคำสอนความเชื่อในการบูชาบุคคลที่ปรากฏในความเชื่อและพิธีกรรมเข้าทรงนั้น พบว่า

การประกอบพิธีกรรมนั้นมีการบูชาบุคคล ๒ ลักษณะ ดังนี้

(๑) การบูชา บิดามารดา หรือปู่ย่าตายาย บรรพบุรุษในครอบครัวที่ตนเองได้นับถือมาด้วยการบูชา คือ ดอกไม้ธูปเทียนสิ่งของ เครื่องใช้ ปัจจัย และเครื่องนุ่งห่มต่างๆ

(๒) การบูชา อาจารย์ใหญ่ที่มา ผู้ที่จะประกอบพิธีกรรมกล่อมอนี้จะต้องให้ความเคารพนี้มาก เพราะเป็นผู้ที่มีพระคุณ ให้การแนะนำ ป้อนกัน ดูแล และสั่งสอนในแนวทางการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมกล่อมอนี้ ในทางพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมเข้าทรงที่ได้ประพจน์ปฏิบัติกันมา^{๓๐} วิเคราะห์ในการบูชา ด้วยท่านเหล่านั้นตามความหมาย แสดงออกถึงการบูชา

การบูชาที่สัมพันธ์กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นที่ปรากฏในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย มีดังนี้

วิเคราะห์พิธีกรรม ก่อนเริ่มพิธีกรรมจะมีการเข้าไปหาอาจารย์ (กูโหม) ยกดอกไม้ธูปเทียน ปัจจัยและผ้าขาวให้เมื่ออาจารย์ได้รับสิ่งของเหล่านั้นจะให้พรแก่ผู้ที่เข้ามายกดอกไม้ธูปเทียนนั้นทุกคน จากการวิเคราะห์ในการกระทำของผู้ที่ต้องเข้าหาผู้เป็นอาจารย์และการยกดอกไม้เป็นการแสดงการเคารพ นับถือเชื่อถือ ในตัวของอาจารย์เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมกล่อมที่ปรากฏในขั้นตอนนี้และ

วิเคราะห์ในขั้นตอนก่อนการเริ่มพิธีกรรมอีกวันใหม่นั้นเมื่อการจัดงานไหว้ครูประจำปีของกลุ่มชาวกูยนี้ จะมีการทำบุญบำเพ็ญกุศลหรือจะเป็นการถวายสังฆทาน ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ด้วยมีความเชื่อทางพิธีกรรมว่าเป็นการเสริมบุญบารมีให้กับตนเอง และผู้ร่วมเข้าอยู่ในพิธีกรรมนั้นด้วย แล้วอุทิศให้กับ เทพ เทวดา จามกรู หรือ ฝับรรพบุรุษทุกๆปีในการไหว้ครู วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการบูชาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา การนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์นั้นเป็นความเคารพนับถือ ที่มีต่อพระรัตนตรัย และความยอมรับนับถือในหลักธรรมคำสอน และเชื่อในอานุภาพของพระรัตนตรัย เป็นการแสดงความเคารพที่มีต่อพระรัตนตรัย ด้วยประการหนึ่งการบูชาด้วย ภัตตาหาร อาหารหวานคาว และเครื่องไทยธรรม ปัจจัยดอกไม้ นั้นเป็นการบูชาด้วยอามิส อันมีวัตถุสิ่งของ หรือการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ ก็จัดได้ว่าเป็นการบูชาตามหลักการนี้ และการทำบุญเพื่อการอุทิศ วิเคราะห์หลักธรรมนี้ก็เป็นการบูชาด้วยอำนาจบุญ ความดีงาม ต่างๆที่ได้ทำ

^{๓๐} สัมภาษณ์นายประจักษ์ แสงเพชร, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และเชื้อเชิญคนทั้งหลายมาอ่านโหมทนาความดีงามเหล่านี้ และกรวดน้ำอุทิศ ที่อุทิศไปให้นั้นก็มี ทั้ง เทพเจ้าเหล่าเทวดา ของรักษา จวมกรู ที่มีชื่อเสียงถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำกาย เป็นกรบูชา ที่อุทิศด้วยอำนาจบุญแก่สิ่งที่ตนเองได้ให้ความเชื่อถือ และเคารพบูชาเสมอมาด้วย ก็จัดว่าเป็นการบูชา และการอุทิศในขั้นที่สองนั้น ได้อุทิศไปให้แก่ผีบรรพบุรุษและวิญญาณทั้งหลาย มีบิดามารดา ครูบาอาจารย์ วิญญาณทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้เป็นการบูชาด้วยบุญที่อุทิศเพื่อเป็นการตอบแทน เสริมบุญให้ แก่ผู้มีพระคุณ วิเคราะห์ได้ว่าเป็นการบูชาได้ การบูชาเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถวิเคราะห์ได้ในพิธีกรรม ขั้นตอน สิ่งทีกระทำในพิธีกรรม และรูปแบบของพิธีกรรมของพิธีกรรมกลมอนี้

วิเคราะห์ การเคารพหิ้งที่ประกอบด้วย จามกรู ในสิ่งบูชาอื่นๆตามความหมายของการบูชานั้น จะตั้งรูปพระพุทธรูปเจ้าไว้เหนือสุด จะมีรูปเคารพครูบาอาจารย์ ที่เป็นพระสงฆ์ แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เขาเหล่านั้นได้บูชากราบไหว้นั้นเป็นสัญลักษณ์เดียวกันกับทางพระสงฆ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่สูงสุดในชีวิต และการบูชานี้เป็นการปฏิบัติบูชา จากการสัมภาษณ์ผู้ทำพิธีกรรมนั้นได้กล่าวว่า การบูชานี้เราจะบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน มีการไหว้พระสวดมนต์ ทำสมาธิก่อน เพื่อให้ผู้ที่เข้าพิธีกรรมเกิดความสำนึกในคุณงามความดี และจะได้ยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยโอกาสนี้ กรูโหม นั้นจะได้ส่งสอนลูกศิษย์ลูกหา ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี อยู่ในศีลธรรม ให้รักษาศีล และพยายามปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด จึงจะประสบแต่สิ่งที่ดีงามต่อไป นี่จึงเป็นข้อวิเคราะห์ข้อหนึ่งในหลักปฏิบัติบูชา คือ การปฏิบัติบูชาตามหลักคำสอนที่สัมพันธ์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยจะมีคติคำสอนให้ลูกหลานจะต้องบูชาบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำตระกูล ต่อจากนั้นสิ่งที่ลูกหลานจะต้องมีคือ การไหว้ขอมาพ่อแม่ พี่น้อง แล้วสิ่งที่ทำการบูชานั้น เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย อาหารการกิน เสื้อผ้าอาภรณ์เงิน ทอง ตามความสามารถที่ลูกหลานจะมีให้ เพราะมีความเชื่อที่ปลูกฝังว่าลูกหลานจะได้ทำมาหากินที่เจริญรุ่งเรือง^{๓๑} ต่อไปเมื่อมีการกระทำดังกล่าว ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นก็ได้กล่าวว่า เมื่อพ่อแม่ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เราควรเลี้ยงท่านตอบแทน และควรให้ความเคารพนอบน้อมผู้กระทำยอมเจริญเป็นต้น

การเคารพ การบูชาที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นการบูชาตามขั้นตอนที่ปรากฏในพิธีกรรมในรูปแบบที่แสดงออกทางกายภาพ การบูชานั้น จัดเป็น คำรวมในองค์ประกอบอันนี้ หมายถึง พิธีกรรมกลมอนี้ ได้ทำการจัดเครื่องสักการบูชาตั้งแต่ เครื่องประกอบในพิธีกรรม เช่น ต้นบายศรีบายศรีลาด บายศรีปากชาม บายศรีจวมกรู วิเคราะห์ได้ถึงการบูชา และแสดงออกมาจากกายภาพที่มีความเคารพในสิ่งที่ตนเองได้นับถือด้วย

วิเคราะห์การบูชา ด้วยเครื่องไหว้ เครื่องเซ่นไหว้ อาทิเช่น อาหารคาวหวาน ผลไม้ น้ำสุมเหล้า บุหรี่ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องประกอบการเพื่อการบูชาที่เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมกลมอนี้ เป็นการแสดงออกซึ่งความต้องการบูชาสิ่งที่ตนนับถือ กราบไหว้ วิเคราะห์ได้ว่าเป็นการบูชาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางทองคำ คลังฤทธิ์, ผู้ร่วมพิธี, ๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

วิเคราะห์เครื่องประกอบ ในพิธีกรรมอาทิเช่น เสียงที่ต้องใช้ในการบรรเลง เป็นการบูชาด้วยเสียง การแต่งองค์ทรงเครื่องของบรรดาร่างทรงนั้นก็เป็นการบูชาด้วยเครื่องแต่งกาย เพื่อนอบน้อมบูชาแก่ของรักษา หรือวิญญาณที่เข้ามาประทับร่างด้วย

เครื่องบูชาที่ตั้งไว้ในกลางโรงพิธีกรรมกลมอ ที่มีเครื่องนุ่งห่ม อาทิเช่น ผ้าไหม ผ้าถุงไหม ผ้าสะโรงไหม ผ้าแพรสีสันต่าง ๆ สิ่งที่ตั้งไว้นั้นก็เป็นการบูชา เพราะเมื่อวิญญาณได้เข้ามาก็จะสวมใส่เสื้อผ้านี้เพื่อความพอใจของตนเอง เป็นการบูชาเช่นกัน ฉะนั้นสิ่งที่จัดตั้งไว้ในพิธีกรรมกลมนี่เป็นการจัดเพื่อการบูชาแทบทั้งสิ่ง เพื่อการบูชาในสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้ให้ความเคารพนับถือตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั่นเอง ดังที่กล่าวไว้ในแนวทฤษฎีสัญลักษณ์ของ คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ทางด้านมนุษย์วิทยาสัญลักษณ์ เน้นการตีความความพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งพยายามอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกทางภาษาและการกระทำ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้เป็นความเชื่อข้องของความเชื่อและพิธีกรรมกลมอของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่มีการปฏิบัติตามความเชื่อ และแสดงออกทางกายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ อาจตีความพฤติกรรมนี้ และการปฏิบัติตามความเชื่อนี้ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาได้ทีกล่าวถึงหลักธรรมนั่นเองการบูชาเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงออกจากจิตสู่พฤติกรรมที่แสดงออกมาโดยการยกให้ไหว้ กราบ สวดมนต์ คารวะ เคารพ และปฏิบัติตามคำสั่งสอน สิ่งเหล่านี้เป็นการตีความทางสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาที่กำลังบ่งบอกถึงการเคารพบูชาในสิ่งที่ตนเองเชื่อและเคารพนั่นเอง เป็นต้น

๔. ไตรลักษณ์

วิเคราะห์หลักธรรมคือไตรลักษณ์ที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมการเข้าทรงมอ

ความเชื่อและพิธีกรรมการทรงมนั้นเป็นความเชื่อที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่ได้รับสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นพิธีกรรมมีระบบ มีขั้นตอน และมีการแนะนำสั่งสอน แต่โดยพื้นฐานความเชื่อในพิธีกรรมเหล่านี้คือ เพื่อการสืบทอดสาเหตุ หรือเพื่อสืบทอดสมมุติฐานของโรงที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ที่รักษาไม่หาย หรือเป็นพิธีกรรมเพื่อการรักษาทางจิตวิญญาณ หรือเพื่อการทำนายพยากรณ์ เป็นต้น ผู้วิจัยที่ได้นำหลักธรรมนี้มาประกอบเพราะเหตุได้ว่า ความเชื่อในพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมีกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจน เรื่องไตรลักษณ์ที่มีคำอธิบายไว้ในพระพุทธศาสนาเมื่ออธิบายไว้ดังนี้คือ

ไตรลักษณ์ เป็นธรรมะที่ทำให้เป็นพระอริยะ (อริยธรรม) แปลว่า มีลักษณะ ๓ ประการ หมายถึงสามัญลักษณ์ คือ กฎธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง อันได้แก่ อนิจจังลักษณะ ลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ทุกขลักษณะ ลักษณะทนอยู่ตลอดไปไม่ได้ ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจของธรรมชาติทำให้ทุกสิ่งไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป และ อนัตตลักษณะ ลักษณะไม่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามต้องการได้ เช่น ไม่สามารถบังคับให้ชีวิตยังยืนอยู่ได้ตลอดไป ไม่สามารถบังคับจิตใจให้เป็นไปตามปรารถนา

ไตรลักษณ์นี้ แปลว่า "ลักษณะ ๓ อย่าง" หมายถึงสามัญลักษณ์ หรือลักษณะที่เหมือนกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ ๓ อย่างจะได้อธิบายให้เห็นชัดใน ๓ ข้อนั้น คือ

๑. อนิจจตา (อนิจจลักษณะ) ลักษณะอาการไม่เที่ยง อาการไม่คงที่ อาการไม่ยั่งยืน อาการที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป อาการที่แสดงถึงความเป็นสิ่งไม่เที่ยงของชั้น

หลักวิเคราะห์นี้เราจะเห็นได้ถึง ความไม่เที่ยงที่มนุษย์ได้รับ อาทิเช่น ความยากลำบากทางกาย ที่ได้รับความเจ็บป่วยอย่างหนัก นี่จึงวิเคราะห์ได้ด้วยหลักธรรมได้ถึงความเป็นลักษณะถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขารและจิตใจของมนุษย์ที่ได้รับทุกข์มา เป็นความเปลี่ยนแปลง ที่ไม่คงที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๒. ทุกขตา (ทุกขลักษณะ) อาการเป็นลักษณะที่เป็น ทุกข์ อาการที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายตัว อาการที่กดดัน อาการฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัว เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไป จะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ อาการที่ไม่สมบูรณ์ มีความบกพร่องอยู่ในตัว อาการที่แสดงถึงความเป็นทุกข์ของชั้น

วิเคราะห์อาการทุกข์ ในที่นี้ ตามที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยนี้ ในพิธีกรรมกล่อมอนี้เป็นพิธีกรรมเพื่อการทำนาย และการรักษา เป็นหลัก ทุกข์ที่ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมโดยส่วนใหญ่คือ ทุกข์จากร่างกาย และจิตใจ ที่ทุกข์เกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น ความป่วยไข้ หรือเจ็บป่วยทางร่างกาย ทางจิตใจคือสภาวะที่มนุษย์มีความทุกข์ทางจิตใจที่ไม่สามารถหาทางออกได้ ความทุกข์นี้โดยส่วนมากแล้ว เป็นทุกข์ที่ได้ผลกระทบจากทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นความทุกข์ที่ได้รับจากการดำเนินชีวิต ฉะนั้นกลุ่มชาวชาวนานี้จึงหาทางออกด้วย และมีที่พึ่งในความเชื่อและพิธีกรรมกล่อมอนี้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถพึ่งพาได้ และเข้าไปร่วมกิจกรรมได้ทุกคน แม้การเข้าอาศัยพิธีกรรมกล่อมอนี้อาจจะดี หรือไม่ดีก็ตามแต่ก็เป็นสิ่งที่พึ่งพาทางจิตใจที่อยู่ใกล้ชิดมนุษย์ที่สัมผัสได้

๓. อนัตตตา (อนัตตลักษณะ) อาการของอนัตตา อาการของสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน อาการที่ไม่มีตัวตน อาการที่แสดงถึงความไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใคร ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใคร อาการที่แสดงถึงไม่มีตัวตนที่แท้จริงของมันเอง อาการที่แสดงถึงความไม่มีอำนาจแท้จริงในตัวเลย อาการที่แสดงถึงความด้อยสมรรถภาพโดยสิ้นเชิง ไม่มีอำนาจกำลังอะไร ต้องอาศัยพึ่งพิงสิ่งอื่นๆ มากมายจึงมีขึ้นได้

วิเคราะห์หลักธรรมอนัตตานี้ เป็นหลักธรรมที่กำลังบอกถึงความไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งอะไรที่เป็นของเราแท้จริงได้ หลักธรรมนี้เป็นความจริงแท้ที่มนุษย์ทุกคนต้องเข้าใจว่า เป็นหลักสัจจะธรรมที่เป็นความจริงแท้ อธิบายเพิ่มได้ว่าแม้ความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้น เมื่อถึงวาระที่ทุกข์นั้นต้องเสื่อมไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ แม้ความทุกข์ทางจิตใจที่ทุกคนที่เป็นมนุษย์ต้องได้รับทุกข์กันทุกคน เป็นสิ่งที่ต้องมีความรู้เท่าทันเพื่อการแก้ไข สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดตามหลักธรรมอนัตตานี้ เมื่อเข้าสู่หลักธรรมนี้ก็จะว่างเปล่าสูญเปล่า

ไตรลักษณ์ทั้ง ลักษณะ ๓ อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญญลักษณะ คือ ลักษณะที่มีเสมอกันแก่สังขารทั้งปวงและเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าธรรมนิยามคือกฎธรรมดา หรือข้อกำหนดที่แน่นอนของสังขาร^{๓๒}

จากการวิเคราะห์ไตรลักษณ์ทั้ง ๓ ลักษณะนี้เป็นกฎธรรมชาติ หรือเป็นสังขธรรมดาที่เราทุกคนต้องประสบพบเจอกันทุกคน แตกต่างกันที่ทุกข์มาก หรือน้อยกว่ากันเท่านั้นเอง

^{๓๒} พุ.ชา.อภ. (ไทย) ๕/๑๓๖.

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่คือการประกาศความจริงออกไปว่า สิ่งปรุงแต่งทั้งปวงไม่เที่ยง สิ่งปรุงแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงไม่ใช่ตัวตนขอให้ทราบว่า ลักษณะสามัญ ๓ ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมากกว่าคำสั่งสอนอื่นๆ ในบรรดาคำสั่งสอนทั้งหลายจะนำมารวบยอดอยู่ที่การเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี่ทั้งนั้น บางทีก็กล่าวตรง ๆ บางทีก็พูดด้วยโวหารอย่างอื่น แต่ใจความมุ่งแสดงความจริงอย่างเดียวกัน

เมื่อได้กล่าวถึงหลักที่ว่า เราต้องรู้ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไร และต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะตรงต่อกฎธรรมชาติของสิ่งทั้งปวง ดังนี้แล้ว หลักในพระบาลีก็มีอีกพวกหนึ่งเรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ แปลว่า คำสอนที่เป็นประธานของคำสอนทั้งหมด มีอยู่ ๓ ข้อสั้นๆ คือ ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้เต็มที และทำจิตใจให้สะอาดปราศจากความเศร้าหมอง นี่เป็นหลักสำหรับปฏิบัติ

หลักธรรมไตรลักษณ์นี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของผู้วิจัย ดังนี้

เมื่อรู้ว่าสิ่งทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน ยึดถือไม่ได้ และไปหลงใหลด้วยไม่ได้ เราต้องปฏิบัติต่อสิ่งทั้งปวงให้ถูกต้องด้วยความระมัดระวัง คือเว้นจากการทำชั่ว หมายถึง การละโมภโลภลาภด้วยกิเลส ไม่ลงทุนด้วยการฝืนศีลธรรมขนบธรรมเนียมต่างๆ เพื่อไปทำความชั่ว อีกทางหนึ่งนั้นให้ทำแต่ความดีตามที่บัณฑิตสมมุติตกลงกันว่าเป็นคนดี แต่ทั้งสองข้อนี้เป็นเพียงขั้นศีลธรรม ข้อที่สามที่ว่า ทำจิตใจให้บริสุทธิ์หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองโดยประการนั้นนั่นแหละ เป็นตัวพุทธศาสนาโดยตรง หมายความว่าทำจิตใจให้เป็นอิสระ ถ้ายังไม่เป็นอิสระจากอำนาจครอบงำของสิ่งทั้งปวงแล้วจะเป็นจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ไปไม่ได้ จิตจะเป็นอิสระก็ต้องมาจากความรู้อะไรเป็นอะไรถึงที่สุด ถ้ายังไม่รู้จะไปหลงรัก หรือหลงชังอย่างใดอย่างหนึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แล้วจะเรียกว่าเป็นอิสระแท้จริงได้อย่างไร คนเรามีความรู้สึกอยู่สองอย่างเท่านั้น คือความพอใจกับไม่พอใจ

ในพิธีกรรมกล่อมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมีการปฏิบัติและสืบทอดกันมานานนับพันปีก็ตามผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดนั้นก็ล้วนต้องตายกันไปหมด เหลือเพียงรุ่นหลังที่ยังมีการปฏิบัติตามระเบียบพิธีกรรม ความไม่แน่นอนในความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอยู่แต่จะมีผู้ที่เห็นคุณค่าและสืบทอดต่อไปได้นานเพียงใด ดังพระไตรลักษณ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาร่วมในงานวิจัยนี้ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นกลไกลวงล่อแห่งวัฏจักร ถ้าเรามองมูมมองในมิติทางไตรลักษณ์นั้นเราจะมองเห็นได้หลายมุม เช่น พิธีกรรมกล่อมเป็นพิธีกรรมบางก็เพื่อการรักษาผู้ป่วย บางกรณีผู้ป่วยบางรายที่มีอาการรักษาได้ หมดทางเยียวยาแม้ทางแพทย์แผนไทยปัจจุบันก็ไม่อาจรักษาได้ สิ่งเหล่านี้เราต้องยอมรับถึงความสัมพันธ์ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าในหัวข้อนี้ จึงมีความสัมพันธ์ทางคตินิยมและสัจจะธรรมที่มีอยู่แล้ว ทุกคนมีทุกข์ซึ่งหาทางดับทุกข์ ด้วยวิธีการต่างๆ กัน เมื่อเกิดมาแล้วทุกสรรพชีวิตต้องดำรงอยู่ให้ได้ ด้วยวิธีการต่างๆ กัน และท้ายที่สุดแล้วทุกสิ่งต้องจบลงเมื่อถึงคราวของเหตุปัจจัยที่สมควร ฉะนั้นไตรลักษณ์จึงเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อและพิธีกรรมนี้อยู่ เพราะเมื่อพิจารณาโดยองค์รวมแล้วก็หนีไม่พ้นกฎของไตรลักษณ์นี้เลย

ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ว่า

“...การรักษาไม่ว่าด้วยยากก็ตาม หรืออาจเป็นพิธีกรรมกล่อมเพื่อการสืบหาสาเหตุแล้วก็ตาม หรืออาจรู้ว่าสาเหตุมาจากอะไรก็ตาม แต่ถ้าเมื่อคนป่วยนั้นป่วยมานาน หรือ ร่างกาย จิตใจของ

ผู้ป่วยท้อแท้ไม่เข้มแข็ง การรักษาทั้ง ๒ อย่างก็อาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะบางทีภาวะจิตใจของผู้ป่วยเองก็สำคัญมาก อยากที่จะอยู่ต่อไปจึงทำให้มีกำลังใจอยู่ไป การรักษา ก็อาจเป็นผลได้...”^{๓๓}

สรุปความได้ว่าความเชื่อของพิธีกรรมกล่อมที่มีความสัมพันธ์กับทางหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นไม่ว่า โดยหลักธรรมความเชื่อที่ประกอบด้วย การกราบไหว้บูชาพระ ด้วยการสวดมนต์สวดชุมนุมเทวดา ทำพิธีเบิกบายศรีเพื่อการบูชา พิธีทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์เพื่อการอุทิศบุญแก่บรรพบุรุษ หรือ วิญญาณเทพเทวดาตามความเชื่อที่แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวที ไตรลักษณ์ที่กล่าวถึงสภาวะทางธรรมชาติที่ต้องเกิดตามวัฏจักร อันกล่าวถึงสังขารของสรรพสิ่ง และความไม่แน่นอน เพื่อชี้แนวทางการปฏิบัติตามคำสอนในเรื่องความไม่ประมาท ในการปฏิบัติธรรมชี้ทางบุญเป็นต้นนั้น และหลักการทางพุทธธรรมที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในงานวิจัย ได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ ๓ กตัญญูกตเวที ๒ และไตรลักษณ์ ได้จัดพิธีกรรมขึ้นในแต่ละครั้งนั้นล้วนแล้วแต่มีความเชื่อ ความศรัทธาในหลักการนี้อยู่ ที่ควบคู่กับการประกอบพิธีกรรมเข้าทรงมอ ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม และสิ่งที่ได้ในการประกอบพิธีกรรม ฉะนั้น ความเชื่อของร่างทรง หรือ กรูมอที่มีต่อพระพุทธศาสนาจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินตามความเชื่อของตนได้อย่างมีระบบระเบียบแบบแผน ตามหลักพระพุทธศาสนาของพุทธธรรมที่ความเชื่อพิธีกรรมได้นำมาผสมผสาน หรืออาจมีอยู่ก่อนนั้นแล้วได้นำมาประยุกต์ในการประกอบพิธีกรรม หรือมีอยู่ในพิธีกรรมนับพันปีแล้ว เป็นการแสดงชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมกล่อมนี้ได้ให้ความนับถือ เชิดชู เคารพ มีการแนะนำสั่งสอน ชี้แนะ และมีวิธีจัดระเบียบแบบแผนในหลักการต่างๆ อย่างเป็นระบบ โครงสร้างทางความเชื่อในพิธีกรรมอย่างอัศจรรย์ยิ่งจึงไม่น่าตกใจเลยว่าพิธีกรรมความเชื่อเหล่านี้ยังอยู่มาได้นับพันปี และยังคงรูปแบบ พิธีกรรมที่ทรงคุณค่า และมีการผสมผสานขั้นตอนอื่น ๆ เพื่อการเพิ่มพูนทางจิตวิญญาณให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม และได้ดำเนินตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่ไม่สามารถทิ้งความสำคัญลงได้เลย ซึ่งทั้ง กรูมอ บริวาร ผู้ร่วมกับบุคคลทั่วไป มีความเชื่อที่มีต่อพระพุทธศาสนาตั้งนั้นจึงยอมรับนับถือ และสามารถดำเนินไปควบคู่กัน และสามารถประสานความเชื่อเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว

๔.๓ ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สร้างคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมกล่อม

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์ในพิธีกรรมเข้าทรงซึ่งหลักพุทธธรรมในพิธีกรรมการเข้าทรงประกอบไปด้วยหลักศรัทธา หลักธรรมของกรรม และการบำเพ็ญบุญบารมี ทั้ง ๓ หลักนี้เป็นความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและมีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่ ประโยชน์ในด้านคุณธรรมจริยธรรม กับการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยที่มีการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ คือ พิธีกรรมกล่อม ที่ผู้วิจัยได้มองเห็น ดังนี้

๔.๓.๑ ด้านขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงคุณค่าในด้านการปลูกฝังของเรื่องขวัญและกำลังใจไว้ ที่ปรากฏในพิธีกรรมเข้าทรงของกลุ่มชาวกูย ดังนี้

^{๓๓} สัมภาษณ์พระครูโสภาศเมธารักษ์, วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การประกอบพิธีกรรมเข้าทรง หรือพิธีกรรม มอ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการรักษาโรคที่เกิดจาก ภูตผี วิญญาณที่มารบกวน หรือ ถูกคุณไสยศาสตร์ หรืออาจสามารถมีการเสี่ยงทาย ทำนายทายทักถึง อาการที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้สาเหตุ เมื่อรู้ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นตามหมอธรรม หรือ กูโรโหม บอกแล้วทางญาติ ผู้ป่วยนั้นจะทำตามโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ และจะรีบแก้ไขหรือถ้ามีผู้ป่วยก็จะรับรักษาทั้งด้าน รักษาพยาบาลทางด้านสมุนไพร และมีการรักษาด้านไสยศาสตร์ ตามวิธีการของหมอธรรม หรือ ผี วิญญาณนั้น ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ก่อให้เกิดการมีที่พึ่งในเมื่อยามที่คนหมดหนทางและท้อแท้หรือไม่มี ทางออกพิธีกรรมจึงเป็นบ่อเกิดของ การได้รับขวัญและกำลังใจ เมื่อรู้ในปัญหา ก็สามารถมีแนวทาง คลายทุกข์ได้ในระดับหนึ่งคนที่ขวัญไม่ดีก็เกิดขวัญดีขึ้นมา มีกำลังใจขึ้นมาได้ในระดับหนึ่ง เมื่อเป็น เช่นนี้แล้วย่อมมีที่ขวัญกำลังใจที่ดีและสามารถสู้ต่อไปได้ จนอาจทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงสามารถที่จะปฏิบัติตามความเชื่อในพิธีกรรมขั้นตอนพิธีกรรมและรักษาตาม พิธีกรรม

ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์

“...ลูกหลานไปทำงานต่างถิ่นได้กลับมาบ้านเรือนตามประเพณี บางรายมีปัญหา ร่างกาย ไม่สบาย เจ็บป่วยบ่อย นอนไม่หลับ ให้สวดมนต์ก่อนนอนไปเราต้องมีเทวดารักษาเราด้วย หลังจากที่ ทำพิธีเสร็จรู้สึกมีกำลังใจ ได้รับพรจากพ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่ ในครอบครัว และได้ปฏิบัติตามคือสวด มนต์ก่อนนอนทุกวันแบบย่อๆ ปรากฏว่าอาการที่เป็นหายขาดมาก ทำให้เรารู้และเข้าใจว่าพิธีกรรมนี้ แม่นยำว่าไม่น่าเชื่อ แต่เมื่อเราได้สัมผัสแล้วกลายเป็นสิ่งที่สามารถช่วยเราได้...”^{๓๔}

จากการวิเคราะห์การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและได้เข้าร่วมในพิธีกรรม พบว่า ความสัมพันธ์ในระดับชุมชนนั้นยังมีความเข้มแข็งอยู่มาก เพราะถ้ามีการจัดกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นมา ถ้าบ้านใด หรือกลุ่มใดไม่ให้ความช่วยเหลือจะเป็นผู้ที่ถูกตำหนิ ตีเตียน และขาดความน่าเชื่อถือ แม้น จะมีอะไรเกิดขึ้นกับบ้านนั้น หรือ คนกลุ่มนั้นจะไม่ได้รับการช่วยเหลือเช่นกัน ความเชื่อพิธีกรรมนั้น เป็นโครงสร้างที่ทำให้กลุ่มชนนั้นมีขวัญและกำลังใจ มีที่พึ่งทางด้านจิตใจด้วยในเมื่อหมดทางเยียวยา และช่วยเหลืออย่างเห็นได้ชัดเจนจากพิธีกรรมในชุมชนนี้

สรุปความได้ว่าในด้านความเชื่อและพิธีกรรม เป็นเครื่องขวัญและกำลังใจ การมีที่พึ่งใน เมื่อยามที่เราหมดหวังท้อแท้หรือไม่มีทางออกอื่นนอกจากนี้ พิธีกรรมเข้าทรงจึงเป็นบ่อเกิดของ การได้ รับขวัญและกำลังใจจากพิธีกรรมมีความเชื่อในพิธีกรรม รักษาตามพิธีกรรม เป็นต้นจากการวิเคราะห์ สังเกตอย่างมีส่วนร่วม และได้ร่วมในพิธีกรรมนั้น พบว่า ความสัมพันธ์ในระดับชุมชนนั้นยังมีความเข้ม แข็งอยู่มาก เพราะถ้ามีการจัดกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นมานั้นถ้าบ้านใด หรือกลุ่มใดไม่ให้ความช่วยเหลือ จะเป็นผู้ที่ถูกตำหนิ ตีเตียน และขาดความน่าเชื่อถือ แม้นจะมีอะไรเกิดขึ้นกับบ้านนั้น หรือ คนกลุ่ม นั้นจะไม่ได้รับการช่วยเหลือเช่นกัน ความเชื่อพิธีกรรมเข้าทรงนั้นเป็นโครงสร้างที่ทำให้กลุ่มชนนั้นมี ขวัญและกำลังใจ มีที่พึ่งทางด้านจิตใจด้วยในเมื่อหมดทางเยียวยาที่มีการช่วยเหลืออย่างเห็นได้ชัดเจน จากพิธีกรรมใน นี้ เป็นต้น

^{๓๔} สัมภาษณ์แม่คำ ขญาแก้ว, วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๓.๒ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่อาจารย์ได้ให้คำแนะนำ หรือ หลักการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

ผู้นำประกอบพิธีกรรมหรือเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่จะติดต่อกับผีวิญญาณหรือเทวดา หรือวิญญาณต่างๆที่ชาวบ้านเรียกกันว่า มอ นั้นหมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการติดต่อกับ เทวดาเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับ พิธีกรรมวิญญาณชั้นตอน ระเบียบพิธีกรรม เป็นต้น จำเป็นต้องมีข้อปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้ที่ต้องมีคุณธรรมในด้านความคิดพิจารณาทางจิตใจค่อนข้างสูง และจริยธรรม แม้แต่การวางตนในสังคมจำต้องรู้กาลเทศะ มีการกระทำที่ถูกต้องที่ควร จนเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณนั่นเอง เมื่อ กรู มีลูกศิษย์ลูกหาที่ต้องไปมาหาสู่กัน จำต้องมีกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติตนเองให้อยู่ในกรอบ

โดยมีข้อห้ามคือและข้อปฏิบัติของผู้ที่นับถือผี หรือเทวดา ได้แนะนำลูกศิษย์ลูกหาเพื่อการ ประพฤติปฏิบัติดังนี้

๑) ห้ามคนหนุ่มสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานถูกเนื้อต้องตัวกัน ถ้าฝ่าฝืนจะทำให้เกิดการเจ็บป่วย ขึ้นกับตนเอง หรือ สมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะต้องไปทำพิธีขอมาแก้ผีบรรพบุรุษที่รักษาอยู่ในบ้าน

๒) ห้ามคนแปลกหน้าที่ไม่ใช่สมาชิกเข้าไปนอนภายในบ้าน เข้าไปนอนในห้องนอน

๓) เมื่อมีผู้คนมาพักแรมในบ้าน จะต้องทำพิธีกรรมบอกกล่าวที่รักษาในบ้านเรือน (ผี) ให้ทราบก่อน เมื่อบอกแล้วแขกผู้มาพักแรมนั้นสามารถเข้าพักแรมได้

๔) ในวันเซ่นผีประจำปี สมาชิกต้องมาร่วมกันในพิธีด้วย เพราะถือว่าเป็นการแสดง ความเคารพต่อผี หรือ เทวดา แต่ถ้าหากสมาชิกคนใดติดธุระไม่สามารถมาร่วมงานได้ จะต้องฝากของเซ่น ไข่ หรือ ปังจ๊วย มาช่วยงานแทน

๕) อย่างกล่าววาจา หรือพูด ที่ด่าทอกันโดยคำหยาบคายรุนแรง ถือว่าจะทำให้ผู้พูดขาด ความดีงามอย่างมากจะไม่ได้รับการนับถือจากชุมชนนั้นด้วย^{๓๕}

กล่าวได้ว่าผู้นำที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะได้รับความเคารพศรัทธาเชื่อมั่น มาก และผู้ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหานั้นจำต้องปฏิบัติตามข้อที่ตกลง ถ้าทำไม่ได้จะเกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้นกับตนเอง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ร่างทรงได้ให้คำแนะนำ หรือ หลักการในการส่งเสริมให้ชีวิตมีคุณภาพ ชีวิตนั้นต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

วิเคราะห์ความเชื่อในพิธีกรรมเป็นเครื่องปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมที่จะทำให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดีเพราะในความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเครื่องปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมที่จะทำ ให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งความเชื่อของชาวพุทธ เป็นพื้นฐานของการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งลึกลับอำนาจ เหนือธรรมชาติของวิญญาณบรรพบุรุษ ประโยชน์ของความเชื่อ ทำให้มีลักษณะต่างๆ

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าในด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในระดับครอบครัวไว้ดังนี้ จาก การวิเคราะห์ตามโครงสร้างมีอยู่ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) โครงสร้างทางความเชื่อในพิธี เช่น โครงสร้างความเชื่อนั้นทุกคนต้องปฏิบัติตามความ เชื่อตามอาจารย์ที่ได้ถือและปฏิบัติมา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทุกคนจะให้ความเคารพ และยำเกรง ตาม

^{๓๕} สัมภาษณ์แม่ขุ่ม ฤทธิ์นอก, เจ้าพิธีกรรมแกลมอ, วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

โครงสร้างทางความเชื่อจึงก่อให้เกิดการควบคุมในด้านความประพฤติ หรือ พฤติกรรม ในระดับครอบครัว นั้น ทุกคนจะให้ความเคารพ ฝึ และวิญญานบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และควรเคารพ ทุกคน ต้องไม่ทำตัวให้ผิดศีลธรรม ไปลามาไหว้ มีการบอกกล่าว ให้เกียรติกันในครอบครัว ซึ่งเป็นโครงสร้าง ในระดับครอบครัวที่อาศัยความเชื่อในการควบคุมพฤติกรรมได้

(๒) โครงสร้างทางด้านพระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาจากโครงสร้างความเชื่อในพิธีกรรม นั้นเอง ในด้านศาสนา มีการสั่งสอนศาสนิกชนผู้นับถือที่เป็นชาวพุทธนั้นพื้นฐานทางสังคมและการ ดำเนินชีวิตมนุษย์ทุกคนต้องมีพื้นฐานทางด้านคุณธรรมจริยธรรมความรู้ที่ดีในทางจิตใจมีใจสูงใจ ประเสริฐ ทางจริยธรรม การแสดงออกทางกาย ที่ไม่เบียดเบียนกัน เคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ ชาวพุทธทุกคนต้องมี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าในด้าน การปลูกฝังของเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมในระดับ ชุมชนไว้ดังนี้

โครงสร้างทางความเชื่อในพิธีเข้าทรง เช่น โครงสร้างความเชื่อนั้นในระดับชุมชน โดย ส่วนมากความเชื่อในเรื่องภูติผีวิญญาน ทุกคนต้องปฏิบัติตามความเชื่อตามอาจารย์ที่ได้ถือตามกันมา และปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทุกคนจะให้ความเคารพ และยำเกรง ตามโครงสร้างทางความเชื่อ จึงก่อให้เกิด การควบคุมในด้านความประพฤติ หรือ พฤติกรรม ในระดับชุมชน ทุกคนจะให้ความเคารพ ฝึ และวิญญานบรรพบุรุษของตนเอง จากการสังเกตการณ์ ชาวชุมชน แม่นมีบ้างครอบครัวที่ไม่ได้ เข้าทรงหรือไม่ได้จัดประกอบพิธีกรรม แต่เมื่อมีการจัดประกอบพิธีเข้าทรงขึ้นบ้านใด ชาวชุมชนที่เป็น ระบบเครือญาติ พี่น้อง และคนรู้จักจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ นี่จึงเป็นการกำหนดพฤติกรรม ของคนในชุมชนเดียวกันได้ โดยอาศัยความเชื่อในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และควรเคารพ ทุกคนต้องไม่ทำ ตัวให้ผิดศีลธรรม ไปลามาไหว้ มีการบอกกล่าว ให้เกียรติกันในครอบครัว ซึ่งเป็นโครงสร้างในระดับ ครอบครัวที่อาศัยความเชื่อในการควบคุมพฤติกรรมได้ เป็นต้น

๔.๓.๓ ด้านการส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ในด้านการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ร่างทรงได้ให้แนะนำ หรือหลักการในการช่วยส่งเสริม ดังต่อไปนี้

ในเรื่องนี้จะสังเกตเห็นได้จากเรื่องที่ชาวบ้านมาขอรับการช่วยเหลือในยามที่เจ็บป่วยหรือ หาทางออกในชีวิตไม่ได้ อาทิ ปัญหาชีวิตที่ไม่อาจเล่าให้ใครฟังได้ ปัญหาความเจ็บป่วยที่หาสาเหตุ ไม่ได้ ปัญหาชีวิตในด้านต่างๆ บ้างที่อาจเป็นปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือแม้แต่ปัญหาการแบ่ง มรดก เมื่อชุมชน มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ มีความเชื่อในเจ้าพ่อเจ้าแม่ ฝึ วิญญานบรรพ บุรุษแล้วยอมปฏิบัติตามตนเองตามที่ อาจารย์ แนะนำในหลักการปฏิบัติตนเอง ให้ถูกต้องตามครรลอง คลองธรรม โดยอาศัยร่างทรงเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับฝึวิญญานเพื่อขอการทำนาย ขอการ ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในด้านการส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น เมื่อผู้มารับบริการได้บนบาน ต่อสิ่งเหล่านั้นแล้วเมื่อหายมาย่อมแก้บนด้วยการปฏิบัติตามที่กล่าวไว้ เมื่อมีความเชื่อ ความศรัทธาย่อม เกิดขึ้น ถ้าได้ปฏิบัติตามแล้วเห็นว่าการปฏิบัตินั้นมีประโยชน์ต่อชีวิตและสามารถเอื้ออำนวยให้ประสบ ผลสัมฤทธิ์บางประการแล้วยอมปฏิบัติในทางที่ถูกอย่างไม่มีเงื่อนไข เลย เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นในระบบความเชื่อและอาศัยความเชื่อในการปฏิบัติตามย่อมก่อให้เกิดประโยชน์เช่นกัน เป็นต้น

วิเคราะห์ในความเชื่อและพิธีกรรมเข้าทรงกล่อมของบ้านแสนสุข มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นพื้นฐานของการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสิ่งลึกลับอำนาจเหนือธรรมชาติของวิญญาณบรรพบุรุษที่ และการอาศัยความเชื่อและผู้คนในชุมชนก็มีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ด้วยเช่นกัน ฉะนั้นผลของความเชื่อจะมีดังต่อไปนี้

- (๑) ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ
- (๒) ความเชื่อทำให้เกิดพลัง
- (๓) ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์
- (๔) ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี
- (๕) ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม (สัญลักษณ์)
- (๖) ความเชื่อเป็นพื้นฐานทำให้เกิดปัญญา
- (๗) ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจในทางตรงกันข้าม

หากความเชื่อเป็นความงมงายไม่ใช้วิจารณ์ญาณ กล่าวคือเชื่อตามคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ โดยมิได้พิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผล ก็ทำให้เกิดผลเสียแก่ ชุมชน สังคม โดยเฉพาะด้านการพัฒนาประเทศ เพราะนอกจากจะไม่ให้ความร่วมมือแล้วยังกระทำการต่อต้านอีกด้วย

ลัทธิวิญญาณนิยมและไสยศาสตร์ของคนไทยมีมานานก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาสู่สุวรรณภูมิการปฏิบัติทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ คงมีมานานแล้วเช่นกัน เป็นการยากที่จะแยกลัทธิวิญญาณนิยมออกจากไสยศาสตร์ เพราะการทำไสยศาสตร์ต้องมีความเชื่อเบื้องต้นว่ามีวิญญาณหรือผีชนิดต่าง ๆ ที่มีอำนาจหรือฤทธิ์เดชเหนือมนุษย์ คอยกระทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเหนืออำนาจมนุษย์ที่ทำได้ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและการทำทางไสยศาสตร์ของตนในชุมชนจึงน่าจะเป็นความเชื่อเก่าแก่ดั้งเดิม และเป็นวิธีการแก้ปัญหาและเผชิญกับวิกฤติต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์มาแต่โบราณศาสนาฮินดู น่าจะเป็นศาสนาใหญ่ศาสนาแรกที่แผ่เข้ามาในเมืองไทย ซึ่งมีเทพเจ้า และวิญญาณต่าง ๆ ที่มีฤทธิ์ สามารถที่จะกระทำหรือแสดงให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เหนือมนุษย์ธรรมดาสามัญโดยมีความเชื่อระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า เทวดาต่าง ๆ และการกระทำของดวงวิญญาณต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผีป่า ผีเขา ผีบรรพบุรุษ ฯลฯ ซึ่งมีความเชื่อระหว่างมนุษย์กับวิญญาณในระดับต่าง ๆ สังคมชาวพุทธระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์เป็นส่วนประกอบที่มีประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคล ในระดับชุมชน ซึ่งความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และวิญญาณจะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ ในระดับสังคมความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ไสยศาสตร์และวิญญาณซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมาก มีบทบาทในการรวบรวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น ผีสงฆ์ เทวดา วิญญาณ คาถา พลังจิตหรือ สิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ การติดต่อกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติทำได้โดย การประกอบพิธีกรรม ต่าง ๆ เพื่อเป็นการสื่อ หรือ ติดต่อกับสิ่งเหล่านั้นโดยตรง โดยมีผู้ประกอบพิธี คือ คนทรง หรือ หมอผี

แล้วแต่กรณี ซึ่งเน้นพิธีกรรมและพยายามดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์บางอย่าง เป็นส่วนบุคคล อันเป็นข้อแตกต่างจากศาสนา^{๓๖}

๔.๓.๔ ด้านการพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ในด้านการพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่ร่างทรงได้ให้คำแนะนำ หรือหลักการในการช่วยส่งเสริม ดังนี้

จากการสังเกตในการแนะนำ สั่งสอน โอวาทของผู้เป็นเจ้าพิธีกรรมจะแนะนำ ในการสร้างบุญสร้างกุศลเมื่อยามมีโอกาสนั้นจะกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ควรช่วย ความเป็นเมตตาสงสารต่อผู้ที่ขาดโอกาส การแนะนำในด้านพัฒนานั้น จะแนะนำในเรื่องการสร้างตนเอง โดยการเสริมสร้างสิ่งดี ๆ ให้กับตนเอง รู้จักการรักษาตัวตน รู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง ไม่ผิดศีลธรรมต่าง ๆ การแนะนำในด้านสาธารณประโยชน์

สรุปความได้ว่า ความเชื่อในพิธีกรรมเข้าทรงเป็นเครื่องขวัญและกำลังใจ การมีที่พึ่งในเมื่อยามที่เราหมดหวังและท้อแท้ในชีวิตหรือไม่มีทางออกอื่นนอกจากนี้ พิธีกรรมเข้าทรงจึงเป็นบ่อเกิดของการได้รับขวัญและกำลังใจจากพิธีกรรม มีความเชื่อในพิธีกรรม รักษาตามพิธีกรรม เป็นต้น

๔.๔ สรุป

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เริ่มจากกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา กระบวนการที่เป็นขั้นตอน เมื่อมีการจัดเตรียมทุกอย่างที่จำเป็นต้องใช้ในพิธีกรรมแล้ว พร้อมทั้งเครื่องดนตรีที่จะมาบรรเลงในพิธีกรรมแกลม และผู้คนที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมนั้น คือ แม่ครู พ่อครู อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือผู้นำพาทำพิธีกรรม เจ้าภาพ ญาติเจ้าภาพ และผู้ร่วม (บริวาร) และบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อร่วมในพิธีกรรม และเริ่มไหว้ครูด้วยการยกขันดอกไม้ให้แก่ครูบาอาจารย์ แสดงออกทางกาย และพฤติกรรมที่อ่อนโยน การไหว้ พฤติกรรมนี้แสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต์ ที่ลูกศิษย์พึงมีต่อครูบาอาจารย์ ในขั้นตอนหนึ่งเป็นการยกขัน ดอกไม้รูปเทียน พร้อมทั้งผ้าไหม เสื้อผ้า สไบ เงิน ยกขอขมาต่อบิดามารดา จิตพฤติกรรมนี้แสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิต์ ที่ลูกพึงกระทำต่อพ่อแม่ ซึ่งชาวชาวกูย นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับสมาธิ หรือภาวนา หมายถึง ทำใจให้สงบ ทำใจให้ดี ทำใจให้หนึ่งและยังประกอบด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ข้อ คือ ทาน การให้ การสละ การแผ่เมตตา การรักษาศีลในการสวดมนต์จิตของผู้เข้าพิธีกรรมนั้นจะรวมกันเป็นหนึ่ง ตั้งใจ มีสมาธิมาก และรวมกันเป็นหนึ่งในสิ่งที่ร่วมกันประกอบพิธีแกลมนี้อย่างเช่นการให้ความเคารพ ยำเกรง เชื่อในอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์นั้น การภาวนา หรือ การทำให้เจริญ ทำให้มากในการกุศล หรือความดีงามต่าง ๆ ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมเช่นนี้จะกระทำกันทุกปี หรือ ๓ ปีครั้ง หรือไปตามคำเชื่อเชืดยด้วย จะเห็นได้ว่าการทำนายนโดยลักษณะต่าง ๆ นี้เป็นความเชื่อและพิธีกรรมการทำนายนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย โดยผ่านพิธีกรรมแกลมอ เพื่อการสืบหาสาเหตุ และหาทางรักษาเยียวยาด้วย จากการวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ถึง ความเป็นไตรลักษณ์ คือ ทุกขัง

^{๓๖} อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๓๖ – ๔๐.

อนิจจัง อนัตตา ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตคนเราเมื่อมีความเจ็บป่วยโดยไม่มีทางรักษา หรืออาจรักษาแล้วตามโรงพยาบาลอาการเจ็บป่วยก็ไม่ดีขึ้นมีแต่ทรุดลง ชีวิตของคนนั้นต้องการความสบายกาย ความสบายใจ ทั้งสองอย่างนี้คือ กายกับใจ ต้องสบาย เป็นสิ่งที่มนุษย์นั้นปรารถนาและต้องการ แต่เมื่อเกิดความทุกข์ร้อน ทรมาณขึ้นก็จะพยายามแสวงหาทางออกของชีวิต บางทีดีขึ้น บ้างก็หายขาด แต่บางรายก็ต้องยอมจำนนต่อความตายที่มาถึง อันเป็นสิ่งที่ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยไม่ปรารถนาหรือต้องการเลย ไตรลักษณ์นี้จึงเป็นหลักธรรมที่สัมพันธ์กับโครงสร้างในความเชื่อและพิธีกรรม แกลมอที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้มีความเชื่อถือ ซึ่งอาจเป็นพิธีกรรมที่สามารถให้ความพึงพาหรือสามารถรักษาตามความเชื่อ ที่ชาวกูยได้ให้ความนับถือ โดยครูหรือแม่หมอจะให้คำสั่งสอนโดยยึดหลักพระพุทธานุศาสนอย่างเคร่งครัด

ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สร้างคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมแกลมอคือสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสังคม

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงแกลมอ เป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยผ่านการเข้าทรงแกลมอ เพื่อการหาสาเหตุ ความเจ็บป่วย เพื่อการรักษา และการเสี่ยงทาย ตลอดถึงเพื่อการเซ่นสรวงบูชาในวาระประจำปี ผู้วิจัยจะอธิบายตามรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงแกลมอนั้น เป็นความเชื่อในเรื่องภูมิผีวิญญาณ เพราะมีความเชื่อที่สามารถให้ที่พึ่งได้เมื่อยามประสบปัญหาชีวิต ไม่ว่าในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวชุมชนจะหาทางออกด้วยความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือ อำนาจนอกตัวเองเป็น ความหมายของความเชื่อไว้ดังนี้ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในคำสอนหรือในบุคคล หรือการยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์หรือธรรมชาติของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคม เช่น คนไทยมีความเชื่อใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ชาวกูยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีแกลมอและอำนาจเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อ ของร่างทรงและผู้มารับบริการจากร่างทรง ในการที่จะยอมรับและยึดถือสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นโดยไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบาย และไม่จำเป็นว่าสิ่งที่เชื่อนั้นจะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐาน เป็นการยอมรับต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง ร่างทรงและผู้มารับบริการจากร่างทรงในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากความหวาดกลัวภัยธรรมชาติระยะแรก ๆ ของมนุษย์ต่อมาก็มีความหวาดกลัวเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษ และผู้กล้าหาญในชุมชนของตนที่ล่วงลับไปแล้วเมื่อเกิดความหวาดกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงต้องมีการบวงสรวงเซ่นไหว้บูชา ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังยึดถืออยู่ คือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ โดยมีความเชื่อแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ และความเชื่อที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนหรือ สื่อสารทางวัฒนธรรมกับคนกลุ่มอื่น สำหรับความเชื่อในเมืองสุรินทร์ที่สำคัญได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องครุกำเนิด และความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อคือ การยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในคำสอนหรือในบุคคล หรือ การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ หรือ ธรรมชาติ ความเชื่อเรื่อง

ผี วิญญาณ เมืองสุรินทร์มีความเชื่อเรื่องผีที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิต ทั้งพิธีกรรม ประเพณี ตั้งแต่เกิดจนตายมากมาย คือผู้เป็นร่างทรงเป็นบุคคลที่สามารถอัญเชิญผีฟ้า หรือ เทพ เทวดารวมทั้งครูกำเนิดที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาตนเอง ให้มาเข้าทรง และซักถามความต้องการของวิญญาณว่าต้องการอะไรและต้องการที่จะให้ประพจน์ปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป สำหรับจุดหมายการกล่อมนั้น นอกจากจะเป็นการทำพิธี เช่นไหว้เลี้ยงครูกล่อมแล้ว ยังเป็นพิธีกรรมรักษาคนป่วยด้วย โดยวิญญาณจะเข้าทรงในร่างคนทรงหรือผู้ป่วยก็ได้ คนทรงจะมีอาการร่ายรำไปตามจังหวะเพลง แล้ววิญญาณที่มาเข้าทรงนั้นจะบอกสาเหตุ เจ็บป่วย ตลอดถึงให้การแนะนำการแก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยกับญาติพี่น้องให้ทราบ เพื่อไปประกอบพิธีกรรมหลังจากวิญญาณออกจากร่างทรงแล้ว พบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับพิธีกรรมการเข้าทรงนั้นมีความสัมพันธ์กันในภาวะแบบความเชื่อถือ ศรัทธา น้อมรับมา และปรับใช้ให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนเอง และสภาพสังคมแวดล้อมพิธีกรรมเข้าทรงสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมทางพุทธศาสนา โดยผ่านระบบความเชื่อความศรัทธาที่เป็นประวัติศาสตร์ทางสังคมมาในระยะเวลาแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกัน จวบจนแสดงปรากฏการณ์ทางความเชื่อของพิธีกรรมต่าง ๆ

บทที่ ๕

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมาสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๑. ศึกษาพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา นั้น เกิดจากความเชื่อที่ว่าเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยที่ไม่อาจหาสาเหตุพบ ชาวภูยกีจะให้ผู้เฒ่าที่เคารพนับถือที่เรียกว่าอาจารย์เป็นคนล่าสัตว์ (คั๊บหม) เพื่อหาสาเหตุ เมื่อพบว่าอาการเจ็บป่วยเป็นการกระทำของผีมือหรือผีอ ก็จะต้องทำพิธีเช่นบูชา พิธีกรรมรักษาอาการเจ็บป่วยดังกล่าว ชาวภูยกีเรียกกันว่า แก้มอและแก้มลอ ซึ่งมักจัดขึ้นในช่วงปลายฤดูหนาวและต้นฤดูร้อน โดยเริ่มแก้มอในตอนกลางวัน ส่วนตั้งแต่หัวค่ำจะแก้มลอ จนกว่าจะเสร็จพิธีบางครั้งถึงสว่างก็มี เครื่องเสวยที่ทำให้พิธีครื้นเครงก็คือ เหล้า ที่ขาดไม่ได้เลย และมีเครื่องดนตรีคือ แคน เป็นส่วนสร้างความบันเทิงในงานพิธีเพียงอย่างเดียว การเล่นมอจะเล่นในบริเวณปะรำพิธีที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย ซึ่งกลางปะรำจะยกสูงขึ้น เพื่อตั้งเครื่องประกอบพิธี เมื่อถึงเวลาที่จะมีผู้หญิงประมาณ ๘-๑๐ คน หรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ละคนจะแต่งกายด้วยผ้าถุงปลายขึ้นมีเชิง ใส่เสื้อแขนยาวสีดำ ผ้าสไบพาดบ่า ๑ ผืน และในจำนวนนี้จะมีผู้ที่สมมติเป็นครุบา ๑ คน แต่ละคนจะถือขันเครื่องสักการบูชา เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จครุบายักจะเป็นผู้ตอบคำถามของมอว่ามีความประสงค์อะไร หรือต้องการอะไร หรือต้องการแสดงพิธีแก้มลอให้ดู เมื่อทราบความประสงค์แล้วหมอแคนก็จะเริ่มเป่าแคน บรรดามอก็จะลุกขึ้นรำไปตามจังหวะแคน โดยการรำไปรอบ ๆ รำที่วางเครื่องเช่น

ขั้นตอนในการเล่นมอก็จะดำเนินไปตามลำดับ มีการสมมติผู้เป็นเรื่องราวการเดินทาง การแสดงท่าพายเรือข้ามแม่น้ำ การเดินป่าล่าสัตว์ คล้องช้าง คล้องม้า ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้ร่วมพิธีก็จะสมมติว่าทำการคล้องช้างคล้องม้า มอบางคนก็จะถือเส้ บางคนถือบ่วงเพื่อคล้องช้างป่า ในขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ดูส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายเข้าร่วมพิธีด้วย โดยสมมติเป็นโจรเข้ามาแย่งชิงม้าและช้างเพื่อเรียกค่าไถ่ (เหล้าพร้อมกับแก้ม) ในขณะที่ทำพิธีก็จะมีผู้นำเหล้าพร้อมกับแก้มออกมาแบ่งปันกันกินอย่างสนุกสนาน ส่วนพิธีแก้มลอจะแตกต่างกันตรงที่นิยมเล่นต่อจากการเล่นมอในตอนกลางคืนต่อเนื่องกันไป ผู้ร่วมพิธีจะนำต้นกล้วยมาประดับด้วยดิกไม้ (ปีล) และรังผึ้ง มีผู้แสดงเป็นผึ้ง ๑ คน โดยใช้ผ้าขาวม้าคลุมศีรษะทำการต่อยผู้มาเก็บดอกไม้ ๒-๓ ครั้ง คนที่ถูกต่อยจะร้องบอกครุบาให้มาช่วยกำจัดผึ้ง เมื่อกำจัดผึ้งได้แล้วก็จะเก็บดอกไม้และผึ้ง แล้วนำกลับบ้าน โดยแห่ ๓ รอบเข้าสู่ปะรำพิธี

ครูบาจะเอ่ยถามว่า “มาจากไหน” ผู้ร่วมพิธีจะตอบเป็นกลอนว่า “มาจากเก็บดอกไม้และผึ้ง ขออนุญาตนำกลับเข้าบ้าน” เมื่อเข้าบ้านแล้วจะนำมาล้อมรอบบายศรีอีก ๓ รอบ เป็นอันเสร็จพิธี ผีอาจจะเข้าอยู่ในร่างทรงของหมอจนกว่าร่างทรงจะตายไป และเมื่อทำพิธีเสร็จจะต้องนำหิ้งออกไปทิ้งกลางท้องนาหรือป่าใกล้หมู่บ้าน โดยเชื่อว่าจะต้องวางหิ้งเอาไว้ให้สูงกว่าศีรษะคนทั่วไป เพราะผีอาจจะไม่สามารถกลับไปยังบ้านเดิมได้ ก็จะสามารถสร้างความเดือดร้อนให้กับใครได้อีก ปัจจุบันพิธี แก้มือและแก้มือก็ยังมิให้พบเห็นโดยทั่วไปของสังคมชาวกูย เพราะขั้นตอนการเล่นแฝงไว้ซึ่งคุณค่าต่าง ๆ มากมาย

๒. ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแก้มือของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแก้มือของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา คือ ๑) ความเชื่อในเรื่องของกรรมชาวกูย โดยทั่วไปมีความเชื่อว่าการทำกรรมนั้นไว้ จะได้รับผลกรรมนั้นแน่นอน แม้แต่ชาวกูยก็มีความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยเช่นเดียวกัน นั่นคือ กลุ่มชาวกูยมีการจัดการทำบุญประจำปี การเข้าวัดเพื่อฟังธรรม และปฏิบัติตามความดีงามที่ศาสนาได้สั่งสอน โดยเป็นชาวกูยที่เชื่อถือในการทำกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยมีความเคารพต่อบรรพบุรุษของตนเอง มีความเคารพ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย นับถือเครือญาติพี่น้องมาก มีการเลี้ยงดูบุพการีของตนเอง มีความเคารพในคำสอน ซึ่งเป็นคำสอนที่ได้รับการสืบทอดกันมา ๒) ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ โดยในลักษณะของสังสารวัฏที่กล่าวไว้ในคัมภีร์หรือข้อมูลทางพระพุทธศาสนาว่า เมื่อตายแล้วดวงจิตจะไปเกิดตามอำนาจกรรมที่ตนเองกระทำมาไม่ว่าดีหรือไม่ดีก็ตาม ในสังสารวัฏที่ต้องเกิดต้องตายเวียนว่ายเช่นนี้เองที่ชาวกูยก็มีความเชื่อแบบดั้งเดิมว่า ผู้ที่ตายไปแล้วจะกลายเป็นวิญญาณที่คอยรักษาดูแลครอบครัวลูกหลานให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย นี้จะมีพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ประจำบ้านของตนและจัดเครื่องบวงสรวงเพื่อบูชาตามคติความเชื่อ เพราะมีความเชื่อที่ฝังแน่นว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วไม่ได้ไปไหน แต่ยังคงคอยตามรักษา ดูแลปกป้องคุ้มภัยให้แก่ลูกหลานอยู่ ฉะนั้นลูกหลานต้องทำตัวให้ดี ไม่ทำผิดลูกผิดเมียผู้อื่น และทำอะไรที่สังคมรับไม่ได้ จึงมีคตินิยมคำสอนของกลุ่มตนเกิดขึ้นให้เป็นประตฐฐานที่คอยช่วยดูแลอันเป็นการทำให้โครงสร้างทางสังคมอยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยมานั่นเอง ๓) ความเชื่อเรื่องสรวงโดยชาวกูยเชื่อว่าการที่ฟังอันประเสริฐของชาวกูยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จัดได้ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐยิ่งของผู้ที่นับถือในกรณีของชาวกูย แต่ชาวกูยเป็นชาวกูยและได้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรวงอันประเสริฐแล้วตามที แต่ความเชื่อดั้งเดิม ก็ยังมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้อยู่ ยังถือว่าเป็นที่พึ่งที่ชาวกูยยังให้ความสำคัญ หรือยังยึดได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ยังเป็นที่พึ่งในยามที่ตนเองประสบทุกข์ภัยอยู่ ๔) ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมการเข้าทรงเป็นความเชื่อต่ออำนาจเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางพิธีกรรม และมีขั้นตอนของพิธีกรรมถึงกระบวนการ การเข้าทรงแก้มือ ความเชื่อและพิธีกรรมนี้ก็เพื่อการหาสาเหตุ ความเจ็บป่วย เพื่อการรักษา และการเสี่ยงทาย ตลอดจนเพื่อการเช่นสรวงบูชาในวาระประจำปี ๕) หลักศรัทธาของหมู่บ้านแสนสุข ศรัทธาทั้งในการปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีล ๕ และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่าการการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนทำดีไปสู่สุคติภพและคนทำชั่วไปสู่ทุคติ ทุกคนเชื่อและกลัวต่อบาปมิกล้าทำบาป แม้ว่าจะนับถือโอปปาติกะหรือผี แต่ก็ดำรงตนอยู่ในหลักทำนองคลองธรรมเสมอ เช่น เข้าวัดฟังธรรม ให้ทาน บริจาค

ทรัพย์แก่ส่วนรวม ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือกันและกัน เมื่อคราวจำเป็น เช่น ในคราวประสบอุทกภัย วาตภัย โจรภัย เป็นต้น ๖) ความกตัญญูหมู่บ้านแสนสุข มีความกตัญญูรู้คุณทั้งต่อบุพการีและบรรพบุรุษของตนเอง ดังจะเห็นได้จาก การเลี้ยงดูบุพการีตามหลักทศ ๖ ทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังมีความเชื่อต่อโอปปาติกะหรือผี ซึ่งเชื่อว่า คอยให้ความคุ้มครองดูแลสมาชิกในครอบครัวเช่น การเข้า ทำงาน การสอปลៃของลูก ๆ การไปราชการทหาร ที่ต้องเสี่ยงภัยอันตราย เป็นต้น ฉะนั้น การสักการะกราบไหว้โอปปาติกะหรือผีในระดับนี้ จึงเป็นการเกื้อกูลในแง่ของประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย จึงต้องมีความกตัญญูต่อโอปปาติกะหรือผีที่มีคุณต่อตนเหล่านั้น ๗) บุญกิริยาวัตถุ ๓ เพราะว่าพิธีกรรมการเข้าทรงนั้น สิ่งที่ปรากฏในพิธีกรรมนั้นคือ มีการขอขมาพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พี่น้อง โดยการนำผ้าขาว ดอกไม้ ธูปเทียน เงิน ๒๔ บาท เข้ากราบไหว้บุพการีของตนเอง เพื่อการอโหสิกรรมสิ่งเหล่านี้เป็นการลดมานะทิฐิของเราเอง ตลอดทั้งปีอาจมีการล่วงเกินในพิธีกรรมนี้จะมีพิธีนี้สวดแทรกอยู่ก่อนการเริ่มพิธีกรรม เพราะมีความเชื่อว่าผู้กระทำเช่นนี้ จะได้รับการอโหสิกรรมหมดบาปได้รับการอภัย ไม่มีโทษ เพราะโทษเหล่านั้นจะนำมาซึ่งความมีภัย ความไม่ดีในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองด้วย การทำให้มาก การทำให้ได้ในสิ่งเหล่านี้จัดได้ว่าทำแล้วเจริญแก่ผู้กระทำ แม้การภาวนาในรูปของการนั่งสมาธิภาวนาตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นรูปมิตินึ่ง แต่โดยความหมายก็คือทำแล้วเจริญทำให้มากแล้วเจริญ ก็เป็นผลพลอยได้ในรูปศัพท์นี้เช่นเดียวกัน ๘) บุษบา ๒ เนื่องจากการเข้าทรงแกลมของกุ่มชาติพันธุ์ชาวกูย จะมีคติที่ลูกหลานจะต้องบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูล ต่อจากนั้นสิ่งที่ลูกหลานจะต้องมีคือ การไหว้ขอขมาพ่อแม่ พี่น้อง แล้วสิ่งที่ทำการบูชาขึ้น เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน พวงมาลัย อาหารการกิน เสื้อผ้าอาภรณ์ เงิน ทอง ตามความสามารถที่ลูกหลานจะมีให้ เพราะมีความเชื่อที่ปลูกฝังว่าลูกหลานจะได้ทำมาหากินที่เจริญรุ่งเรืองต่อไป เมื่อมีการกระทำดังกล่าวซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นก็ได้กล่าวว่าเมื่อพ่อแม่ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เราควรเลี้ยงท่านตอบแทน และควรให้ความเคารพนอบน้อม ผู้กระทำย่อมเจริญ ๙) ไตรลักษณ์ในพิธีกรรมแกลมของกุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนั้นมีการปฏิบัติและสืบทอดกันมานานนับพันปีก็ตาม ผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดนั้นก็ล้วนต้องตายกันไปหมด เหลือเพียงรุ่นหลังที่ยังมีการปฏิบัติตามระเบียบพิธีกรรมความไม่แน่นอน ในความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอยู่แต่จะมีผู้ที่เห็นคุณค่าและสืบทอดต่อไปได้นานเพียงใด ดังพระไตรลักษณ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาร่วมในงานวิจัยนี้ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นกลไกหลวงลื้อแห่งวัฏจักร ถ้าเรามองมุมมองในมิติทางไตรลักษณ์นั้น เราจะมองเห็นได้หลายมุม เช่น พิธีกรรมแกลมเป็นพิธีกรรมบางก็เพื่อการรักษาผู้ป่วยบางกรณีผู้ป่วยบางรายที่มีอาการรักษาได้ หมดทางเยียวยาแม้ทางแพทย์แผนไทยปัจจุบันก็ไม่อาจรักษาได้ สิ่งเหล่านี้เราต้องยอมรับถึงความสัมพันธ์ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่า ในหัวข้อนี้จึงมีความสัมพันธ์ทางคตินิยมและสัจจะธรรมที่มีอยู่แล้ว ทุกคนมีทุกขังวิฆาทางดับทุกข์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเมื่อเกิดมาแล้วทุกสรรพชีวิตต้องดำรงอยู่ให้ได้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน และท้ายที่สุดแล้วทุกสิ่งต้องจบลงเมื่อถึงคราวของเหตุปัจจัยที่สมควร ฉะนั้นไตรลักษณ์จึงเป็นหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อและพิธีกรรมนี้อยู่ เพราะเมื่อพิจารณาโดยองค์รวมแล้วก็หนีไม่พ้นกฎของไตรลักษณ์นี้เลย

๓. วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วย แกลง อำเภอห้วยแกลง จังหวัดนครราชสีมา

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแกลง อำเภอห้วยแกลง จังหวัดนครราชสีมาเริ่มจากกระบวนการขั้นตอนการเข้าทรงที่เกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนากระบวนการที่เป็นขั้นตอน เมื่อมีการจัดเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องใช้ในพิธีกรรมแล้ว พร้อมทั้งเครื่องดนตรีที่จะมาบรรเลงในพิธีกรรมแกลมอ และผู้คนที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมนั้น คือ แม่ครู พ่อครู อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือผู้นำพาทำพิธีกรรม เจ้าภาพ ญาติเจ้าภาพ และผู้ร่วม (บริวาร) และบุคคลทั่วไปที่เดินทางมาเพื่อร่วมในพิธีกรรม และเริ่มไหว้ครูด้วยการยกขันดอกไม้ให้แก่ครูบาอาจารย์ แสดงออกทางกาย และพฤติกรรมที่อ่อนโยน การไหว้ พฤติกรรมนี้แสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต์ ที่ลูกศิษย์พึงมีต่อครูบาอาจารย์ ในขั้นตอนหนึ่งเป็นการยกขัน ดอกไม้รูปเทียน พร้อมทั้งผ้าไหม เสื้อผ้า สไบ เงิน ยกขอขมาต่อปิตามารดา พฤติกรรมนี้แสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิต์ที่ลูกพึงกระทำต่อพ่อแม่ ซึ่งชาวกูย นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับสมาธิ หรือภาวนา หมายถึง ทำใจให้สงบ ทำใจให้ดี ทำใจให้หนึ่งและยังประกอบด้วยหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ข้อ คือ ทาน การให้ การสละ การแผ่เมตตา การรักษาศีลในการสวดมนต์จิตของผู้เข้าพิธีกรรมนั้นจะรวมกันเป็นหนึ่ง ตั้งใจ มีสมาธิมาก และรวมกันเป็นหนึ่งในการที่จะร่วมกันประกอบพิธีแกลมอนี้ เช่นการให้ความเคารพ ยำเกรง เชื่อในอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์นั้น การภาวนา หรือ การทำให้เจริญ ทำให้มากในการกุศล หรือ ความดีงามต่าง ๆ ผู้ที่ร่วมพิธีกรรมเช่นนี้จะกระทำกันทุกปี หรือ ๓ ปีครั้ง หรือไปตามคำเชื่อเชิญด้วย จะเห็นได้ว่าในการทำโดยลักษณะต่าง ๆ นี้เป็นความเชื่อและพิธีกรรมการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยโดยผ่านพิธีกรรมแกลมอ เพื่อการสืบหาสาเหตุ และหาทางรักษาเยียวยาด้วย จากการวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ถึง ความเป็นไตรลักษณ์ คือ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต คนเราเมื่อมีความเจ็บป่วยโดยไม่มีทางรักษา หรืออาจรักษาแล้วตามโรงพยาบาลอาการเจ็บป่วยก็ไม่ดีขึ้น มีแต่ทรุดลง ชีวิตของคนนั้นต้องการความสบายกาย ความสบายใจ ทั้งสองอย่างนี้คือ กายกับใจ ต้องสบาย เป็นสิ่งที่มนุษย์นั้นปรารถนาและต้องการ แต่เมื่อเกิดความทุกข์ร้อน ทรมานขึ้นก็จะพยายามแสวงหาทางออกของชีวิต บางทีดีขึ้น บางทีหายขาด แต่บางรายก็ต้องยอมจำนนต่อความตายที่มาถึง อันเป็นสิ่งที่ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วยไม่ปรารถนา หรือต้องการเลย ไตรลักษณ์นี้จึงเป็นหลักธรรมที่สัมพันธ์กับโครงสร้างในความเชื่อและพิธีกรรมแกลมอที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยได้มีความเชื่อถือ ซึ่งอาจเป็นพิธีกรรมที่สามารถให้ความพึงพาหรือสามารถรักษาตามความเชื่อ ที่ชาวกูยได้ให้ความนับถือ โดยครูหรือแม่หมอจะให้คำสั่งสอน โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ความสำคัญและประโยชน์ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สร้างคุณค่าทางจริยธรรมในพิธีกรรมแกลมอคือสร้างขวัญกำลังใจและความเชื่อมั่นต่อตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสังคม

๕.๒ อภิปรายผล

ความเชื่อและพิธีกรรมการเข้าทรงแกลมอ เป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยผ่านการเข้าทรงแกลมอ เพื่อการหาสาเหตุ ความเจ็บป่วย เพื่อการรักษา และการเสี่ยงทาย ตลอด

ถึงเพื่อการเช่นสรวงบูชาในวาระประจำปี ผู้วิจัยจะอธิบายตามรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาความเชื่อในพิธีกรรมการเข้าทรงแกลมนั้น เป็นความเชื่อในเรื่องภูมิผีวิญญาณ เพราะมีความเชื่อว่าสามารถให้ที่พึ่งได้เมื่อยามประสบปัญหาชีวิตไม่ว่าแต่ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวชุมชนจะหาทางออกด้วยความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือ อำนาจนอกตัวเองเป็น ความหมายของความเชื่อไว้ดังนี้ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในคำสอนหรือในบุคคลหรือการยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ หรือธรรมชาติของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคม เช่น คนไทยมีความเชื่อใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ชาวภูมมีความเชื่อเกี่ยวกับผีแกลมและอำนาจเหนือธรรมชาติ

ความเชื่อ ของร่างทรงและผู้มารับบริการจากร่างทรง ในการที่จะยอมรับและยึดถือสิ่งที่ได้รู้ได้เห็นโดยไม่ต้องการเหตุผลมาอธิบาย และไม่จำเป็นว่าสิ่งที่เชื่อนั้นจะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐานเป็นการยอมรับต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง ร่างทรงและผู้มารับบริการจากร่างทรงในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากความหวาดกลัวภัยธรรมชาติระยะแรก ๆ ของมนุษย์ต่อมาก็มีความหวาดกลัวเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษและผู้กล้าหาญในชุมชนของตนที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อเกิดความหวาดกลัวในสิ่งเหนือธรรมชาติจึงต้องมีการบวงสรวงเช่นไหว้บูชา ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ยังยึดถืออยู่ คือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ โดยมีความเชื่อแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนนั้นยึดถืออยู่ และความเชื่อที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนหรือ สื่อสารทางวัฒนธรรมกับคนกลุ่มอื่น สำหรับความเชื่อในเมืองสุรินทร์ที่สำคัญได้แก่ ความเชื่อเรื่องผีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องครุกำหนด และความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อคือ การยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือในคำสอนหรือในบุคคล หรือ การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ หรือ ธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ เมืองสุรินทร์มีความเชื่อเรื่องผีที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิต ทั้งพิธีกรรม ประเพณี ตั้งแต่เกิดจนตายมากมาย คือผู้เป็นร่างทรงเป็นบุคคลที่สามารถอยู่เชิญผีฟ้า หรือ เทพ เทวดารวมทั้งครูกำเนิดที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาตนเอง ให้มาเข้าทรง และซักถามความต้องการของวิญญาณว่าต้องการอะไร และต้องการที่จะให้ประพฤติดปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป สำหรับจุดหมายการแกลม นั้นนอกจากจะเป็นการทำพิธี เช่นไหว้เลี้ยงครุแกลมแล้วยังเป็นพิธีกรรมรักษาคนป่วยด้วย โดยวิญญาณจะเข้าทรงในร่างคนทรง หรือผู้ป่วยก็ได้ คนทรงจะมีอาการร้ายรำไปตามจังหวะเพลงแล้ววิญญาณที่มาเข้าทรงนั้นจะบอกสาเหตุ เจ็บป่วย ตลอดจนให้การแนะนำการแก้ไขปัญหาคความเจ็บป่วยกับญาติพี่น้องให้ทราบเพื่อไปประกอบพิธีกรรม หลังจากวิญญาณออกจากร่างทรงแล้ว พบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับพิธีกรรมการเข้าทรงนั้นมีความสัมพันธ์กันในภาวะแบบความเชื่อถือ ศรัทธา น้อมรับมา และปรับใช้ให้เข้ากับการดำรงชีวิตของตนเองและสภาพสังคมแวดล้อม พิธีกรรมเข้าทรงสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมทางพุทธศาสนา โดยผ่านระบบความเชื่อความศรัทธาที่เป็นประวัติศาสตร์ทางสังคมมาในระยะเวลาแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกัน จวบจนแสดงปรากฏการณ์ทางความเชื่อของพิธีกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับ **จารุวรรณ ธรรมวัตร** อธิบายถึงพิธีกรรมในหนังสือ คติชาวบ้านว่าพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อ หรือศรัทธาเป็นพื้นฐานการกระทำไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องผีสงฆ์ รวมทั้งมีแบบแผนการกระทำคล้ายกันทั้งประเทศกับพิธีกรรมจำเพาะถิ่นที่มีแบบแผนการกระทำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใดถิ่นหนึ่ง แต่องค์ประกอบพิธีกรรมทั้ง

สองประเภทจะคล้ายกัน คือ มีความเชื่อเป็นพื้นฐานการกระทำผู้ประกอบพิธีกรรม อุปกรณ์ในพิธีกรรม วิธิดำเนินการ และผู้เข้าร่วมพิธี พิธีกรรมส่วนรวมทั่วไป เป็นกิจกรรมที่ปรากฏคล้ายกันทุกภาคในประเทศไทยเช่น พิธีในพุทธศาสนา พิธีในช่วงสำคัญของชีวิต รัฐพิธี และพิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บ พิธีกรรมส่วนรวมมีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาจึงมีพิธีกรรมคล้ายกัน ส่วนพิธีกรรมเนื่องในช่วงสำคัญของชีวิต เนื่องจากอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันจึงมีลักษณะร่วมกัน เช่น พิธีร่อนกระดัง พิธีโกนจุก พิธีบวชเณร พิธีบวชพระ พิธีแต่งงาน พิธีศพ ส่วนรัฐพิธี เป็นพิธีที่รัฐกำหนดให้ทำ เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ส่วนพระราชพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับกษัตริย์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยในโอกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันราชาภิเษก พิธีกรรมจำเพาะท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่กระทำเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง มีใช้พิธีที่ต้องทำกันทั้งประเทศ พิธีส่วนนี้เกิดจากความเชื่อ และปัญหาในการดำเนินชีวิตจำเพาะถิ่น เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรของชาวอีสาน มีการเลี้ยงตาแสดก่อนทำนา มีการลงช่วงผีฟ้าเพื่อขอคำทำนายเกี่ยวกับพืชผล และน้ำฝน มีการเต้าเซียงซ้อง และการตั้งครกตึงสากเพื่อการเสี่ยงทายเรื่องน้ำฝน อันเป็นปัญหาสำคัญของชาวอีสาน นอกจากนี้ พิธีกรรมจำเพาะถิ่นเกิดจากศรัทธาอันแรงกล้าและสภาพภูมิศาสตร์แต่ละท้องถิ่น ทำให้เกิดพิธีกรรมที่แปลกไปจากท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น พิธีลากพระ ชักพระ พิธีไหลเหือไฟ เป็นต้น พิธีจำเพาะท้องถิ่นมีทั้ง พิธีกรรมสำคัญในช่วงชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตร และพิธีทางพุทธศาสนา แต่ลักษณะสำคัญ คือ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น^๑ และ **มณฑกานต์ ศิริมา** ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมเซียงซ้องของชาวอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พิธีกรรมเซียงซ้องเป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อเรื่องผีวิญญาณ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นแรงหนุนในการดำเนินชีวิตในยามวิกฤต ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีมากขึ้นทำให้พิธีกรรมเซียงซ้องได้มีการปรับเปลี่ยนไป ความมุ่งหมายในการศึกษาเพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรม การปรับเปลี่ยนพิธีกรรม คติความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมและการปรับเปลี่ยนคติความเชื่อในพิธีกรรมเซียงซ้องของชาวอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด^๒

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยพบว่าพิธีกรรมแกลมอได้แทรกหลักธรรมคำสอนของ

^๑ จารุวรรณ ธรรมวัตร. **คติชาวบ้าน**. (มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย-ศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๓๐), หน้า ๒๕.

^๒ มณฑกานต์ ศิริมา, การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเซียงซ้องของชาวอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

พระพุทธศาสนาไว้ในพิธีกรรมและข้อปฏิบัติของผู้ที่เชื่อในแกลมอย่างฝังรากลึก ควรมีการอนุรักษ์ และส่งเสริมพิธีกรรมแกลมอย่างเป็นระบบ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๑. กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยพิธีกรรมแกลมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วย แกลง อำเภอห้วยแกลง จังหวัดนครราชสีมา

๒. ศึกษาผลของพิธีกรรมแกลมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแกลง อำเภอห้วยแกลง จังหวัดนครราชสีมาต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

๓. การส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนแบบพุทธบูรณาการผ่านพิธีกรรมแกลมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแกลง อำเภอห้วยแกลง จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

จารุวรรณ ธรรมวัตร. คติชาวบ้าน. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย-ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๐.

ธนิต อยู่โพธิ์. ไตรสรณคัมภีร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๒๖.

ธวัช ปุณโณทก. คติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ป. หลง สมบุญ. พจนานุกรมบาลีไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๙.

ปรีชา พิณทอง. ประเพณีโบราณอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๓๐.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ). กฎแห่งกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ม.ป.ป

_____. พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวเอนด์โฮม จำกัด, ๒๕๕๖.

พระมหาอุทัย อุทโย. การศึกษาวิเคราะห์เรื่องตำนานในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิฐ และคณะ. คู่มือการศึกษา สัมมาปฏิบัติไตรสิกขา. ศูนย์สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นครปฐม: เพชรเกษมพรึงตั้ง กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๓.

พระราชสุทธินาถมณฑล (จรัญ ฐิตธมโม). กฎแห่งกรรมธรรมปฏิบัติ. เล่มที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๓๙.

พระวิสุทธิปัตติ (วีระ ภาทจาโร). พระดี – คนดี. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางมา รอดบำเรอ ม.ป.ท., ม.ป.ป.

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. **คติความเชื่อของชาวอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

_____. **คติความเชื่อของชาวอีสาน**. ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

พระอุดมคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และ รศ.ดร. จำลอง สารพัดนึก. **พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

_____. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พุทธทาสภิกขุ. **ธรรมในฐานระบบการดำเนินชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ม.ป.ป.

_____. **ท่านพุทธทาสกับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๕.

_____. **โอสาเรตัพพธรรม**. เล่ม ๑. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ ววณฺณโชตมหาเถระ), ม.ป.ป.ง

ไพฑูริย์ มีกุล. **อีสานเนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๕ ปี ของสมาคมอีสาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนวิซซ์การพิมพ์. ๒๕๓๕.

ฟื้น ดอกบัว. **รายงานการวิจัยเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๕๗.

มณี พะยอมยงค์. **ความเชื่อของคนไทย**. ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. **พระสูตรและอรรถกถา แปล ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ เล่ม ๑ ภาค ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

_____. **มังคลททีปนี แปล เล่ม ๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๑๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙.

วสิน อินทสระ. **สวรรณ นรก บุญ บาปในพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). **หลักพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๑๑.

เสรีชัย โกเศศ. **ลัทธิศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๖.

แสง จันทรงาม. **พุทธศาสนาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: อีกรการพิมพ์, ๒๕๔๔.

หลวงเทพดรุณานุศิษฏ์ (ทวี ธรรมธัช). **ธาตุปฏิกิปปา หรือ พจนานุกรม บาลี-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

อดิศักดิ์ โสมอินทร์. **โลกทัศน์อีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. มหาสารคาม: โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๓๗.

อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา**.
พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

(๒) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์:

ประสพสุข ฤทธิเดช. พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรบ้านกุดแคน ตำบลหนองโนอำเภอมือง จังหวัด
มหาสารคาม. **ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
๒๕๓๗.

พงษ์ลัดดา เถินมงคล. การฟ้อนที่สืบเนื่องมาจากพิธีกรรมที่ปรากฏในภาคอีสาน. **วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ม.ป.ป..

พระเกียรติวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์). การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่าง
ทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาเกรียงไกร แก้วไชยะ. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสรวงในพระพุทธศาสนาเถรวาท”.

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

พระมหาสมจินต์ สมปญโญ (วันจันทร์). “นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๑.

มณฑกานต์ ศิริมา. “การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเซี่ยงซ้องของชาวอำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

อุทัย ภัทรสุข. “การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำ
โขง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๔.

(๓) ภาษาอังกฤษ:

So Sethaputra. **New Model English–Thai Dictionary**. Bangkok : Published by Thai
Watana Panich Co.,Ltd, 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. รศ.วิเชียร ชาบุดรบุญทวี
๒. ผศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร
๓. รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

พระสงฆ์

๑. พระครูสถิตธรรมวิบูล
๒. พระครูโสภณจันทวงศ์
๓. พระครูปัญญาวีรารกร

เจ้าพิธีกรรมแกลมอ

๑. แม่ทุเรียน แสงเพชร
๒. แม่ซุ่ม ฤทธิ์นอก
๓. แม่แหวน สาทร
๔. นางบุญเลิศ ชญาแก้ว

ชาวบ้านสีขา

๑. แม่คำ ชญาแก้ว
๒. แม่บาล แสงเพชร
๓. แม่อุ่น เจือจันทร์
๔. นางยีน สาทร
๕. นางรุ่งฤดี บุญเฟื่อง
๖. นางสมพู่ สาทร
๗. นายบัวลา สาทร
๘. นายบุญโสม แสงเพชร
๙. นายประจักษ์ แสงเพชร
๑๐. นายสมัย กีบไธสง
๑๑. นายสุทิน ชื่นชู
๑๒. พ่อโพธิ์ ประถมบุตร
๑๓. พ่อยีน ชญาทอง

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษาผลกระทบที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอ ของหมู่บ้านแสนสุข
ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์งานวิจัย คำตอบของท่านทุกข้อมีความสำคัญยิ่งต่องานวิจัย จึงขอความ
กรุณาให้ท่านโปรดตอบตามความจริง และความคิดเห็น ขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้
นี้ด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑) ชื่อ.....นามสกุล..... อายุ.....ปี
โทร.....

ตอนที่ ๒ ศึกษาพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัด
นครราชสีมา

คำชี้แจง: โปรดเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง กรุณาตอบคำถามและ
แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้ตามประสบการณ์ที่ท่านได้พบเห็นจากอดีตถึงปัจจุบัน

๒.๑ แนวความคิดและความเชื่อพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง
อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา มีความเป็นมาอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วย
แถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา มีอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๓ หลักธรรมที่ได้จากพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วย
แถลง จังหวัดนครราชสีมา มีอะไรบ้าง? อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ คุณค่าของพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุขตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง
จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะใดบ้าง?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นทั่วไป และ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณที่กรุณาตอบคำถาม

ผู้ให้สัมภาษณ์

(พระมหาสมศักดิ์ คมภิรปญโญ/ตัวไรสง)

นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้สัมภาษณ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตฯ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓
 ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙ / ว ๕๖๑ วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร รศ.วิเชียร ขาบุตธนตริก

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกิริยโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๔๒๐๕๐๐๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้ส่งเอกสารแล้ว
 ๑. นิตยสารพุทธศาสตร์
 ๒. นิตยสารพุทธศาสตร์
 ๑๕.๖.๖๒

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๒๑๔๘.๙/ว ๖๑

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร อ.เจ ฐ. เรียงช แสง เพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอพบคุณลุงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

อ.เจ ฐ. เรียงช
แสง เพชร

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๕

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ๒. ๑๑ ๕๖๓๖

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปโย นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ อธิ์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปโย, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

อ. นิตินันท์ สัมมาภรณ์
๒๑ ธ.ค. ๕๖๓๖

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๖๒

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

นอ ยัย ขวากอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกิริยปณฺโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นอ ยัย ขวากอง

นอ ยัย ขวากอง

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๕

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร ว.อ.ไพรัช ประถมมณฑล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกสิรปณฺโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๕๑

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

พระปลัดเจริญ โกร กิตฺติภทฺโท

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปญฺโญ นามสกุล ตัวโธสง รักษประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญฺโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันทิโกะ สอนภักดิ์

พระปลัดเจริญ โกร กิตฺติภทฺโท
เจ้าอาวาสวัดบ้านกรวดสำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๑

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหส์ัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

ดร. อำนวย รัตติกาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกิริยโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติหมายขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ อธิ์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปโย, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฉันได้ให้สัมภาษณ์
แล้ว

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

(ดร. อำนวย รัตติกาล)
สงขล. ๒๕๖๑-๒๕๖๒

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๕๖

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

พว:ดร.โอภาส เมฆาจารย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกสิรปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จึงได้ติดต่อพว:
พว:ดร.โอภาส เมฆาจารย์

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๘/ว ๖๕

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

พระครูวิมลธรรมคุณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกสิปปโน นามสกุล ตัวโสดง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปนโน, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูวิมลธรรมคุณ

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

พระครูวิมลธรรมคุณ

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๓๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๕๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑที่สัณนิษฐานประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

พระครูสุภัทธรธรรมวิมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สพด.ให้สัมภาษณ์

สพด.ให้สัมภาษณ์

(พระครูสุภัทธรธรรมวิมล)

เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหีสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโน, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมภิรตฺตโน นามสกุล ตัวโสด รัชสประจักษ์วิไล
๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา
หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแก้มอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง
จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว
เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่าน
เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง
และขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโน, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใน ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑
พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโน

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/๕๔

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร.วิระชัย ยศโสธร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมภิรปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมกล่อมของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๕๓๕๐๐/๕๔ ๑๑/๑๒/๕๔๖๓
๑๕

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๔ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

๕. ๒๔/๑๒/๕๔
(๓๓๘๔๕๕๘๓)

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๖๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นาย สักดิน ชัยชู

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกิริยปณฺโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแก้มือของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอพบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

ยศดิให้สัมภาษณ์
สักดิน ชัยชู

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๒๑๔๘.๙/ว ๕๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหีสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

นาย สรวิทย์ คุ้มวิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติหมายขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ อื้อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิภาดา คุ้มวิเศษ
สรวิทย์ คุ้มวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๖๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

๒๐๘ ผศ.ดร. พชร/นพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัธปณฺโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๐๘ ผศ.ดร. พชร/นพ

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

๒๐๘ ผศ.ดร. พชร/นพ

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๒

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นาย อภิสิทธิ์ พลพัฒน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมภิรตฺตโน นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลพัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

นาย อภิสิทธิ์ พลพัฒน์
กิตติธรรมาจารย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร สพ.ม.โอ.ว. ลือทง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คณฤศณโณ นามสกุล ตัวโฮสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ อ้อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑๑/๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๔ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

มีคำสั่ง

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๕๒

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นาง อ. น. ใจจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกิริยโณ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ. น. ใจจันทร์

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

อ. น. ใจจันทร์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๒

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิบาตประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นางสมัญ สงวน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปโล นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแก้มอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นาง สมัญ สงวน

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๒๑๔๘.๙/ว ๙๑

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร นาง รุ่งกมล ขุนทิพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมภิรตฺปนฺโน นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปนฺโน, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

ยินดีให้สัมภาษณ์

(นาง รุ่งกมล ขุนทิพย์)

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๕๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๖๒

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

ผู้แ สาส

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมภิรปญโญ นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

อัมรินทร์ สิมภาพน
นาง สาส

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๙๖

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิบาตประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

นาง อนุวิมล ชัยวงค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกสิปปโย นามสกุล ตัวโธสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

ยโสธร ๒๕๖๑

นาง อนุวิมล ชัยวงค์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๒๘๑ หมู่ ๑๓ ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย

ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓๑๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๔๔๖๓ ๗๒๕๖

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๙/ว ๖๒

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหส์ัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน/เจริญพร

ผอ. ลล. ๑๑๑๑๑๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ (แบบสัมภาษณ์)

ด้วย พระมหาสมศักดิ์ ฉายา คมกัปปญโญ นามสกุล ตัวโฮสง รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๑๘๒๐๕๐๑๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมแกลมอของหมู่บ้านแสนสุข ตำบลห้วยแถลง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ทาง หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พิจารณาแล้ว เห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานโดยตรง และขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ยผด ๑๑๑๑๑๑๑๑
๑๑๑ ๑๑๑๑๑๑๑๑

สำนักงานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ โทรศัพท์ ๐๙ ๓๓๘๔ ๕๕๘๓

ภาคผนวก จ
ภาพตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมวิบูล เจ้าคณะอำเภอย้ายแกลง

สัมภาษณ์พระครูโสภณจันทวงศ์ เจ้าคณะตำบลห้วยแกลง

สัมภาษณ์พระครูโอภาสเมธาภรณ์ วัดโคกสว่าง

สัมภาษณ์พระครูปัญญาวิรากร เจ้าอาวาสวัดห้วยกอ

สัมภาษณ์แม่ทุเรียน แสงเพชร เจ้าฟิธีแกลมอ

สัมภาษณ์แม่แหวน สาทร เจ้าฟิธีแกลมอ

สัมภาษณ์แม่บาล แสงเพชร เจ้าพิธีแกลมอ

สัมภาษณ์นายสมัย กีบไธสง ผู้ใหญ่บ้าน

สัมภาษณ์นายบุญสม แสงเพชร กำนันตำบลห้วยแถลง

สัมภาษณ์พ่อโพธิ์ ประถมบุตร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	: พระมหาสมศักดิ์ คมกัปปญโญ ตัวใสสง
วัน เดือน ปีเกิด	: วันอังคารที่ ๒๙ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
ภูมิลำเนา	: บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๗ บ้านหนองม่วง ตำบลห้วยแคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๔๐
วุฒิการศึกษา	: สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านหนองม่วง ตำบลห้วยแคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๔๐ : สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. ๓) โรงเรียนบ้านแสนสุข ตำบลห้วยแคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๔๐ : สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. ๖) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามวรวิหาร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐ : ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พุทธศาสตร์) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : จบนักธรรมชั้น เอก เปรียญธรรม ๔ ประโยค โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม วรวิหาร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๐
ปีที่สำเร็จศึกษา	: ปีการศึกษา ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดป่าหนองบัว ตำบลห้วยแคน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๔๐ โทร ๐๘๔-๓๕๒๙๔๗๔